

Programmabegroting

16 oktober 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Ambities bestuursakkoord.....	5
1.1 Ambities bestuursakkoord.....	5
1.2 Financiële vertaling bestuursakkoord	9
2. Investeringsfonds Impuls Ede.....	21
2.1 De grote opgaven van de gemeente	21
2.2 De inzet van het Investeringsfonds Impuls Ede.....	23
Speerpunt Gezond en duurzaam voedsel voor iedereen (programma Food)	23
Speerpunt Landelijk gebied als proeftuin (programma Buitengebied).....	23
Speerpunt Kennishart van FoodValley (programma KennisAs)	23
Speerpunt WFC.....	23
Speerpunt Ede Energieneutraal 2050 (programma Duurzaamheid)	23
Speerpunt Behoud, herstel en ontwikkeling biodiversiteit.....	24
Speerpunt Naar een klimaatrobuust Ede (programma Klimaatadaptatie)	24
Speerpunt Levendig centrum	24
Speerpunt Revitalisering	25
2.3 Financieel verloop van het Investeringsfonds	25
3. Programmaplannen	26
1. Maatschappelijke voorzieningen.....	26
2. Preventieve ondersteuning	32
3. Individuele ondersteuning.....	41
4. Economie en mobiliteit.....	49
5. Ruimtelijke ontwikkeling	55
6. Veiligheid	64
7. Kwaliteit leefomgeving	68
8. Bestuur en organisatie.....	73
4. Financiën.....	80
4.1 Uitgangspunten	80
4.2 Van perspectiefnota naar begroting	80
4.3 Samengevat	87
5. Actualisatie 2018	88
6. Paragrafen	96
6.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	96
6.2 Lokale heffingen	99
6.3 Onderhoud kapitaalgoederen	103
6.4 Financieringen (Treasuryparagraaf)	108

6.5 Bedrijfsvoering.....	112
6.6 Verbonden partijen	116
6.7 Grondbeleid	123
6.8 Grote projecten	125
7. Bijlagen	133
Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief	133
Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen	134
Bijlage 1C - Historisch overzicht actuele begroting 2018.....	136
Bijlage 1D - Overzicht algemene dekkingsmiddelen	138
Bijlage 1E - Overzicht kosten per taakveld	140
Bijlage 1F - Geprognosticeerde balans 2019-2022.....	143
Bijlage 2 - Meerjarenoverzicht reserves.....	144
Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen	146
Bijlage 4 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvermogen.....	147
Bijlage 5 - Berekening kostendekkendheid tarieven.....	148
Bijlage 6 - Vaste activa	150
Bijlage 7 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren	151
Bijlage 8 - Kerngegevens.....	152
Bijlage 9 - EMU saldo	154
Bijlage 10 - Begrotingssubsidies	155
Bijlage 11 - MPG Lite 2018	156

Voorwoord

In het bestuursakkoord voor de komende jaren staat Ruimte voor Ede centraal. Ruimte voor inwoners om prettig te wonen, werken en leven. Ruimte voor (inter)nationale profilering op het gebied van Food met landelijk gebied als proeftuin. En ruimte voor duurzaamheid en natuur.

Dat is de kern van het bestuursakkoord en tevens deze eerste programmabegroting, waar we met z'n allen, vanuit een duurzaam financieel perspectief, aan werken.

De behandeling van de Meerjarenbeleidsvisie liet zien dat wij als gemeente Ede voor een forse ingreep stonden. De overschrijdingen in het sociaal domein gaven geen ruimte om de ambities in het bestuursakkoord voortvarend aan te pakken. Een worsteling die veel gemeenten op dit moment hebben. Sommige gemeenten kiezen voor lastenverzwaring zoals ozb verhoging, weer andere gemeenten kiezen voor sterke versobering van het sociaal domein. In Ede kiezen we ervoor om de tekorten op het sociaal domein op een zorgvuldige wijze terug te dringen. Dat kost tijd. Tijd waarin we de kwaliteit van de zorg scherp in het oog houden. We kiezen daarbij wel voor een zakelijke houding. Zorg moet betaalbaar blijven. En ondertussen willen we ook ruimte geven aan onze andere ambities. Dit alles is geen eenvoudige opgave en vroeg van het college bij de begrotingsvoorbereiding veel creativiteit en doorzettingskracht. Lastige keuzes waren daarbij onvermijdelijk. Met inachtneming van de zorg voor het sociaal domein is het uiteindelijk gelukt om inhoud te geven aan meerdere ambities uit het bestuursakkoord.

Wij zijn van mening, dat met deze begroting een passend evenwicht is gevonden en ruimte is gemaakt. Aan de ene kant zien wij kans om tekorten op het sociaal domein binnen deze programmabegroting op te vangen. Dit lukt onder andere door binnen de bestaande beleidskaders een strakke werkwijze te hanteren, waarbij de Edese inwoners op dezelfde kwaliteit van zorg mag rekenen. Gelijktijdig verkennen wij de houdbaarheid van deze beleidskaders.

Aan de andere kant maken wij een stevig start met de ambities uit het bestuursakkoord, waarbij de toekomst van Ede op een duurzame en klimaat robuuste wijze wordt vormgegeven. Hiermee wordt Ede nog aantrekkelijker voor de huidige en nieuwe inwoners en bedrijven.

Wij spreken van een stevige start, maar zien ook dat niet alle ambities uit het bestuursakkoord gelijk actief opgepakt kunnen worden. Een deel van de ambities vraagt meer voorbereidingstijd om tot uitvoering te komen. In de begroting houden we hier al wel rekening mee. Voor de jaren 2020 tot en met 2022 is bij elkaar een bedrag van € 3,3 miljoen gereserveerd. Daarnaast ontbreekt bij een aantal concrete voorstellen op dit moment de structurele middelen en is het nog niet verantwoord om van start te gaan. Om die reden gaat het college de komende periode kijken welk oud beleid plaats kan maken voor nieuw beleid om daarna ook te gaan werken aan de ambities die nu niet direct opgepakt worden. De uitkomsten daarvan gaan wij betrekken bij de opstelling van de Perspectiefnota 2020 en verder. Het Investeringsfonds geeft ons de komende jaren opnieuw de mogelijkheid om impulsen te geven aan onze speerpunten. Voor 2019 voorzien we voor € 4,5 miljoen aan bestedingen voor onder meer Food, Landbouw, WFC, Duurzaamheid en Natuur.

Graag maken wij samen met uw raad ruimte voor een duurzame en gezonde toekomst van Ede.

1. Ambities bestuursakkoord

1.1 Ambities bestuursakkoord

Samen werken aan de toekomst van Ede

Het bestuursakkoord *Ruimte voor Ede* schetst hoe de Edese samenleving er beter van wordt wanneer we er samen aan bouwen en verantwoordelijkheid nemen. We vinden het belangrijk dat inwoners en ondernemers hun leefomgeving mede vormgeven. Daarom stimuleren we initiatieven uit de samenleving waarbij deelnemers verantwoordelijkheid laten zien. Daarbij ondersteunen we waar het nodig is en reiken we kaders aan als het moet.

Hierbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- **Verantwoordelijkheid geven en nemen**
Het is belangrijk om vooraf verwachtingen met elkaar af te stemmen. Zo maken we duidelijk wat we van elkaar mogen verwachten. Het Uitnodigingskader duurzame energieopwekking is een voorbeeld waarbij verwachtingen op elkaar worden afgestemd.
- **Leren van ervaringen in de samenleving**
Samen beleid maken en uitvoeren doen wij in Ede al langer. Maar het kan beter. Er is nog veel te ontdekken. Als gemeentebestuur gaan we die uitdaging aan. Het eerste stadsgesprek over het World Food Center in september jl. is een mooi voorbeeld van vroeg in het proces samen met inwoners na te denken over de invulling en uitwerking. Een tweede voorbeeld is het project Zelfredzaamheid burgers in Ede-Zuid.
- **Verbinden stad en landelijk gebied**
De combinatie van een stedelijke kern, dorpen met een eigen karakter en een groot landelijk gebied maakt de gemeente Ede uniek.
- **Inzetten op regio FoodValley**
We investeren in de samenwerking met omliggende gemeenten in Regio FoodValley met als doel het realiseren van een innovatieve topregio in de (agro)food met werkgelegenheid voor en door onze inwoners. Mede dankzij onze inspanningen is in september het voorstel voor de regiodeal FoodValley ingediend bij het Rijk. De kern van het voorstel is het versnellen van de transitie naar duurzaam en gezond voedsel.
- **Groeien met kwaliteit**
De bevolking van Ede blijft de komende jaren groeien. We gaan altijd uit van de behoeften van oude en nieuwe inwoners. Een voorwaarde voor deze groei is kwaliteit. Of het nu gaat om nieuwe woningbouwlocaties, aanpassingen aan infrastructuur, voorzieningen, sport, cultuur of natuur. Ondernemers en het MKB vormen de economische motor van onze gemeente. We werken aan een economie met voldoende werkgelegenheid en aan bedrijventerreinen voor de toekomst.
- **Duurzaamheid als rode draad**
Duurzaamheid in brede zin - de overgang naar duurzame energiebronnen en de klimaatopgave - is een rode draad in ons handelen. Een concreet voorbeeld is het uitnodigingskader voor duurzame energieopwekking dat wij eind dit jaar aan de gemeenteraad gaan voorleggen, maar daarnaast gaan wij de komende periode verder met stimuleringsmaatregelen. Ook in het kader van biodiversiteit en klimaatadaptatie bereiden wij maatregelen voor. Zie ook het hoofdstuk Investeringsfonds.
- **Iedereen doet mee**
Alle inwoners moeten mee kunnen doen aan de Edese samenleving; we streven naar een inclusief Ede. Steeds meer (maatschappelijke) ondernemers hebben mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst. De gemeente geeft daarbij het goede voorbeeld. Door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te hebben en door dit als voorwaarde te stellen bij aanbesteding van grote werken.

- **Omgevingswet: balans tussen benutten en bescherming van onze leefomgeving**
De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de bestaande leefomgeving. De invoering ervan is een belangrijke opgave voor ons en de gemeentelijke organisatie in brede zin.
- **Slim gebruiken van informatie**
Informatie, digitalisering en onderzoek benutten we om onze dienstverlening te verbeteren. In het buitengebied wordt de digitale geo-informatie gecombineerd met persoonlijke bezoeken - daarmee ontstaat veel inzicht en kan maatwerk worden geleverd.
- **In samenspel werken aan bestuurskracht**
Er is bestuurskracht nodig om alle ambities uit te voeren. Een goed samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie(-ontwikkeling) heeft onze nadrukkelijke aandacht. In het hoofdstuk Bedrijfsvoering leest u meer hierover.
- **Duurzaam financieel perspectief**
Als coalitie staan we voor een duurzaam financieel perspectief. Dit dwingt soms tot harde keuzen, waarbij wij extra zorg hebben voor de kwetsbare burger. De overschrijdingen in het sociaal domein zijn hiervoor al genoemd. Om de begroting voor 2019 en 2020 sluitend te krijgen, moeten we een beroep doen op de algemene reserve. Wij vinden het, vanuit een duurzaam financieel perspectief, niet verantwoord om een tijdelijke korting op kostendekkende leges voor paspoorten en ID-bewijzen door te voeren. Wel geeft deze begroting invulling aan het streven uit het bestuursakkoord om in het vierde jaar van de raadsperiode geen inflatiecorrectie op de gemeentelijke lasten toe te passen door in dat jaar de OZB niet voor inflatie te corrigeren.

Verbinden internationaal kenniscluster met uniek landelijk gebied

De eerste centrale lijn in het bestuursakkoord is de (inter)nationale profilering van dit gebied op het terrein van AgroFood. Daarmee willen wij zorgen voor een stevige economisch basis voor Ede met ruimte voor en behoud van talent. Op dit fundament kunnen ook toekomstige generaties aan de slag in Ede.

Inhoudelijk gaat het dan om het verbinden van Food en het internationaal erkende kenniscluster Ede-Wageningen (inclusief Kenniscampus en WFC) met het landelijk gebied als proeftuin. Deze verbinding van traditie met vernieuwing is van oudsher al de kracht van onze gemeente. Food is daarmee een economische motor voor ons gebied. Mensen kiezen voor de gemeente Ede als woonlocatie, voedselbedrijven strijken neer in ons gebied en grote kennisinstellingen rondom voedsel en samenwerkingsverbanden weten ons steeds meer te vinden.

Voor de komende periode leggen wij daarbij de nadruk op:

- **Verbinding lokale samenleving**
We willen samen met de Edese inwoners en ondernemers de voordelen van de focus op Food vertalen naar de dagelijkse praktijk. Het NEON-netwerk van Edese ondernemers voor Food - gestart in 2017 - is één van de vele verbindingen die zijn gelegd.
- **Kennishart van FoodValley**
De KennisAs tussen Ede en Wageningen ontwikkelt zich tot een plek waar nationale en internationale bedrijven, onderwijs- en onderzoeksorganisaties zich vestigen. Wageningen University & Research (WUR) neemt een belangrijke positie in op de KennisAs Ede-Wageningen. Belangrijke onderdelen zijn daarnaast de Kenniscampus in Ede-Zuid (praktijkonderwijs tot hbo) en het WFC. Momenteel verkent bureau McKinsey in opdracht van de provincie welke investeringen er nodig zijn om de internationale betekenis van dit Kennishart te versterken.
- **World Food Center verbindt kennis en voedsel**
Het WFC wordt voor consumenten, kennisinstellingen, bedrijfsleven, agrariërs en lokale voedselproducenten een plaats van ontmoeting en verbinding rond kennis over voedsel. We willen Edese

en regionale partners nauw betrekken bij de ontwikkeling van plannen en gaan samen met inwoners op de locatie ideeën, activiteiten en evenementen ontwikkelen. Het eerder genoemde stadsgesprek wordt ook vertaald naar 'place-making' - het organiseren van meerdere activiteiten die vooruitlopend op de start van het WFC het gebied levendig maken als food-locatie.

- **Landelijk gebied als proeftuin van de wereld**

Ede heeft een groot, prachtig en divers landelijk gebied waar veel mensen wonen, werken en recreëren. We bouwen aan behoud en versterking van het gebied als aantrekkelijke omgeving en levendig woon- en werkklimaat. We willen de waarde ervan voor onze bewoners en bedrijven behouden en versterken.

Versterken Duurzaamheid en natuur

De tweede centrale lijn van het bestuursakkoord is de inzet op duurzaamheid en natuur. De gemeente Ede heeft een prachtige en unieke natuur. De Veluwe is de 'groene long van Nederland'. Een waarde om te koesteren en te versterken. Ook de klimaatverandering raakt de gemeente Ede. Reden om samen met onze inwoners en bedrijven alle zeilen bij te zetten om verslechtering te voorkomen en waar mogelijk onze natuur te versterken. Daarnaast is ons doel voor de komende vier jaar om in te zetten op het versnellen van de overgang naar duurzame energiebronnen (energietransitie). De door de gemeenteraad aangenomen routekaart 'Energie neutraal 2050' geldt als uitgangspunt.

Voor de komende periode leggen wij daarbij de nadruk op:

- **Behoud en inzet van ons 'groene kapitaal'**

Het Edese landschap bepaalt onze identiteit en aantrekkelijkheid als gemeente. Inwoners en agrariërs zijn de 'dragers' van het landschap. Ze beschikken over nuttige lokale kennis, zijn bereid energie te steken in het uitvoeren van eigen ideeën en ze voelen zich verantwoordelijk voor de duurzame instandhouding van hun leefomgeving. We willen dit in goede banen leiden én tegelijkertijd ruimte bieden aan verandering. We werken dit verder uit ter voorbereiding op de Omgevingsvisie.

- **Ede energieneutraal 2050**

Om energieneutraal te worden zetten wij in op veel maatregelen tegelijkertijd. De eerste winst zit in energiebesparing. Dit betreft ons eigen gemeentelijk vastgoed, schoolgebouwen en bedrijven. Ook betreft het verduurzaming van de bestaande en nieuwe woningen. Naast besparing zetten wij fors in op duurzame opwekking van energie. Wij voeren het raadsbesluit van maart 2018 uit om de plaatsing van twee windmolens voor te bereiden, twee windmolens te realiseren, vijftig hectares zonnenvelden en een verdrievoudiging van het aantal zonnepanelen op daken te realiseren in deze raadsperiode. In de tweede helft van 2018 komen we met een uitnodigingskader voor grootschalige duurzame energieopwekking (wind en zon).

- **Behoud, herstel en ontwikkeling van biodiversiteit**

Een grote verscheidenheid in planten, dieren en insecten (biodiversiteit) is van wezenlijk belang voor een goed functionerend milieu. De Edese biodiversiteit is nog groot maar staat sterk onder druk. Wij willen het tij keren, de afname waar mogelijk stoppen en maatregelen treffen voor behoud, herstel en ontwikkeling van biodiversiteit. Hiervoor wordt een plan van aanpak vastgesteld. Zie ook hoofdstuk Investeringsfonds.

- **Naar een klimaat robuust Ede**

Het klimaat verandert; perioden van extreme neerslag en grote droogte wisselen elkaar steeds sneller af. Om overlast en schade te voorkomen treffen wij maatregelen in de openbare ruimte in stedelijk en landelijk gebied en ook bij woningen en bedrijven. Voorbeelden zijn 'Operatie Steenbreek' en het afkoppelen van hemelwater. Het komende jaar brengen wij kansen en knelpunten in kaart. Op basis hiervan maken we een plan van aanpak met maatregelen die nodig zijn om klimaat robuust te zijn in 2050.

Prettig wonen en leven in Ede: nu en in de toekomst

De derde centrale lijn in het bestuursakkoord betreft het investeren in een prettige woon- en leefomgeving in Ede. Primair voor onze huidige inwoners, maar ook om ervoor te zorgen dat Ede in de toekomst aantrekkelijk blijft voor nieuwe inwoners. We streven ook naar een aantrekkelijk aanbod voor toeristen en recreanten.

Voor de komende periode leggen wij daarbij de nadruk op:

- **Wonen en wijken**
Wij staan voor een gezonde en toegankelijke woningmarkt in Ede en de dorpen. Dat vraagt de komende periode meer regie vanuit de gemeente op de woningbouw in nauwe samenwerking met woningcorporaties en marktpartijen, zodat echt gebouwd wordt waar de inwoners behoefte aan hebben. En zodat mensen kunnen doorstromen naar een woning die past bij de levensfase en situatie waar ze in zitten. We zien kansen in tijdelijke woonvormen, flexibele concepten en levensloopbestendige wijken. Ook ouderen kunnen daardoor in hun eigen omgeving een woning vinden die zo passend mogelijk is bij hun behoefte. We bouwen duurzaam, zowel binnen bestaande wijken als op nieuwbouwlocaties. Met oog voor de omgeving, sociale veiligheid en groen in de wijk.
We hebben aandacht voor wijkwerk. Denk daarbij aan zorg en welzijn in de wijk, de veiligheid, de openbare ruimte, wijkvernieuwing en onderwijs.
- **Economie en werk: ruimte voor ondernemerschap**
Ondernemers zijn onmisbaar voor onze samenleving. Het midden - en kleinbedrijf is dé 'banenmotor' van de gemeente. We rollen de rode loper uit voor sociale en circulaire ondernemers en (collectieve) particuliere initiatieven die op eigen kracht duurzaam resultaten bereiken. Een levendig centrum en levendig dorpskernen zijn daarbij van groot belang.
- **Mobiliteit en bereikbaarheid**
We willen een kwalitatief goede leefomgeving realiseren voor onze inwoners, bezoekers en bedrijven met een goed vestigingsklimaat en een vitaal en economisch aantrekkelijk landelijk gebied. De vele voorzieningen die Ede heeft en ambieert als centrumgemeente voor de regio, willen we bereikbaar houden voor auto, fiets, openbaar vervoer en voetganger.
- **Sport, cultuur, recreatie, toerisme en beleving**
We vinden het voorzieningenniveau in de gemeente Ede belangrijk. Inwoners moeten kunnen sporten en bewegen en van culturele voorzieningen, activiteiten en ons erfgoed kunnen genieten.
Voor sport hebben wij daarom extra middelen uitgetrokken voor onderhoud kunstgras en binnensport-accommodaties. En voor erfgoed geven wij een extra impuls.
- **Toerisme & recreatie en Evenementen**
We willen Ede en de omgeving, met als parel de Veluwe, nog aantrekkelijker maken voor toeristen en recreanten. De nota Recreatie en Toerisme is vastgesteld en in deze begroting hebben wij nu ook middelen gekoppeld aan de uitvoering.
Een aantrekkelijke gemeente vraagt ook om jaarlijkse en bij voorkeur meerdaagse evenementen. Naast onze focus op Food en Veluwe is 2019 een speciaal jubileumjaar (75 jaar Operatie Marketgarden) en geven wij extra aandacht aan herinneringstoerisme.
- **Zorg en omzien naar elkaar**
We geven de zorg in Ede samen vorm met inwoners, maatschappelijke partners, zorgaanbieders en instellingen. Daarbij staat de vraag van onze inwoners centraal. De kosten van de zorg passen niet meer binnen de beschikbare middelen. Een grote uitdaging voor ons is kwalitatief goede, effectieve en efficiënte zorg bieden binnen de kaders van een duurzaam financieel perspectief. Dit is belangrijk om ook in de toekomst goede zorg voor onze inwoners te kunnen garanderen. Zoals in het voorwoord beschreven zijn wij daar in deze programmabegroting in geslaagd.
- **Veiligheid en aanpak van ondermijning**
We vinden het belangrijk dat de inwoners van Ede zich veilig voelen en veilig zijn in hun eigen woon- en leefomgeving. We kiezen voor preventie waar het kan en repressie waar het moet. Om deze reden hebben

wij voor deze raadsperiode opnieuw middelen voor het interventieteam beschikbaar gesteld. Daarnaast hebben wij middelen beschikbaar voor de bestrijding van ondermijning (het verschijnsel dat boven- en onderwereld zich vermengt) een gerichte aanpak te ontwikkelen.

1.2 Financiële vertaling bestuursakkoord

Ontwikkeling financieel beeld

In het Bestuursakkoord hebben we uitgesproken dat we staan voor een duurzaam financieel perspectief.

Vanuit dat perspectief hebben wij onze ambities financieel vertaald. Zowel bij onze start als college als in de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 hebben wij aangegeven dat we naar wegen zoeken om het oplossen van de forse tekorten sociaal domein hand in hand te laten gaan met de verwerkelijking van onze ambities.

Wij zeggen toch met enige trots dat we geslaagd zijn om deze puzzel te leggen, zonder concessies te doen aan ons financieel uitgangspunt. In de tabel zijn de mutaties weergegeven ten opzichte van de meerjarenbeleidsvisie.

Omschrijving	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Beginstand overgenomen uit meerjarenbeleidsvisie (§ 4.2)	5.348 V	5.029 V	5.975 V	5.312 V
Doorrekening septembercirculaire gemeentefonds (§ 4.2)	700 V	700 V	500 V	500 V
Doorlichting reserves (§ 4.2)	1.315 V	1.170 V	1.170 V	1.170 V
	7.363 V	6.899 V	7.645 V	6.982 V
<i>Financiële vertaling Bestuursakkoord (§ 1.2)</i>				
P1 Maatschappelijke voorzieningen	133 V	461 N	375 N	397 N
P2 & P3 Sociaal domein	9.760 N	7.038 N	3.983 N	3.973 N
P4 Economie, mobiliteit & arbeidsmarkt	58 N	12 N	9 V	152 N
P5 Ruimtelijke ontwikkeling	935 N	1.005 N	1.095 N	335 N
P6 Veiligheid	100 N	867 N	857 N	857 N
P7 Kwaliteit leefomgeving	965 N	936 N	853 N	691 N
P8 Bestuur en organisatie	3.938 V	2.350 V	2.275 V	1.425 V
P8 Bedrijfsvoering	1.700 N	1.850 N	2.000 N	2.000 N
	9.447 N	9.819 N	6.879 N	6.980 N
Totaal Programmabegroting 2019-2022	2.084 N	2.920 N	766 V	2 V

De cijferreeks waarmee we starten (eerste regel) is voordelig wegens het accres in de algemene uitkering van het gemeentefonds op basis van de Meicirculaire 2018, in een verder beleidsarme beleidsvisie. Ondertussen is ook de septembercirculaire doorgerekend met een bescheiden extra voordeel. We hebben zoals aangekondigd de reserves doorgelicht. Een paar reserves hoeft niet langer in stand gehouden te worden. Naast een incidentele bate die verwerkt wordt in de cijfers van 2018, levert dit structureel een voordeel op omdat de voeding aan sommige reserves niet langer plaats hoeft te vinden.

Dit alles bij elkaar geeft een nieuw financieel kader waarbinnen ideeën en voorstellen voor het waarmaken van onze ambities tegen elkaar gewogen moesten worden. In het voorwoord hebben we al melding gemaakt dat nieuwe prognoses over het sociaal domein de ruimte zeker in de eerstkomende twee jaren te niet doet. In de cijfers is de taakstelling sociaal domein van € 4,5 miljoen structureel uit de meerjarenbeleidsvisie al verwerkt. Vanaf 2021 zien wij kansen om deze taakstelling met € 2,0 miljoen extra te verhogen.

Onze financiële polsstok is dus van onvoldoende lengte om nu al onze ambities te kunnen verwerken. Voor een aantal concrete voorstellen ontbreken op dit moment de structurele middelen. Voor deze ambities die nu nog even blijven liggen gaat het college de komende periode op basis van 'nieuw voor oud' op zoek naar bijpassend

budget. We hebben daarbovenop ambities opgenomen in het Bestuursakkoord die meer voorbereidingstijd vragen om tot uitvoering te komen. Wat later in de tijd, voor 2020 (€ 1,5 miljoen), 2021 (€ 1,4 miljoen) en 2022 (€ 0,3 miljoen) is hiervoor geld gereserveerd in de begroting.

Het voordeel op programma 8 wordt met name ingegeven door getroffen maatregelen die administratief neerslaan bij het onderdeel concernfinanciën. Een meer gedetailleerde toelichting van de mutaties per programma is opgenomen in de volgende paragraaf.

We zetten de lijn voort om met het Investeringsfonds Impuls Ede extra financiële slagkracht te genereren om onze speerpunten waar te maken. De inzet voor 2019 ramen we op € 4,5 miljoen.

Voor de toetsing aan de door u gestelde financiële kaders is het een belangrijke constatering dat de Programmabegroting 2019-2022 in meerjarig perspectief structureel sluitend is. Een tweede norm is de door u gestelde bodem in de algemene reserve van € 10 miljoen. De omvang van de reserve zakt gedurende deze bestuursperiode niet onder de grens. Vanaf 2019 schommelt onze algemene reserve rond de € 13 miljoen. Een gedetailleerd overzicht is opgenomen in paragraaf 4.2.

Toelichting voorstellen per programma

Voor de ambities in het bestuursakkoord hebben wij ruimte gezocht binnen de reguliere begrotingsprogramma's. In deze paragraaf geven wij u per begrotingsprogramma een beknopt financieel overzicht van de invulling van onze ambities uit de bestuursakkoord.

Daarnaast benutten wij opnieuw het Investeringsfonds om een aantal impulsen te geven aan onze speerpunten. Over de inzet van het Investeringsfonds leest u meer in het volgende hoofdstuk (2).

Programma 1 Maatschappelijke voorzieningen

Omschrijving	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Onderwijshuisvesting - aanpassing bestaande projecten	-	25	25	25
Sportservice Ede	95	95	95	95
Accommodatieplan binnensport	60	60	60	60
Onderhoud kunstgras	-	100	100	100
Scenariokeuze integraal erfgoedbeleid	137	356	95	117
Culturele invulling Frisokazerne	-175	-175	-	-
Vrijval ontwikkelreserve cultuur	-250	-	-	-
Totaal	-133	461	375	397

Onderwijshuisvesting

De spanning op de bouwmarkt maakt bijstelling van de kostenraming voor de vernieuwbouw van SmdB De Kraats noodzakelijk.

Sportservice Ede

Om het bestaande niveau van de activiteiten voort te kunnen zetten stellen we aanvullend budget beschikbaar.

Accommodatieplan binnensport

Onder meer door de groei in het gebruik door scholen van accommodaties kan een bezuiniging mEdemaken niet geheel worden ingevuld.

Onderhoud kunstgras

De groei van het aantal kunstgrasvelden is onvoldoende vertaald in het onderhoudsbudget. Aanvulling is noodzakelijk.

Scenariokeuze integraal erfgoedbeleid

Begin 2018 hebben wij u de nota 'Erfgoed maakt Ede/Erfgoedbeleid gemeente Ede 2018' aangeboden. Wij stellen u voor om invulling te geven aan de hand van de ambitieniveaus, waarbij niveau basis als vertrekpunt wordt genomen.

Culturele invulling Frisokazerne

Voor de culturele invulling Frisokazerne is een structureel exploitatiebudget van € 250.000 beschikbaar. De eerste twee jaar is een groot deel van dit budget niet nodig, omdat eerst mogelijke scenario's voor de invulling worden uitgewerkt en met uw gemeenteraad besproken.

Vrijval ontwikkelreserve cultuur

De ontwikkelreserve cultuur is bedoeld voor de culturele ontwikkeling van Bospoort en Veluwe Poort. Voor slechts een deel van de in de reserve beschikbare middelen worden plannen ontwikkeld, waardoor een gedeelte kan vrijvallen.

Programma 2 en 3 Sociaal domein

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Jeugdmaatwerk	8.200	8.100	8.000	8.000
Verlengen tijdelijke formatie sociaal domein	975	975	500	500
Bijsturingsmaatregel Sociaal domein	-1.575	-3.775	-5.300	-5.300
WMO-begeleiding	700	700	700	700
Veilig thuis	120	120	120	120
Inclusie - toegankelijkheid	125	118	63	53
Malkander	215	-	-	-
Bijstand	1.000	900	-	-
Aanvullend inkomen	100	-	-	-
Thuisondersteuning	-100	-100	-100	-100
Totaal	9.760	7.038	3.983	3.973

Jeugdmaatwerk

De kosten voor jeugdhulp nemen ook in 2018 verder toe. Op vrijwel alle vormen van jeugdhulp zet de stijging uit 2017 zich voort. De grootste stijging zit bij de ambulante begeleiding en behandeling. Daarnaast nemen de kosten van de logeeropvang (veelal in het kader van respijtzorg) en GGZ verder toe. Een ander belangrijk deel van de kostenstijging wordt veroorzaakt door de toename van het aantal jeugdigen in zware en extra zware verblijfsvormen (gezinshuizen en Jeugdzorg Plus). De transformatie van zware vormen van verblijf naar lichtere vormen zoals pleegzorg komt nog onvoldoende van de grond en vraagt een extra impuls.

Formatie sociaal domein

De afgelopen jaren heeft u budget (€ 1,7 miljoen) beschikbaar gesteld voor tijdelijke (extra) formatie voor de werkzaamheden binnen het sociaal domein. Als een van de maatregelen in de bijsturing kan deze formatie aanzienlijk worden teruggebracht, maar blijft een deel hiervan structureel noodzakelijk.

Bijsturing sociaal domein

Binnen de bestaande beleidskaders brengen we de tekorten terug. Dit doen we langs drie lijnen: effectievere sturing, samenwerking in de ketens en efficiency in de bedrijfsvoering.

WMO begeleiding

De kosten voor begeleiding en dagbesteding nemen verder toe.

Veilig thuis

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden (hierna: VT) is sinds 1 april 2017 een zelfstandige stichting onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de VGGM. VT voert namens vijftien gemeenten de taken uit op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling zoals genoemd in de Wmo.

Vanaf 2015 bestaat, door een toenemend beroep op de uitvoering van de wettelijke taken van het meldpunt kindermishandeling, een tekort. Deze tekorten zijn binnen de budgetten van jeugd en de centrumgemeentelijke reserves Vrouwenopvang en Beschermd wonen afgedekt. Vanaf 2018 is dit echter niet meer mogelijk. Voor onze gemeente een nadeel van structureel € 120.000.

Inclusie

De gemeente Ede heeft zich gecommitteerd aan het VN verdrag voor de rechten van de mensen met een beperking. Hieruit vloeit voort dat de openbare ruimte, openbaar toegankelijke gebouwen en de dienstverlening door de gemeente toegankelijk dienen te zijn voor mensen met een fysieke, verstandelijke of psychische beperking. Het vastgoed is inmiddels getoetst op de normen van het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (NLKT). Uit deze toetsing blijkt dat in de meeste gebouwen nog grotere en kleinere aanpassingen noodzakelijk zijn.

Ook de dienstverlening van de gemeente kan op specifieke punten verbeterd worden, met name op de aspecten toegankelijkheid voor doven en slechthorenden en blinden en slechtzienden. Ook voor mensen met een verstandelijke beperkingen zijn nog verbeteringen mogelijk. Samen met mensen uit de doelgroep wordt bepaald welke aanpassingen wenselijk en haalbaar zijn en worden deze doorgevoerd.

Malkander

Een sterke sociale basis is essentieel in het behalen van de transformatieopgave van de gemeente. Er gaat een (sterke) preventieve werking van uit, waardoor hulpverlening zo laagdrempelig mogelijk ingezet kan worden waar dat past. Malkander vervult als welzijnsorganisatie een belangrijke rol in deze transformatieopgave. Om hier effectief in te kunnen blijven bijdragen, moet Malkander zich hierop aanpassen. Dit vraagt een investering voor trainingen, cursussen en aanpassen van het personeelsbestand van Malkander, die niet vanzelfsprekend binnen de subsidiebijdrage kan worden opgevangen. Voor 2019 wordt een bijdrage van € 215.000 gevraagd, zodat Malkander onder voorwaarden de verandering in haar eigen organisatie kan vormgeven. Onderzoek moet uitwijzen of dat afdoende is.

Bijstand

De ontvangen rijksmiddelen zijn onvoldoende om de kosten van bijstandsverlening te bekostigen. Dit is overigens niet nieuw, onze gemeente komt inmiddels meerjarig in aanmerking voor de zgn. vangnetuitkering.

Aanvullend inkomen

De kosten van de bijzondere bijstand nemen toe door stijging van de premies voor de ziektekostenverzekering alsmede een toenemend beroep op beschermingsbewind. Zowel rijksoverheid als de gemeente ontwikkelen maatregelen om het aantal aanvragen voor beschermingsbewind in te perken. Uit onderzoek blijkt namelijk dat niet elke aangemelde inwoner daadwerkelijk langdurig beschermingsbewind nodig heeft.

Thuisondersteuning

Rekening houdend met de compensatie vanuit het Rijk verwachten we een voordeel van € 100.000 op dit onderdeel.

Programma 4 Economie, mobiliteit & arbeidsmarkt

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Retailvisie	-75	-75	-75	-75
Accountmanagement EZ	75	75	75	75
Fietsplan tweede tranche	58	46	75	235
Krediet hoofdwegenstructuur	-	-	-51	-50
Krediet fietsvoorziening Westzoom	-	-34	-33	-33
Totaal	58	12	-9	152

Retailvisie en accountmanagement EZ

De uitvoering van de retailvisie is in volle gang, maar niet alle middelen zijn nodig. Wij stellen voor om dit deel beschikbaar te stellen om extra inspanningen te doen op het gebied van accountmanagement.

Fietsplan 2de tranche

Wij zetten onze ambities voort om een fietsvriendelijke gemeente te worden waarbij de fiets een duurzaam en gezond alternatief voor de auto wordt. Wij zijn van mening dat, door te investeren in de fiets, er ook direct in duurzaamheid en gezondheid wordt geïnvesteerd en dat hiermee wordt bijgedragen aan klimaat- en energiedoelen, een aantrekkelijke binnenstad en het bereikbaar houden van economische centra. Meer mensen op de fiets, leidt vaak ook tot meer ruimte voor andere modaliteiten. Wij stellen voor om middelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de 2de tranche van het fietsplan.

Kredieten

Wij stellen voor om deze kredieten vrij te laten vallen omdat planvorming niet zo ver is dan wel dat uitvoering niet mogelijk is.

Programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Implementatie Omgevingswet	660	610	500	145
Natuur- en landschapsbeheer	25	45	30	25
Uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme	250	250	150	-
Handhaving permanente bewoning	-	100	250	-
Spoorzone - kapitaallasten	-	-	165	165
Totaal	935	1.005	1.095	335

Implementatie Omgevingswet

Op basis van de Startnotitie 'Implementatie Omgevingswet' bereiden we ons voor op deze wet en stellen wij u voor de benodigde middelen beschikbaar te stellen.

Natuur- en landschapsbeheer

Om de lopende uitvoerings- en investeringsprogramma's voort te kunnen zetten zijn aanvullende middelen noodzakelijk. Genoemde programma's worden beleidsmatig aangestuurd door zowel de Structuurvisie Buitengebied als het Bosbeheerplan. Beide lopen in deze bestuursperiode af. Vanaf 2021 wordt genoemde structuurvisie vervangen door de omgevingsvisie buitengebied.

Uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme

U heeft eerder de Visie Recreatie en Toerisme vastgesteld en kennisgenomen van het uitvoeringsprogramma waarin de speerpunten zijn uitgewerkt in actielijnen en actiekaarten. Bijbehorende financiering komt in deze begroting beschikbaar.

Wonen

In het bestuursakkoord zijn onder de kop 'Wonen en kijken' de opgaven geschetst waar Ede de komende jaren voor staat. Het gaat met name om het realiseren van voldoende, betaalbare, duurzame en aantrekkelijke koop- en huurwoningen voor de huidige en toekomstige inwoners van Ede. Voor een adequate uitvoering daarvan is een herbezinning nodig op de rollen die woningcorporaties, gemeente en marktpartijen (ontwikkelaars) kunnen vervullen. In 2019 krijgen we hier helderheid over. Vervolgens wordt duidelijk of dit financiële consequenties voor de gemeente heeft.

Handhaving permanente bewoning

Het project handhaving permanente bewoning is onderdeel van het project Vitale Vakantieparken. Circa de helft van de handhavingsopgave is in de afgelopen jaren uitgevoerd. De evaluatie laat zien dat continuering van handhaving gewenst is om de totale opgave te kunnen afronden. Bovenop eerder beschikbaar gesteld budget is geld nodig voor voldoende borging van de afronding van het project in 2021.

Spoorzone kapitaallasten

Op 11 oktober 2018 heeft uw Raad ingestemd met een ophoging van het krediet voor de investeringen in de Spoorzone. Deze ophoging is nodig om de aanbesteding mogelijk te maken. De kredietverhoging betreft het gemeentelijk deel van de investeringen. Het ministerie van I&W heeft zich al bereid verklaard om een aandeel (Programma Hoogfrequent Spoor) voor haar rekening te nemen. De provincie Gelderland heeft aangegeven maximaal de helft van de gemeentelijke bijdrage ter beschikking te willen stellen. De structurele kapitaallasten vanuit het benodigde krediet zijn opgenomen vanaf 2021.

Programma 6 Veiligheid

Omschrijving	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Interventieteam	-	692	692	692
Ondermijning	100	175	165	165
Totaal	100	867	857	857

Interventieteam

Naar schatting is bij ten minste 250 van de Edese huishoudens sprake van meervoudige problematiek, die gepaard gaat met (ernstig) overlastgevend en/of crimineel gedrag van een of meerdere gezinsleden. Deze doelgroep heeft niet alleen problemen, maar zorgt ook voor veel problemen. De criminaliteit en overlast die zij veroorzaken brengt veel onrust, persoonlijk leed en (maatschappelijke) kosten met zich mee.

Bij deze huishoudens is een intensieve persoons- en gezinsgerichte aanpak op maat met inzet van drang en dwang onder een stevige gemeentelijke regie van het Interventieteam noodzakelijk. Vanwege de vaak structurele, soms transgenerationele, aard van de problematiek is blijvende aandacht noodzakelijk om de situatie beheersbaar te houden. De aanpak wordt alleen ingezet op moment dat met de reguliere werkwijze onvoldoende voortgang wordt bereikt. Het incidentele budget van de afgelopen jaren wordt structureel gemaakt.

Ondermijning

Ondermijnende criminaliteit is groter en veelomvattender dan lange tijd gedacht. Het manifesteert zich op verschillende vlakken, zowel economisch, sociaal als bestuurlijk/politiek. Op alle gebieden is alertheid en een

aanpak nodig. De aanpak van criminelen, maar ook vermindering van de aantrekkelijkheid of vanzelfsprekendheid van meedoen aan criminele activiteiten, is hierbij van belang. Met behulp van een ondermijningsbeeld is in kaart gebracht welke fenomenen van ondermijning in Ede het meest voorkomen. Hierop is een plan van aanpak geschreven, welke bestaat uit drie pijlers; Herstellen weerbare maatschappij, Vergroten weerbare overheid en Terugdringen ondermijnende criminaliteit. De komende jaren wordt uitvoering gegeven aan dit plan van aanpak.

Programma 7 Kwaliteit leefomgeving

Omschrijving	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Groene woonwijken - steenbreek	80	71	71	71
Japanse Duizendknoop	210	280	280	200
Boomziektes	300	317	317	-
Boomziektes - dekking uit bomenbeleidsplan	-300	-317	-317	
Eikenprocessierups	120	80	80	80
Actualiseren basis in beeld	50	-	-	-
Fasern vervangen openbare ruimte	-	-	-83	-165
Inkomsten gebruik openbare ruimte	-70	-70	-70	-70
Zelfredzaamheid burgers Ede Zuid	75	75	75	75
Ede Doet	200	200	200	200
Ede Doet - dekking uit bestaande budgetten	-200	-200	-200	-200
Reclame inkomsten	120	120	120	120
Samenwerkbedrijf	380	380	380	380
Totaal	965	936	853	691

Groene woonwijken - steenbreek

In 2017 zijn we gestart met de Operatie Steenbreek. Het doel van Operatie Steenbreek is om burgers te enthousiasmeren om hun tuin te vergroenen. De negatieve gevolgen van verstening in tuinen wordt daarbij onder de aandacht gebracht. De gezamenlijke klimaatsopgave, stimuleren van biodiversiteit en duurzaam omgaan met de leefomgeving is de boodschap die vanuit Operatie Steenbreek wordt uitgedragen. Voor voortzetting stellen wij voor middelen beschikbaar te stellen.

Japanse Duizendknoop

De Japanse Duizendknoop (JDK) zorgt voor overlast. De JDK is een invasieve plant die door zijn snelle groei zowel ondergronds als bovengronds veel problemen kan veroorzaken en schade kan aanrichten. We richten ons op de bestrijding, preventie en communicatie naar de bewoners.

Boomziektes

Binnen het bomenbestand krijgen we steeds meer te maken met ziektes in bomen waardoor bomen afsterven en gevaar opleveren. Doordat bomen tot voor kort veel werden aangeplant in monoculturen zijn deze boomstructuren erg kwetsbaar en is de impact van een boomziekte groot voor het bomenbestand.

Binnen de gemeente Ede hebben we op dit moment op grote schaal te maken met de essentaksterfziekte en de kastanjabloedingsziekte. Veel van deze bomen zijn niet meer veilig en zijn c.q. worden al vervangen door een nieuwe boom. De kosten worden gedekt vanuit de kredieten bomenbeleidsplan.

In 2019 continueren we de huidige werkwijze die gericht is op wegnemen van gevaar. Vanaf 2020 gaan we planmatig werken en zorgen voor een toekomstbestendig vitaal en gezond bomenbestand.

Eikenprocessierups

De eikenprocessierups rukt steeds verder op en daarmee neemt de overlast toe. De druk die de bestrijding van de eikenprocessierups legt op het budget voor boomonderhoud is sterk toegenomen en wij vragen u een structurele bijdrage aan de preventie- en bestrijdingskosten.

Actualisatie Basis in beeld

Wij stellen voor de Basis in Beeld te actualiseren. Om afgewogen keuzes te kunnen maken omtrent zaken als uitstellen onderhoud, onderhoudsniveaus, differentiatie in niveau en gebieden enz. hebben we de meest actuele gegevens en inzichten nodig en is het belangrijk te kijken naar de te volgen onderhoudsstrategie.

Fasereen vervangen openbare ruimte

Voor het vervangen van kapitaalgoederen in de openbare ruimte heeft de raad voor de periode 2016-2025 per jaar € 3,0 miljoen ter beschikking gesteld. In de afgelopen jaren (2016-2018) zijn dermate veel projecten gepland, dat een achterstand is ontstaan in het realiseren van die projecten.

Om de achterstand in te lopen stellen wij voor om de jaarschijven 2020 en 2021 terug te brengen tot € 1,5 miljoen. De daardoor vrijvallende kapitaallasten worden ingezet voor de ambities van het college. De oorspronkelijke periode 2016-2025 wordt hierdoor met een jaar opgerekt tot 2016-2026.

Inkomsten gebruik openbare ruimte

In Ede vragen wij geld voor het gebruik van de openbare ruimte (bijvoorbeeld voor plaatsing van een container). De inkomsten hebben wij geactualiseerd.

Zelfredzaamheid burgers Ede Zuid

De met succes ingang gezette beweging in Ede Zuid wordt vanuit de inwoners en door de gemeente en andere partners gefaciliteerd met als doelstelling participatie 'op maat' op basis van behoefte en initiatieven van de inwoners. Secundair doel is de uitwerking van de Right to Challenge-gedachte.

Ede Doet

Wij willen (verder) invulling geven aan het verbeteren van onze Edese samenleving door bewonersinitiatieven en succesvolle projecten zoals Ede Doet en Mijn Buurtje te blijven ondersteunen, stimuleren en faciliteren. Wij hanteren hiervoor een uitgavenplafond van € 200.000. De kosten worden opgevangen binnen de bestaande budgetten (geen stapeling).

Reclame inkomsten

Wegvallende inkomsten op billboards e.d. kunnen in de huidige markt onvoldoende worden gecompenseerd.

SamenWerkBedrijf

Eind 2018 stopt de pilot SamenWerkBedrijf (SWB). De uitgevoerde evaluatie is voor ons aanleiding om het SWB een structureel vervolg te geven. De evaluatie door de gemeenteraad vindt nog plaats. Hierdoor wordt het onderhoud van de openbare ruimte kwalitatief goed uitgevoerd met de inzet van zoveel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Extra kosten zijn enerzijds te verklaren door reguliere ontwikkelingen in het onderhoud (prijsstijging € 70.000 en areaaluitbreiding € 100.000). Ook vraagt het op deze schaal uitvoeren van het onderhoud met het realiseren van garantiebanen extra budget (extra begeleiding en aansturing en het overnemen van de contracten onder onze arbeidsvoorwaarden € 180.000). Tot slot blijken de huisvestingskosten van de locatie van het SWB hoger dan oorspronkelijk voor de pilot begroot (€ 30.000).

Programma 8 Bestuur en organisatie

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Evenementen - Airborne	62	-	-	-
Evenementen - Wings of Freedom / 75jr Market Garden	50	-	-	-
Evenementen - evenement met landelijke uitstraling	200	100	-	-
Gemeentelijk vastgoed - onderhoud	100	100	100	100
Gemeentelijk vastgoed - verkoop	-100	-100	-100	-100
Meeropbrengst dividend ACV/BNG	-200	-200	-200	-200
Reservering Bestuursakkoord	-	1.500	1.425	325
Lastenverlichting	-	-	-	450
Leges paspoorten en ID-kaarten	-1.500	-1.500	-1.500	-
Prijscompensatie niet doorgeven	-750	-750	-750	-750
Herijking stelpost zelffinanciering	-1.500	-1.500	-1.250	-1.250
In verbinding - vrijval middelen	-300	-	-	-
Bedrijfsvoering	1.700	1.850	2.000	2.000
Totaal	-2.238	-500	-275	575

Evenementen

In 2019 is het 75 jaar geleden dat de Slag om Arnhem plaatsvond. Een iconisch jaar om samen te herdenken en te vieren dat wij in vrijheid leven. Samen met de Airborneregio worden tal van activiteiten georganiseerd die dit bijzondere jaar ondersteunen. Voor Ede specifiek gaat het om activiteiten zoals Wings of Freedom en extra aandacht voor de Airborne luchtlandingen. Daarnaast is in het bestuursakkoord de ambitie uitgesproken om naast de Airborne een, jaarlijks/tweejaarlijks, evenement te organiseren met landelijke uitstraling.

Gemeentelijk vastgoed

Eenmaal in de 3 jaar wordt een nieuwe meerjarenonderhoudsprognose van het gemeentelijk vastgoed opgesteld. Op basis van deze actualisatie zijn aanvullende middelen nodig zijn om het vastgestelde onderhoudsniveau conform de vastgoednota (minimaal niveau 3) te kunnen waarborgen. De stijging komt grotendeels door de gestegen bouwprijzen. We stellen voor om vanaf 2019 structureel €100.000 voor onderhoud gemeentelijk vastgoed beschikbaar te stellen.

Gemeentelijk vastgoed - verkoopopbrengst

Conform de vastgestelde Vastgoednota wordt de vastgoedportefeuille geoptimaliseerd. Jaarlijks worden objecten verkocht die niet langer bijdragen aan het ondersteunen van het gemeentelijk beleid. Gelet op de verkopen van de afgelopen jaren en de mogelijke verkopen in de komende jaren wordt vanaf 2019 een structurele opbrengst van €100.000 meegenomen in de begroting. Deze opbrengst betreft een netto verkoopopbrengst, dus de opbrengst na aftrek van de (verkoop)kosten en aftrek van resterende boekwaarde.

Meeropbrengst dividend

De aantrekkende economie vertaalt zich ook in toenemende winsten voor de ACV en de BNG. Daar waar we in de afgelopen jaren de begrote dividendopbrengst hebben moeten verlagen, kunnen we deze nu verhogen met € 200.000.

Reservering Bestuursakkoord

Nog niet alle ambities zijn op dit moment te kwantificeren. Om dit toch voortvarend op te kunnen pakken hebben wij vanaf 2020 een reservering opgenomen. Vanzelfsprekend leggen wij de uiteindelijke voorstellen aan u voor.

Lastenverlichting

In het vierde jaar van de collegeperiode wordt geen inflatie toegepast op de OZB heffing. Op basis van de realisatie van een financieel duurzaam perspectief is ruimte gemaakt voor deze structurele financiële lastenverlichting voor burgers, bedrijven en overige instellingen.

Leges paspoorten en ID-kaarten

In 2017 heeft uw gemeenteraad besloten om inwoners van Ede een korting toe te kennen op de leges van de paspoorten en identiteitskaarten. Gezien de financiële situatie stellen wij u echter voor deze maatregel terug te draaien. Op verschillende terreinen van onze begroting treffen we maatregelen zoals geen prijscompensatie intern en naar derden, terugdringen tekort sociaal domein, faseren van ambities, doorlichten reserves en oud-voor-nieuw. In dat licht vinden wij het verantwoord om u dit voorstel te doen. Daarnaast voorzien we in een structurele lastenverlichting door in 2022 geen inflatie toe te passen op de OZB heffing.

Prijscompensatie

In de uitwerking van onze ambities hebben we gekozen voor een striktere toepassing van de prijscompensatie: geen prijscompensatie, tenzij dit leidt tot geen doorgang vinden van activiteiten.

Herijking stelpost zelffinanciering

Als gemeente spreken we van zelffinanciering wanneer de loon- en overheadkosten gefinancierd worden uit investeringskredieten, grondexploitatieprojecten en producten welke via tarieven kostendekkend zijn. De toename aan zelffinancierende activiteiten betekent dat een verschuiving optreedt vanuit de algemene middelen en dit leidt tot een aanzienlijk voordeel. Voor de nabije toekomst verwachten wij hierin weinig verandering. Dit betekent dat een aanzienlijk deel van deze stelpost kan vrijvallen. Jaarlijks monitoren we deze post.

In verbinding

De afgelopen periode heeft u middelen beschikbaar gesteld voor onder meer het participatief werken. Omdat wij kiezen voor een meer (pragmatische) aanpak, die beter aansluit bij de behoefte in de organisatie is een deel van het budget niet nodig. De gemeenteraad wordt bij de verdere uitwerking betrokken.

Bedrijfsvoering

Door eerdere bezuinigingen op bedrijfsvoering en de groei van de organisatie zijn knelpunten in de bedrijfsvoering ontstaan. De investering in de organisatie van € 3,3 miljoen aflopend naar € 1,3 miljoen zijn deels geïnvesteerd in overhead en deels in het primaire proces. Echter om binnen de bedrijfsvoering de basis op orde te krijgen of op het huidige niveau te houden zijn aanvullende investeringen in ICT, Facilitair en Personeel en Organisatie nodig. Binnen de ICT stijgen kosten van licenties en contracten en is door groei meer beheer nodig. Voor de facilitaire functie kiezen we ervoor huidige dienstverlening van eigen personeel op basis van inclusie, duurzaamheid en Food te handhaven in tegenstelling tot eerdere besluitvorming om dit te outsourcen. Om te zorgen dat gemeente Ede een aantrekkelijke werkgever blijft is extra aandacht nodig voor Personeel en Organisatie. Aandacht voor o.a. mobiliteit, recruitment en inclusie in een krappe arbeidsmarkt. We stellen voor om structureel € 2,0 miljoen structureel toe te voegen aan de bedrijfsvoeringsbudgetten met ingroei van € 1,7 miljoen in 2019 en € 1,85 miljoen in 2020. De effecten van deze investering en de stand van de bedrijfsvoering is te volgen in de paragraaf Bedrijfsvoering in de programmarekening en de programmabegroting.

Voorstellen ‘onder de streep’

Zoals aangegeven hebben we een aantal voorstellen vooralsnog ‘onder de streep’ zijn gezet in afwachting van de uitkomsten van ‘nieuw-voor-oud’.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Onderwijshuisvesting - nieuwe projecten	-	53	96	96
Talentontwikkeling bewegingsonderwijs	60	60	60	60
Levendig Centrum Verkeer	-	-	165	243
Klimaatadaptatie	225	225	225	125
Circulaire economie	50	50	-	-
Regie op de ondergrond	50	-	-	-
Hondenbeleid	-	120	120	120
Evenementen - evenement met landelijke uitstraling	-	-	200	100
Gemeentelijk vastgoed - verduurzaming	20	20	20	20

Onderwijshuisvesting

In het Strategisch HuisvestingsPlan voor Onderwijshuisvesting is een aantal nieuwe projecten opgenomen.

Talentontwikkeling en bewegingsonderwijs

We stimuleren kinderen om zo breed-motorisch te bewegen. Om dit verder te ontwikkelen willen we meer aandacht voor bewegingsonderwijs (begeleiding docenten en scholen bij beweegprogramma's) en aandacht voor talentontwikkeling (vergroten kwaliteit jeugdopleidingen bij clubs).

Levendig Centrum verkeer

Voortzetting van onze ruimtelijke en verkeerskundige ambities voor het levendig centrum door in te blijven zetten op de verbetering van bereikbaarheid, veiligheid en duurzaamheid.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert; perioden van extreme neerslag en grote droogte wisselen elkaar steeds sneller af. Om overlast en schade te voorkomen treffen wij maatregelen in de openbare ruimte in stedelijk en landelijk gebied en ook bij woningen en bedrijven. De klimaatverandering legt een uitdaging over de verschillende sectoren heen, daarom wordt een aanjaagteam geformeerd om te komen tot een strategische aanpak klimaatadaptatie.

Circulaire economie

We gaan aan de slag om te komen tot een circulaire economie door onder meer onderzoek naar vraag en aanbod en het opdoen van ervaring (pilots).

Regie op de ondergrond

In de toekomst heeft Ede behoorlijk wat ambities die raakvlakken hebben met de ondergrond, denk hierbij aan de gevolgen van de energietransitie -meer elektra minder gas-, verkabeling van hoogspanningsleidingen, gescheiden rioolstelsels, intensieve datanetwerken, warmtenet, etc. We bereiden een regiedocument voor waarin we ons handelingsperspectief bepalen.

Hondenbeleid

Het hondenbeleid van de gemeente wordt herijkt. Bij de herijking van het hondenbeleid worden de regels voor opruimplicht hondenpoep en agressieve honden aangepast in de APV. Daarnaast zal gekeken worden welke maatregelen en middelen ingezet moeten worden om de overlast van hondenpoep tegen te gaan. Tevens wordt gekeken naar de samenstelling van de uit de hondenbelasting gedekte kosten.

Evenementen

In het bestuursakkoord hebben wij de ambitie uitgesproken om naast de Airborne een, jaarlijks/tweejaarlijks, evenement te organiseren met landelijke uitstraling.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

In het bestuursakkoord is een ambitie opgenomen om 90% van het gemeentelijk vastgoed te verduurzamen en minimaal op energielabel A te krijgen. Er is reeds krediet verstrekt door de raad om de duurzaamheid te verbeteren, waarmee voor 86% van het gemeentelijk vastgoed label A kan worden gerealiseerd. Om de aanvullende 4% te realiseren zouden aanvullende investeringen gedaan moeten worden.

2. Investeringsfonds Impuls Ede

2.1 De grote opgaven van de gemeente

Visie Ede 2025 “Ede kiest voor Food”

Met als ondertitel “Ede kiest voor Food, in een jonge stad van ontmoeten en verbinden” stelde het gemeentebestuur in 2012 de Visie Ede 2025 vast. En gaf daarmee richting aan de lange termijn ontwikkeling van de gemeente Ede. De gemeenteraad benoemde destijds de volgende vijf prioriteiten:

- FoodValley/Food;
- Kenniscampus Ede/KennisAs Ede-Wageningen;
- Veluwe Poort;
- Levendig Centrum;
- Sociaal domein.

Na de verkiezingen van 2014 besloot het college de Visie Ede 2025 als het uitgangspunt voor beleid te blijven hanteren. Aan de speerpunten uit de visie zijn ambities toegevoegd op de terreinen citymarketing en evenementen, de Integrale Aanpak Bedrijventerreinen en Werklocaties, het World Food Center en het programma buitengebied. Samengevat leidde dit tot het volgende schema:

Bestuursakkoord 2018-2022 “Ruimte voor Ede”

We willen ook in deze periode stevig investeren in het versterken van de sociale en economische kracht van de gemeente Ede. Dit in lijn met de aanscherping van de Visie 2025 en ons Bestuursakkoord 2018-2022 *Ruimte voor Ede*. Zoals in het akkoord aangegeven zien wij twee grote opgaven voor de toekomst van Ede:

1. **Food, landbouw en World Food Center.** Dit betreft de volgende onderwerpen:
 - Gezond en duurzaam voedsel voor iedereen (programma Food).
 - Landelijk gebied als proeftuin (programma Buitengebied).
 - Kennishart van FoodValley (programma KennisAs).
 - WFC als verbinding tussen kennis en voedsel (WFC).
 - Kansen verzilveren uit regionale samenwerking (Regiodeal, Investeringsagenda AgriFood 2030).

2. **Duurzaamheid en Natuur.** Dit betreft de volgende onderwerpen:
- Ede Energieneutraal 2050 (programma Duurzaamheid).
 - Behoud, herstel en ontwikkeling biodiversiteit (programma Biodiversiteit).
 - Naar een klimaatrobuust Ede (Klimaatadaptatie).

Deze twee grote opgaven zijn onderscheidend voor Ede. De komende periode zal het Investeringsfonds daarom primair worden ingezet voor bovenstaande onderwerpen. Vanuit het vorige convenant zijn er nog twee opgaven, die komende jaren nog een tijdelijke impuls vergen te weten:

- Programma Levendig centrum;
- Revitalisering - Integrale aanpak Bedrijventerreinen [IABW].
- Verkabeling Hoogspanning.

Criteria voor de inzet van Investeringsfonds Impuls Ede

Het Investeringsfonds Impuls voor Ede is door de raad in juni 2015 ingesteld voor het realiseren van de ambities uit de Visie Ede 2025 en het toenmalige bestuursakkoord 2014-2018. Het fonds bleek een waardevol instrument om een aantal grote strategische opgaven een vliegende start te geven, in een beperkte periode tastbare resultaten te behalen en Ede te positioneren in de regio, de provincie, landelijk en internationaal. Zoals hiervoor al aangegeven zullen wij ook deze komende raadsperiode het instrument Investeringsfonds inzetten bij het realiseren van de ambities uit het bestuursakkoord *Ruimte voor Ede*.

Onderwerpen die met inzet van het Investeringsfonds worden opgepakt hebben twee kenmerken:

1. De opgaven zijn groot en complex en
2. de omgeving van stakeholders en hun belangen is zeer dynamisch.

In zijn aard is het Investeringsfonds bedoeld om een impuls te geven aan ontwikkelingen en om armslag te hebben voor cofinanciering, waardoor andere overheden (provincie, Rijk, EU) verregaand investeren in dit gebied. Het fonds is niet bedoeld voor structurele inzet.

Synergie tussen programma's

De afgelopen jaren is steeds kritisch gekeken welke opgaven en projecten binnen de speerpunten raakvlakken hadden en daarin is zo efficiënt en effectief mogelijk samengewerkt. Een concreet voorbeeld is het gemeenschappelijk optrekken van Food, KennisAs, WFC en Economie ten aanzien van het organiseren van event en gezamenlijke presentatie. Een ander voorbeeld betreft de samenhang tussen energietransitie en het buitengebied. Het financiële voordeel van deze samenhang is verwerkt in een lagere budgetvraag per programma.

Ruimte voor cofinanciering om bijdragen van andere overheden te realiseren

Vanuit regio FoodValley is het voorstel voor de regiodeal FoodValley ingediend bij het Rijk. Daarnaast voert het bureau McKinsey in opdracht van de provincie Gelderland een onderzoek uit naar een meerjarige investeringsagenda voor het gebied Ede-Wageningen als kennishart van FoodValley. Beide ontwikkelingen bieden een groot perspectief op substantiële investeringsbijdragen van Rijk en provincie, mits ook de gemeente in het betreffende gebied bereid is tot een relatief beperkte cofinanciering. Onze inzet is om de programma's WFC, KennisAs, Food, Buitengebied en het Investeringsfonds hiervoor maximaal te benutten in de verwachting hiermee 'een spiering uit te werpen om een kabeljauw te vangen'.

2.2 De inzet van het Investeringsfonds Impuls Ede

Speerpunt Gezond en duurzaam voedsel voor iedereen (programma Food)

Ede heeft zich in de afgelopen jaren op de kaart gezet als gemeente die voorop loopt met voedselbeleid. Veel is bereikt, maar er is ook nog veel te verzilveren. Food is in de volgende fase terechtgekomen. Zowel op economisch als op sociaal-maatschappelijk gebied bevinden we ons in de rendementsfase. Gezien het bestuursakkoord kiezen we om de huidige ambities door te zetten en - met minimaal de huidige intensiteit - te verzilveren waar de voorgaande bestuursperiode op is ingezet. De bestaande samenwerking met de andere speerpunten als ook met de strategische partners willen wij voortzetten. Continuering van de inzet op Food vergroot de impact van de integrale ambitie van Ede voor de eigen inwoners. Met Food houden we Ede onderscheidend en blijven we koploper.

Speerpunt Landelijk gebied als proeftuin (programma Buitengebied)

Basis van programma Buitengebied is het doorzetten van reeds gestarte projecten zoals de inventarisatie buitengebied, implementatie Menukaart en beide Manifesten. Hiervoor is geen structureel budget. Het betreft projecten die een impuls geven aan het gebied en samenwerkingen daarin en leent zich daarom voor incidentele middelen.

Om de ambities van het bestuursakkoord waar te maken zal een plus nodig zijn om aan de slag te gaan met het 'Landelijk Gebied als Proeftuin'. Nieuwe projecten die starten zijn onder andere Omgevingsvisie, Natuurinclusieve Landbouw, Versnelling Verwijdering Asbest, Vestigingsklimaat Landelijk Gebied en Monitoring Vitaliteit.

Gebied, ambities en tijdsgeest vragen om participatie en partnerschap en lenen zich voor vormen van co-financiering. Kansen hierin worden onderzocht en benut.

Fasering is mogelijk, zowel algemeen op gebied van ambities, als ook kan fasering in uitvoering worden afgestemd op mogelijke co-financiering en mogelijkheden bij partners.

Speerpunt Kennishart van FoodValley (programma KennisAs)

Het gebied Ede-Wageningen in de regio FoodValley is hét kloppend hart van kennisontwikkeling, innovatie en toepassing op het gebied van AgroFood. Hier werken overheid, onderwijs en bedrijven samen aan innovatieve oplossingen voor wereldwijde voedseluitdagingen: een betere, duurzamere en veiligere voedselproductie bij een voortdurend groeiende wereldbevolking. De ambitie is verder door te groeien naar een economisch foodcluster van nationale en internationale betekenis. Gemeente Ede, gemeente Wageningen en provincie Gelderland zijn de dragers van het programma KennisAs en werken nauw samen met kennisinstellingen en bedrijven.

Speerpunt WFC

Het doel van het WFC is om bij te dragen aan de verdere economische ontwikkeling van het kennishart Ede-Wageningen. In het bestuursakkoord is het WFC onderdeel van één van de twee hoofdthema's: Food, landbouw en WFC.

Om de ambities ten aanzien van het WFC, zoals geformuleerd in Bestuursakkoord, te kunnen realiseren wordt het programma WFC geïntensiveerd. Deze intensivering heeft betrekking op het realiseren van de Experience, de Campus/Gebiedsontwikkeling én middelen voor communicatie/participatie en placemaking. Voor deze middelen uit het investeringsfonds geldt dat sprake is van een multiplier effect, doordat onder andere WFCD en Provincie ook mee-investeren.

Speerpunt Ede Energieneutraal 2050 (programma Duurzaamheid)

Ter realisering van de stevige ambitie op de energietransitie, zoals geformuleerd in de Routekaart Ede Energieneutraal 2050 (raad 6 maart 2018) en bekrachtigd in het Bestuursakkoord, wordt het programma Duurzaamheid met een extra impuls doorgezet.

Bestaande maatregelen op het terrein van energiebesparing (onder andere energieloket, wijkacties, duurzaamheidsleningen, aardgasloze wijken, verduurzaming eigen vastgoed), duurzame opwekking (onder andere: zonnevelden, warmtenet, windenergie) en duurzame mobiliteit (onder andere verduurzaming eigen wagenpark, extra laadpalen, stimulering inzet waterstof) worden voortgezet.

Om de beoogde ambitie uit het bestuursakkoord te realiseren wordt extra projectcapaciteit voorzien, die op basis van het Uitnodigingskader duurzame energieopwekking (raad ultimo 2018) gaat aanjagen. Ook wordt extra ingezet op de warmtetransitie met als doel voor 2050 alle gebouwen in Ede van het aardgas af te koppelen. Voor het realiseren van onze doelstellingen zetten wij ook stevig in op regionale samenwerking, afstemming en programmering. Dit laatste is ook vereist vanuit het landelijke Klimaatakkoord en voor het verkrijgen van provinciale en landelijke bijdragen.

Speerpunt Behoud, herstel en ontwikkeling biodiversiteit

De Edese biodiversiteit is nog groot maar staat sterk onder druk. Met het programma biodiversiteit willen wij het tij keren, de afname waar mogelijk stoppen en maatregelen treffen voor behoud, herstel en ontwikkeling van biodiversiteit. Dit sluit tevens aan bij de raadsmotie die eind 2017 unaniem is aangenomen. Het programma richt zich op het:

- Behoud van soorten en het versterken van populaties;
- Behoud, herstel en versterking biodiversiteit in het bebouwde gebied, het buitengebied en het natuurgebied.
- Verankeren van biodiversiteit in participatie- en ruimtelijke processen en ontwikkelingen.

Het programma voorziet onder andere in maatregelen voor flora en fauna als bijen en andere insecten, het uitbreiden van het ecologisch groen en de realisatie van groene schoolpleinen. Verzuring van natuurgebieden wordt tegen gegaan door bekalking en de natuurkwaliteit wordt gemonitord. Voor het versterken van biodiversiteit in het agrarisch gebied wordt samengewerkt met andere programma's. De ambities worden uitgewerkt met onze partners en in samenhang met thema's als klimaatadaptatie en duurzaamheid.

Speerpunt Naar een klimaatrobuust Ede (programma Klimaatadaptatie)

Het klimaat verandert; perioden van extreme neerslag en grote droogte wisselen elkaar steeds sneller af. Om overlast en schade te voorkomen treffen wij maatregelen in de openbare ruimte in stedelijk en landelijk gebied en ook bij woningen en bedrijven. Dat noemen we een 'klimaat robuust' Ede ofwel, Ede kan klimaatveranderingen goed aan.

De klimaatverandering legt een uitdaging over de verschillende sectoren heen, daarom wordt een aanjaagteam geformeerd om te komen tot een strategische aanpak klimaatadaptatie. In deze strategische aanpak vindt de uitwerking plaats van de uitdagingen waarvoor we gesteld staan en hoe, en in welk tempo, we deze uitdagingen oppakken om te komen tot een klimaat robuust Ede.

Speerpunt Levendig centrum

De ontwikkeling van Ede centrum is er tussen 1970 en 2010 op gericht geweest om te groeien naar een grootstedelijke voorziening. In dat streven is de oorspronkelijkheid van het centrum (genius loci) verloren gegaan. Geheel tegen de doelstelling (Ede centrum wordt een belangrijke regionale verzorgingsfunctie), is de Edenaar hierdoor afgehaakt. Door de crisis is het leegloopeffect versterkt. Ede heeft nu een relatief onpersoonlijk centrum waarop men niet trots is. In de afgelopen vier jaar is zo goed mogelijk, in samenwerking met Edenaars en directe stakeholders, een plan gemaakt hoe we het centrum zo aantrekkelijk kunnen maken,

zodat Edenaren weer ambassadeurs worden en bijvoorbeeld ook de vele toeristen in het buitengebied vaker kiezen voor een dagje centrum. Een sterk hart verbonden met een groot en mooi buitengebied. In de afgelopen vier jaar is een begin gemaakt met de uitvoering van dit plan. Het geloof ontstaat weer dat Ede centrum toch waardevol is. Partijen haken aan. Het winkelbestand wordt diverser en kwalitatief beter en er wordt weer gebouwd. Leegstand neemt af, bezoekersaantallen nemen toe en de waardering is, zeker na de opening van de nieuwe markt, gestegen. Door in te blijven zetten op het plan en in de komende vier jaar te investeren in een levendige, groene en aantrekkelijke binnenstad kan er weer een duurzame relatie ontstaan tussen Edenaren en hun centrum.

Speerpunt Revitalisering

Op het gebied van werkgelegenheid en bedrijventerreinen wil het college investeren in het beschikbaar maken en houden van voldoende aanbod van bedrijventerreinen van een voldoende kwaliteit. Hiervoor is het van groot belang dat, naast ontwikkeling van nieuwe terreinen, ook de bestaande terreinen toekomstbestendig zijn. Om een beeld te krijgen van de kwaliteit van de diverse terreinen is samen met ondernemers een revitaliseringsscan uitgevoerd. De resultaten worden in de tweede helft van 2018 gepresenteerd aan raad en college. De verwachting is dat een vervolg in de vorm van het uitwerken van een aantal concrete revitaliseringsplannen op stapel staat. Om dit te kunnen doen zijn middelen nodig in de vorm van procesgeld. Deze middelen dienen tevens als cofinancieringsmiddelen en kunnen in worden gezet voor het realiseren van enkele quick wins.

Binnen de projecten zal nauw worden samengewerkt met andere taakvelden (onder andere BIM, RO, Grondzaken) om gezamenlijke aandachtspunten op te lossen en beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten.

2.3 Financieel verloop van het Investeringsfonds

De koopkracht van het fonds bedraagt € 14,6 miljoen in de periode 2019-2022 (Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022). In onderstaande tabel is aangegeven, hoe het verloop van aankomend jaar is voorzien.

Investeringsfonds Impuls Ede		bedragen x € 1.000		
Omschrijving	Begroot 2018	Verwacht 2018	Aanvraag 2019	
<i>Food, landbouw en WFC</i>				
Gezond en duurzaam voedsel voor iedereen	822	822	777	
Landelijk gebied als proeftuin	1.171	1.171	860	
Kennishart van Foodvalley (KenniAs)	335	255	302	
WFC	200	200	450	
	2.528	2.448	2.389	
<i>Duurzaamheid en natuur</i>				
Ede Energieneutraal 2050	-	-	810	
Behoud, herstel en ontwikkeling biodiversiteit	-	-	403	
Naar een klimaatrobuust Ede	-	-	135	
	756	756	1.348	
<i>Overig inclusief aflopende programma's</i>				
Levendig Centrum	692	692	675	
Economie (revitalisering)	50	50	90	
Citymarketing	356	356	256	
Evenementen	443	270	-	
Verkabeling hoogspanningslijnen	200	60	620	
	1.741	1.428	1.641	
Totaal	5.025	4.632	5.378	

3. Programmaplannen

Onderwijshuisvesting

Wij dragen samen met schoolbesturen zorg voor kwalitatief goede en toegankelijke schoolgebouwen voor zowel basisonderwijs, voortgezet onderwijs als speciaal onderwijs. Hierbij streven we ernaar dat de schoolgebouwen duurzaam zijn en dat er een goed binnenklimaat is voor de kinderen en leerkrachten. Ook maken we de samenwerking tussen het onderwijs en voor-, tussen- en naschoolse voorzieningen mogelijk.

Sport

De meeste mensen sporten omdat ze sport leuk vinden, voor hen is sporten een doel op zich. Daarnaast kan sport een middel zijn om bijvoorbeeld je gezondheid te verbeteren, zorgen voor meer participatie of het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Om sport als doel én als middel te ondersteunen, bieden wij passende faciliteiten voor binnensport, buitensport en voor het zwemmen. Daarnaast ondersteunen en stimuleren wij sportverenigingen bij het aanbieden van sport en hun maatschappelijke rol.

Cultuur

Kunst en cultuur dragen bij aan de samenleving, ze verrijken, verdiepen en geven kleur. We maken zichtbaarder wat er aan kunst en cultuur in Ede is. Daarnaast creëren we ruimte voor meer kunstuitingen en cultuurbeleving in Ede. Wij ondersteunen daarom een goed cultuuraanbod in onze gemeente zodat het in Ede aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te ondernemen. Hierbij is voor ons het uitgangspunt dat alle kinderen kennis kunnen maken met en een basis krijgen van de verschillende vormen van kunst, cultuur en erfgoed via cultuureducatie.

Erfgoed

Ede heeft specifieke cultuurhistorische kwaliteiten waaraan de gemeente zijn identiteit ontleent. Het is onze wettelijke taak om deze te beschermen, in stand te houden, te versterken en zo goed mogelijk zichtbaar en beleefbaar te maken. Soms door erfgoed een culturele herbestemming te geven, soms door cultuurhistorie inspiratiebron te laten zijn bij nieuwe ontwikkelingen. We ontsluiten erfgoedinformatie, toetsen plannen, ondersteunen instandhouding (ook financieel), en stimuleren en faciliteren ruimtelijke projecten, evenementen en educatieve projecten gericht op erfgoed. Voorbeelden zijn de ontwikkelingen op het ENKA- en

kazerneterrein (restauratie en herbestemming erfgoed, door cultuurhistorie beïnvloede nieuwbouw, ontwikkeling World Food Center, etc.).

Ontwikkelingen

Onderwijshuisvesting

In 2019 gaan we verder met de uitvoering van het strategisch huisvestingsplan onderwijshuisvesting waarmee de gemeenteraad in januari 2018 heeft ingestemd. Daarmee worden alle scholen in de gemeente Ede gefaseerd via vernieuwbouw of vervangende nieuwbouw op het niveau van het meeste recente Bouwbesluit gebracht en waarbij ook eisen worden gesteld op het terrein van functionaliteit en duurzaamheid.

Voor de periode 2018 tot en met 2022 zijn in het strategisch huisvestingsplan onderwijs meerdere projecten opgenomen. Deze projecten zijn financieel opgenomen. Het betreft projecten als de Vuurvogel, de Scholen met de Bijbel Ruitenbeek en De Kraats, de Wegwijzer en De Regenboog evenals de scholen in Ederveen (Calvijn en Juliana), Enka en De Wingerd.

Op dit moment is sprake van aanzienlijke stijging van de bouwpreizen. Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor de in de meerjarenbegroting geraamde bedragen voor genoemde projecten.

Het is op dit moment niet mogelijk om de stijging van de bouwkosten in beeld te brengen. Maar op grond van onze beperkte ervaring met de vernieuwbouw van SmdB De Kraats is gebleken dat de werkelijke bouwkosten circa 20% hoger zijn dan geraamd.

Sport

We stimuleren kinderen om zo veel en veelzijdig mogelijk te bewegen (breed-motorisch opleiden). Daarmee willen we bereiken dat kinderen goed leren bewegen, plezier krijgen in bewegen en blijven bewegen en een goede sportkeuze kunnen maken. Om dit verder te ontwikkelen willen we in 2019 meer aandacht voor bewegingsonderwijs (begeleiding docenten en scholen bij beweegprogramma's) en aandacht voor talentontwikkeling (vergroten kwaliteit jeugdopleidingen bij clubs). Ook de verdere ontwikkeling van Open sportpark Peppelensteeg krijgt in 2019 een vervolg met een concreet actieplan. Daarnaast voeren we de geplande vernieuwingen in onze accommodaties door, zoals nieuwbouw van een gymlokaal op ENKA-terrein en renovaties van kunstgrasvelden. Met SSE werken we aan een nieuwe governance, gericht op grip, rolverdeling en kostenbeheersing. Ook de ontwikkeling van De Peppel blijft onze aandacht houden.

Cultuur

In 2018/2019 wordt gestart met een onderzoek naar de behoefte aan culturele voorzieningen en activiteiten onder inwoners, professionals en bezoekers.

De minister bereidt op dit moment de nieuwe rijkscultuurbeleidsperiode voor, met daarin een grote rol voor nog te vormen cultuurregio's. In 2018/2019 wordt daarom gestart met de ontwikkeling van een regionaal cultuurprofiel om aan te kunnen sluiten bij deze door de minister aan te wijzen cultuurregio's.

De Frisokazerne behoudt een culturele functie. In 2018/2019 worden de kaders voor de gewenste culturele invulling voorbereid.

Begin 2018 heeft de raad kennis genomen van de nieuwe nota "Erfgoed maakt Ede!", integraal beleid voor de vakdisciplines Archeologie, Monumentenzorg en cultuurlandschap en Archief. In de nota zijn drie ambitieniveaus voorgesteld met bijbehorende financiële scenario's: basis, midden en hoog. Wij stellen u voor om invulling te geven aan de hand van de ambitieniveaus, waarbij niveau basis als vertrekpunt wordt genomen. Wij starten met de uitwerking en voorbereiding van erfgoedtaken die de komende beleidsperiode om prioriteit vragen, waaronder opgaven in het kader van de Omgevingswet.

Relevante beleidsnota's

Onderwijshuisvesting

- [Integraal huisvestingsplan onderwijs 2015-2018 \(2014\)](#)
- [Strategisch huisvestingsplan onderwijs 2017-2020](#)
- [Strategisch huisvestingsplan onderwijs, deel 2 2018-2021](#)

Sport

- [Accommodatieplan buitensport \(2017\)](#)
- [Integraal huisvestingsplan binnensport 2015-2018 \(2014\)](#)
- [Sportnota Ploegenspel 2.0 \(2012\)](#)
- [Toekomstvisie zwemproduct \(2016\)](#)

Cultuur

- [Beleidsregels voor onderhoud en restauratie van monumenten \(Leidraad MOOI Ede\) \(2017\)](#)
- [Cultuurnota 2016 \(2016\)](#)
- [Cultuurhistorische Waardenkaart \(2012\)](#)
- [Erfgoedverordening Gemeente Ede \(2017\)](#)
- [Nota 'Erfgoed met perspectief' \(2010\)](#)
- [Nota 'Archeologie in evenwicht' \(2012\)](#)
- [Subsidieregeling Instandhouding Erfgoed \(2017\)](#)

Wat willen we bereiken?

Onderwijshuisvesting

Doel

Leerlingen in Ede kunnen gebruik maken van een aanbod van onderwijsvoorzieningen dat minimaal voldoet aan de wettelijke eisen. Door uitvoering te geven aan het Strategisch huisvestingsplan onderwijshuisvesting streven we naar het gefaseerd verbeteren van alle schoolgebouwen en, zoveel als mogelijk, op een kwalitatief hoger niveau te brengen dan wettelijk vereist. Dit is mede afhankelijk van de (financiële) inzet van de schoolbesturen.

Sport

Doel

Meer inwoners in Ede sporten en bewegen voor vitaliteit en contact.

Subdoelen

- Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm.
- Hogere deelname aan sportverenigingen.

Cultuur

Doel

Kunst, cultuur en erfgoed in Ede worden zichtbaarder doordat de mogelijkheden voor nieuwe initiatieven groter en bestaande initiatieven en organisaties bekender worden.

Subdoelen

- Alle kinderen maken kennis met en krijgen een basis van alle cultuurvormen.
- Het verhaal van Ede wordt verteld: cultuur is verbonden met Edese identiteit.

- Inwoners en bezoekers komen meer met elkaar in contact via kunst, cultuur en erfgoed. Dit versterkt de sociale cohesie en sociale kracht van Ede.
- Het verbeteren van het cultureel ondernemersklimaat door middel van instandhouding van de culturele basisinfrastructuur en het mogelijk maken van innovatie. Deze dragen ook bij aan het versterken van de economische kracht van Ede.
- Versterken van de culturele uitstraling van Ede die bijdraagt aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van Ede als woongemeente.
- Duurzaam behoud van ons cultureel erfgoed is van belang om aan huidige en toekomstige generaties het verhaal van de Edese geschiedenis te kunnen blijven vertellen. Dit vergroot de cultuurhistorische aantrekkelijkheid van de gemeente Ede.
- Monumentenzorg en archeologie zetten zich in om de specifieke cultuurhistorische kwaliteit in de gebouwde en natuurlijke leefomgeving te bereiken en te behouden, en de kennis hieromtrent te vergaren en te delen. Van belang is dat Edenaren steeds meer zelf (kunnen) bijdragen aan het behoud van hun erfgoed.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef-waarde
Percentage Edenaren dat voldoet aan de beweegnorm	-	49	-	nnb	45
Percentage inwoners dat niet sport <i>Gepresenteerde percentages zijn afkomstig uit Inwoners aan het woord. KING geeft alleen voor 2014 een percentage: 51% (bron: RIVM). Zie ook Depla-indicator 'Percentage niet-wekelijkse sporters'.</i>	-	42	-	nnb	
Percentage inwoners dat sport in clubverband <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	29	-	nnb	35
Sociale cohesie <i>Schaalscore op 10-puntsschaal die is opgebouwd uit vier stellingen over sociale samenhang in de buurt</i>	6,3	-	6,4	-	
Percentage Edenaren dat cultuuraanbod voldoende vindt <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	64	-	nnb	2020: 70
Deelname aantal scholen aan cultuureducatie <i>Het betreft de schooljaren 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016</i>	12	12	17	nnb	
Woon aantrekkelijkheid Ede <i>Rangnummering woon aantrekkelijkheidsindex (Atlas voor gemeenten): hoe lager des te aantrekkelijker is de gemeente</i>	24	21	22	nnb	2020: 18
Percentage inwoners dat een (zeer) positief beeld heeft van de gemeente Ede (als gebied) <i>Wordt tweemaal gemeten</i>	-	65	-	nnb	2020: 75

Wat gaan we daarvoor doen?

Onderwijshuisvesting

In de uitbreidingswijken Enka en Veluwe Poort realiseren wij in samenwerking met de schoolbesturen nieuwe onderwijshuisvesting.

1. Vervangende nieuwbouw of vernieuwbouw wordt gerealiseerd op basis van de huisvestingsagenda voor SmdB De Kraats, SmdB Ruitenbeek en De Vuurvogel.
2. In 2019 wordt verder uitvoering gegeven aan de vervangende huisvesting van de scholen in Ederveen inclusief de vervanging van de sportzaal aan de Schoolstraat.

3. Samen met het schoolbestuur CNS wordt onderzocht wat de gewenste aanpak is voor De Wingerd die op basis van de huisvestingsagenda voor 2020 staat gepland.
4. Onderzoek wordt gedaan naar de mogelijke locaties voor de vervangende nieuwbouw van Het Streek Bovenbuurtweg die in 2023 staat gepland.

Sport

Sportontwikkeling

1. Start programma's voor versterking bewegingsonderwijs en talentontwikkeling om kinderen breed-motorisch op te leiden.
2. Concreet uitvoeringsplan Open sportpark.

Sportaccommodaties

1. Opening nieuw buitenbad De Peppel.
2. Renovaties kunstgrasvelden Peppelensteeg en Inschoten.

Cultuur

Een behoefteonderzoek culturele activiteiten en voorzieningen. De conclusies uit het onderzoek worden omgezet in mogelijke actiepunten.

Het opstellen van een regionaal cultuurprofiel. Het opgestelde cultuurprofiel wordt aangeleverd bij de minister. Het besluit van de minister omtrent de te vormen cultuurregio's wordt afgewacht. De te ontvangen Rijkssubsidies vragen om cofinanciering/matching vanuit de samenwerkende gemeenten.

Het bepalen van de culturele invulling van de Frisokazerne. De uitkomsten van het procesvoorstel worden in 2019 vertaald in een uitvoeringsplan voor de culturele invulling van de Frisokazerne.

Erfgoed

Begin 2018 hebben wij u de Erfgoednota 2018 aangeboden. Wij stellen u voor om invulling te geven aan de hand van de ambitieniveaus met niveau Basis als vertrekpunt. In 2019 ligt de nadruk op:

1. Het uitvoeren van wettelijke en reguliere erfgoedtaken op grond van rijks-, provinciale en gemeentelijke regelgeving.
2. Belangrijk is te anticiperen op de komst van de Omgevingswet, die nieuwe opgaven met zich meebrengt voor erfgoed.
3. Daarnaast is er aandacht voor projecten die vanuit de samenleving of andere afdelingen urgent aandacht vragen en nodig zijn om erfgoed beter in beeld te krijgen, te waarderen en te selecteren voor behoud, beheer en ontwikkeling.
4. Een begin wordt gemaakt met het (minimaal) beheren en updaten van erfgoeddata en enkele reguliere activiteiten op het gebied van erfgoedvoorlichting en communicatie, zoals Open Monumentendag.
5. Er is aandacht voor projecten onder de vlag van Cultura Erfgoed (onder andere ArcheoHotspot, erfgoededucatie in het onderwijs).

Wat gaat het kosten?

	bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten per productgroep						
Onderwijshuisvesting	5.850 N	6.439 N	6.665 N	6.099 N	6.204 N	6.200 N
Sport	7.229 N	7.619 N	7.919 N	7.953 N	8.187 N	7.576 N
Cultuur	8.776 N	9.047 N	8.535 N	8.603 N	8.357 N	8.381 N
Totaal lasten programma	21.855 N	23.105 N	23.119 N	22.654 N	22.748 N	22.158 N
Baten per productgroep						
Onderwijshuisvesting	25 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Sport	2.047 V	257 V	258 V	258 V	892 V	892 V
Cultuur	366 V	139 V	152 V	152 V	152 V	152 V
Totaal baten programma	2.438 V	397 V	410 V	410 V	1.044 V	1.044 V
Saldo van baten en lasten	19.417 N	22.709 N	22.708 N	22.244 N	21.703 N	21.113 N
Storting reserve	1.728 N	274 N	272 N	271 N	271 N	270 N
Onttrekking reserve	1.353 V	1.655 V	1.450 V	551 V	306 V	331 V
Resultaat	19.792 N	21.328 N	21.530 N	21.964 N	21.668 N	21.053 N

Onderwijshuisvesting

Het wegvallen van tijdelijk personeel zorgt voor een daling van de lasten met € 0,2 miljoen bij Onderwijsondersteuning.

Daarnaast nemen de kapitaallasten toe met € 0,4 miljoen als gevolg van de investeringsplanning onderwijshuisvesting. Als laatste stijgt de post onderhoud met € 0,1 miljoen. Dit wordt uit de reserve onderwijshuisvesting gedekt en is derhalve nagenoeg budgettair neutraal.

Sport

De kapitaallasten voor de vervanging kunstgrasvelden zorgen voor een lastenstijging met € 0,3 miljoen.

Cultuur

De lasten op cultuur zijn met € 0,5 miljoen afgenomen door met name het wegvallen van een incidentele subsidie aan stichting Cultura. In 2018 kreeg Cultura voor de laatste keer subsidie voor frictiekosten naar aanleiding van het beëindigingsbesluit muziekeducatie (€ 0,3 miljoen) en het fotoproject 'mijn dorp en ik' (€ 0,05 miljoen).

Het restant is een verlaging van de begrote lasten als gevolg van de oprichting van het Cultuurfonds (€ 0,06 miljoen), voortvloeiende uit het traject mEdemaken (evaluatie hiervan volgt) en minder begrote lasten in kunst(aankopen) in 2019 (€ 0,07 miljoen). De met de kunst (aankopen) samenhangende onttrekking uit de reserve Kunstaankopen wordt met het zelfde bedrag verlaagd.

Iedereen hoort erbij in Ede. Wij werken aan een Ede waarin iedereen zich veilig, vrij en thuis voelt. De gemeente zet zich maximaal in om volwaardige deelname van alle inwoners te bevorderen.

We zetten in op eigen kracht om de regie over het eigen welbevinden van inwoners zoveel mogelijk bij die inwoners zelf te laten. Ook doen we een beroep op mantelzorg, het eigen sociale netwerk of informele ondersteuning, het liefst uit de directe omgeving (straat, wijk, buurt of dorp). Dit vraagt van professionals om de (ver)zorgende rol los te laten en inwoners te wijzen op de eigen mogelijkheden, die van hun sociaal netwerk en van bewoners- en vrijwilligersinitiatieven.

Mocht iemand hulp of ondersteuning nodig hebben om de eigen regie te behouden of weer terug te krijgen, dan biedt de gemeente een vangnet. Kortdurend waar dat kan, langdurig als het nodig is.

We hebben bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen zoals ouderen, kwetsbare jeugdigen, laaggeletterden en mensen met schulden. We geloven in voorkomen in plaats van genezen. Daarom is onze preventie gericht op situaties waarin deze van de grootste betekenis is en kiezen we voor maatregelen die bewezen effect hebben. We zorgen ervoor dat beginnende problemen niet groter worden en versterken zoveel mogelijk het 'gewone leven'. Zo voorkomen we vroegtijdig dat mensen niet kunnen meedoen en helpen we inwoners om betrokken te zijn. Op deze manier is er ook minder (dure) begeleiding en ondersteuning nodig.

Wij zijn waar het gebeurt, daarom werken we vindplaatsgericht. In de wijken zorgen we voor verbinding tussen welzijnswerk, vrijwilligerswerk, mantelzorg, wijkverpleging en buurt- en wijkcentra. Zo is voor inwoners die dat nodig hebben gemakkelijk toegang tot zorg en welzijnswerk. De gebiedsagenda's zijn hierbij een belangrijk vertrekpunt.

Op scholen leggen we verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp (ook in het kader van passend onderwijs) en werken we aan het voorkomen en terugdringen van verzuim en voortijdig schoolverlaten en het verminderen van onderwijsachterstanden. Ook maken we werk van het toeleiden van jongeren naar een duurzame plek op de arbeidsmarkt

Met betrekking tot gezondheid willen we inwoners aanmoedigen om een gezonde leefstijl te hebben. Dit doen we onder andere door voorlichting over gezond eten, gezondheidsrisico's en alcohol- en drugsgebruik en door het stimuleren van sporten en bewegen.

De inzet van vrijwilligers op het gebied van zorg en welzijn is essentieel. Omdat het beroep op deze vrijwilligers toeneemt en verantwoordelijkheden zwaarder worden, blijven wij inzetten op effectieve, professionele ondersteuning en begeleiding van vrijwilligers. Ook mantelzorgers zullen wij blijven ondersteunen.

Initiatieven die vanuit inwoners zelf zijn opgezet vormen een steeds groter deel van de preventieve inzet. Wij spannen ons ervoor in om effectief met inwoners samen te werken en hen de ruimte te geven om activiteiten te ontplooiën die de zelfredzaamheid en samenredzaamheid te vergroten. Een voorbeeld hiervan is de met succes in gang gezette beweging in Ede Zuid. Deze wordt verder beschreven onder programma 7.

Ontwikkelingen

Maatschappelijke ondersteuning

Preventieve maatschappelijke ondersteuning

In 2018 is verder gewerkt aan het versterken van de sociale basis. Daarbij zijn de bestaande visiedocumenten als uitgangspunt genomen, denk aan de kadernota Vernieuwd Welzijn en de visie op ontmoeten. Laagdrempelige ontmoetingsplekken worden gezien als basis voor het versterken van deze sociale basis. We zetten actief in op onderlinge samenwerking tussen initiatieven in de Edese dorpen en wijken en faciliteren onderlinge verbinding. We stellen ontmoetingsplekken meer centraal en onderzoeken de mogelijkheid van buurtcoöperaties. Dit alles om de verschuiving van en gelijkwaardige samenwerking met formele en informele zorg verder vorm te geven. In 2019 wordt dit verder geconcretiseerd, onder andere in de nieuwe visie op onafhankelijke cliëntondersteuning.

Mantelzorg

De nota *Mantelzorgbeleid* wordt in 2019 verder uitgevoerd. Respijtzorg blijft hierbij een belangrijk thema en ook het oppakken van het thema werk & mantelzorg staat daarbij op de planning.

Sociale teams

Met ingang van 2019 wordt de scope van de sociaal teams versmald naar intake en regie bij meervoudige, complexe problematiek. Deze versmalling van de taak en rol van de teams zorgt ervoor dat de teams in staat worden gesteld om hun regietaak goed uit te voeren in die situaties waar dit nodig is. Bovendien worden de kosten beter passend binnen de begroting. De omringende zorgstructuur van de teams wordt zodanig ingericht dat alle zorgvragen die vanaf 2019 buiten de teams vallen, adequaat opgepakt kunnen worden.

Preventieve jeugdhulp

Preventieve jeugdhulp wordt geboden daar waar de mensen zijn. Dat betekent dat het CJG en andere organisaties die preventieve jeugdhulp bieden aanwezig zijn op scholen, kinderdagverblijven en in de wijk. Hulp en ondersteuning is laagdrempelig en sluit aan op de vragen die er zijn. We maken onderscheid in universele preventie (voor alle kinderen en ouders: informatie en voorlichting om zorgen/vragen/problemen te voorkomen), selectieve preventie (voor groepen met een verhoogd risico) en geïndiceerde preventie (voor individuen met een verhoogd risico of beginnend probleem). Per onderwerp, bijvoorbeeld hechting of middelengebruik, maken we een analyse welke preventieve inzet nodig is, wat er al is en wat we desgewenst moeten ontwikkelen. Het aanbod kan per wijk verschillen omdat de behoefte en sociale infrastructuur per wijk verschillen. Aansluiting en samenwerking met specialistische hulpverlening is een belangrijk aandachtspunt. Hulp en ondersteuning voor gezinnen moet zo kort, zo dichtbij en zo normaal mogelijk zijn.

Inclusieve Edese samenleving

Inclusie raakt alle beleidsterreinen: fysieke toegankelijkheid, maar ook volwaardigheid in arbeid, zorg en onderwijs en worden daarom ook breed opgepakt. Het vormgeven van een inclusieve Edese samenleving vraagt zowel om een mentaliteitsverandering als praktische aanpassingen, vanuit een constante kritische blik

op ons eigen beleid en de uitvoeringspraktijk; wat doen we goed en wat kunnen we verbeteren? Dat doen we in afstemming met inwoners, belangenbehartigers en maatschappelijke organisaties. Het is belangrijk dat iedereen mee kan doen, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, seksuele geaardheid, gender, talent of beperking. Op deze manier wordt het meest recht gedaan aan de definitie van inclusie.

Maatschappelijke begeleiding statushouders

Het kabinet heeft in 2018 bekend gemaakt inburgering anders te willen vormgeven. Kaders worden ontwikkeld met als doel deze in 2020 te kunnen invoeren. Vooruitlopend op de borging in wettelijke en financiële kaders, willen wij al toewerken naar de vermoedelijke situatie per 2020. Waar mogelijk doen we dat samen met de regiogemeenten, bijvoorbeeld op gebied van wonen of rond inkoop van taal en inburgering.

Vanwege de hoge toestroom van vluchtelingen tussen 2013 en 2018 zijn, volgens het Actieplan Statushouders, activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd voor Edese statushouders. Hiervoor zijn voor de periode 2017-2019, middelen door de raad beschikbaar gesteld.

De maatschappelijke begeleiding van statushouders wordt in samenhang en integraal benaderd.

De komende tijd gaan we de begeleiding rond inburgering en integratie verder verbeteren en afstemmen op de behoeften van statushouders, samenleving, arbeidsmarkt en gemeente, zodat statushouders sneller integreren en kunnen doorstromen naar regulier werk.

Inburgeringstrajecten en andere preventieve maatregelen worden zo vroeg mogelijk gestart, namelijk al tijdens de opvangsituatie bij COA. Verder zetten we in op intensievere begeleiding, zodat het inburgeringsexamen binnen de gestelde termijn gehaald kan worden.

De Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen die zich vanaf 2016 in Ede vestigden, zijn een relatief nieuwe doelgroep. Hiervoor verstevigen wij de ketensamenwerking met begeleidingsorganisaties Timon en Lindenhout en borgen hun inzet in de wijken. Ook zetten wij in op de versteviging van vrijwilligersorganisaties en andere instanties die diensten voor de doelgroep aanbieden. Vanuit het huisvestingsoverleg tussen gemeente en ketenpartners worden casussen gemonitord.

Onderwijsondersteuning

In de afgelopen jaren hebben gemeente en onderwijs ieder veel werk verzet om de transformaties Jeugdwet en Passend Onderwijs te realiseren. Ook in de kindercentra wordt hard gewerkt om de nieuwe wetgeving (IKK) en kwaliteitseisen Voor- en Voegschoolse Educatie door te voeren. De vraag is: 'kan de signalering en ondersteuning aan kinderen eerder en beter als we samen werken en zo ja, hoe?'. In 2018 is samen onderzocht hoe we dit kunnen realiseren. Dit heeft geresulteerd in een nieuw beleidskader Onderwijsachterstandenbeleid, peuteropvang en onderwijsondersteuning waaraan kindcentra en basisscholen hebben meegewerkt. De nieuwe aanpak start met ingang van 2019.

Het is fijn als kinderen zich al op jonge leeftijd op een speelse manier rustig kunnen voorbereiden op hun schoolcarrière. In Ede is volop keuze aan kindcentra. Voor jonge kinderen kunnen ouders die werken een beroep doen op de toeslagenwet Kinderopvang. Ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag kunnen in Ede rekenen op een gemeentelijke bijdrage, zodat alle peuters samen kunnen spelen en leren. Dat geldt ook voor peuters met een onderwijsachterstand. De rijksbijdrage voor het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) wordt echter de komende jaren fasegewijs verlaagd op basis van het nieuwe landelijke verdeelmodel. Met het lagere budget moeten in Ede hogere prestaties worden geleverd, onder andere de overgang van 10 naar 16 uur VVE-opvang per week (verhoging met 60%) en meer inzet van HBO-deskundigheid. Op deze wijze kunnen kinderen die extra ondersteuning nodig hebben tijdig signaleerd worden, zodat ze een sterke start kunnen maken op de basisschool. Ook op de basisschool zijn kinderen die tegen beperkingen aanlopen. Samen met het onderwijs wordt gekeken hoe we deze kinderen samen het beste (vanuit zowel passend onderwijs als de Jeugdwet) kunnen ondersteunen door ontwikkeling van nieuwe innovatieve pilots vanaf 2019.

Gezondheidsondersteuning

In 2016 is de regionale visie *Publieke Gezondheidszorg Gelderland-Midden* vastgesteld. De regionale visie is gebaseerd op het concept 'positieve gezondheid'; niet slechts de afwezigheid van ziekten, maar het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. Op basis van de uitkomsten uit verschillende monitors die in de loop van 2018 beschikbaar zijn, worden de speerpunten voor Ede uitgewerkt.

De organisatie Veilig Thuis is ondergebracht bij Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. Inspecties zien scherp toe op de kwaliteit van de dienstverlening van Veilig Thuis-organisaties. De samenwerking met het Veiligheidshuis en de Sociaal Teams en het CJG wordt geïntensiveerd.

Relevante beleidsnota's

Maatschappelijke ondersteuning

- [Kadernota Vernieuwd Welzijn](#) (2015)
- [Nota Mantelzorgbeleid 2016-2020](#) (2016)
- [Gebiedsagenda's](#) (2016)
- [Visie op ontmoeten](#) (2017)

Onderwijsondersteuning

- [Beleidskader Peuteropvang](#) (2016)
- [Beleidsnotitie Leerplicht 2015](#) (2015)
- [Beleidsplan Jeugd Lokaal](#) (2014)

Gezondheidsondersteuning

- [Nota Gezondheidsbeleid Ede 2011-2015](#) (2010)
- [Regiovisie Publieke gezondheidszorg](#) (2016)
- [Taken van Veilig Thuis en een doorkijk naar 2017 e.v.](#) (2017)
- [Regiovisie Veilig Thuis West Veluwe Vallei](#) (2014)

Wat willen we bereiken?

Maatschappelijke ondersteuning

Doel

Ede heeft leefbare en levendige wijken, buurten en dorpen; zelf- en samenredzame inwoners en een stimulerend en veilig opvoed- en opgroei-klimaat voor kinderen en jeugdigen.

Subdoelen

- Zoveel mogelijk inwoners zijn en blijven zelf- en samenredzaam.
- Meer bewoners en vrijwilligersorganisaties zetten zich in voor welzijnsactiviteiten en ondersteuning van anderen.
- Jeugdigen groeien zo veel mogelijk op in hun eigen, veilige en stimulerende opvoed- en opgroei-omgeving.
- Jeugdactiviteiten dragen bij aan de ontwikkeling van jeugdigen in kwetsbare situaties.
- Onveilige situaties van jeugdigen en ouders worden voorkomen door vroegtijdige signalering.
- Ouderen en jongeren zijn meer zelfredzaam door vroegtijdige inzet van ondersteuning bij (beginnende) problemen.

- Bij signalering en aanpak van vragen en problemen van jeugdigen werken de domeinen thuis (voor)school en het publieke domein goed samen.
- Meer mantelzorgers zijn in staat om de zorg aan een naaste langdurig uit te voeren.
- Verhogen sociale cohesie door actieve inzet van inwoners via buurt- en dorpshuizen.
- Meer (kwetsbare) inwoners doen mee aan de samenleving in al haar facetten, wonen zo lang mogelijk zelfstandig en ervaren daarbij minder fysieke en mentale drempels.
- Statushouders zijn zo snel mogelijk zelfstandig en maatschappelijk zelfredzaam.
- Meer taalonderwijs aan volwassenen wordt verzorgd. De doelgroep (met name NT1) wordt effectiever geworven. Aandacht voor laaggeletterdheid wordt opgenomen in werkprocessen en communicatie-uitingen. Deze activiteiten zijn in samenhang met werken aan stimulering geletterdheid, waaronder we verstaan rekenen, lezen en schrijven, spreken en luisteren en digitale vaardigheden.

Onderwijsondersteuning

Doel

Voor ieder kind en iedere jeugdige zijn voldoende onderwijskansen, zodanig dat stagnaties in de doorlopende leerlijn worden tegengegaan.

Subdoelen

- Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten wordt tegengegaan en teruggedrongen.
- Zoveel mogelijk Edese jongeren verlaten het onderwijs met een passend diploma.
- Jeugdigen beheersen de Nederlandse taal, zodat risico's op onderwijsachterstand verminderen.

Gezondheidsondersteuning

Doel

Inwoners in Ede hebben gelijke kansen op een optimale gezondheid, met voorkoming (of vroegtijdig opsporen) van gezondheidsrisico's en huiselijk geweld.

Subdoelen

- Minder inwoners worden slachtoffer van (huiselijk) geweld in afhankelijkheidsrelaties. Situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling moeten daarom eerder en beter in beeld komen.
- Voorkomen en tegengaan van gezondheidsproblemen.
- Edenaren zijn meer zelfredzaam en weten beter hoe zij zelf gezondheidsproblemen kunnen voorkomen.
- Inwoners van Ede gaan bewuster en gezonder eten en drinken.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streefwaarde
Percentage Edenaren dat minimaal een keer per week mantelzorg geeft	-	20	-	-	
Percentage mantelzorgers dat zich tamelijk of zwaar belast voelt	-	12	-	-	
Percentage Edenaren dat vrijwilligerswerk doet	47	-	44	-	
Percentage Edenaren dat zegt zich goed te kunnen redden	-	89,2	-	-	
<i>Zelfredzaamheid</i>					
Percentage 4-12 jarigen in het primair onderwijs waarvan de ouders een laag opleidingsniveau hebben	11	10,5	-	-	
<i>Depla-indicator. Het percentage leerlingen PO (4-12 jaar) op het totaal aantal leerlingen PO.</i>					

Percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan programma's voor- en vroegschoolse educatie (vve)	75	76	75	-	100
Percentage jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar dat het onderwijs heeft verlaten zonder startkwalificatie in betreffend schooljaar <i>Depla-indicator</i>	1,5	1,4	1,4	-	
Percentage jongeren tussen de 18 en 23 jaar dat geen startkwalificatie heeft <i>Metingen worden per schooljaar verricht.</i>	10,1	10,0	9,7	9,6	
Percentage jongeren (15-22 jaar) dat tevreden is over het vrijetijdsaanbod in Ede	69	65	-	-	
Aantal trajecten vroegsignalering op afwijkend en problematisch gedrag	62	50	-	-	
Aantal meldingen kindermishandeling en huiselijk geweld bij Veilig Thuis <i>Tussen haakjes alleen meldingen kindermishandeling. Definitieve gegevens over 2017 zijn nog niet bekend</i>	349 (58)	395 (60)	-	-	
Percentage kinderen (12-19 jaar) dat overmatig alcohol drinkt <i>Dit wordt vierjaarlijks gemeten en hier is geen nieuwe informatie over beschikbaar.</i>	-	-	-		

Wat gaan we daarvoor doen?

Maatschappelijke ondersteuning

Preventieve maatschappelijke ondersteuning

1. Stimuleren van initiatieven van bewoners die zich willen inzetten voor hun straat, buurt of wijk via sociaal werkers en wijkregie en monitoren of dit aansluit bij de behoeften van inwoners.
2. Uitvoeren activiteiten uit de nota *Mantelzorgbeleid*.
3. Afstemmen van inzet vrijwilligers op doelstellingen gebiedsagenda (waar mogelijk).
4. Initiatieven in wijken, buurten en dorpen actief met elkaar verbinden
5. Wijkcentra in staat stellen om vragen van bewoners op te halen en deze te vertalen in een vernieuwd (activiteiten)aanbod.
6. Vanuit een strategische samenwerking met de Christelijke Hogeschool Ede ontwikkelen we als gemeente samen met partners en hogeschool werkpraktijken voor het samenspel tussen formele en informele ondersteuning met daarbij nadruk op het versterken van de informele ondersteuning.
7. Ontwikkelen van een nieuwe visie op onafhankelijke cliëntondersteuning, en op basis van deze visie een aanbesteding van onafhankelijke cliëntondersteuning opstarten. Dit moet resulteren in een nieuwe inrichting van deze taak per 1 januari 2020.
8. Gemeente Ede heeft in haar personeelsbeleid aandacht voor inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt.
9. Opstellen en (doen) uitvoeren van de 'Edese aanpak van het stimuleren van geletterdheid' die zich zal richten op het vergroten van het onderwijsaanbod, de bekendheid met het thema geletterdheid, het werven van de doelgroep (met name NT1) en het vergroten van deskundigheid bij professionals met de doelgroep te maken hebben. Het optimaal benutten van budgetten door deze in samenhang met elkaar in te zetten (ontschotten) is hierbij het uitgangspunt.

Maatschappelijke begeleiding statushouders

1. Doorontwikkeling van het participatieverklaringstraject voor inburgeraars, dit in afstemming met de rol van Vluchtelingenwerk bij maatschappelijke begeleiding.

2. Doorontwikkeling van programma's waarin opleiding (taal) en inburgering, al dan niet gecombineerd, worden aangeboden.
3. Verbinding met activiteiten Vluchtelingenwerk, Woonstede, wijkregie, Sociaal Teams, etc. (volgens afspraken die gemaakt zijn tussen deze partijen).
4. Anticiperen op de kaders van het Kabinet ten aanzien van de structuurwijzigingen rond inburgering (voortuitlopend op de voorstellen van het kabinet).
5. Verbinden met de opgaven Werk en Participatie, Zorg en Wonen.

Preventieve jeugdhulp

1. Het CJG in de wijkteams wordt structureel onderdeel van de wijkteams zodat signalen uit de wijk direct kunnen worden opgepakt.
2. Het collectieve aanbod van preventieve ondersteuning bij opvoeden en opgroeien (trainingen, cursussen, gespreksgroepen) wordt uitgebreid en door het CJG gecoördineerd.
3. Op basis van de positieve resultaten van de pilot *Vroegtijdige inzet schoolmaatschappelijk werk in het voortgezet onderwijs* wordt de werkwijze uitgerold over alle VO scholen in Ede. Bij een eerste schorsing vindt een huisbezoek plaats waardoor preventieve inzet kan worden geboden die de kans op verdere schooluitval verkleint.
4. Met de toenemende aandacht voor een sterke sociale basis en het belang van informele hulp en ondersteuning werken we aan een stevige positionering van het CJG. Door advies, hulp en ondersteuning dichtbij mensen te brengen en in een (heel) vroeg stadium vragen en zorgen te kunnen delen houden we het klein. Bij het zoeken naar een oplossing wordt altijd naar de eigen informele netwerken gekeken. Dat kan doordat het CJG in de wijken zit en op alle scholen en kinderdagverblijven.
5. Het voorkomen van hechtingsproblematiek is een blijvend aandachtspunt in de preventieve zorg voor de jeugd. Komend jaar staat dit thema expliciet op de agenda en worden er interdisciplinaire trainingen aangeboden aan alle professionals die met (aanstaande) ouders en jonge kinderen werken. Een ander thema dat expliciet op de agenda staat zijn problematische scheidingen. De inrichting van een echtscheidingsloket is een concreet actiepunt voor het komende jaar.
6. We zijn gestart met een preventieve community aanpak voor kwetsbare jongeren. De aanpak is gericht op vertrouwen, verantwoordelijkheid nemen en de community betrekken en ondersteunen waar nodig. Het doel is om kwetsbare jongeren perspectief te geven (zelf te laten ontdekken!) en henzelf, maar ook hun ouders en omgeving verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun ontwikkeling en gedrag in de openbare ruimte. De aanpak is gericht op duurzaamheid en gedragsverandering. Bij voortdurend succes willen we deze aanpak ook in andere wijken implementeren.

Onderwijsondersteuning

1. Actief benaderen van scholen om alle wettelijk verzuim tijdig en volledig te melden; op 100% van het gemelde verzuim volgt actie door Leerplicht.
2. Extra inzet (voor 3 jaar) op Leerplicht, specifiek een leerplichtambtenaar die de verbindende rol tussen primair onderwijs en gemeentelijke jeugdhulp oppakt (gestart begin 2017).
3. Voortzetting WOW (Waar Onderwijs Werkt) in 2018 en 2019, waar voortijdig schoolverlaters arbeidsvaardigheden aanleren en begeleid worden richting werk of regulier onderwijs. Vanaf halverwege 2018 wordt in breed verband met externe partners (waaronder onderwijs) gewerkt aan een duurzame oplossing waarbij gedacht wordt aan een schakelvoorziening voor die leerlingen die anders voortijdig de school verlaten en thuis komen te zitten.
4. Aanbieden van een methode die ondersteunend is voor leerkrachten die met inburgeraars (AMV-ers) werken om zo de inburgering beter te laten slagen.
5. Ondersteunen van de Nieuwkomersschool.

Gezondheidsondersteuning

1. Meer partijen zijn bereikt door intensivering van de voorlichting over vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling.
2. Naleving van de Wet op de Meldcode: invoering en monitoring van gebruik Meldcode en Verwijsindex.
3. Het beter bekend maken van het antidiscriminatiebureau, zodat inwoners weten waar zij terecht kunnen voor meldingen, vragen, mediation of andere ondersteuning.
4. Alcoholpreventie: deelname aan Frisvalley met campagnes voor diverse doelgroepen. Continuering inzet preventiemedewerker in het buitengebied voor onder meer interventies in de keet met betrokkenheid van de plaatselijke gemeenschap.
5. Preventie-projecten/ -activiteiten gericht op gezondheid, onder andere in samenhang met de jeugdgezondheidszorg en het speerpunt Food: Aan Tafel in de wijk (programma kindero obesitas van ziekenhuis in de wijk), ProMuscle (gericht op eiwitrijke voeding en beweging voor ouderen), Gezondhuizen (multidisciplinaire aanpak leefstijl en gezondheid jonge ouders en hun kinderen) en inzet cultuurvertalers (bekend als voorlichters eigen taal en cultuur).

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
bedragen x € 1.000						
Lasten per productgroep						
Maatschappelijke Ondersteuning	18.654 N	19.139 N	16.749 N	15.612 N	15.547 N	15.496 N
Onderwijsondersteuning	4.898 N	4.982 N	4.534 N	4.673 N	4.366 N	4.366 N
Gezondheidsondersteuning	5.214 N	5.977 N	5.342 N	5.283 N	5.336 N	5.220 N
Totaal lasten programma	28.765 N	30.098 N	26.625 N	25.568 N	25.249 N	25.082 N
Baten per productgroep						
Maatschappelijke Ondersteuning	720 V	239 V	239 V	239 V	239 V	239 V
Onderwijsondersteuning	3.653 V	3.694 V	2.765 V	2.765 V	2.458 V	2.458 V
Gezondheidsondersteuning	357 V	546 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Totaal baten programma	4.731 V	4.479 V	3.004 V	3.004 V	2.697 V	2.697 V
Saldo van baten en lasten	24.034 N	25.619 N	23.621 N	22.564 N	22.552 N	22.385 N
Storting reserve	2.145 N	297 N	211 N	213 N	213 N	213 N
Onttrekking reserve	774 V	1.103 V	598 V	129 V	53 V	51 V
Resultaat	25.406 N	24.814 N	23.234 N	22.648 N	22.711 N	22.547 N

Maatschappelijke ondersteuning

De toerekening van personeelskosten aan de maatschappelijke ondersteuning is in 2019 met € 1,0 miljoen gedaald. Naast verschuivingen in de toerekening van personeelskosten, loopt tevens de incidentele inzet op vooral bedrijfsvoering en het flankerend programmabudget sociaal domein in 2018 af.

Preventieve jeugdhulp

De lasten van preventieve jeugdhulp dalen in 2019 met € 0,2 miljoen. Naast het vervallen van de incidentele middelen voor de specialistische ondersteuning huisartsen (SOH) zijn de leerplichtmiddelen verschoven naar de productgroep Onderwijsondersteuning. De subsidies zijn verlaagd vanwege de laatste tranche van de taakstelling mEdemaken. In 2020 daalt het incidentele subsidiebudget van preventieve ondersteuning met € 0,5 miljoen.

Maatschappelijke ondersteuning - algemeen

De lasten nemen af met € 0,4 miljoen vanwege de afloop van incidentele budgetten voor de Pilot Ede West, Flankerend programmabudget en Inclusie.

Inburgering

De uitgaven van het product inburgering dalen met circa € 0,3 miljoen en hangen samen met het actieplan Statushouders. Op basis van dit actieplan zijn ook de benodigde middelen over de periode 2017-2019 verspreid. De dekking komt uit de onttrekking aan de Reserve Inburgering.

Lokale teams

Bij de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 zijn circa € 0,3 miljoen extra incidentele middelen toegekend voor 2018. Dit om het te verwachten tekort bij de sociaal teams te dekken. Momenteel wordt hard gewerkt aan herstructurering van werkzaamheden binnen de sociaal teams om deze tekorten voor de komende jaren te voorkomen. In 2020 daalt het budget nog met € 0,3 miljoen door vervallen van het incidenteel budget.

Buurt en dorpshuizen

In het kader van mEdemaken is een taakstelling van € 0,5 miljoen opgelegd. Deze wordt gefaseerd uitgevoerd, waardoor het budget voor buurt en dorpshuizen in 2019 uiteindelijk € 0,2 miljoen lager is dan in 2018.

Onderwijsondersteuning

De toerekening van personeelskosten aan Onderwijsondersteuning is in 2019 met € 0,4 miljoen gestegen. Dit wordt veroorzaakt omdat de leerplichtambtenaren vanuit de afdeling Veiligheid met ingang van 2019 worden toegerekend aan de onderwijsondersteuning en niet meer aan het programma Veiligheid.

Onderwijsachterstand

Zowel de lasten als de baten nemen in 2019 af met € 0,9 miljoen omdat de beschikking van het Rijk voor de middelen onderwijsachterstand 2019 nog niet ontvangen is. Na ontvangst wordt deze in de begroting opgenomen.

Gezondheidsondersteuning

Geweld in afhankelijkheidsrelaties (Veilig Thuis)

Het Manifest 'Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling West-Veluwe Vallei 2017-2020' is in november 2017 ondertekend door gemeente Ede, Barneveld, Scherpenzeel, Nijkerk en Wageningen. De taken voor de meldcode en radarfunctie zijn geïntensiveerd en worden deels bekostigd vanuit lokale middelen en deels uit de uitkering Vrouwenopvang. In 2018 hebben we de subsidie Veilig Thuis voor de gehele regio verstrekt en ontvangen hiervoor een bijdrage vanuit de regionale jeugdbudgetten. Voor 2019 zijn deze afspraken nog niet gemaakt, waardoor lasten en baten in 2019 dalen.

De gemeente is verantwoordelijk voor een breed aanbod van individuele ondersteuning, zoals benoemd in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet.

Vanuit de Wmo is de gemeente verantwoordelijk voor ondersteuning die erop gericht is dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen en ook voor de ondersteuning wanneer iemand niet meer thuis kan wonen. Het gaat om onder andere: woningaanpassingen, thuisondersteuning, begeleiding en dagbesteding, ondersteuning om de mantelzorger tijdelijk te ontlasten, beschermd wonen, maatschappelijke opvang, cliëntondersteuning en vervoer.

De Jeugdwet bepaalt dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor alle vormen van jeugdhulp en de plicht hebben om jeugdhulp en ondersteuning te bieden wanneer kinderen en gezinnen dit nodig hebben. Het aanbod bestaat uit ambulante jeugdhulp, pleegzorg, verblijf, jeugd-ggz, zorg voor jongeren met beperkingen en jeugdbescherming en -reclassering.

De Participatiewet regelt de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor alle mensen die kunnen werken maar daarbij wel ondersteuning nodig hebben. Gemeenten hebben de opdracht deze groeiende doelgroep ondersteuning te bieden zodat zij aan het werk gaan. Waar nodig is er ondersteuning om het salaris aan te vullen (inkomensondersteuning).

De sociale infrastructuur richten we zo in dat deze optimaal de zelfredzaamheid van onze inwoners ondersteunt. De individuele voorzieningen zijn bedoeld voor situaties waarin het eigen netwerk, informele ondersteuning en de voorliggende voorzieningen niet toereikend zijn.

Goede zorg en ondersteuning aan onze inwoners staan voorop. In Ede geven we in partnerschap vorm aan deze ondersteuning en staat de vraag van onze inwoners centraal. We bieden maatwerk met hart en oog voor mensen en de uitdagingen waar ze voor staan. Onze inwoners zijn tevreden over de ontvangen ondersteuning.

Echter op financieel vlak hebben wij nog een grote taak. Waar wij de eerste jaren na de decentralisaties nog te maken hadden met financiële overschotten in het sociaal domein, zijn inmiddels tekorten ontstaan die in hoog tempo zijn opgelopen. De tekorten spitsen zich toe op de uitvoering van de Wmo en met name de Jeugdhulp. Een grote uitdaging voor ons is kwalitatief goede, effectieve en efficiënte zorg bieden binnen de kaders van een duurzaam financieel perspectief.

Onze ambities moeten in een duurzaam financieel kader passen. Sturing daarop vraagt om urgentie, want de bekostiging van zorg staat onder druk. De komende jaren zijn daarom gericht op het slimmer en efficiënter

vormgeven van de ondersteuning binnen het sociaal domein, zonder daarbij goede ondersteuning voor onze inwoners uit het oog te verliezen.

Ontwikkelingen

Maatwerkvoorziening

Doorontwikkeling WMO en participatie

In 2016 heeft Ede de keuze gemaakt om de transformatie van de drie decentralisaties in de daaropvolgende jaren op onderdelen te intensiveren. Wij hanteren daarbij onze eigen Edese wijze. We trekken daarbij met partners gezamenlijk op om domeinoverstijgende samenwerking en bekostiging te stimuleren. Ondersteuning wordt zo veel mogelijk ontschot en integraal aangeboden in de nabijheid van de leefwereld van de cliënt (bijvoorbeeld via arrangementen). We hanteren daarbij een resultaatgerichte aanpak waarbij maatwerk het motto is.

Het gaat daarbij tevens om een intensivering van de gewenste verschuiving van formele naar informele ondersteuning (door bijvoorbeeld het optimaal inzetten van vrijwilligers) en van individueel naar groep (door bijvoorbeeld het creëren van laagdrempelige wijkgerichte ontmoetingsplekken).

Doorontwikkeling transformatieproces regionale inkoop jeugdhulp

Met alle jeugdhulpaanbieders is in de afgelopen jaren in regioverband (FoodValley) samengewerkt aan een gezamenlijke transformatieagenda. Deze agenda heeft er toe geleid dat de transitie succesvol is vormgegeven. Tegelijkertijd is gebleken dat het vormgeven van de transformatie weerbarstig is en een extra impuls vraagt. Om die reden is door colleges van de samenwerkende gemeenten begin 2018 de regionale visie verder aangescherpt. Op basis van deze aangescherpte visie is met betrokken partijen een nieuw plan gemaakt op basis waarvan de komende jaren verder gewerkt wordt aan de transformatie. Het resultaat hiervan is minder kinderen binnen residentiële instellingen (afbouwen mogelijkheden voor verblijf), minder specifieke voorzieningen voor jeugdhulp ten gunste van lichte vormen van hulp bij reguliere voorzieningen (reguliere opvang voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte, faciliteren van sport- en vrijetijdclubs) en effectievere actieve regie op zware vormen van jeugdhulp waardoor jeugdigen minder lang in zorg hoeven te zijn. Deze resultaten dragen zowel bij aan het verbeteren van het jeugdhulpstelsel als aan het terugdringen van de tekorten.

In het najaar van 2018 wordt op basis van deze plannen een aanvraag gedaan voor middelen vanuit het door het Rijk in het leven geroepen Transformatiefonds.

Inburgering en maatschappelijke begeleiding van statushouders

De ambitie is dat deze nieuwe inwoners goed en snel inburgeren, integreren en participeren door middel van werk of onderwijs en opleiding. Dit vraagt om extra inzet van activiteiten en een integrale aanpak met wonen, onderwijs, inkomen en werk.

Het kabinet heeft in augustus dit jaar bekend gemaakt de inburgering anders te willen vormgeven. Kaders worden ontwikkeld met als doel deze in 2020 te kunnen invoeren. Vooruitlopend op de borging in wettelijke- en financiële kaders, willen wij al toewerken naar de vermoedelijke situatie per 2020. Waar mogelijk samen met de regiogemeenten, bijvoorbeeld op gebied van wonen of rond inkoop van taal en inburgering.

Werk en participatie

Werkkracht: 'Iedereen heeft kans op werk en participatie, tenzij

Met ingang van 1 januari 2018 is Werkkracht EDE BV operationeel. Werkkracht staat voor het bieden van perspectief op werk voor alle werkzoekenden en werknemers uit de brede doelgroep van de Participatiewet, met en zonder arbeidsbeperking. Daarbij biedt Werkkracht ondersteuning. Werkkracht is de verbindende factor tussen werkzoekenden, werkgevers, samenwerkingspartners en de gemeente. Doel is om iedereen zo

regulier mogelijk en duurzaam aan het werk te helpen. Werken in de ketens wordt verbeterd en verkokerd werken wordt doorbroken, zodanig dat nóg meer mensen kunnen meedoen op de arbeidsmarkt. We staan ook klaar voor onze werkzoekenden die niet direct betaald werk krijgen, maar die we vanuit Werkkracht in de Edese samenleving op een andere wijze laten participeren.

Inkomensvoorziening

We zien de noodzaak om zorg en welzijn nadrukkelijker te verbinden met de beleidsvelden armoede, inkomen en schulddienstverlening en stimuleren (financiële) zelfredzaamheid voor een beter perspectief voor een individu of een gezin. Zodat ook deelname aan de samenleving wordt gestimuleerd en meer inwoners schuldevrij zijn.

Relevante beleidsnota's

Maatwerkvoorziening

- [Nota 'Het is mensenwerk'](#) (2013)
- [Regionaal beleidsplan Jeugd FoodValley 2015-2018](#) (2013)
- [Beleidsplan Awbz/Wmo](#) (2014)
- [Themanotitie decentralisatie AWBZ: 'Kanteling vraagt een zet'](#) (2014)
- [Minimabeleid 2015 en verder](#) (2014)
- [Regionale Visie Zorg voor jeugd FoodValley 'Elke jeugdige telt en doet mee'](#) (2014)
- [Nota Effectiviteit van het Minimabeleid](#) en [bijlage](#) (2015)
- [Ontwikkelagenda inkoop nieuwe Wmo](#) (2015)
- [Groeidocument Beschermd Wonen Valleiregio 2015-2017](#) (2015)
- [Woonvisie Ede 2030](#) (2015)
- [Inkoop Jeugdhulp samenwerkende gemeenten regio FoodValley 2016 e.v.](#) (2016)
- [Notitie Eigen bijdrage Wmo-maatwerkvoorzieningen](#) (2016)
- [Nota Minima-effectrapportage gemeente Ede 2016](#)
- [Voorstel toekomst huishoudelijke ondersteuning](#) (2016)

Werk en participatie

- [Beleidsplan Participatiewet](#) (2013)
- [Ontwerp Participatiebedrijf Ede](#) (2016)

Inkomensvoorziening

- [Visie op Schulddienstverlening Ede-Wageningen](#) (2016)

Wat willen we bereiken?

Maatwerkvoorziening

Inwoners in Ede hebben regie over hun eigen leven, doen mee naar vermogen, en krijgen indien nodig daarbij begeleiding en ondersteuning.

Doel

Zoveel mogelijk inwoners in Ede hebben regie over hun eigen leven en worden indien nodig op maat ondersteund en begeleid.

Subdoelen

- Meer inwoners doen mee in de samenleving.
- Zoveel mogelijk passend bij de ondersteuningsbehoefte van inwoners is er professionele ondersteuning op maat in verbinding met informele vormen van ondersteuning.
- Ondersteuning en begeleiding van het eigen sociaal netwerk en/of informele vormen van ondersteuning vormen altijd het uitgangspunt bij een hulpvraag. Indien nodig wordt deze steun en begeleiding aangevuld met professionele inzet.
- Meer kwetsbare inwoners blijven zo lang mogelijk zelfstandig wonen, al dan niet met ambulante begeleiding, of stromen duurzaam uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen.
- Jeugdigen worden adequaat ondersteund bij het veilig opgroeien tot zelfredzame burgers.
- Vervoer (van leerlingen, cliënten en kwetsbare inwoners) is afgestemd op de mogelijkheden en eigen verantwoordelijkheid van betrokkenen.
- Meer inwoners met een laag inkomen zijn in staat om deel te nemen aan de samenleving.
- Meer inwoners zijn schuldenvrij.

Werk en participatie

Vanaf 1 januari 2018 is Werkkracht Ede BV voor de gemeente Ede verantwoordelijk voor de uitvoering Participatiewet. Uitgangspunt bij de uitvoering is 'iedereen heeft kans op werk tenzij'.

Doel

Zoveel mogelijk mensen werken in een zo regulier mogelijke werkomgeving of participeren op een andere wijze in de Edese samenleving. De gemeente Ede neemt als werkgever haar verantwoordelijkheid door in haar personeelsbeleid aandacht te hebben voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Inkomensvoorziening

Doel

Zoveel mogelijk inwoners zijn financieel zelfredzaam en in staat om deel te nemen aan de samenleving door middel van werk of participatie. Aan inwoners die (tijdelijk) niet in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien wordt ondersteuning geboden. De geboden ondersteuning vanuit Werkkracht vindt plaats in samenhang met de benodigde inkomensondersteuning, de toepassing van armoederegelingen en schulddienstverlening. Waar nodig wordt dit ingebed in een integrale ketenaanpak, georganiseerd over de domeinen heen, waar gemeente en maatschappelijke partners effectief samenwerken.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef- waarde
Percentage Edenaren dat zich eenzaam voelt	15	14	14	-	
Aantal dak- en thuislozen in gemeente Ede dat gebruik maakt van opvang	122	153	211	-	
<i>Gebruik Johanniter opvang en Leger des Heils inclusief geen gebruik van opvang maar wel recht op opvang.</i>					
Percentage Edenaren dat belemmeringen ervaart in de algemene lichamelijke gezondheid om deel te nemen aan het maatschappelijke leven	-	21	-	-	
<i>Percentage Edenaren dat een matige of ernstige belemmering ervaart door zijn/haar lichamelijke gezondheid, fysiek functioneren en/of geestelijke gezondheid.</i>					
Percentage jongeren met jeugdhulp (tot 18 jaar)	8,9	10,6	10,6	-	
<i>Depla-indicator. Percentages op basis van facturatiegegevens.</i>					
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO	359	331	303	-	

Depla-indicator. Cijfer is voor 2015 en 2016 aangepast omdat inwoneraantallen waarover het aandeel was berekend niet klopten.

Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO Huishoudelijke Hulp per 10.000 inwoners	222	204	204	-
<i>Cijfer is voor 2015 en 2016 aangepast omdat inwoneraantallen waarover het aandeel was berekend niet klopten.</i>				
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO Beschermd Wonen per 10.000 inwoners	45	37	25	-
<i>Cijfer is voor 2015 en 2016 aangepast omdat inwoneraantallen waarover het aandeel was berekend niet klopten.</i>				
Percentage Wmo cliënten dat zich door de ondersteuning beter kan redden	-	86	83	84
Werkzoekende jongeren (jonger dan 27 jaar)	319	423	386	-
<i>Alternatieve indicator voor Depla-indicator 'Werkloze jongeren'; (% 16-22 jaar met alleen een bekend cijfer voor meest recente cijfer bij KING: 2012: 0,7%). Deze indicator vervalt omdat cijfers voor '% Werkloze jongeren (16-22 jaar)' voor 2014, 2015 en 2016 alsnog zijn achterhaald.</i>				
Percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	0,83	-	-	-
<i>Depla-indicator. Cijfers komen uit Waarstaatjegemeente (bron: Kinderen in Tel).</i>				
Aantal werkzoekenden met een arbeidsbeperking	74	37	87	nnb
<i>Voor 2015 het aantal bijstandsgerechtigden in het doelgroepenregister (gestart op 1 januari 2015) per 01-12-2015, voor 2017 het aantal personen per september 2016.</i>				
Aantal huishoudens dat in een jaar een of meerdere bedragen bijzondere bijstand of een minimaregeling heeft ontvangen	2.792	3.175	3.375	-
<i>Inclusief collectieve ziektekostenverzekering</i>				
Aantal aanmeldingen schulddienstverlening	322	345	384	-

Wat gaan we daarvoor doen?

Maatwerkvoorziening

1. Het verder ontwikkelen van de transformatieagenda Wmo, zoals de ontschotting van budgetten (binnen het sociaal domein, maar ook met de Zvw en de Wlz - domeinoverstijgend werken), de verbinding tussen nulde-, eerste- en tweedelij, substitutie van zwaardere naar lichtere vormen van ondersteuning en het bieden van maatwerk. Een wijkgerichte aanpak staat daarbij voorop.
2. Het realiseren van laagdrempelige ontmoetingsplekken in alle wijken, gericht op ontmoeting en dagbesteding/participatie, in samenwerking met Wmo-aanbieders, Malkander en de brede nuldlijn.
3. Het evalueren en verder ontwikkelen van het product Thuisondersteuning (zowel de maatwerk, als de algemene voorziening) alsmede thuisondersteuning voor mantelzorgers.
4. Het onderzoeken van sturingsmogelijkheden op budget en kosten Wmo, ondermeer door het werken aan transformatiedoelstellingen door het opstellen van een nieuwe ontwikkelagenda met aanbieders Wmo.
5. Het evalueren en verder ontwikkelen - in samenspraak met de regiogemeenten van het Wmo-ondersteuningsarrangement GGZ. Dit is nodig voor de extramuralisering van het intramurale beschermd wonen voor de doelgroep GGZ met psychiatrische problematiek.
6. Het realiseren van een optimale aansluiting van de maatschappelijk opvang bij wat de doelgroep nodig heeft.
7. Het verder opschuiven van 'zorgbeleid' naar 'woonbeleid' in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Mensen wonen zo normaal mogelijk. Dat is 'in de wijk' en met scheiding van wonen - ondersteuning, al dan niet met ambulante begeleiding.

8. Het ontwikkelen en uitvoeren van ondersteuningsarrangementen binnen het onderwijs zodat we – integraal – kunnen anticiperen op opgroei- en opvoedproblemen. Dit helpt ook om voortijdige schooluitval te voorkomen. De ketensamenwerking willen we hiervoor optimaal benutten.
9. We zijn daar waar het gebeurt: op scholen, de plek waar kinderen en hun ouders zijn. Het voornemen om een notitie te schrijven over jongeren in een kwetsbare positie wordt ingevuld door concrete, praktisch uitvoerbare plannen te maken. We bevorderen de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat een jongere niet afhankelijk hoeft te worden van een uitkering. We zetten ons in voor praktijkcertificering waar het halen van een startkwalificatie een brug te ver is.
10. Drie pilots op het gebied van schulddienstverlening die in 2018 hebben gedraaid, worden in 2019 vertaald naar reguliere uitvoering:
 - Problematische schuldenproblematiek bij onze inwoners wordt adequaat opgepakt met het product 'Op tijd erbij'. In 2018 heeft een pilot gedraaid in Ede-West. Samen met het Sociaal Team bieden wij ongevraagd hulp aan de inwoners met problematische schulden.
 - In 2018 is samen met ketenpartners en ervaringsdeskundigen gewerkt aan de producten 'Nazorg uit Voorzorg' en 'Preventie Jongeren'. Nazorg uit Voorzorg beoogt, door middel van gedragsverandering, te voorkomen dat inwoners nogmaals in de financiële problemen raken.
 - Met het product 'Preventie Jongeren' wordt een verbinding gemaakt met scholen. Zo willen we als effect realiseren dat er minder schooluitval voorkomt vanwege schuldenproblematiek.
11. Uit de nota's 'Effectiviteit van het Minimabeleid 2015' bleek dat de integrale samenwerking binnen het sociaal domein een verbeterslag behoeft. Deze verbeterslag heeft ons geholpen om de dienstverlening naar onze inwoners op een hoger niveau te brengen. De interne werkprocessen zijn hierop afgestemd. Wij gaan onderzoeken of onze inwoners dit ook zo ervaren. Daarnaast gaan we de effecten van de inkomensondersteunende regelingen onderzoeken. Dit doen we in 2019.

Werk en participatie

1. Vanaf 1 januari 2018 is Werkkracht Ede BV voor de gemeente Ede verantwoordelijk voor de uitvoering Participatiewet. Uitgangspunt bij de uitvoering is 'iedereen heeft kans op werk tenzij'. Prioriteitsgroepen voor 2019 zijn jongeren, 55-plussers en statushouders. Met het bevorderen van het doen van een tegenprestatie wordt daarnaast de participatie gestimuleerd van de inwoners die tijdelijk of duurzaam geen arbeidsplicht hebben.
2. De doorstroming vanuit (arbeidsmatige) dagbesteding naar (beschut) werk wordt verder vormgegeven samen met de zorgaanbieders en Werkkracht Ede BV.
3. Voorbereiden op de verwachte invoering van de Wet Koolmees 1 januari 2020 a.s. Er wordt naar "de geest van de toekomstige wet- en regelgeving" gehandeld door het ontwikkelen van parallelle trajecten voor toeleiding naar betaald werk en het leren van de Nederlandse taal. Daarbij is voor de verduurzaming van de toekomstige plaatsing ook aandacht voor de samenhang in de ondersteuning op onder andere de leefgebieden wonen, financiële zelfredzaamheid, gezondheid en cultuur en religie.

Inkomensvoorziening

1. Evalueren van het fraude- en handhavingsbeleid 2015-2018 en op basis van de uitkomsten aanpassen van bestaand beleid of ontwikkelen van nieuw beleid.
2. Effecten monitoren van de geïmplementeerde werkwijze 'behoorlijk en effectieve invordering Ede'.

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
bedragen x € 1.000						
Lasten per productgroep						
Maatwerkvoorziening	77.537 N	84.017 N	75.643 N	75.513 N	75.481 N	75.491 N
Werk en Participatie	20.861 N	18.688 N	16.206 N	15.264 N	14.803 N	14.973 N
Inkomensvoorziening	28.938 N	28.328 N	27.952 N	27.876 N	27.876 N	27.876 N
Totaal lasten programma	127.336 N	131.033 N	119.802 N	118.652 N	118.160 N	118.340 N
Baten per productgroep						
Maatwerkvoorziening	3.897 V	3.076 V	2.085 V	2.085 V	2.085 V	2.085 V
Werk en Participatie	4.484 V	893 V	908 V	868 V	868 V	868 V
Inkomensvoorziening	25.583 V	24.540 V	24.540 V	24.540 V	24.540 V	24.540 V
Totaal baten programma	33.964 V	28.508 V	27.533 V	27.493 V	27.493 V	27.493 V
Saldo van baten en lasten	93.372 N	102.525 N	92.269 N	91.160 N	90.667 N	90.848 N
Storting reserve	1.804 N	25 N	1.534 N	1.573 N	1.573 N	1.573 N
Onttrekking reserve	1.145 V	2.447 V	1.090 V	717 V	277 V	277 V
Resultaat	94.031 N	100.103 N	92.714 N	92.016 N	91.964 N	92.144 N

Maatwerkvoorziening

De toerekening van personeelskosten aan de maatwerkvoorzieningen is in 2019 met € 0,1 miljoen gestegen.

Jeugdzorg

Het budget jeugdzorg daalt met € 5,8 miljoen vanwege incidenteel toegekende middelen in perspectiefnota en meerjarenbegroting. Daarnaast was de begroting 2018 incidenteel verhoogd met € 1,3 miljoen vanwege nagekomen kosten 2017 en stijgt het budget in 2019 met € 0,9 miljoen omdat dan de middelen voor de incidentele bedrijfsvoering (2016-2018) weer worden ingezet op het zorgbudget.

Leerlingenvervoer

Door de incidentele compensatie van het tekort op leerlingenvervoer in 2018, daalt het budget in 2019 met € 0,4 miljoen.

Minimabeleid

De incidentele middelen 2018 (€ 0,3 miljoen) vervallen in 2019.

Maatwerkvoorzieningen WMO

Voor de begeleiding en thuisondersteuning hebben we extra middelen van het Rijk ontvangen voor groeiruinimte en de loon- en prijscompensatie. Hier tegenover daalt het budget in 2019, vanwege de éénmalige compensatie van de tekorten op begeleiding en collectief vervoer in 2018. Per saldo daalt het budget in 2019 voor maatwerkvoorzieningen hierdoor met € 0,4 miljoen.

Maatwerkvoorzieningen WMO - eigen bijdrage

Vanaf 2019 wordt het nieuwe abonnementstarief van de Wmo ingevoerd. Elke klant betaalt dan alleen nog een vaste periodebijdrage en geen inkomensafhankelijk marginaal tarief meer. De opbrengst eigen bijdrage daalt hierdoor met € 0,9 miljoen. De helft hiervan is voor rekening van de gemeente. De compensatie van het Rijk

valt echter in Ede hoger uit, omdat wij in ons eigen bijdrage beleid een lager marginaal tarief (10%) hebben vastgesteld dan het landelijke tarief (12,5%).

Opvang en beschermd wonen

Bij de opvang huiselijk geweld is in 2018 een bijdrage van € 0,1 miljoen van de gemeente Nijkerk geraamd, die in 2019 via de uitkering van het Rijk ontvangen wordt. Bij de maatschappelijke opvang zien we de kosten met € 0,2 miljoen stijgen als gevolg van de Pilot Housing First en de toename van de nachtopvang zwerfjongeren. Bij beschermd wonen dalen de lasten in 2019 met circa € 1,2 miljoen. Dit wordt niet alleen veroorzaakt door het éénmalige innovatiefonds in 2018, maar ook door een bijstelling van de geraamde PGB-kosten en kosten vorige jaren. Daarnaast is voor het jaar 2019 voor € 0,7 miljoen van het Rijk ontvangen voor vooral loon- en prijscompensatie. Alle wijzigingen zijn verrekend met de reserve beschermd wonen, waardoor de geraamde onttrekking van € 0,5 miljoen (2018) wijzigt naar een geraamde dotatie van € 1,5 miljoen in 2019.

Werk en participatie

De toerekening van personeelskosten aan 'Werk en participatie' is in 2019 met € 0,9 miljoen gedaald. Dit wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de gewijzigde toerekeningssystematiek van de bedrijfsvoeringskosten. Daar waar een afname te zien is binnen Werk en Participatie, is een toename te zien binnen inkomensvoorziening.

Participatie inclusief Wsw

Het budget neemt met ruim € 0,4 miljoen af als gevolg van een dalend aantal Wsw'ers en een lagere bijdrage per Wsw'er. Daarnaast daalt het incidentele budget voor implementatie Werkkracht en Innovatiefonds Impuls Sociaal domein met € 0,75 miljoen. Deze lopen via de reserve en zijn per saldo neutraal.

Inkomensvoorziening

De toerekening van personeelskosten aan 'Inkomensvoorzieningen' is in 2019 met € 0,6 miljoen gestegen. De belangrijkste oorzaak hiervoor ligt in een geactualiseerde verdeelsystematiek, gebaseerd op de indeling van het benchmarkonderzoek van Berenschot.

De incidentele middelen (€ 1,0 miljoen) vervallen in 2019.

Bedrijven zorgen voor gevarieerde werkgelegenheid, gericht op de kwaliteiten van de Edese beroepsbevolking en op de kansen die Ede en de Regio FoodValley bieden. Dit doen we onder meer door het bedrijfsleven en startende organisaties te ondersteunen en nieuwe bedrijven aan te trekken. We zorgen dat ons vestigingsklimaat aantrekkelijk blijft en ruimte biedt aan nieuwe bedrijven, onder andere door voldoende bedrijventerreinen beschikbaar te hebben en bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken en grond tegen een aantrekkelijke prijs aan te bieden. Actief accountmanagement vinden we belangrijk. Ook versterken we het (internationale) vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven en kennisinstellingen. Het Agrofood-cluster van bedrijven en kennisinstellingen draagt bij aan extra werkgelegenheid in Ede en de regio en aan een hoogwaardig voorzieningenniveau. De komst van het World Food Centre (WFC) bij station Ede-Wageningen zien we als een stimulerende factor. We stimuleren en faciliteren binnen de hele gemeente een aantrekkelijk aanbod van voorzieningen op het gebied van bedrijventerreinen, detailhandel, recreatie en toerisme voor inwoners en bezoekers, met speciale aandacht voor een levendig centrum. Circulair en sociaal ondernemen vormen een steeds belangrijkere component binnen de economie en krijgen dan ook de aandacht.

In de groeiende economie is steeds vaker sprake van een mismatch of schaarste op de arbeidsmarkt. We investeren daarom in een krachtige samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Hiervoor is in 2017 de Strategische Arbeidsmarkttafel ingericht waar door de ondernemers, onderwijs en overheid over strategische zaken wordt gesproken die concreet worden vertaald in projecten. Vanuit de economische ambitie een top-regio te zijn willen we vol inzetten om toptalent duurzaam te binden aan onze regio. Vanuit de sociale ambitie om zoveel mogelijk mensen zo regulier mogelijk aan de slag te laten zijn geven wij, samen met de partners in het Werkgeversservicepunt (WSP), vorm aan effectieve werkgeversdienstverlening op het gebied van personeelsvraagstukken en *een leven lang ontwikkelen*. De gemeente Ede als centrumgemeente zal zich inspannen om deze samenwerking verder uit te bouwen en de één-loketfunctie van het WSP uit te dragen.

Voor het goed functioneren van werklocaties en voorzieningen is bereikbaarheid voor alle vormen van vervoer een belangrijke voorwaarde. Daarnaast zetten we in op duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid. Dit betekent dat inwoners en ondernemers keuzes hebben in vervoer en dat het vervoer op een efficiënte en duurzame manier kan plaatsvinden. Daarom werkt Ede aan de verbetering van reistijden op de hoofdwegen, verkeersveiligheid en het parkeerklimaat, aan vermindering van verkeershinder en aan duurzamer verplaatsingsgedrag (toename fietsgebruik en elektrisch rijden).

De gemeente Ede wil door verder te investeren in de fiets daarmee ook investeren in duurzaamheid en gezondheid en bijdragen aan klimaat- en energiedoelen, een aantrekkelijkere binnenstad en het bereikbaar houden van economische centra.

Ontwikkelingen

Economische ontwikkeling

Ondernemers zijn onmisbaar voor onze samenleving. Zij creëren werkgelegenheid en dragen bij aan oplossingen voor (maatschappelijke) uitdagingen. In de huidige tijd van economische groei zien we binnen het bedrijfsleven ook een toenemende aandacht voor thema's als duurzaamheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen en circulaire economie. Naast het faciliteren van een goed vestigings- en investeringsklimaat zetten we vanuit de gemeente in op het versterken van de relatie met het bedrijfsleven, het stimuleren van kennisuitwisseling, het bouwen van netwerken en het stimuleren van sociaal ondernemen en circulaire economie.

Uitgifte bedrijfslocaties

In 2019 (en verder) wordt op het gebied van bedrijventerreinen de aandacht verdeeld over een aantal zaken. Bij de verkoop van bedrijfskavels op Food & Businesspark (voorheen De Klomp Oost genoemd) vormt de doorontwikkeling van een (regionaal) ecosysteem waarin de bedrijven en instellingen kunnen en willen landen de centrale leidraad. Een ecosysteem wordt gevormd door factoren die gezamenlijk zorgen voor een aantrekkelijke omgeving om te ondernemen voor zowel de startende ondernemer als de multinational. Verder zoeken wij samen met ondernemers naar de revitaliseringskansen en mogelijkheden op bestaande bedrijventerreinen en stellen wij plannen op voor ontwikkelingen van lokale bedrijventerreinen (zoals bijvoorbeeld in Ederveen, Harskamp en Lunteren).

In navolging van de regionale bedrijventerreinplanning zoals vastgelegd in de Regionale Visie Werklocaties wordt ook het onderdeel kantoorlocaties in regionaal verband opgepakt.

In 2019 voeren wij de retailvisie verder uit, die in 2017 is vastgesteld. Dit betreft de uitvoering van het actieplan. We faciliteren en begeleiden de ingestelde subsidieregeling voor ondernemersverenigingen.

Uitvoering van standplaatsenbeleid, inventarisatie planologische ruimte en samen met de ondernemersverenigingen werken naar compacte kernwinkelgebieden zijn een aantal voorbeelden uit het actieplan. De accountmanager retail vervult hierin een belangrijke rol. Op het gebied van circulaire economie en sociaal ondernemerschap wordt onderzocht wat de rol van economie kan zijn in het ontwikkelen van een 'rode loper beleid' voor dit soort ondernemers.

Regionale arbeidsmarkt

In 2019 investeren wij in een verdere doorontwikkeling van het regionale Werkgeversservicepunt. Met het Regionaal Werkbedrijf Foodvalley (RWB) als belangrijke aanjager. Het RWB is een overlegtafel waar Ede met sociale partners en het UWV bestuurlijk samenwerken aan een inclusieve arbeidsmarkt. Met de participatie van Werkkracht BV in het werkgeversservicepunt wordt verder ingezet op innovatieve allianties met werkgevers en stimuleren wij sociaal ondernemerschap.

Samen met ondernemers en onderwijs als partners verdiepen we vanuit de Strategische Arbeidsmarkttafel (STAM) ons inzicht in de gezamenlijke opgaven en investeren we in acties en beleid voor het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

De gemeenteraad heeft in 2016 besloten in te zetten op verbetering van het fietsklimaat. Na een jaar van veel activiteiten en voorbereidingen in 2017 zijn de eerste projecten in 2018 uitgevoerd en volgen er in 2019 meer.

De gemeente wil de komende jaren met nieuwe projecten verder investeren in de doorstroming, verkeersveiligheid en bereikbaarheid in Ede. Bijzondere aandacht daarbij gaat uit naar het terugdringen van aantal (eenzijdige) ongevallen met de fiets toe en nieuwe wetgeving over bijvoorbeeld de plaats op de weg van de speed-pedelecs. Het Rijk en het bedrijfsleven zetten fors in op het verduurzamen van het wagenpark in Nederland door onder meer belastingmaatregelen en het vergroten van het aanbod van elektrische voertuigen. In het verlengde hiervan stimuleert de gemeente Ede duurzame automobilititeit.

Relevante beleidsnota's

Economische ontwikkeling

- [Visie Food](#) (2015)
- [De economische ambitie van Ede \(programma Economie\)](#) (2013)
- [Plan Levendig Centrum](#) (2015/2016)
- [Retailvisie 2030](#) (2016)
- [Visie werklocaties Foodvalley 2017-2025](#) (2017)
- [Startnotitie duurzaam Ede](#) (2015)
- [Visie openbare ruimte gemeente Ede](#) (2016)
- [PDV/GDV-beleid Regio Foodvalley 2016-2018](#) (2016)
- [Visie op Recreatie en Toerisme](#) (2017)
- [Gebiedsopgave Veluwe](#)
- [Regionaal Programma Werklocaties Foodvalley 2017-2020](#)
- [Strategische Agenda Foodvalley](#) (2016)
- [Samen bouwen aan een effectieve arbeidsmarktregio](#) (2016)

Uitgifte bedrijfslocaties

- Integrale aanpak van bedrijventerreinen en werklocaties (2015) (niet openbaar)

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

- [Verbinden en bereiken. Gemeentelijk verkeers- en vervoerplan Ede \(Deel A: kadernota\)](#) (2014)
- [Verbinden en bereiken. Gemeentelijk verkeers- en vervoerplan Ede \(Deel B: supplement\)](#) (2014)
- [Verbinden en bereiken. Gemeentelijk verkeers- en vervoerplan Ede \(Factsheets\)](#) (2014)
- [Van peloton naar kopgroep. Fietsplan gemeente Ede](#) (2016)
- [Nota parkeernormering gemeente](#) (2017)
- [Beleidsnotitie parkeren woonwijken](#) (2012)

Bij diverse nota's horen uitvoeringsprogramma's.

Wat willen we bereiken?

Economische ontwikkeling

Doel

Bevorderen van voldoende en gevarieerde werkgelegenheid.

Subdoelen

- Behoud en toename van bedrijven en werkgelegenheid in Ede.
- Toename werkgelegenheid, innovatieve bedrijven en kennisinstellingen in de (agro)foodsector en vergelijkbare keten.
- Een toekomstbestendige en aantrekkelijke centrum- en detailhandelsstructuur.

Uitgifte bedrijfslocaties

Doel

Voorzien in voldoende nieuw bedrijventerrein en behoud kwaliteit van bestaande locaties.

Subdoelen

- Toename van de verkoop van bedrijventerreinen.

Regionale arbeidsmarkt

Doel

Tot stand brengen van een goedwerkende arbeidsmarktregio.

Subdoelen

- Effectieve dienstverlening via het werkgeversservicepunt rondom personeelsvraagstukken
- Versterken van de samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
- Zo veel mogelijk mensen zo regulier mogelijk aan de slag.
- Toptalent binden aan de regio.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Doel

Optimalisatie bereikbaarheid en verkeersveiligheid Ede.

Subdoelen

- Een toekomstbestendige bereikbaarheid voor alle vormen van vervoer.
- Behoud verkeersveiligheid en een verkeersveilige infrastructuur.
- Het gebruik van duurzame vervoersmiddelen.
- Een gastvrij en klantvriendelijk parkeerklimaat.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef- waarde
Aantal arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners van de beroepsbevolking <i>Depla-indicator. Aantal per 1.000 inwoners van de beroepsbevolking (15 t/m 74 jaar). Door grote groep wijkt cijfer 2017 af van voorgaande jaren.</i>	778	774	520	nmb	
Percentage leegstaand winkelvloeroppervlak in Ede-Centrum <i>Peildatum januari.</i>	14,0	14,1	17,6	16,4	
Oordeel inwoners over Ede centrum <i>Rapportcijfer van 1 t/m 10 (1 = zeer slecht en 10 = uitstekend). Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>	-	6,1	-	nmb	
Aantal banen in topsector Agrifood	7.890	-	8.520	nmb	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met de auto	-	88	-	nmb	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met het OV	-	66	-	nmb	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de verkeersveiligheid in de buurt	-	55	-	nmb	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over parkeergelegenheid in de buurt	-	60	-	nmb	
Fietsgebruik Edenaren <i>Percentage Edenaren dat minimaal vier keer per week de fiets gebruikt. De indicator wordt vanaf 2016 tweejaarlijks gemeten</i>	-	55	-	nmb	60

Wat gaan we daarvoor doen?

Economische ontwikkeling

1. Opstellen en uitvoeren plan van aanpak accountmanagement.
2. Uitwerken revitaliseringsscan in concrete revitaliseringsplannen.
3. Opstellen regionale kantorenvisie.
4. Uitvoeren retailvisie.
5. Opstellen plan van aanpak sociaal en circulaire economie.

Uitgifte bedrijfslocaties

1. Actief benaderen van de markt.
2. Verkoopproces begeleiden.

Regionale arbeidsmarkt

1. Doorontwikkeling Werkgeversservicepunt
 - Uitstekende verbinding tussen vraag en aanbod door excellent account-/klantmanagement en jobhunting.
 - Optimaliseren transparantie in het aanbod werkfitte werkzoekenden.
 - Werkgevers zo regelluw mogelijk faciliteren en ontzorgen door een geharmoniseerd instrumentarium.
 - Samenwerking met private bemiddelaars.
 - Grip door verbeteren sturingsdata.
2. Uitvoering geven aan de regionale arbeidsmarktagenda van de STAM-tafel
 - "Toptalent kiest voor de regio" door projecten die de aantrekkelijkheid van de regio voor de toptalenten en/of voor de bedrijven waar deze toptalenten terecht kunnen komen effectief zichtbaar te maken.
 - "Elk talent telt" door versterken van de aanpak om kwetsbaarheid op de arbeidsmarkt te verminderen met passende interventies in verbinding tussen ondernemers, onderwijs en overheid.
 - "Een leven lang leren en ontwikkelen" door ondersteunen en stimuleren van de 'leercultuur' in FoodValley en het versterken van de kennisstructuur leren en werken.
 - "We kijken vooruit" door dataverzameling over arbeidsmarktontwikkelingen.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

1. Uitvoeren plannen uit UVV 2019.
2. Uitvoeren plannen uit Fietsplan waarvoor middelen beschikbaar zijn gesteld.
3. Uitvoeren van het Koersdocument Parkeren met onder andere aandacht voor de interne parkeerorganisatie, de digitaliseringsprocessen en het onderzoek naar de mogelijke overname van twee Q-Park parkeergarages.
4. Uitvoeren maatregelen ter bevordering van de verkeersafwikkeling in Ede-West.

Wat gaat het kosten?

	bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten per productgroep						
Economische Ontwikkeling	3.546 N	3.492 N	1.951 N	1.988 N	1.935 N	1.998 N
Uitgifte Bedrijfslocaties	15.549 N	10.892 N	16.669 N	30.136 N	14.058 N	50.537 N
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	3.168 N	2.747 N	3.115 N	2.942 N	3.012 N	3.034 N
Totaal lasten programma	22.263 N	17.131 N	21.735 N	35.066 N	19.004 N	55.569 N
Baten per productgroep						
Economische Ontwikkeling	574 V	271 V	271 V	271 V	271 V	271 V
Uitgifte Bedrijfslocaties	17.320 V	10.698 V	16.476 V	29.942 V	14.655 V	53.431 V
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	1.440 V	1.450 V	1.465 V	1.465 V	1.465 V	1.476 V
Totaal baten programma	19.335 V	12.419 V	18.212 V	31.678 V	16.391 V	55.178 V
Saldo van baten en lasten	2.929 N	4.712 N	3.524 N	3.387 N	2.613 N	392 N
Storting reserve	199 N	108 N	108 N	108 N	899 N	3.195 N
Onttrekking reserve	2.234 V	2.390 V	354 V	354 V	354 V	353 V
Resultaat	893 N	2.430 N	3.278 N	3.142 N	3.158 N	3.233 N

Economische ontwikkeling

Voor de programma's Levendig Centrum, Integrale Aanpak Bedrijventerreinen en Werklocaties, Food en KennisAs zijn voor 2019 en verdere jaren op dit moment nog geen middelen beschikbaar gesteld vanuit het investeringsfonds impuls Ede. De geraamde lasten in 2019 komen daarmee € 1,6 miljoen lager uit. Een voorstel voor 2019 treft u aan in het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

Uitgifte bedrijfslocaties

In de cijfers is het vastgestelde MPG2018 verwerkt. Verschillen ontstaan door actualisatie van verwachtingen over de verschillende jaarschijven van de betreffende grondexploitaties. Verschillen tussen 2018 en 2019 zijn te verklaren door het aflopen van de verkopen op de bedrijventerreinen de Vallei in Ede en het Laar in Wekerom, omdat de kavels zo goed als allemaal verkocht zijn.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

In 2019 is een onttrekking uit de Reserve Cofinanciering opgenomen van ruim € 0,4 miljoen ten behoeve van infrastructurele aanpassingen aan wegen en kruispunten in de hoofdwegstructuur.

In de voorstellen financiële vertaling Bestuursakkoord stellen wij voor deze te laten vervallen.

In 2018 is een onttrekking van € 0,14 miljoen aan de Reserve Parkeren geraamd om het exploitatietekort op het product Parkeren (deels) te dekken. De Reserve Parkeren is hiermee uitgeput. Bij de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 zijn extra middelen toegekend om het structurele tekort op het product Parkeren te dekken.

Ede wil een gemeente zijn waar het fijn wonen, werken, en recreëren is voor ons en voor de generaties daarna. Ruimtelijk is de gemeente divers. Ede stad met zijn verschillende woon- en werkgebieden is omgeven door een groot en afwisselend buitengebied met agrariërs, natuur, niet-agrarische bedrijvigheid en karakteristieke dorpen. We faciliteren investeringen in gebouwen en bedrijven, in landschap en voorzieningen. We bieden ruime en heldere kaders en zorgen ervoor dat onze producten actueel zijn, voldoen aan de landelijke standaarden en digitaal vindbaar zijn. We faciliteren initiatiefnemers op constructieve en dienstverlenende wijze.

Binnen de ruimtelijke ontwikkeling passen we, waar mogelijk, een vraaggestuurde benadering toe. Onze producten, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen, bieden uitnodigende kaders voor ontwikkelingen en vergunningverlening. Langs de uitnodigende kaders werken we mee aan marktinitiatieven, onder andere middels Vastgoedpunt Ede en geven we invulling aan eigen projecten zoals Veluwe Poort. In ontwikkelingen worden alle relevante aspecten integraal meegenomen, zoals milieu, landschap, ecologie, cultuurhistorie, verkeer en rioleringen. Daarbij zoeken we de samenwerking met partijen en samenleving op bij de situatie passende wijze.

Met onze visie op wonen en onze eigen gronden sturen wij op de realisatie van voldoende betaalbare woningen en aantrekkelijke en duurzame woningen voor de huidige en toekomstige inwoners van Ede. Dat doen we bijvoorbeeld door afspraken te maken met projectontwikkelaars en woningbouwcorporaties.

Wij werken regionaal mee aan beleid voor grensoverschrijdende thema's, zoals het VAB-beleid (beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing). In verschillende regionale samenwerkingsverbanden werken we aan gezamenlijke doelen, zoals bijvoorbeeld een gelijk speelveld voor burgers en bedrijven bij vergunningverlening.

Ede heeft op het gebied toerisme en recreatie veel potentie. In de groene omgeving in en om Ede is er ruimte voor actieve recreanten en rustzoekers van binnen en buiten de gemeente. Door het actief nemen van regie en het aangaan van samenwerkingen, scheppen wij gezamenlijk de voorwaarden om op de korte en lange termijn aantrekkelijk te zijn voor dag- en verblijfsrecreatie.

Ontwikkelingen

Woningmarkt

Wonen

In FoodValley-verband wordt verder gewerkt aan de uitvoering van de Regionale Woonagenda. Ede is trekker van het speerpunt Transformatielocaties en in dat kader wordt in het vierde kwartaal 2018 een onderzoek uitgevoerd naar transformatielocaties in Ede. Samen met Wageningen en Barneveld wordt een onderzoek gedaan naar middenhuur. We zien de druk op de woningmarkt toenemen en het realiseren van de opgave voor sociale huur wordt een uitdaging. Voor de woningbouwprogrammering (IPW) wordt gewerkt aan verdieping om meer zicht te krijgen op de kwalitatieve vraag. Daarnaast wordt onderzocht hoe we goedkope en betaalbare woningen bij de juiste doelgroep terecht kunnen laten komen en naar mogelijkheden om deze woningen duurzaam beschikbaar te houden voor de doelgroep.

Duurzaamheid en energie

Afvalinzameling

In 2018 zijn nieuwe tarieven voor afvalinzameling ingevoerd. Na de eerste helft van 2018 blijkt dat de financiële effecten overeenkomen met de ramingen. De tarieven voor 2019 zijn ongewijzigd.

In 2017 is de tussenevaluatie van de raamovereenkomst verpakkingen 2013-2022 gestart door landelijke stakeholders (VNG, NVRD, Stichting Afvalfonds en Rijk). De uitkomsten hiervan zijn nog niet bekend maar kunnen gevolgen hebben voor gemeenten.

Vanaf 2019 zorgt Midwaste voor het sorteren en vermarkten van plastic, metalen en drinkpak-verpakkingen van huishoudens van gemeenten uit Regio De Vallei. Het sorteren vindt plaats in sorteerinstallaties van SUEZ en Tönsmeier. Het tarief van 2019 is nog niet bekend. Het financiële resultaat van verwerking van PMD verpakkingen hangt samen met het verwerkingstarief en het resultaat van het vermarkten. Op basis van de vermarktte hoeveelheid verpakkingen ontvangen gemeenten een bijdrage van Stichting Afvalfonds. Deze bijdrage neemt jaarlijks af.

Voor duurzaamheid, energiebesparing en hernieuwbare energie, wordt verwezen naar de betreffende onderdelen in hoofdstuk 2 Investeringsfonds Impuls Ede.

Ruimtelijke planvorming

De planvorming wordt afgestemd op de recente richtinggevende documenten met leidende principes en kaders, zoals de Stadsvisie en het Programma Buitengebied. Sturing op de ruimtelijke doelen en kwaliteit is daardoor duidelijker, waardoor het behalen van het doel ook beter geborgd wordt. Dit is een nieuwe manier van werken, met een integrale aanpak, samenwerking met andere domeinen en ruimte voor initiatieven. Deze werkwijze sluit beter aan bij de behoeften van de veranderende samenleving. Deze gewijzigde dienstverlening is in de geest van de Omgevingswet, wat bijdraagt aan de implementatie hiervan.

De groene omgeving van Ede wordt door onze inwoners en bezoekers gewaardeerd. Tegelijkertijd wordt groen, natuur en landschap ook vaak als belemmering gezien bij ontwikkelingen. Daarom werken we aan een brede visie op groen, natuur en landschap, onder de noemer 'Groen Kapitaal', waarmee wij groen, natuur en landschap als bron van maatschappelijke en economische ontwikkeling positioneren. We werken komend jaar, met veel partijen samen, verder aan de ontwikkeling van het Groen Blauw Casco. Het Groen Blauw Casco verbindt de Edese natuurgebieden op de Veluwe met de Utrechtse Heuvelrug. Een belangrijke schakel hierin vormt de natuurontwikkeling in het Binnenveld.

Implementatie Omgevingswet

We zijn van rijkswege verplicht om de Omgevingswet in te voeren. De implementatie van de Omgevingswet is een gemeente-brede exercitie met grote gevolgen in het fysieke domein, lopende tot 2021 met een

overgangstermijn tot 2029. De implementatie van de nieuwe wet en instrumenten gaat gepaard met een nieuwe manier van werken. Dit behelst het integreren van bestaande regelgeving, het verbreed opzetten van nieuwe visies en programma's en een andere rolname van de gemeente richting haar ondernemers en inwoners. Dit alles wordt ondersteund door een uitgebreide digitale verandering. Voor zowel de implementatie in de organisatie van de nieuwe manier van werken, als voor de transitie naar het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO), zijn middelen en capaciteit nodig.

Hoogspanningslijn

Al jaren bestaat de wens vanuit omwonenden en politiek om de hoogspanningslijn die boven de kern van Ede loopt, ondergronds te brengen (verkabelen). In de motie M3 aangenomen op 12 november 2015 verzoekt de gemeenteraad het college te onderzoeken hoe de hoogspanningslijn zo snel mogelijk na invoering van de wettelijke verkabelingsregeling ondergronds kan worden gebracht en voor de dekking gebruik te maken van de inkomsten precarioheffing. De verkabelingsregeling (onderdeel van het wetsvoorstel Voortgang Energietransitie) treedt op 1 januari 2019 in werking. Hierin wordt onder andere de verdeling van de kosten van de verkabeling tussen de verschillende betrokken partijen geregeld. Uit het haalbaarheidsonderzoek dat inmiddels is uitgevoerd blijkt dat er geen technisch onoverkomelijke knelpunten zijn om de hoogspanningslijn ondergronds te brengen. Wel zal het gezien de vele kabels en leidingen die al in de grond liggen een complexe uitdaging worden. Kosten voor verkabeling bedragen € 4,7 miljoen (onzekerheidsmarge 20%, exclusief ambtelijke uren). Inclusief ambtelijke uren en onderzoekskosten zal de gemeentelijke bijdrage uitkomen op circa € 1,2 miljoen.

Met de vaststelling van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 is het ingeschatte benodigde bedrag ter beschikking gesteld (dekking vanuit het Investeringsfonds Impuls Ede). Een projectgroep samen met netbeheerder Liander bereidt de verkabeling de komende periode voor. Het streven is om de hoogspanningslijn nog deze collegeperiode onder de grond te krijgen (al zal het gezien de complexiteit en afhankelijkheid van andere partijen een hele opgave worden om dit te halen).

Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS)

Door het neerslaan van stikstof in de natuur staan veel leefgebieden van beschermde soorten in Natura2000-gebieden onder hoge druk en neemt de biodiversiteit zowel binnen als buiten deze gebieden sterk af. De afgelopen jaren hebben overheden, natuurorganisaties en ondernemers in het landelijke Programma Aanpak Stikstof (PAS) samengewerkt aan ruimte voor sterkere natuur, minder stikstof en ruimte voor economische ontwikkelingen. De kans is groot dat het PAS in het najaar van 2018 zal worden opgeschort of vernietigd door de Raad van State. Bij mogelijke vernietiging van het PAS zal vergunningverlening op grond van de Wet natuurbescherming voor economische activiteiten (waaronder landbouw) in en rond Natura2000-gebieden naar verwachting op slot gaan en komen herstelmaatregelen in de natuur onder druk te staan. Voor de gemeente Ede is een integrale aanpak van stikstof van groot belang; we hebben hier immers veel natuur én veel economische activiteiten. Nauwe betrokkenheid bij het dossier Programma Aanpak Stikstof is noodzakelijk om in onze ruimtelijke projecten goede afwegingen te kunnen maken en invloed te hebben in de landelijke discussie.

Recreatie en Toerisme

In 2017 is met de toeristische sector een langjarige visie ontwikkeld op recreatie en toerisme. Hiermee leggen we een fundament voor de doorontwikkeling van verblijfs- en dagrecreatie en daaraan ondersteunend beleid. Voor de visie is een uitvoeringsplan beschikbaar. In ieder geval blijft het project Vitale Vakantieparken de komende jaren tot de speerpunten behoren. Andere onderwerpen waarop we sterk inzetten zijn recreatieve routes (zoals MTB-, wandel- en ruiters/men-routes), de dagrecreatieve voorzieningen, zakelijk toerisme en de toeristische (digitale) informatievoorziening.

In aanloop naar de herdenking van 75 jaar Market Garden wordt gewerkt aan onder andere het project Dropzone Ede om herinneringstoerisme in Ede te versterken. Dit project is ook onderdeel van de

gebiedsopgave Veluwe. Centrale doelstelling van de gebiedsopgave: de Veluwe op één als binnenlandse vakantiebestemming. Met partners wordt samengewerkt aan een Veluws Routebureau.

Relevante beleidsnota's

Omgevingswet

- [Startnotitie Implementatie Omgevingswet](#) (2018)

Woningmarkt

- [Woonvisie Ede 2030 inclusief Actieprogramma 2016-2018](#) (2015)
 - Raamovereenkomst en Prestatieafspraken Ede 2018-2022 (2017)
 - Regionale woningbouwafspraken (2017)
 - IPW (2017)
 - Huisvestingsverordening (2015)
 - Raadsbesluit project 'Uitbreiding sociale woningmarkt (200+200)' (2015)
 - Raadsbesluit huisvesting arbeidsmigranten

Duurzaamheid en energie

- [Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2015-2019](#) (2015)
- [Warmtevisie Ede](#) (2014)
- [Notitie Afval apart, daar maken we meer van](#) (2016)

Ruimtelijke planvorming

- [Stadsvisie Ede 2030](#) (2017)
- Structuurvisie buitengebied (2011)
- Structuurvisies en bestemmingsplannen
- Uitvoeringsprogramma Buitengebied (2016)
- [Nota Vertrouwen en verantwoordelijkheid, Beleid op Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving](#) (2016)
- [Manifest Gezonde Leefomgeving Veehouderij](#) (2016)
- [Manifest van Salentein](#) (2017)
- [VOR, Visie Openbare Ruimte](#) (2016)
- MPG, meerjarenprogramma grondexploitatie 2017 (2016)
- [Nota Grondbeleid 2016](#)

Recreatie en Toerisme

- [Visie op Recreatie en Toerisme gemeente Ede](#) (2017)
- [Bestuursakkoord Vitale Vakantieparken](#) (2017)
- [Veluwe Agenda](#) (2017)
- Samenwerkingsovereenkomst Veluwe Agenda (gebiedsopgave Veluwe)
- Samenwerkingsovereenkomst regionale toeristische marketing Veluwe

Wat willen we bereiken?

Woningmarkt

Doel

We streven naar een passende woning voor iedereen en daarmee een woningvoorraad die past bij de behoefte van inwoners en bij de groepprognoses van bevolking en huishoudens tot 2030.

Subdoelen

- Kwalitatief hoogwaardige nieuwe woningen op verschillende nieuwbouwlocaties in de gemeente Ede zoals beschreven in woningbouwprogramma/ Meerjarenprogramma Grondexploitatie/ Woonvisie Ede 2030.
- Kwalitatief passende goedkope woningen (zowel huur als koop) voor reguliere en bijzondere doelgroepen.
- Meer duurzame en levensloopbestendige woningen.
- Een goede differentiatie in woonproducten, aansluitend bij de vraag, binnen de bestaande stedelijke en dorps omgeving, door transformatie van bestaand vastgoed en (her-)ontwikkeling van bestaande locaties.
- Ede speelt snel in op nieuwe doelgroepen, bijbehorende woonwensen en marktinitiatieven die daarin voorzien.
- Verbetering aansluiting op de marktvraag door inzet van het vastgoedpunt Ede.

Duurzaamheid en energie

Doel

Een groene, gezonde en aantrekkelijke gemeente om in te wonen, werken en recreëren, ook in de toekomst, met een evenwichtige balans tussen 'people, planet en profit'.

Subdoelen

- 20% van de energie in 2020 is afkomstig uit wind, zon, biomassa, bodem of lucht.
- Afname energieverbruik in bestaande gebouwen met gemiddeld 1,5% per jaar (gemiddelde van 1,5% moet bereikt zijn in 2020 en is ten opzichte van 2007).
- Minder restafval uit huishoudens en meer brongescheiden inzamelen (130 kg per inwoner per jaar in 2019 en 75% brongescheiden inzamelen).

Ruimtelijke planvorming

Doel

Vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Subdoelen

- Duidelijkheid voor inwoners en bedrijven rondom de ruimtelijke kaders van ruimtelijke planvorming.
- Verbeterde dienstverlening aan burgers en bedrijven die initiatief nemen om de ruimtelijke kwaliteit te bevorderen.
- Meer toekomstbestendige bedrijven in het buitengebied in combinatie met ontwikkeling van natuur en landschap.
- Inspelen op onze veranderde rol die leidt tot een gemeenschappelijk aanpak van natuur- en landschapsversterking.

Recreatie en toerisme

Doel

Toename van bestedingen en werkgelegenheid in de sector recreatie en toerisme door versterking van de ruimtelijke kwaliteit en beleving van de kernen en het buitengebied voor inwoners en bezoekers.

Subdoelen

- Een veelzijdig, aantrekkelijk en kwalitatief hoogwaardig aanbod in dag- en verblijfsrecreatie dat aansluit bij de wensen van recreanten en toeristen.
- Vitale vakantieparken.
- Recreatieve voorzieningen die aansluiten bij de behoeften van bezoekers en inwoners, zoals routestructuren.
- Een herkenbaar toeristisch profiel voor Ede binnen de Veluwe.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef- waarde
Demografische druk <i>Depla-indicator. Percentage personen van 0 tot 19 jaar en 65 jaar of ouder ten opzichte van de beroepsbevolking (20-64 jaar).</i>	73,9	74,1	74,7	75,1	
Percentage gerealiseerde goedkope woningen in de totale woningbouwproductie <i>Gegevens over aantal goedkope huur- en koopwoningen nog niet bekend (verwachting maart/april 2018).</i>	48	32	15	nnb	Minimaal 30
Aantal gereed gemelde nieuwe woningen <i>Depla-indicator. Omdat recentere cijfers ontbreken is gekozen om hier de indicator 'aantal gereed gemelde nieuwe woningen' op te nemen. Bruto aantallen, tussen haakjes netto aantallen. * Inclusief zorgwoningen, deze zullen worden geduid in de Nota Woning Bouw Productie.</i>	617 (587)	707 (684)	542 (524)*	nnb	Minimaal 400
Percentage brongescheiden huishoudelijk afval <i>Met het nieuwe beleid van eind 2016 is de doelstelling van het huishoudelijk afval veranderd van afvalscheiding naar brongescheiden inzameling van huishoudelijk afval. Het verschil is de nascheiding bij de afvalenergiecentrale.</i>	58	59,5	65	nnb	75
Percentage in Ede opgewekte duurzame energie <i>Het aandeel hernieuwbare energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente.</i>	6,2%	6,20%	-	-	2020: 20
Energiegebruik gebouwde omgeving (in Terajoule)	4.665	4.666	nnb	nnb	1,5% p/jr.
Gerealiseerde bijdrage aan CO2 reductie als gevolg van afvalbeheer <i>Aantal tonnen. De xls tool afvalbeheer CO2mpas van NVRD waarmee de CO2 reductie werd berekend werkt niet meer en er is geen nieuwere versie beschikbaar.</i>	17.900	-	-	nnb	21.260
Functiewisselingen buitengebied <i>Aantal plannen in buitengebied waarbij woningen zijn gerealiseerd middels inzet van sloop van agrarische bebouwing.</i>	10	8	nnb	nnb	
Aanleg natuur- en landschapsontwikkeling <i>Aantal hectare gerealiseerde nieuwe landschapselementen.</i>	5	4	ca. 3	nnb	3
Aantal actieve vrijwilligersgroepen Natuur & Landschap <i>Nieuwe indicator, eerste cijfers eind 2017.</i>	-	-	3	nnb	3
Oordeel dienstverlening ruimtelijke procedures (rapportcijfer) <i>Nieuwe indicator, eerste cijfers eind 2017.</i>	-	-	nnb	nnb	
Aantal toeristische overnachtingen waarvoor toeristenbelasting wordt betaald <i>Berekening is gebaseerd op toeristenbelasting en forensenbelasting (overnachtingen door niet Edenaren in bezit van gemeubileerde woning, zoals stacaravan). Belastinggegevens 2017 zijn nog niet beschikbaar.</i>	1.198.627	1.191.072	nnb	nnb	
Oordeel toerist over toeristisch aanbod Ede <i>Indicator wordt vanaf 2016 driejaarlijks gemeten.</i>	-	7,4	-	-	

Wat gaan we daarvoor doen?

Woningmarkt

Woningbouw en grondexploitatie wonen

1. Uitbreiding van het Integraal Portefeuillemanagement Wonen met kwalitatieve gegevens waardoor meer grip komt op het toevoegen van de juiste woningen aan de woningvoorraad passend bij de behoefte van

onze (nieuwe) inwoners op de korte en de lange termijn. Dus naast kwantitatieve ook een meer kwalitatieve woningbouwprogrammering.

2. Jaarlijks maken van prestatieafspraken met de woningcorporaties en de huurdersorganisaties over betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit, duurzaamheid, wonen met zorg, leefbaarheid en bewonersparticipatie.
3. Nauwe afstemming tussen wonen en zorg, maatschappelijke opvang, beschermd wonen en andere bijzondere doelgroepen met als doel de doorstroming binnen de intramurale setting te bevorderen.
4. Realisatie/uitvoering extra sociaal programma.
5. In regionaal verband werken aan het realiseren van een nieuwe Huisvestingsverordening per 1 juli 2019.
6. Door het uitvoeren van een onderzoek meer inzicht krijgen in de capaciteit en de mogelijkheden voor woningbouw op transformatielocaties in Ede.
7. Werken aan beleid om te komen tot een betere sturing op duurzame beschikbaarheid van goedkope en betaalbare woningen voor de doelgroep van beleid.

Duurzaamheid en energie

Energiebesparing en hernieuwbare energie

1. Uitbreiding warmtenet van MPD Groene energie ter realisatie van aansluiting van minimaal 20.000 woningequivalenten in 2020.
2. Organiseren bijeenkomsten met de 'denktank Ede energieneutraal' om actuele onderdelen van de energietransitie in Ede te bespreken, als vervolg op het routekaartproces.
3. Besluitvorming omtrent vervolg windenergie in Ede.
4. Uitbreiding gebruik zonne-energie op dak en op land, conform Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.
5. Continueren stimuleren energiebesparing bij burgers en bedrijven, conform Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, met gemeentebrede campagne, wijkgerichte aanpakken, de stimuleringslening, gratis energieadvies en het energieloket.
6. Opstellen beleidskader voor verankering duurzaamheid in gebiedsontwikkeling en uitvoering projecten.
7. Voorbereiding warmtetransitievisie, waarin wordt aangegeven hoe de gebouwde omgeving in Ede de komende jaren aardgasvrij wordt gemaakt; vooruitlopend daarop worden een of meerdere pilotprojecten uitgevoerd.

Afvalinzameling

1. Uitvoering grondstoffen- en restafvalinzameling conform uitvoering raadsvoorstel 'Afvalscheiden en grondstofinzameling 2018'.
2. Monitoren financiële effecten van raadsvoorstel 'Afvalscheiden en grondstofinzameling 2018'. Per 1 januari 2018 is het betalen per keer aanbieden van huishoudelijk restafval ingevoerd. In 2019 wordt de eerste keer het variabele tarief van het voorgaande jaar aangeslagen.
3. Monitoren milieueffecten van raadsvoorstel 'Afvalscheiden en grondstofinzameling 2018'.
4. Ondersteunen van basisscholen bij gescheiden inzameling van afval.

Ruimtelijke planvorming

1. Continueren en intensiveren project aanpak permanente bewoning recreatieterreinen in combinatie met aanpak vitale vakantieparken.
2. Uitvoering van programma buitengebied, inclusief project inventarisatie.
3. Begeleiden gestarte en nieuwe vrijwilligersgroepen in de uitvoering van het project Levend Landschap om resultaten te realiseren en natuur en landschap te versterken.
4. Implementatie en doorontwikkeling leidende principes van de Stadsvisie in de planvorming.
5. Doorontwikkeling groen-blauwe raamwerk, in combinatie met versterken biodiversiteit en natuur en landschap.

6. Met partners voorbereidingen treffen teneinde binnen enkele jaren de hoogspanningslijn ondergronds te brengen, ondanks de complexiteit.
7. Implementatie Omgevingswet conform startnotitie en implementatieplan.
8. Opstellen omgevingsvisie Buitengebied in voorbereiding op Omgevingsvisie Ede (implementatie Omgevingswet).

Recreatie en toerisme

1. Uitvoeren integrale aanpak vitale vakantieparken lokaal en regionaal in combinatie met project aanpak permanente bewoning.
2. Uitvoering van het uitvoeringsprogramma Recreatie&Toerisme met onder andere stimuleren samenwerking met en binnen de sectoren en versterken zakelijk toerisme en herinneringstoerisme.
3. Afronden optimaliseren mountainbikeroutes (onderdeel van uitvoeringsprogramma R&T).
4. Starten met optimalisatie ruiterroutenetwerk en wandelroutes (mits budget beschikbaar; onderdeel van uitvoeringsprogramma R&T).
5. Afronden onderzoek dagrecreatieve voorzieningen.
6. Afronding uitnodigingskader Verblifsrecreatie.
7. Planvorming en start uitvoering van project Dropzone.
8. Maken en bewaken van prestatieafspraken over regionale en lokale toeristische marketing (inclusief digitale informatievoorziening).

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
bedragen x € 1.000						
Lasten per productgroep						
Woningmarkt	67.485 N	40.660 N	46.847 N	31.340 N	35.289 N	51.880 N
Duurzaamheid en energie	13.789 N	12.937 N	12.934 N	12.738 N	12.227 N	12.268 N
Ruimtelijke Planvorming	14.070 N	16.002 N	27.826 N	34.122 N	35.114 N	22.327 N
Totaal lasten programma	95.344 N	69.599 N	87.608 N	78.200 N	82.631 N	86.475 N
Baten per productgroep						
Woningmarkt	66.907 V	38.142 V	44.633 V	30.540 V	33.361 V	49.902 V
Duurzaamheid en energie	12.299 V	12.316 V	11.846 V	11.816 V	11.706 V	11.606 V
Ruimtelijke Planvorming	8.595 V	8.704 V	20.214 V	33.498 V	18.227 V	9.640 V
Totaal baten programma	87.802 V	59.162 V	76.693 V	75.854 V	63.294 V	71.149 V
Saldo van baten en lasten	7.543 N	10.437 N	10.914 N	2.346 N	19.337 N	15.326 N
Storting reserve	10.474 N	6.882 N	17.487 N	32.089 N	15.837 N	6.624 N
Onttrekking reserve	12.233 V	8.465 V	20.260 V	26.526 V	27.110 V	14.462 V
Resultaat	5.783 N	8.854 N	8.141 N	7.910 N	8.064 N	7.489 N

Woningmarkt

In de cijfers is het vastgestelde MPG 2018 verwerkt. De verwerking van de jaarschijven uit de grondexploitaties leidt tot verschillen in financiële lasten en baten in de begroting. Verschillen tussen 2018 en 2019 zijn met name te verklaren door hoger te verwachten grondopbrengsten in 2019, met name op de Kazerneterreinen.

Duurzaamheid en energie

Voor het programma Duurzaamheid zijn voor 2019 en verdere jaren nog geen middelen beschikbaar gesteld vanuit het investeringsfonds impuls Ede. De geraamde lasten in 2019 komen daarmee € 0,8 miljoen lager uit. Een voorstel voor 2019 treft u aan in het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

In 2019 wordt begonnen met het ondergronds brengen van hoogspanningslijnen (€ 0,6 miljoen), dekking uit het investeringsfonds impuls Ede.

Voor de gebiedsgerichte uitwerking stik- en fijnstofproblematiek was in 2018 € 0,2 miljoen beschikbaar, deels vanuit het programma Buitengebied. Voor 2019 en verdere jaren zijn voor het programma Buitengebied nog geen middelen beschikbaar gesteld vanuit het investeringsfonds impuls Ede. Een voorstel voor 2019 treft u aan in het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

In 2018 is bodemverontreiniging aan de West Breukelderweg in Bennekom gesaneerd (€ 0,1 miljoen), dekking uit de Reserve Bodemsanering.

Vanaf 2019 zijn de afschrijvingslasten van de investeringen in verband met het nieuwe afvalbeleid in de begroting opgenomen (€ 0,3 miljoen). Daarnaast wordt per 1 januari 2019 de afvalstoffenbelasting fors verhoogd (€ 0,2 miljoen). De vergoeding van Stichting Afvalfonds voor het inzamelen en verwerken van recyclebaar verpakkingsafval is in 2019 € 0,6 miljoen lager dan in 2018. De vergoeding per tonnage daalt, daarnaast was in 2018 sprake van een incidenteel voordeel over 2017. Genoemde wijzigingen worden verrekend met de Reserve Afval.

Ruimtelijke planvorming

Zowel de lasten als de baten nemen in 2019 ten opzichte van 2018 fors toe. Het overgrote deel van dit verschil wordt verklaard door wijzigingen in de investeringsramingen van de Veluwe Poort (€ 13,6 miljoen). Verschillen in lasten tussen 2018 en 2019 worden verklaard door de start in 2019 van de uitvoeringswerkzaamheden voor de OV knoop en de Parklaan. Beide projecten kennen met name financiering vanuit incidentele financieringsbronnen (bijdragen en subsidies). Deze worden neutraal verwerkt met de reserves Spoorzone en Parklaan. Voor meer toelichting op de Veluwe Poort wordt verwezen naar de paragraaf Grote projecten.

Voor de programma's Buitengebied en World Food Center zijn voor 2019 en verdere jaren nog geen middelen beschikbaar gesteld vanuit het investeringsfonds impuls Ede. De geraamde lasten in 2019 komen daarmee € 1,1 miljoen lager uit. Een voorstel voor 2019 treft u aan in het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

De projecten de Belt in Wekerom en Studie tunnel Soma terrein lopen in 2018 af en voor de Omgevingswet lopen de huidig beschikbare middelen terug in 2019. Gezamenlijk betekent dit een afname van lasten van € 0,5 miljoen in 2019. Een voorstel voor extra middelen ten behoeve van de implementatie Omgevingswet treft u aan in het hoofdstuk Ambities bestuursakkoord.

Het veiligheidsbeleid van de gemeente Ede wordt beschreven in het Integraal Veiligheidsplan 2019-2022. In het plan wordt rekening gehouden met recente en (mogelijke) toekomstige ontwikkelingen op veiligheidsgebied. Veiligheid heeft tegenwoordig een grensoverschrijdend karakter, daarom is samenwerking met andere gemeenten wenselijk en worden regionale elementen in het beleid meegenomen. Dit kenmerkt zich door een intensieve samenwerking tussen 78 gemeenten in Oost-Nederland. Dit resulteert in een permanente veiligheidsstrategie waarin gemeenschappelijk aan te pakken thema's worden benoemd. Het veiligheidsbeleid heeft aandacht voor preventie. Veiligheid wordt bevorderd door een inclusieve maatschappij, waarin cohesie tussen mensen en bevolkingsgroepen wordt gestimuleerd. Daarom is samenhang met andere beleidsvelden, bijvoorbeeld op sociaal gebied, dan ook een randvoorwaarde voor een goed veiligheidsbeleid. Uiteraard wordt de samenwerking voortgezet met de verschillende ketenpartners (bijvoorbeeld: politie en OM) die zich bezighouden met veiligheid en criminaliteitsbestrijding. De gemeente behoudt hierbij haar coördineerde rol en zal zo nodig als trekker fungeren bij complexe veiligheidsvraagstukken. Een voorbeeld hiervan is het Interventieteam. Ontwikkelingen op veiligheidsgebied worden blijvend gemonitord, zodat flexibel geacteerd kan worden.

Ontwikkelingen

Veiligheid en toezicht

In Nederland is een ontwikkeling gaande waarbij de grens tussen onderwereld en bovenwereld diffuus wordt. Dit heeft in Nederland geleid tot landelijke aandacht voor het thema ondermijning. Hieronder vallen niet alleen drugslaboratoria en hennepkwekerijen maar ook uitbuiting en witwassen.

Landelijk gezien heeft het thema 'personen met verward gedrag' meer aandacht gekregen vanwege de toename van deze groep. Deze veroorzaken in toenemende mate maatschappelijke en sociale overlast. Ook de gemeente Ede heeft te maken met de gevolgen van deze landelijke keuzes. Het InterventieTeam (IT) zorgt dat deze vraagstukken beheersbaar blijven.

Cybercriminaliteit is recentelijke op de landelijke veiligheidsagenda gezet. Gemeenten oriënteren zich op dit moment op een eventuele rol bij de aanpak van dit fenomeen.

Relevante beleidsnota's

Veiligheid en toezicht

- [Integraal Veiligheidsplan 2015-2018 'Samen steeds sterker' Gemeente Ede](#) (2015)
- Gebiedsagenda (2016)

- [Regionale Veiligheidsstrategie 2015-2018](#) (2015)
- [Nalevingsbeleid Drank- en horecawet](#) (2017)
- [BIBOB-beleid \(Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur\)](#) (2016)
- [Integraal hennepconvenant Oost-Nederland](#) (2014)

Wat willen we bereiken?

Veiligheid en toezicht

Doel

Een veilige samenleving in Ede.

Subdoelen

- Afname slachtofferschap High Impact Crimes (overvallen en inbraken).
- Afname 'maatschappelijk ondermijnende' criminaliteit.
- Afname overlast personen met verward gedrag.
- Afname overlast door jeugdigen.
- Afname aantal multiprobleem-gezinnen.
- Preventie en vroegsignalering van radicalisering.
- Veilige evenementen in Ede.
- Bevorderen veiligheidsgevoel inwoners.
- Een veilig buitengebied waarin regelgeving wordt nageleefd en criminaliteit wordt voorkomen.
- Een veilige woonomgeving met minder overlastgevers.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef-waarde
Percentage inwoners dat zich veilig voelt in de eigen buurt	82	-	84	-	83
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners <i>Depla-indicator. Aantal per 1.000 inwoners. Cijfer 2017 is bijgesteld; definitief cijfer is 4,0 (voorlopig cijfer was 3,9).</i>	4,9	4,8	4,0	-	
Aantal (geregistreerde) diefstallen uit woningen <i>Depla-indicator. Aantal per 1.000 inwoners.</i>	3,4	4,2	3,6	-	5% daling
Aantal (geregistreerde) geweldsmisdrijven <i>Depla-indicator. Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).</i>	4,8	4,7	3,5	-	
Aantal harde kern jongeren per 10.000 inwoners 12-24 jaar <i>Depla-indicator. Aantal per 10.000 inwoners. Meest recente cijfer is uit 2014. Onbekend of en zo ja, wanneer dit cijfer beschikbaar komt. Het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.</i>	-	-	-	-	
Percentage inwoners dat vaak overlast ervaart van omwonenden	4,2	-	4,4	-	
Percentage inwoners dat vaak overlast ervaart van groepen jongeren	8,2	-	6,0	-	8
Aantal veelplegers <i>Personen (18 jaar of ouder) die over een periode van 5 jaar meer dan 10 misdrijven pleegden, waarvan tenminste 1 misdrijf in de laatste 12 maanden.</i>	16	-	-	-	
Aantal meldingen bij de politie van overlast door verward/overspannen persoon	509	-	-	-	

Percentage spoedeisende A1 ritten ambulance die binnen de normtijd van 15 minuten ter plaatse is	95	95	94,5	-	95
<i>De norm geldt voor het jaarlijks gemiddelde over de hele VGGM-regio, het percentage sluit hierop aan.</i>					
Percentage ritten waarin de brandweer in spoedeisende gevallen voldoet aan de wettelijke opkomsttijd	59	67	68	-	80

Wat gaan we daarvoor doen?

Veiligheid en toezicht

1. Opstellen nieuw veiligheidsplan voor de periode 2019-2022.
2. Regionale actieplannen en best practices ten aanzien van High Impact Crimes (waaronder drugs en ondermijning), die in 2018 worden ingesteld, worden gezamenlijk toegepast door het Veiligheidshuis, IT, OM, politie en toezicht. Hierdoor is sprake van een sluitende ketenaanpak.
3. Alle multiprobleem-gezinnen worden van een sluitende integrale aanpak voorzien tussen veiligheid en sociaal domein. Dit door het IT en extra procesregie in het Veiligheidshuis.
4. Alle jeugdgroepen en daartoe behorende jeugdigen worden in kaart gebracht door toepassing van de vernieuwde inventarisatiemethodiek (shortlist). Dit maakt een groepsgerichte, domeingerichte of persoonsgerichte aanpak mogelijk door gemeente, politie, OM en organisaties voor jeugd- en jongerenwerk.
5. Vastgoed- en bouwprojecten boven de waarde van € 1 miljoen worden vooraf getoetst door middel van een Bibob toets, indien er twijfels bestaan over de herkomst van de financiering. Crimineel geld kan zo niet in de bovenwereld terecht komen.
6. Geradicaliseerde personen worden in kaart gebracht door deelname aan multidisciplinair overleg tussen politie, justitie en gemeente. De gemeente voorziet de in kaart gebrachte personen van een aanpak die leidt tot de-radicalisering.
7. In de aanvraagprocedure van een evenement worden door de gemeente concrete afspraken gemaakt met de organisatoren over de risico's- en veiligheidsaspecten. Deze afspraken zijn handhaafbaar.
8. In de wijkteams opstellen en uitvoeren van de gebiedsagenda. Deze bevatten concrete actiepunten.
9. Inzet van het Keurmerk Veilig Buitengebied. Leefbaarheid- en veiligheidsvraagstukken worden geïnventariseerd onder bewoners, ondernemers en professionals. Dit kan leiden tot concrete acties, zowel op preventief als repressief gebied.
10. Aan de hand van een ondermijningsbeeld wordt gekeken welke acties concreet nodig zijn om ondermijning aan te pakken.
11. Woonoverlast beperken door inzet van nieuwe wettelijke mogelijkheden uit de Wet Aanpak Woonoverlast. Aanpassingen Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) met regelgeving die overlast beperkt (zoals: woonoverlast).
12. Opstellen van een planmatig, wijkgericht en integraal handhavingsuitvoeringsprogramma Toezicht.
13. Opstellen strategische visie voor integrale handhaving.
14. Instellen en borgen taakaccent 'verwarde personen' voor de handhaver openbare ruimte.

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
bedragen x € 1.000						
Lasten per productgroep						
Veiligheid en Toezicht	11.091 N	11.698 N	11.221 N	9.569 N	9.540 N	9.555 N
Totaal lasten programma	11.091 N	11.698 N	11.221 N	9.569 N	9.540 N	9.555 N
Baten per productgroep						
Veiligheid en Toezicht	1.444 V	1.226 V	1.226 V	262 V	262 V	262 V
Totaal baten programma	1.444 V	1.226 V	1.226 V	262 V	262 V	262 V
Saldo van baten en lasten	9.646 N	10.473 N	9.995 N	9.306 N	9.278 N	9.293 N
Storting reserve	0 N	67 N	56 N	124 N	124 N	124 N
Onttrekking reserve	249 V	45 V	13 N	13 N	13 N	13 N
Resultaat	9.398 N	10.495 N	10.064 N	9.444 N	9.416 N	9.431 N

Veiligheid en toezicht

De activiteiten rondom het dierenasiel zijn verplaatst van Programma 6 Veiligheid naar Programma 7 Kwaliteit Leefomgeving (€ 0,1 miljoen). Hiermee worden de activiteiten rondom dierenwelzijn meer geclusterd.

In 2018 waren de lasten van de leerplichtambtenaren begroot op programma 6 en met ingang van 2019 op programma 2 (onderdeel onderwijsondersteuning). Hierdoor dalen de lasten met € 0,4 miljoen.

De lasten conventionele explosieven worden enkel voor het volgende jaar begroot, dit verklaart het verval in de lasten tussen 2019 en 2020.

Binnen het programma Kwaliteit Leefomgeving werken we aan de openbare ruimte, waarbij we de bewoners van Ede op verschillende manieren betrekken. De taken binnen het programma zijn het (mede) ontwikkelen, realiseren en beheren van de woon-, werk-, en leefomgeving. We houden de openbare ruimte schoon, heel en veilig op een door de gemeenteraad vastgesteld kwaliteitsniveau. Duurzaamheid, functionaliteit en gebruikersbelang zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.

Ontwikkelingen

Kwaliteit leefomgeving

Omgevingsgericht beleid - Omgevingswet

De rijksoverheid werkt aan de bundeling van wetten in de Omgevingswet. Naar verwachting wordt dit in 2021 van kracht (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>).

De gemeente Ede is verantwoordelijk voor het beheer van de fysieke leefomgeving. De wijze waarop de gemeente invulling geeft aan deze verantwoordelijkheid is opgenomen in beleid. Op dit moment is het beleid veelal sectoraal uitgewerkt in diverse beleidsdocumenten. Wij hebben de ambitie om te komen tot één omgevingsbeleid voor de fysieke leefomgeving zodat onderlinge samenhang in het beleid ontstaat, het beleidskader éénvoudiger wordt en ruimte geboden kan worden aan initiatieven.

Visie Openbare Ruimte (VOR)

De VOR zorgt voor een integrale visie, waarin de verschillende 'grijze, groene en blauwe' onderdelen in de openbare ruimte in nauwere samenhang met elkaar worden gebracht voor de periode 2017-2020. In de VOR is bepaald dat op verschillende plekken in Ede het onderhoudsniveau stijgt.

Klimaatverandering

Vanwege klimaatverandering moeten we niet alleen leren omgaan met piekbuien, maar ook met de gevolgen van langdurige droogte. Zeker tegen de rand van de Hoge Veluwe kan ineens veel regen vallen. Met name in sterk verstedelijkte gebieden, zoals het centrum van Ede, speelt ook het optreden van hittestress een toenemende rol van betekenis. Dit alles heeft negatieve gevolgen voor de leefomgeving.

Relevante beleidsnota's

Kwaliteit leefomgeving

- [Bomenbeleidsplan](#) (2013)
- [Bosbeheerplan](#) (2010)
- Exploitatieplan begraafplaatsen 2017-2021 (2016)
- [Gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2018-2022, Verbindend Water](#) (2017)
- [Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2013-2017](#) (2012)
- Grondwatervisie 'Ede grondwaterproof' (2007)
- Hemelwater 'in de weer met neerslag' (2007)
- Nota Zandwegen (2009)
- [Visie Openbare Ruimte \(VOR\)](#) (2016)
- GRP 2018-2022 (2017)
- [Strategisch plan wegen](#) (2017)

Wat willen we bereiken?

Kwaliteit leefomgeving

Doel

Wij zorgen samen met de inwoners van Ede voor een openbare ruimte waarin het prettig en veilig is om in te leven, te werken en te recreëren.

Subdoelen

- Waarborgen kwaliteit openbare ruimte.
- Versterken sociale structuur en lokaal woonklimaat door betrokkenheid van bewoners met de openbare ruimte.
- Versterken aantrekkelijkheid voor nieuwe vestigers (bedrijven en bewoners).
- Versterken aantrekkelijkheid voor bezoekers.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streefwaarde
Oordeel Edenaren leefbaarheid in de buurt <i>Rapportcijfer dat inwoners geven voor de leefbaarheid van hun buurt.</i>	7,5	-	7,5	-	7,5
Oordeel Edenaren fysieke kwaliteit van de leefomgeving (schaalscore) <i>De schaa score loopt van 0 tot 10. Hoe hoger de score, hoe gunstiger. De schaa score is opgebouwd uit vijf items over onderhoud/beheer openbare ruimte en voorzieningen jeugd.</i>	5,9	-	5,9	-	
Het niveau van onderhoud van de openbare ruimte <i>IBOR-niveau</i>	iets boven basis	iets boven basis	iets boven basis	-	Basis
Percentage Edenaren dat zich actief inzet om de eigen buurt te verbeteren	20	-	22	-	

Wat gaan we daarvoor doen?

Kwaliteit leefomgeving

Klimaatverandering

Ons klimaat is aan het veranderen. In 2019 werken we de ambitie uit het bestuursakkoord nader uit om te komen tot een klimaatrobuust Ede:

- Aanjaagteam formeren voor een meer programmatische aanpak van het thema klimaatadaptatie.
- Een strategische aanpak klimaatadaptatie uitwerken waarin we de opgaven voor Ede concretiseren.
- Impuls geven aan lopende initiatieven om van te leren en het goede voorbeeld te geven.

Daarnaast werken we aan lopende activiteiten:

- We brengen het hydraulisch functioneren van het rioleringsstelsel in beeld door het opstellen van een Basis Rioleringsplan (BRP) (gestart in 2018).
- Onderzoek plaatsvindt naar inzet van bomen om de gevolgen van de klimaatverandering (klimaatadaptatie) deels op te vangen (vasthouden fijnstof; tegengaan hitte-eilanden, verbeteren van de biodiversiteit en dergelijke). Daarnaast moet gekeken worden of de huidige boomsoorten die we aanplanten bestand zijn tegen de klimaatsveranderingen.
- Continueren van actie Steenbreek waarbij we bewoners samen met de kerngroep er op wijzen dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is voor de overheid en bewoners als het gaat om klimaatsverandering. De actie Steenbreek staat voor het verwijderen van stenen en het vergroenen van tuinen om onder andere regenwater makkelijker te laten infiltreren, het tegengaan van hittestress en het stimuleren van de biodiversiteit door aanplant van struiken en bomen.

SamenWerkBedrijf

Op 1 februari 2017 is de pilot van het SamenWerkBedrijf (SWB) gestart, die loopt tot 31 december 2018. De drie partners (gemeente Ede, ACV en Werkkracht) werken in deze pilot samen, om het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte binnen de bebouwde kom in de gehele gemeente uit te voeren. Het partnerschap van Permar is per 1 januari 2018 gestopt en overgenomen door Werkkracht. In het SWB worden duurzame banen gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (MAAtjes). In 2018 zijn de ervaringen en resultaten van het SWB geëvalueerd. Op basis daarvan is eind 2018 een besluit genomen over het vervolg na de pilot.

Spelen

We gaan onderzoeken wat de jeugd, van peuter tot tiener, wil op het gebied van buiten spelen. In het in 2019 op te stellen speelbeleidsplan staat hoe we de wensen vorm gaan geven en wat we gaan doen om speelplekken zo in te richten dat we zo veel mogelijk tegemoet komen aan de wensen van de jeugd.

Wegbeheer

Het wegbeheer wordt uitgevoerd conform het strategisch plan wegen.

Beleidsplan Openbare Verlichting

In 2019 maken we het beleidsplan openbare verlichting voor de periode 2019 tot en met 2023. Dit plan is richtinggevend voor de manier waarop we de openbare verlichting gaan beheren. We beschrijven wat we willen bereiken (effecten buiten zoals veiligheidsgevoel) en hoe we dat gaan doen.

Integrale programmering

- De onderhoudswerken voor het beheer van de openbare ruimte worden met alle disciplines (intern en extern) afgestemd om zoveel mogelijk 'werk met werk' te maken. De overlast voor inwoners en bedrijven wordt beperkt en deze methode zorgt voor efficiency.
- De planning van al deze op elkaar afgestemde werken, het uitvoeringsprogramma, publiceren we, waardoor inwoners en bedrijven in een vroeg stadium geïnformeerd worden over werkzaamheden die in 2019 plaatsvinden.
- De samenwerking met en inbreng van bewoners, onder andere via dorpsraden, in de wijken vinden we hierbij van groot belang.
- In 2019 zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met (externe) nutsbedrijven om nog efficiënter te gaan werken en gaan we onderzoeken of een meerjarenplanning gewenst en mogelijk is.

Burgerparticipatie

Met het programma 'In Verbinding' krijgen bewonersinitiatieven de ruimte. Ideeën en vragen van bewoners vormen waardevolle input. Waar technisch en financieel mogelijk wordt deze input zoveel mogelijk onderdeel van onze plannen. Daarbij is het van belang dat de gemeente bij aanvang duidelijke financiële en technische kaders benoemt om teleurstelling te voorkomen. Bewoners worden uitgedaagd mee te denken en worden actief betrokken bij de fysieke leefomgeving. Dit leidt tot meer tevredenheid bij bewoners, zowel over het proces als het eindresultaat.

Pilot Ede Zuid: zelfredzaamheid inwoners en opmaat voor right to challenge

De met succes ingang gezette beweging in Ede Zuid wordt vanuit de inwoners en door de gemeente en andere partners gefaciliteerd met als doelstelling participatie "op maat" op basis van behoefte en zelfinitiatie van de inwoners. Secundair doel is de uitwerking van de Right to Challenge-gedachte.

Wat gaat het kosten?

bedragen x € 1.000						
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Lasten per productgroep						
Kwaliteit leefomgeving	34.087 N	33.089 N	32.489 N	32.377 N	32.968 N	31.549 N
Totaal lasten programma	34.087 N	33.089 N	32.489 N	32.377 N	32.968 N	31.549 N
Baten per productgroep						
Kwaliteit leefomgeving	16.433 V	13.429 V	13.683 V	13.851 V	13.922 V	14.041 V
Totaal baten programma	16.433 V	13.429 V	13.683 V	13.851 V	13.922 V	14.041 V
Saldo van baten en lasten	17.654 N	19.660 N	18.806 N	18.526 N	19.046 N	17.508 N
Storting reserve	1.886 N	1.804 N	1.909 N	2.074 N	1.959 N	2.055 N
Onttrekking reserve	907 V	2.172 V	1.132 V	858 V	905 V	878 V
Resultaat	18.633 N	19.292 N	19.583 N	19.742 N	20.100 N	18.684 N

Kwaliteit leefomgeving

In 2019 wordt € 1 miljoen minder aan groot onderhoud uitgevoerd dan in 2018. Dit heeft te maken met de natuurlijke golfbeweging die het groot onderhoud in de openbare ruimte maakt. Door het meerjarig karakter van dit type onderhoud is het ene jaar meer onderhoud nodig dan het andere jaar. In de begroting wordt hiervoor een gemiddelde aangehouden, schommelingen worden opgevangen door de reserve Groot

Onderhoud Openbare Ruimte. De onttrekking aan deze reserve correspondeert dan ook met de mindere lasten en is in 2019 € 1 miljoen lager dan in 2018.

De kapitaallasten voor de kredieten van zowel de 'Vervanging openbare ruimte' als het 'Bomenbeleidsplan' zorgen ervoor dat de lasten met € 0,4 miljoen omhoog gaan.

De hogere baten op dit programma hebben twee oorzaken. De rioolheffing is door areaaluitbreiding circa € 0,1 miljoen hoger dan in 2018.

De baten vanuit de begraafrechten zijn met de actualisatie van het exploitatieplan bekeken. Op basis van ervaringscijfers van afgelopen jaren en rekening houdend met de openstelling van de natuurbegraafplaats zijn deze baten met ongeveer € 0,1 miljoen naar boven bijgesteld.

8

BESTUUR EN ORGANISATIE

Bestuursorganen, bestuursondersteuning, bestuurlijke samenwerking	Bestuur
Burgerzaken, verkiezingen, geo- en vastgoed informatie	Dienstverlening
Overhead, algemene middelen, deelnemingen, belastingen en financiering	Algemene middelen
Belastingen en heffingen	Belastingen en heffingen
Vastgoed	Vastgoed

Het programma Bestuur en Organisatie ondersteunt het op een kwalitatief goede wijze besturen van de gemeente Ede. We doen dit door afspraken te maken over de financiële huishouding en de werkwijze van de gemeentelijke organisatie. Verder omvat het programma de publieke dienstverlening voor de inwoners van Ede, zoals de balie Burgerzaken en het klantcontactcentrum. Ook de verkiezingen voor de gemeenteraad, Provinciale Staten, Tweede Kamer en Europees Parlement vallen onder dit programma.

Wij vinden het belangrijk dat inwoners zien en begrijpen wat wij doen als college van burgemeester en wethouders. Ook moet voor hen duidelijk zijn hoe wij gemeenschapsgeld gebruiken en waaraan wij dit besteden. Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat we zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld.

Met het heffen van gemeentelijke belastingen zorgen wij voor inkomsten om ons lokale beleid uit te voeren. We doen dat zorgvuldig en rekening houdend met ons belastingbeleid. Als goed bestuur willen we onze rol als solide, betrouwbare en transparante overheid waarmaken.

Publieke dienstverlening, het contact met - en de producten van - de gemeente met en voor inwoners en bedrijven, sluit aan op de vraag en de behoefte van inwoners, instanties of ondernemers. We gebruiken daarvoor meerdere kanalen, zoals website en #Gemeentenieuws.

Onze externe betrekkingen, zoals regionale samenwerking in regio FoodValley of onze relatie met de provincie Gelderland, leveren meerwaarde op voor gemeentelijke programma's en voor maatschappelijke instellingen, bedrijven en inwoners.

Maatschappelijk vastgoed schept randvoorwaarden om doelstellingen in beleidsprogramma's te bereiken. Een zo efficiënt mogelijke benutting, instandhouding en spreiding van al het gemeentelijke vastgoed is daarbij een uitgangspunt.

Ontwikkelingen

Bestuur

Overheids- en publieksparticipatie speelt ook in 2018 binnen de gemeente Ede een belangrijke rol. Mede door de inzet van trainingen en instrumenten voor beter samenwerken (Factor-C) nemen communicatie en participatie een meer prominente positie in het hart van het beleid en van projecten in. Waarbij een gemeente tegenwoordig niet meer per se leidend en sturend is maar veel meer een rol heeft als regisseur en facilitator.

Dienstverlening

Vanaf maart 2019 is de impact van de sinds maart 2014 verlengde geldigheidstermijn van reisdocumenten voelbaar. Als gevolg van deze verlengde geldigheidstermijn daalt het aantal aanvragen reisdocumenten vanaf maart 2019 gedurende 5 jaar drastisch. Tot slot wordt gezien de landelijke ontwikkelingen op het gebied van identiteitsfraude hier de komende jaren binnen de organisatie meer aandacht aan gegeven.

Algemene middelen

De ontwikkeling en uitbreiding van de organisatie wordt toegelicht in de [paragraaf Bedrijfsvoering](#).

Vastgoed

De sturing op het maatschappelijk vastgoed van de gemeente Ede wordt in 2019 geconsolideerd. Het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed vindt in 2019 verdere doorgang. Daarnaast wordt gestart met de eerste pilots om gebouwen te laten voorzien van het toegankelijkheidskeurmerk ten behoeven van de inclusie. Op basis van de vastgestelde vastgoednota maken we nieuwe afspraken over huurprijzen en taakverdeling met bijvoorbeeld Sportservice Ede en Cultura. In de P&C-cyclus blijven wij de gemeenteraad informeren over dit proces en de uitkomsten.

Relevante beleidsnota's

Bestuur

- [Visie Ede 2025](#) (2012)
- [Gedragscode bestuurlijke integriteit](#)
- [Geheimhoudingsprotocol Ede](#)

Dienstverlening

- [Digitale overheid](#)
- [Dienstverlening 2025](#)
- [Visie op dienstverlening 2020](#) (2014)
- [Plasterk 2017 Digitaal](#) (2015)

Algemene middelen

- [Nota treasury Ede](#) (2017)
- [Verordening leningen en garanties Ede 2017](#)
- [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (2016)
- [Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet](#) (2017)
- Budgethoudersregeling (2017)
- [Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen](#) (2017)
- [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen](#) (2017)
- [Nota Afschrijvingsbeleid en waardering activa](#) (2017)
- [Nota Reserves en voorzieningen](#) (2016)
- [Inkoopbeleid Gemeente Ede](#) (2017)
- [Handreiking Netwerkrelaties gemeente Ede, 2016](#)

Belastingen en heffingen

- [Nota Lokale Heffingen](#) (2005)

Vastgoed

- [Vastgoednota 2017](#)

Wat willen we bereiken?

Bestuur

Doel

Het waarborgen van de lokale democratie.

Subdoelen

- Transparant en democratisch bestuur gericht op samenwerking.
- Publieksparticipatie binnen planvorming en besluitvorming.
- Verantwoording afleggen over voortgang en bereikte resultaten.

Dienstverlening

Doel

Optimaliseren van de publieke dienstverlening aan en communicatie met de inwoners.

Subdoelen

- Inwoners zijn tevreden over de publieke dienstverlening.
- Goede, heldere en tijdige informatievoorziening aan de klant (intern en extern).
- Waarborgen van goed voorbereide verkiezingen.

Algemene middelen

Doel

Het waarborgen van een solide financiële positie van de gemeente.

Subdoelen

- Een in evenwicht verkerende begroting.
- Een begroting met voldoende weerbaarheid en wendbaarheid.

Belastingen en heffingen

Doel

Tijdige, volledige en rechtmatige uitvoering van de belastingtaken en Wet WOZ, waarbij het beleidsuitgangspunt is dat de belastingen/tarieven alleen gecorrigeerd worden voor inflatie.

Subdoelen

- Belastingplichtigen krijgen jaarlijks tijdig een juiste belastingaanslag.
- Belastingaanslagen worden op een efficiënte wijze ingevorderd en we geven de burgers tijdig uitsluitel over ingediende verzoeken om kwijtschelding.
- Elk jaar zijn alle onroerende zaken gewaardeerd naar de waardepeildatum die 1 jaar voor het belastingjaar ligt en onder meer wordt gebruikt om de aanslagen OZB te bepalen.

Vastgoed

Doel

Het tegen kostendekkende tarieven beschikbaar stellen van vastgoed voor organisaties die met hun activiteiten het beleid van de gemeente ondersteunen.

Subdoelen

- Een passende technische kwaliteit van het vastgoedbezit waarborgen.
- Duurzame maatregelen toepassen in het vastgoedbezit.
- Een sluitende vastgoedexploitatie realiseren.
- Tevreden klanten.

Indicatoren

Naam indicator	Meting 2015	Meting 2016	Meting 2017	Meting 2018	Streef-waarde
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over publieke dienstverlening <i>Indicator wordt tweejaarlijks gemeten.</i>	-	62	-	nmb	75
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over gemeentelijke informatievoorziening <i>Indicator wordt tweejaarlijks gemeten. In 2014 is in plaats van deze indicator het specifieke oordeel over de digitale dienstverlening van de gemeente Ede gemeten, in de vorm van een rapportcijfer. Die indicator wordt sinds 2014 voortaan aanvullend gemeten in programma 8 Bestuur en Organisatie. De indicator "Percentage Edenaren dat tevreden is over gemeentelijke informatievoorziening" wordt vanaf 2016 weer tweejaarlijks gemeten.</i>	-	65	-	nmb	
Rapportcijfer digitale dienstverlening	-	6,7	-	nmb	7
Personeelsformatie <i>Depla-indicator. Fte per 1.000 inwoners. Op basis van Vensters voor Bedrijfsvoering (VvB). Gegevens vanuit VvB voor 2017 zijn nog niet beschikbaar, cijfer 2017 op basis van alternatieve berekening.</i>	6,4	6,6	6,4	nmb	
Personeelsbezetting <i>Depla-indicator. Fte per 1.000 inwoners. Op basis van Vensters voor Bedrijfsvoering (VvB). Gegevens vanuit VvB voor 2017 zijn nog niet beschikbaar, cijfer 2017 op basis van alternatieve berekening.</i>	6,0	6,4	6,7	nmb	
Kosten ambtelijk apparaat <i>Depla-indicator. Kosten per inwoner in euro's. Op basis van Vensters voor Bedrijfsvoering. Gegevens over 2017 zijn nog niet beschikbaar, cijfer 2017 op basis alternatieve berekening.</i>	495	554	624	nmb	
Kosten externe inhuur <i>Depla-indicator. Kosten als percentage van totale loonsom en totale kosten inhuur externen.</i>	20,7	17,9	21,8	nmb	
Overheadkosten <i>Depla-indicator. Percentage van totale lasten. Op basis van Vensters voor Bedrijfsvoering. Gegevens 2017 zijn nog niet beschikbaar, daarom cijfer 2017 op basis van alternatieve berekening.</i>	27,2	28,2	29,3	nmb	
Percentage vastgoed objecten <i>De indicator 'Vastgoedobjecten met minimaal niveau 3 onderhoudskwaliteit op de totale portefeuille Maatschappelijk Vastgoed' is in 2017 niet gemeten. Conform het vastgoedbeleid vindt de meting driejaarlijks plaats. In 2018 worden de nieuwe metingen uitgevoerd.</i>	99	-	-	99	100%

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur

1. Toepassen overheids- en publieksparticipatie tussen inwoners, instellingen en de gemeente.
2. Interactie met inwoners via toegankelijke middelen zoals sociale media.
3. Werkbezoeken en gesprekken om direct persoonlijk geïnformeerd te worden.

Dienstverlening

1. Via alle kanalen krijgen burgers en bedrijven dezelfde informatie, waarbij waar mogelijk steeds meer sturing plaatsvindt naar het digitale kanaal. In 2019 zullen de afdeling Burgerzaken en de afdeling Klantcontacten worden samengevoegd tot een afdeling. Hiermee willen we bereiken dat alle burgers onafhankelijk van het gekozen kanaal (digitaal, telefonie, balie en post) dezelfde dienstverlening ervaren.

2. Verbeteren van de informatie-uitwisseling tussen de frontoffice en backoffice (ketenoptimalisatie).
3. Verkiezingen voor Provinciale Staten, Europees Parlement en Waterschap organiseren.
4. Optimaliseren van de gemeentebrede bereikbaarheid.

Algemene middelen

1. We zorgen voor de producten uit de P&C-cyclus.
2. We volgen de ontwikkelingen in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds, analyseren en duiden deze en vertalen die naar het gemeentelijk beleid.

Belastingen en heffingen

1. Werken met een voormelding van de voorlopige WOZ-waarde, waardoor een deel van de burgers vroegtijdig en met behoud van rechten de mogelijkheid krijgt om in gesprek te gaan over de WOZ-waarden voor het nieuwe belastingjaar.
2. Naast voormeldingen wordt ook het traject van informele bezwaarafhandeling gecontinueerd.
3. Werken met een voormelding 'GO BAG' bij vrijstaande woningen om de eigenaar actief mee te laten helpen bij de bepaling van de gebruiksoppervlakte van de woning. Dit ter voorbereiding op het jaarlijks waarden op basis van gebruiksoppervlakte vanaf belastingjaar 2022.
4. Invoering van een digitale belastingbalie, waarbij de burger op elk gewenst moment al zijn of haar belastingzaken kan inzien via een digitale portal.

Vastgoed

1. Vertalen van de eerste portefeuilleplannen naar een meerjarenperspectief vastgoed met als doel om inzicht te creëren in de samenstelling en strategische sturing voor het maatschappelijk vastgoed.
2. Uitvoering duurzaamheidsadviezen.
3. Opstarten pilots toegankelijkheid/inclusie maatschappelijk vastgoed.
4. Voortzetting professionalisering van de vastgoedadministratie.
5. Inregelen contractmanagement onderhoud in regie.

Wat gaat het kosten?

	bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten per productgroep						
Bestuur	5.579 N	6.513 N	5.208 N	5.010 N	4.842 N	4.842 N
Dienstverlening	3.146 N	3.292 N	3.078 N	3.061 N	3.042 N	3.039 N
Algemene Middelen	40.563 N	39.593 N	35.622 N	40.590 N	44.659 N	47.112 N
Belastingen en heffingen	1.515 N	1.711 N	1.622 N	1.578 N	1.578 N	1.558 N
Vastgoed	7.003 N	6.376 N	6.458 N	6.839 N	6.653 N	6.762 N
Totaal lasten programma	57.806 N	57.485 N	51.987 N	57.077 N	60.773 N	63.312 N
Baten per productgroep						
Bestuur	40 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Dienstverlening	2.282 V	2.148 V	2.050 V	2.050 V	2.050 V	2.050 V
Algemene Middelen	183.044 V	192.128 V	195.504 V	200.930 V	206.134 V	208.848 V
Belastingen en heffingen	32.414 V	32.735 V	34.108 V	34.108 V	34.108 V	25.988 V
Vastgoed	6.538 V	6.824 V	6.404 V	6.629 V	5.995 V	5.973 V
Totaal baten programma	224.319 V	233.835 V	238.066 V	243.717 V	248.287 V	242.859 V
Saldo van baten en lasten	166.513 V	176.350 V	186.079 V	186.640 V	187.514 V	179.547 V
Storting reserve	19.237 N	15.166 N	20.260 N	20.225 N	22.253 N	15.899 N
Onttrekking reserve	26.659 V	26.131 V	12.725 V	10.450 V	11.821 V	10.931 V
Resultaat	173.935 V	187.315 V	178.544 V	176.866 V	177.081 V	174.579 V

Bestuur

De lasten zijn € 1,3 miljoen lager in 2019. Hiervan is € 0,75 miljoen het gevolg van een nieuwe doorverdeling van de lasten van de afdeling Strategie en Regie. Het restant heeft grotendeels betrekking op lasten Investeringsfonds.

Dienstverlening

De baten op het product Dienstverlening dalen met € 0,1 miljoen vanwege een daling in de legesopbrengst van de verkoop van paspoorten.

Algemene middelen

De lasten dalen in 2019 met € 4 miljoen en de baten stijgen met € 3,4 miljoen. In 2018 was sprake van een extra impuls bedrijfsvoering van € 2 miljoen. Tevens was sprake van een budgettair neutrale ontwikkeling van rentelasten en rentebaten van € 1,0 miljoen door toenemende investeringen. Daarnaast stijgen de baten door de ontwikkeling van de algemene uitkering en de integratie-uitkering Sociaal Domein (€ 4,4 miljoen).

Belastingen en heffingen

De baten zijn in vergelijking met 2018 in 2019 met € 1,37 miljoen gestegen. Dit bedrag bestaat uit € 0,56 miljoen inflatiecorrectie en € 0,05 miljoen verhoging van de opbrengsten toeristenbelasting. Daarnaast wordt de opbrengst OZB structureel € 0,75 miljoen hoger geraamd dan in 2018. 2018 is namelijk het laatste jaar waarin € 0,75 miljoen lastenverlichting wordt verrekend via de OZB.

Vastgoed

In 2018 zijn een verkoop en een bijdrage van derden opgenomen die zijn gestort in de egalisatiereserves ter dekking van lasten in de toekomst. Dit is incidenteel waardoor zich in 2019 een daling van de opbrengsten voordoet van circa € 0,4 miljoen en een zelfde afname van een storting in de reserves van vastgoed.

4. Financiën

4.1 Uitgangspunten

Onze financiële uitgangspunten zijn vastgelegd in het bestuursakkoord: “We staan voor een duurzaam financieel perspectief. We willen onze ambities verwerken in een meerjarenbegroting die ook op termijn financieel houdbaar is, voldoende duidelijkheid en flexibiliteit biedt, inzicht geeft in de politieke keuzemogelijkheden en goed aansluit bij de begrotingsregels. In de komende periode zetten wij naast de structurele middelen ook het instrument Investeringsfonds Impuls Ede en de precario-middelen in om onze ambities te financieren.

4.2 Van perspectiefnota naar begroting

Exploitatierkening in meerjarig perspectief

Als vertrekpunt voor het meerjarenperspectief geldt de vastgestelde Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022.

Overzicht meerjarenperspectief Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal meerjarenbeleidsvisie	5.944 N	5.348 V	5.029 V	5.975 V	5.312 V

Wij hebben daarin het beeld geschetst van een structurele groei van de algemene uitkering met als tegenhanger de oplopende tekorten in het sociaal domein.

Algemene uitkering

Algemene uitkering

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Accres	-	1.000 V	1.000 V	800 V	800 V
Reservering loonontwikkeling	-	300 N	300 N	300 N	300 N
<i>Taakmutaties:</i>					
Taakmutatie DU Beeldende kunst en vormgeving	30 V	30 V	30 V	30 V	30 V
Reserveren taakmutatie DU Beeldende kunst en vormgeving	30 N	30 N	30 N	30 N	30 N
Taakmutatie Voorschoolse voorziening peuters	-	65 N	135 N	135 N	135 N
Reserveren taakmutatie Voorschoolse voorziening peuters	-	65 V	135 V	135 V	135 V
Taakmutatie Toezicht en handhaving kinderopvang	-	57 V	57 V	57 V	57 V
Reserveren taakmutatie Toezicht en handhaving kinderopvang	-	57 N	57 N	57 N	57 N
Taakmutatie Toezicht en handhaving peuterspeelzalen	-	4 V	4 V	4 V	4 V
Reserveren taakmutatie Toezicht en handhaving peuterspeelzalen	-	4 N	4 N	4 N	4 N
Taakmutatie Bonus beschut werk	18 V	-	-	-	-
Reserveren taakmutatie Bonus beschut werk	18 N	-	-	-	-
Taakmutatie Rijksvaccinatieprogramma	-	241 V	241 V	241 V	241 V
Reservering taakmutatie Rijksvaccinatieprogramma	-	241 N	241 N	241 N	241 N
Taakmutatie Vrouwenopvang	-	4 N	4 N	4 N	4 N
Reserveren taakmutatie Vrouwenopvang	-	4 V	4 V	4 V	4 V
Taakmutatie Maatschappelijke opvang	12 V	12 V	12 V	12 V	12 V
Reserveren taakmutatie Maatschappelijke opvang	12 N	12 N	12 N	12 N	12 N
Taakmutatie Sociaal domein	151 V	650 V	876 V	875 V	874 V
Reserveren Wmo - extramurale zorg	-	152 V	-	-	-
Reserveren Wmo - beschermd wonen	-	511 N	512 N	512 N	512 N
Reserveren Wmo - huishoudelijke hulp	56 N	376 N	376 N	376 N	376 N
Reserveren Jeugd	-	122 V	49 V	49 V	49 V
Reserveren Re-integratie	95 N	37 N	37 N	36 N	35 N
Totaal	0 N	700 V	700 V	500 V	500 V

Accres

Voor de jaren 2019 en verder is sprake van een lichte groei van de algemene uitkering. Belangrijkste verklaring is de groei van de Edese maatstaven.

Loonontwikkeling

Op basis van de verwachte loon- en premieontwikkeling wordt de reservering loonontwikkeling verhoogd met € 300.000.

Beeldende kunst en vormgeving

Als gemeente ontvangen we al enige jaren de decentralisatie-uitkering beeldende kunst en vormgeving. Een voorgenomen integratie van deze uitkering in de algemene uitkering gaat (vooralsnog) niet door. Dit betekent dat het al verwerkte nadeel van € 30.000 niet optreedt.

Voorschoolse voorziening peuters

Vanaf 2016 ontvangen wij middelen om alle peuters de mogelijkheid te geven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Op basis van een landelijke monitor blijkt de hoeveelheid 'niet bereikte kleuters' aanzienlijk lager te liggen. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van het budget tot het niveau 2018 (€ 200.000).

Toezicht en handhaving kinderopvang

Voor de kosten van toezicht en handhaving op kinderopvang en gastouderopvang ontvangen we een structureel bedrag van € 57.000.

Toezicht en handhaving peuterspeelzalen

Voor de kosten van toezicht en handhaving op peuterspeelzalen ontvangen we een structureel bedrag van € 4.000.

Bonus beschut werk

In 2018 ontvangen we een bedrag van € 18.000 voor de creatie en de continuering in 2017 van beschut werkplekken.

Rijksvaccinatieprogramma

De uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma wordt gedeeltelijk de bestuurlijke verantwoordelijkheid van gemeenten. Ingaande 2019 ontvangen wij een structureel bedrag van € 241.000.

Vrouwenopvang

Het centrum gemeentelijk budget Vrouwenopvang is licht naar beneden bijgesteld, een nadeel van € 4.000.

Maatschappelijke opvang

Actualisatie van de maatstafaantallen leidt tot een stijging van € 12.000.

Sociaal domein

Op basis van de septembercirculaire zijn de budgetten Sociaal Domein geactualiseerd.

Programmabegroting 2019-2022

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
WMO - extramurale zorg	13.187	13.791	13.903	13.967	13.977
WMO - beschermd wonen	20.280	21.264	21.254	21.254	21.254
WMO - huishoudelijke hulp	7.827	8.294	8.356	8.663	8.663
Jeugd	26.754	26.971	27.178	27.327	27.327
Re-integratie	2.425	2.616	2.729	2.768	2.870
integreerbaar	1.456	1.587	1.587	1.587	1.587
niet-integreerbaar	969	1.029	1.142	1.181	1.283
Wsw	8.780	8.288	7.734	7.452	7.197
Totaal	79.253	81.224	81.154	81.431	81.288

De mutaties zijn terug te voeren op een paar ontwikkelingen:

- Aanpassing als gevolg van compensatie voor de verlaging van de eigen bijdragen Wmo HH (€ 340.000).
- Aanpassing als gevolg van uitvoeringskosten Sociale Verzekeringsbank voor WMO extramuraal en Jeugd.
- Aanpassing als gevolg van volume ontwikkeling Wmo HH en Beschermd wonen.
- Aanpassing macrobudget Jeugd voor jeugdhulp AZC en jeugdpsychiatrie.
- Aanpassing re-integratie.

Investeringsen

Onderstaand een inventarisatie van voorgenomen investeringen, waarbij het meerjarendeel indicatief is.

Voor zover in 2019 sprake is van nog niet gedekte c.q. goedgekeurde investeringen komen wij hier in afzonderlijke voorstellen of in de perspectiefnota bij u op terug.

Voorgenomen investeringen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Investeringen 2019	Investeringen 2020	Investeringen 2021	Investeringen 2022
Huisvestingsvoorzieningen onderwijs	8.273	4.965	-	-
Sportaccommodaties	5.300	800	-	-
Multifunctionele accommodaties		3.900	-	-
Programma Maatschappelijke voorzieningen	13.573	9.665	-	-
Grondzaken - Wonen	20.934	22.157	13.662	5.684
Spoorzone	13.371	22.456	23.817	13.617
Parklaan	12.876	16.772	16.476	697
Recreatieve routestructuren	100	-	-	-
Structuurvisie Buitengebied	200	88	-	-
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	47.481	61.473	53.955	19.998
Brandweerkazerne	1.300	-	-	-
Programma Veiligheid	1.300	-	-	-
Verkeersveiligheid	4.101	1.998	1.148	4.667
Grondzaken - Werken	10.950	15.132	12.165	6.157
Levendig centrum	2.000	-	-	-
Programma Economie en Mobiliteit	17.051	17.130	13.313	10.824
Wegen	2.700	2.200	2.200	2.200
Openbare verlichting	500	500	500	500
Groen (incl. bomen)	1.169	900	900	900
Riolering	6.917	7.589	7.300	7.749
Programma Kwaliteit leefomgeving	11.286	11.189	10.900	11.349
Totaal	90.691	99.457	78.168	42.171

Toelichting

Huisvestingsvoorzieningen onderwijs

Een gedeelte van het investeringsbudget voor de bouw/renovatie van het schoolgebouw aan de Oranjelaan wordt ingezet voor de sporthal op het ENKA-terrein (binnensportaccommodaties). Daarnaast is de bouw van Kindcentrum Maandereng vertraagd ten opzichte van de eerdere investeringsplanning. Verder is begin 2018 het nieuwe Strategische Huisvestingsplan onderwijs vastgesteld met een planning voor ver- dan wel nieuwbouw van onderwijshuisvesting in Ede. Hierin is een huisvestingsagenda voor de komende 22 jaar verwerkt. Echter daadwerkelijke afweging moet nog plaatsvinden

Sportaccommodaties

In 2019 staan verschillende renovaties gepland aan gymnastieklokalen, kleedkamers en kunstgrasvelden. Tevens vindt afronding plaats van de revitalisering van zwembad de Peppel. Afhankelijk van de woningbouw staat er ook een investering op het ENKA-terrein gepland. Deze komt op zijn vroegst in 2019. De geplande investering in 2020 heeft grotendeels betrekking op kleedkamers.

Multifunctionele accommodaties

De verwachting is dat in 2020 een multifunctionele accommodatie, met een sportzaal, gerealiseerd wordt in Otterlo

Grondzaken - Wonen en Werken

De investeringen voor het grondbedrijf zijn gebaseerd op de besluitvorming over het MPG 2018 bij de Jaarrekening 2017.

Spoorzone

De totale investeringsraming is overeenkomstig het kredietbesluit Spoorzone en de daarbij horende planning van bestedingen. De planning is niet gewijzigd ten opzichte van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022.

Parklaan

De totale investeringsraming is overeenkomstig het kredietbesluit Parklaan. Door het uitblijven van besluitvorming door de Raad van State over het bestemmingsplan worden de bestedingen inmiddels later verwacht dan bij het krediet is aangegeven. De planning is niet gewijzigd ten opzichte van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022.

Recreatieve routestructuren

Er is een investeringsbudget beschikbaar gesteld van € 150.000 voor de aanleg van mountainbike-paden. De investering is in eerste instantie geraamd voor 2018. De planning is nu echter dat het project in de eerste helft van 2019 afgerond wordt. Hierdoor schuift ook een deel van het te investeren bedrag door naar 2019.

Structuurvisie Buitengebied

Binnen de SVB lopen een drietal investeringen. De grootste betreft een cofinancieringsproject met de provincie in het kader van landschapsbeheer. De kostenverdeling over de jaren is iets gewijzigd. Per saldo verwachten we voor de totale looptijd binnen het beschikbaar gestelde krediet te blijven.

Brandweerkazerne

De investering in 2019 heeft betrekking op de brandweerkazerne in Bennekom.

Verkeersveiligheid

De planning is niet gewijzigd ten opzichte van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022. Van ongeveer de helft van de infrastructurele projecten uit het Fietsplan 1^e tranche (2017 en 2018) wordt de uitvoering doorgeschoven

naar vooral 2019. Oorzaken voor dit doorschuiven zijn de uitgebreide participatie, te doorlopen procedures en het conflicteren met andere (ruimtelijke) projecten waardoor uitvoering niet gelijktijdig kan.

De fietsoversteek bij de Emmalaan is in de planning naar achteren geschoven. In de omgeving van de Spoorzone speelt een groot aantal projecten tegelijkertijd. Uitvoering van alle projecten kan niet tegelijk plaatsvinden, vandaar dat alle plannings tegen elkaar aangehouden zijn. Uitkomst is dat de uitvoering van de fietsoversteek Emmalaan is gefaseerd.

Levendig centrum

In 2019 zijn de investeringen in Grotestraat en Kuiperplein voorzien.

Wegen

Het doorschuiven van verschillende projecten in 2017 en 2018 heeft invloed op de geprognosticeerde investeringen in 2019. Deze zijn om deze reden hoger dan de hierop volgende jaren.

Kunstwerken

De komende jaren worden er geen investeringen in de civiele kunstwerken verwacht, wel wordt groot onderhoud gepleegd (schilderwerk e.d.).

Openbare verlichting

Vanaf 2019 wordt, conform planning, ieder jaar € 500.000 aan openbare verlichting vervangen. Dit is afkomstig uit de beschikbaar gestelde kredieten voor de vervanging Openbare Ruimte.

Groen (inclusief bomen)

De investeringen in 2019 zijn hoger dan eerder geraamd vanwege het doorschuiven van een aantal investeringen uit 2016 en 2017.

Riolering

Gelet op de ontwikkelingen in de Stationsomgeving (veel projecten en variatie in tijd) is een volledige uitvoering van alle projecten waar Riolering bij betrokken is, niet realistisch. Blokkenweg e.o. loopt het grootste risico omdat dit project het minst ver gevorderd is en bij een gedwongen temporisering in de Stationsomgeving waarschijnlijk als eerste zal sneuvelen. Daarnaast hanteren we een voorzichtige planning ten aanzien van particulier afkoppelen Bennekom, omdat succes vooral afhankelijk is van deelname bereidheid bij bewoners (moeilijk stuurbaar).

Decentralisatie en maatregelen regeerakkoord

De stelpost decentralisaties en bestuursakkoord is met de voortschrijdende transformatie van het sociaal domein de afgelopen jaren afgebouwd. Voor de jaren 2018 en 2019 resteert nog een bedrag van respectievelijk € 500.000 en € 250.000. Wij stellen voor beide bedragen vrij te laten vallen, mede gezien de in deze programmabegroting opgenomen verhoging van de budgetten sociaal domein.

Reserves

In het proces op weg naar deze begroting hebben wij de reserves doorgelicht. Deze doorlichting heeft geleid tot onderstaand voorstel om een aantal reserves op te heffen. Daarnaast is bij twee reserves sprake van een structurele vrijval.

1. Voorstel om de volgende reserves op te heffen

Reserve Onderwijshuisvesting

In 2015 is er al besloten om per 2018 deze reserve op te heffen. Het onderliggende bestedingsprogramma is echter nog niet helemaal verwerkt. Na uitvoering van het bestedingsprogramma resteert € 990.000. Dit kan vrijvallen aangezien nieuwe aanvragen via de perspectiefnota worden ingediend.

Vrijval van saldo van € 990.000.

Reserve Tijdelijk jongerenwerk 2015-2017

Geen bestedingen 2018 e.v. voor deze tijdelijke reserve, derhalve opheffen.

Vrijval van saldo van € 126.000.

Reserve Werkgelegenheid

Reserve wordt gebruikt om uitgaven ten behoeve van acquisitie, stimulering starters, accountmanagement bestaande bedrijven te bekostigen. De reserve wordt gevoed vanuit 'vaste' afdrachten uit het grondbedrijf. Voorgesteld wordt de reserve op te heffen en de bijdrage Grondbedrijf op te nemen in de exploitatie, zodat financiering gewaarborgd is.

Vrijval: € 257.000

Reserve Woningbouw

Deze reserve is in het verleden ingesteld als risicobuffer voor de door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de volkshuisvesting. Gezien afnemende leningenportefeuille wordt het risico kleiner en kan het renterisico worden meegenomen in het weerstandsvermogen. Derhalve kan deze reserve worden opgeheven.

Vrijval: € 331.000

Reserve Cofinanciering

Deze reserve is oorspronkelijk ingesteld voor de cofinanciering van de regio en het stadscontract.

Voeding vindt niet plaats en reserve leidt een stil leven. Derhalve reserve opheffen.

In de reserve is nog één verplichting (WFC € 238.000), bij de opstelling van de programmarekening wordt deze betrokken.

Vrijval: € 1.122.000

Reserve Kapitaallasten

Deze reserve wordt niet meer gebruikt. Openbare ruimte heeft z'n eigen reserve. Voor de overige onderdelen loopt de vervanging via de integrale afweging. Derhalve reserve opheffen.

Bij de opheffing van deze reserve wordt ook betrokken een van het recreatieschap ontvangen bedrag (€ 400.000) voor vervanging fietspaden. Voorgesteld wordt dit bedrag vrij te laten vallen en de benodigde kapitaallasten toe te voegen aan budget Wegen.

Vrijval: € 2.900.000 incidenteel en € 970.000 structureel (2019: € 1.115.000, 2020 e.v. € 970.000)

Reserve Herbezettingsgelden

Deze reserve is ingesteld voor herplaatsingskandidaten. Voorgesteld wordt om dit via reguliere exploitatie te laten verlopen (dan wel de P-reserve).

Vrijval: € 0. Saldo van € 424.000 storten in P-reserve

2. Voorstel om de volgende reserve af te romen

BTW Compensatiefonds

Uit deze reserve kan incidenteel € 1 miljoen vrijvallen. Daarnaast is, uitgaande van het gemiddelde van de investeringen in riolering, een structurele vrijval van € 200.000 mogelijk ingaande 2019.

Vrijval: 2018 € 1 miljoen, 2019 e.v. € 200.000

Reserve Kunstaankopen

Voorgesteld wordt om een gedeelte (een bedrag van € 100.000) waar geen verplichtingen onder liggen vrij te laten vallen.

Vrijval: € 100.000

3. Samenvattend overzicht

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Reserve Onderwijshuisvesting	990	-	-	-	-
Reserve Tijdelijk Jongerenwerk 2015-2017	126	-	-	-	-
Reserve Werkgelegenheid	257	-	-	-	-
Reserve Woningbouw	331	-	-	-	-
Reserve Cofinanciering	1.122	-	-	-	-
Reserve Kapitaallasten	2.900	1.115	970	970	970
Reserve BTW-Compensatiefonds	1.000	200	200	200	200
Reserve Kunstaankopen	100	-	-	-	-
Totaal	6.826	1.315	1.170	1.170	1.170

Subsidieplafonds

Op diverse beleidsterreinen worden vanuit één budget aan meerdere subsidieaanvragers subsidies toegekend. Hierbij bestaat het risico van 'open einde financiering'.

Via het vaststellen van subsidieplafonds en het publiceren van deze plafonds met de daarbij behorende verdeelregels ontstaat de wettelijke basis om subsidieaanvragen af te wijzen als er geen (voldoende) budget meer is (artikel 4:25 Algemene wet bestuursrecht).

De Algemene subsidieverordening gemeente Ede (ASV) biedt daarbij de mogelijkheid om deze subsidieplafonds door het college van burgemeester en wethouders te laten vaststellen. Vervolgens worden de subsidieplafonds gepubliceerd.

bedragen x € 1	
Subsidieregeling	Subsidieplafond 2019
Amateurkunst	181.900
Overige culturele aangelegenheden	28.300
Beeldende kunst en vormgeving	128.215
Instandhouding Erfgoed gemeente Ede	130.000
Sportactiviteiten Jeugd	90.600
Maatsch. inzet sportverenigingen	40.000
Sportevenementen	10.000
Zwemsport	17.300
Vrijtijdsactiviteiten jeugd	48.700
Kindervakantieactiviteiten	11.600
Hulp- en dienstverlening vrijwilligersorganisaties	5.700
Food (categorie 1: voedseducatie)	20.000
Food (categorie 2: sociaal en gezond)	67.500

4.3 Samengevat

In hoofdstuk 1 hebben wij u al het meerjarenperspectief gepresenteerd. Verwerking hiervan leidt tot het volgende verloop van de algemene reserve.

Algemene reserve		bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	
Stand 1 januari *	24.476	17.164	13.872	12.053	13.042	
Inzet voor sluitende begroting (doorwerking oude jaren)	-7.867	-1.208	1.101	223	272	
Prognose Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 (§ 1.2)	-5.944	5.348	5.029	5.975	5.312	
Voorstellen Bestuursakkoord (§ 1.2)	750	-9.447	-9.819	-6.879	-6.980	
Septembercirculaire (§ 4.2)	0	700	700	500	500	
Doorlichting reserves (§ 4.2)	6.826	1.315	1.170	1.170	1.170	
Actualisatie 2018 (hoofdstuk 5)	-1.077					
Saldo per 31 december	17.164	13.872	12.053	13.042	13.316	
2% norm	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	
Afwijking van bodem	7.164	3.872	2.053	3.042	3.316	

* Stand 1 januari 2018 is stand na resultaatbestemming 2017

5. Actualisatie 2018

In dit hoofdstuk lichten wij de mutaties ten opzichte van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022 toe.

Actualisatie Programmabegroting 2019-2022		bedragen x € 1.000
Programma	Omschrijving	2018
1	Exposeum	200 V
1	Onderhoud sportvelden	100 N
2	Veilig thuis	120 N
2	Thuisondersteuning - mantelzorgers	200 V
3	Liquidatievoorziening Permar - deels vrijval	800 V
3	Afrekening re-integratie 2017	200 N
3	Compensatie tekort nieuwe taken Jeugd en WMO	pm
3	Huiselijk geweld	pm
3	Jeugdhulp	3.200 N
3	BUIG	100 N
3	Thuisondersteuning - maatwerk	0
3	Eigen bijdrage WMO	pm
3	Begeleiding, dagbesteding	600 V
3	Beschermd wonen	150 V
3	Dotatie reserve Beschermd wonen	150 N
4	Retailvisie	140 V
5	Afval	230 V
5	Dotatie Reserve Afval	230 N
6	VGGM	365 V
6	Conventionele explosieven, hogere uitgaven	300 N
6	Conventionele explosieven, hogere subsidie	300 V
7	Groot onderhoud kleinere houten bruggen	125 N
7	Verrekening reserve (GOOR)	125 V
7	Stortkosten bermgrond	50 N
7	Achterstand boomvervanging	80 N
7	Verrekening reserve (GOOR)	80 V
7	Ziekten en plagen	170 N
7	Begraven	210 V
7	Verrekening reserve (Begraven)	210 N
7	Riolering (exploitatie)	500 N
7	Verrekening voorziening (Riolering)	500 V
7	Riolering (investeringen)	2.900 V
7	Verrekening voorziening (Riolering)	2.900 N
7	Stormschade	200 N
7	Droogte zomer	pm
7	Reclame openbare ruimte	200 N
7	Tariefsverschil werkracht voor SWB	37 N
8	BTW Compensatiefonds	400 V
8	Stelpost onderuitputting	1.250 N
8	Onvoorzien	100 V
8	Zelffinanciering	1.500 V
8	Financiering	500 N
8	Dividend	245 V
8	Stelpost decentralisaties en bestuursakkoord	500 V
	Totaal	1.077 N

Het zijn actualisaties binnen de verschillende beleidsterreinen. Deze mutaties zijn niet verwerkt op de programmabladen, omdat de lopende begroting hier niet op wordt aangepast.

Programma 1 - Maatschappelijke voorzieningen

Exposeum

200.000 V

In de gemeentelijke begroting staat een bedrag van € 250.000 ten behoeve van de exploitatie van een eventueel Exposeum in de Frisokazerne. De gemeenteraad heeft het college van burgemeester en wethouders de opdracht gegeven een procesvoorstel te doen waarbij de gemeenteraad tot nieuwe kaders komt voor de gewenste invulling van de Frisokazerne. De kosten voor het proces om te komen tot een nieuwe invulling kost in 2018 circa € 50.000. Per saldo valt een bedrag van € 200.000 vrij.

Onderhoud Sportvelden

100.000 N

Het aantal kunstgrasvelden is gegroeid. Onderhoud van kunstgras is noodzakelijk om de gedane investeringen in kunstgras goed te behouden en de verwachte levensduur ook waar te maken. Via marktconsultatie is gebleken dat het onderhoudsbudget van vastgoed nu onder de marktprijs ligt. De overschrijding is € 100.000.

Programma 2 - Preventieve ondersteuning

Veilig Thuis

€ 120.000 N

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden (VT) is sinds 1 april 2017 een zelfstandige stichting onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de VGGM. De vijftien gemeenten die hierin deelnemen, hebben VT opdracht gegeven om taken uit te voeren op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling zoals genoemd in de Wmo. Vanaf 2015 bestaan, door een toenemend beroep op de uitvoering van de wettelijke taken van het meldpunt kindermishandeling, tekorten. Deze tekorten konden binnen de budgetten van jeugd en de centrumgemeentelijke reserves Vrouwenopvang en Beschermd wonen worden afgedekt. In 2017 is het tekort, na regionaal bestuurlijk overleg, éénmalig uit de reserve Beschermd wonen bekostigd. Vanaf 2018 is dit echter niet meer mogelijk. Dit is ook aan de regiogemeenten kenbaar gemaakt. Ook na inzet van de verhoogde DUVO-middelen voor de meldcode en radarfunctie ontstaat in 2018 opnieuw een tekort van € 260.000 dat de regiogemeenten en Ede uit lokale budgetten moeten bekostigen.

Via kwartaalrapportages monitoren wij de stand van zaken. Voor Ede betreft dit een nadeel van (structureel) € 120.000.

Thuisondersteuning - mantelzorgers

€ 200.000 V

Met de huidige regels kan een mantelzorger gedurende maximaal 1,5 jaar gebruik maken van de gratis thuisondersteuning. De gedachte hierachter is dat na 1,5 jaar oplossingen in de eigen omgeving gevonden zijn. Als een oplossing dan (nog) niet voorhanden is, bestaat er de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor maatwerk (of een algemene voorziening). Deze zijn echter niet meer gratis, want dan geldt er een eigen bijdrage.

Op basis van de afgegeven beschikkingen van de eerste twee kwartalen zien we een verminderd gebruik, maar ook een verschuiving van mantelzorgers naar het maatwerk. Huidig beeld is dat circa een derde deel van de mantelzorgers overgaat naar een maatwerk- of algemene voorziening. Daarnaast lijkt er minder instroom van (zwaar belaste) nieuwe mantelzorgers. Om die redenen wordt een voordeel verwacht van circa € 200.000.

Programma 3 - Individuele ondersteuning

Liquidatie Permar WS (Liquidatievoorziening Permar)

€ 800.000 V

In 2016 is het besluit genomen om de Gemeenschappelijke Regeling van Permar WS op te heffen. De financiële effecten van deze liquidatie zijn opgenomen in het liquidatieplan. De gemeenteraad heeft dit liquidatieplan d.d. 23 maart 2017 vastgesteld en tevens de Edese bijdrage in deze liquidatie voorzien.

Het leeuwendeel van de liquidatiekosten zijn de afvloeiingskosten van de niet-gesubsidieerde medewerkers. Om gemeenten te stimuleren deze medewerkers in dienst te nemen om daarmee de liquidatiekosten te verminderen hebben de colleges van de vijf gemeenten een verrekensystematiek vastgesteld.

Voor Ede resulteert de doorrekening van de verrekeningsystematiek, als gevolg van het plaatsen van 15 medewerkers voor onbepaalde tijd bij Werkkracht, in een lagere bijdrage in de liquidatiekosten van de Permar van circa € 800.000. Dit bedrag kan vrijvallen uit de Voorziening Liquidatie Permar. Bij de Programmarekening 2018 wordt mede op basis van de actualisatie van het liquidatieplan Permar de benodigde voorziening berekend en aangepast.

Afrekening re-integratie 2017

€ 200.000 N

Het bedrag voor re-integratietrajecten 2017 blijkt € 0,2 miljoen hoger dan in de jaarrekening is voorzien. Het re-integratiebudget 2018 is overgegaan naar Werkkracht.

Compensatie tekorten nieuwe taken WMO en jeugd

p.m.

Vanaf 2015 zijn er nieuwe taken op het terrein van Jeugd en WMO overgekomen naar de gemeenten. Dit heeft voor diverse gemeenten geresulteerd in financiële tekorten. Om gemeenten te compenseren voor deze tekorten, is een Fonds tekortgemeenten ingesteld. Tijdens de ALV van de VNG in juni 2018 is door de leden ingestemd met dit Fonds tekortgemeenten. Het betreft het cumulatief tekort over de jaren 2016 en 2017 van de onderdelen Jeugd en WMO. De gemeente Ede heeft op de gedefinieerde onderdelen een claim ingediend van € 7,5 miljoen. De definitieve toekenning van de claims is mede afhankelijk van de totale claim van alle gemeenten. In de novembervergadering van de VNG wordt de verdeling van de totaal beschikbare € 200 miljoen over de gemeente kenbaar gemaakt, waarna deze wordt verwerkt in de decembercirculaire.

Huiselijk geweld

p.m.

Met de gemeenten Nijkerk en Amersfoort vindt momenteel overleg plaats om per 1 januari 2019 de uitkering Vrouwenopvang voor Nijkerk over te hevelen van centrumgemeente Amersfoort naar centrumgemeente Ede. Per 2015 is de uitvoering (Veilig Thuis, maar ook de opvang) voor Nijkerk belegd bij de gemeente Ede. Eind vorig jaar bleek dat de uitkering hiervoor door de gemeente Amersfoort wordt ontvangen. Over de jaren 2015-2018 vindt onderzoek en overleg plaats voor een mogelijke verrekening van de door Ede gemaakte kosten. In het laatste kwartaal 2018 verwachten wij duidelijkheid hierover. Mogelijke opbrengsten worden verrekend met onze reserve Vrouwenopvang.

Jeugdhulp

€ 3.200.000 N

De kosten voor jeugdhulp stijgen verder door (meer jeugdigen en een hoger bedrag per jeugdige) en zijn daardoor € 3,5 miljoen hoger dan de actuele begroting. Deze was al € 3,2 miljoen verhoogd op basis van de gestegen uitgaven 2017. Vrijwel op alle zorgvormen is een stijging te zien waarbij vooral de stijging bij ambulante begeleiding en behandeling (individueel en groepsgericht) opvalt. Steeds meer jeugdigen uit Ede ontvangen deze vorm van jeugdhulp welke veelal thuis of op en rondom school wordt ingezet. Het grootste deel van de kosten en de kostenstijging wordt echter veroorzaakt door de toename van het aantal jeugdigen in zware en extra zware verblijfsvormen (gezinshuizen en Jeugdzorg Plus). Het beeld op jeugd stijgt als gevolg hiervan zonder ombuigingen, naar een structureel tekort van € 8 miljoen. Op de inschatting van de kosten 2017 lijkt een voordeel van € 0,3 miljoen te ontstaan.

BUIG

€ 100.000 N

De gemeente Ede ontvangt elk jaar een budget van het Rijk om de kosten voor bijstandverlening te betalen. Het over 2018 toegekende budget is echter, net als in voorgaande jaren, niet voldoende om de werkelijke kosten te dekken. Met de oprichting van Werkkracht BV per 1 januari 2018 zijn de inspanningen om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden geïntensiveerd. Prioriteitsgroepen met een specifieke aanpak zijn jongeren, statushouders en 45-plussers. Door daarnaast de instroom effectief te beheersen - 27% van het aantal melders voor een uitkering leidt niet tot een uitkering - is de daling van het uitkeringsbestand ingezet.

Hoewel het uitkeringsbestand gestaag daalt wordt in 2018 een tekort voorzien van € 1,9 miljoen op de kosten voor de bijstandsverlening. De raad heeft hiervoor in de begroting € 1,8 miljoen dekking opgenomen. Gezien het te verwachten resultaat is een bijstelling met € 100.000 extra nodig.

Thuisondersteuning - maatwerk

Bij de maatwerkvoorziening thuisondersteuning zien we ten opzichte van 2017 een lichte stijging in de kosten, Deze zijn in de Meicirculaire 2018 gecompenseerd. We hebben in 2018 extra personeel ingehuurd om de wachttijden voor een intake/huisbezoek terug te brengen. Vanaf september voeren we het maatwerktafelgesprek/brede intake op verschillende manieren uit. Via een huisbezoek, op het Werkplein of telefonisch. Hierdoor kunnen we versneld de huidige inhuur afbouwen.

Per saldo verwachten we op het budget van circa € 6 miljoen over 2018 ongeveer neutraal uit te komen. Het nieuwe abonnementstarief (zie ook de toelichting eigen bijdrage) kan een aanzuigende werking hebben op vooral de maatwerkvoorziening thuisondersteuning. We gaan dit mogelijke effect in 2019 goed monitoren en nemen deze mogelijke ontwikkeling tevens mee bij de evaluatie thuisondersteuning die dit jaar nog plaatsvindt.

Eigen bijdrage WMO

p.m.

Naar aanleiding van de gerealiseerde opbrengsten eigen bijdragen 2017 hebben we de raming in 2018 met € 500.000 bijgesteld. Het voordeel hebben we ingezet door het budget maatwerkvoorzieningen voor begeleiding, dagbesteding, etc. te verhogen. Hierdoor wordt ook het bestaande tekort op begeleiding 2019 overeenkomstig lager.

Vanaf 2019 wordt het nieuwe abonnementstarief van de Wmo ingevoerd. Elke klant betaalt dan alleen nog een vaste periodebijdrage en geen inkomensafhankelijk marginaal tarief meer. De opbrengst eigen bijdrage daalt hierdoor fors, waarbij dit voor 50% bekostigd wordt door het Rijk. Het overige deel is voor rekening van de gemeenten. De compensatie van het Rijk valt echter in Ede hoger uit, omdat wij in ons eigen bijdrage beleid een lager marginaal tarief (10%) hebben vastgesteld dan het landelijke tarief (12,5%). Om die reden lijkt voor 2019 geen nadeel te ontstaan. De berekening van de CAK-monitor sluit aan op onze bijgestelde raming.

Begeleiding, dagbesteding etc.

€ 600.000 V

Bij de meerjarenbeleidsvisie is het bestaande tekort op begeleiding ad € 1,3 miljoen van 2017 éénmalig gecompenseerd vanuit de algemene middelen. Het budget begeleiding voor 2018 is hiermee verhoogd, waardoor - bij een gelijkblijvende situatie - het financieel resultaat neutraal is. We schatten echter een voordeel in van € 600.000. Er is namelijk voor 2018 sprake van een geringe kostenstijging op het maatwerk en de kosten van inhuur, maar we zijn in de meicirculaire ook gecompenseerd voor de gestegen lonen en prijzen. De verhoging van het budget begeleiding, zoals hierboven beschreven bij de eigen bijdrage Wmo, is voornamelijk de reden van het huidige voordeel.

In het financiële kader vanaf 2019 is het bestaande nadeel van circa € 1,3 miljoen niet gecompenseerd vanuit de algemene middelen. Door vooral de bijstelling van de raming eigen bijdrage en de financiële ontwikkelingen 2019 schatten we in dat dit tekort teruggebracht wordt naar ongeveer € 700.000.

We zijn in 2018 gestart met het uitwerken van mogelijke (stuurbare) besparingen. Dat doen we in afstemming met onze partners. Een voorbeeld hiervan betreft de invoering van de nieuwe tarieven Wmo. We verwachten dat in 2019 de overschrijding hierdoor verder afneemt. Deze positieve effecten worden meegenomen bij de concretisering van de taakstelling op het tekort in het sociale domein. Of dit proces gaat leiden tot een volledige oplossing van het bestaande tekort in 2019 is nog onvoldoende duidelijk.

Vanaf 2020 is nog niet bekend of we voldoende vanuit het Rijk gecompenseerd gaan worden voor vooral de effecten van langer thuis wonen, dan wel de toenemende vergrijzing welke landelijk ingeschat wordt op circa 4% per jaar.

Beschermd wonen**€ 150.000 V****verrekenen met reserve € 150.000 N**

Het huidige bestedingsbeeld is nagenoeg gelijk aan de begroting van € 22 miljoen. Er wordt meer gebruik gemaakt van de extramurale GGZ-arrangementen, wat we tevens terugzien in lagere kosten van de zorg in natura. Daarentegen heeft de bedrijfsvoering in 2018 een éénmalig extra personele inzet gevraagd. De einddatum voor het indienen van de aanvragen voor de innovatiesubsidie is 1 oktober 2018. Wij hebben voor deze innovatiesubsidie € 500.000 gereserveerd, waarvan de uitvoering mogelijk doorloopt in het jaar 2019. Per saldo bestaat naar verwachting een voordeel van € 150.000, die conform de bestaande systematiek met de regionale reserve Beschermd wonen verrekend wordt.

Programma 4 - Economie, Arbeidsmarkt en Mobiliteit**Economie/Retailvisie****€ 140.000 V**

In januari 2017 heeft de gemeenteraad € 350.000 beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het in de Retailvisie opgenomen actieprogramma. De subsidieregeling Dorps- en Wijkwinkelcentra loopt naar verwachting. De door ons veronderstelde voortgang in fondsvorming en transformatieopgave blijft echter achter. De uitgaven hiervoor zijn erg afhankelijk van initiatieven van ondernemers. Voor het restant van 2018 voorzien we geen initiatieven die een impuls nodig hebben, waardoor verwacht wordt dat dit budget vrij kan vallen.

Programma 5 - Ruimtelijke ontwikkeling**Afval****€ 230.000 V****verrekenen met reserve € 230.000 N**

De afrekening aanneemsom ACV 2017 is € 90.000 lager dan geraamd en er is een hogere opbrengst afvalstoffenheffing van € 140.000 door meer aansluitingen. Het totale voordeel van € 230.000 wordt verrekend met de reserve Afval.

Programma 6 - Veiligheid**VGGM****€ 365.000 V**

De Jaarrekening 2017 van de VGGM sluit met een positief saldo van € 2,9 miljoen. Dit voordeel wordt, na diverse reserveringen, verdeeld over de deelnemende gemeenten. Voor Ede betekent dit een meevaller van € 365.000.

Conventionele explosieven**neutraal**

In 2018 zijn de opsporingswerkzaamheden naar niet gesprongen explosieven in de projecten Veluwe Poort en World Food Center voortvarend opgepakt. Daarnaast zijn aanzienlijke kosten gemaakt door de bomruiming op deelgebied Maurits Noord binnen de Veluwe Poort, dit was niet voorzien. Voorstaande leidt tot een overschrijding van € 430.000. Hiervan wordt 70% gesubsidieerd door het Rijk (hogere opbrengst van € 301.000). De overige 30% wordt gedekt binnen de betreffende projecten.

Programma 7 - Kwaliteit leefomgeving**Groot onderhoud kleinere houten bruggen****€ 125.000 N****verrekenen met reserve € 125.000 V**

Inspectie laat zien dat een aantal kleinere houten bruggen onveilig is, bijvoorbeeld door kapotte planken of andere onderdelen die stuk zijn. De veiligheid van deze bruggen is in het geding. Acuut is meer groot onderhoud nodig dan budgettair beschikbaar. Op basis van het beheerplan civiele kunstwerken dat in 2018 wordt opgesteld wordt duidelijker wat het benodigde budget is. Dit nadeel op het groot onderhoud wordt met de programmarekening verrekend met de reserve Groot Onderhoud Openbare Ruimte, binnen deze reserve zijn voldoende middelen beschikbaar.

Stortkosten bermgrond**€ 50.000 N**

Om te zorgen dat in het buitengebied het regenwater niet op de weg blijft staan moeten de bermen regelmatig worden verlaagd door een laag grond te verwijderen. De vrijkomende grond werd in het verleden naar de TOP (tijdelijke opslag plaats voor grond) vervoerd om daar gekeurd te worden en hergebruikt te worden op andere plekken in Ede. Vanaf 1 januari 2018 heeft de gemeente Ede geen TOP meer. Dat betekent dat de bermgrond tegen meerkosten afgevoerd moet worden. Alternatieven voor de TOP zijn in onderzoek.

Achterstand boomvervangings

-

Als een boom onveilig is wordt deze gekapt. Dat kappen gaat per boom in fases. Als eerste wordt alles weggehaald op de stam (of een stronk) na. Dan is de situatie veilig gesteld. De afgelopen jaren is op veel plekken de stam of stronk blijven staan. Dit jaar is een inhaalactie uitgevoerd om al die stammen op te ruimen en zoveel als mogelijk op die plekken weer bomen te planten. Het aantal stammen dat verwijderd moest worden is groter dan het aantal waar vooraf rekening mee was gehouden. Dit nadeel komt ten laste van de € 3 miljoen eenmalig in 2018.

Ziekten en plagen**€ 170.000 N**

Betreft voornamelijk de bestrijding van eikenprocessierups en Japanse duizendknoop. Door de voor de eikenprocessierups gunstige weersomstandigheden in het late voorjaar en zomer is er een veel groter aantal dan verwacht. De bestrijding kost meer dan gepland.

De gemeenteraad heeft eind 2017 een motie aangenomen om een plan van aanpak te maken voor de bestrijding van de Japanse Duizendknoop. Onderdeel van dat plan van aanpak is inventarisatie binnen de gemeente Ede en bestrijding op gemeenteterein. Het opstellen van dit plan van aanpak (november 2018 in de gemeenteraad ter besluitvorming), het uitvoeren van die inventarisatie en het bestrijden op gemeenteterein leidt eveneens tot meerkosten voor 2018.

Begraven**€ 210.000 V****verrekenen met reserve € 210.000 N**

Naar verwachting zijn de opbrengsten binnen het product Begraven in 2018 € 80.000 hoger dan de kosten. Dat verschil wordt verrekend met de reserve Begraven. Daarmee groeit de reserve verder. Dit in tegenstelling tot hetgeen in het exploitatieplan Begraven 2017-2021 was verwacht. Daar was rekening gehouden met een nadeel in 2018 van € 130.000. Netto is het verschil daarmee € 210.000 voordelig. Een van de oorzaken is te vinden in de toename van natuurbegraven. Inmiddels is het exploitatieplan geactualiseerd en zijn de resultaten meegenomen bij het opstellen van de Programmabegroting 2019-2022.

Riolering: Exploitatie**€ 500.000 N****verrekenen met voorziening € 500.000 V**

Er is een overschrijding op meerdere exploitatie activiteiten. Het gaat om extra uitgaven voor het reinigen en inspecteren van de vrij verval riolering in het buitengebied én om het oplossen van knelpunten in zowel het stedelijk gebied als het buitengebied. Op meer plekken in het buitengebied dan verwacht ontstonden problemen in de riolering, vaak verstoppingen. Om de oorzaak te achterhalen zijn die riolen geïnspecteerd en daar waar nodig gereinigd. Een aantal van die situaties in het buitengebied moest met zwaardere middelen dan reinigen worden opgelost. Daarnaast kwamen er door de overmatige regenbui in mei knelpunten in beeld die voor dat moment nog niet duidelijk waren. Meerkosten worden verrekend met de reserve.

Investerings riolering**€ 2.900.000 V****verrekenen met voorziening € 2.900.000 N**

Voordelen in de realisatie van diverse projecten door vertraging. Oorzaak van deze vertraging ligt deels extern als gevolg van afstemming met de burgers en bedrijven (bijvoorbeeld Verlengde Maanderweg/Hakselseweg, N304 en Oranjebuurt) of met de provincie (Dorpsstraat Harskamp). En deels door interne factoren zoals een langere voorbereidingstijd en meer benodigde inzet in verband met de genoemde afstemming met burgers,

bedrijven, andere partijen (Arnhemseweg, Pothovenlaan, Particulier afkoppelen Bennekom Oost en Bennekom deelgebied 5).

Stormschades naar aanleiding van februaristorm

€ 200.000 N

Als gevolg van de februaristorm zijn omgewaaide bomen weggehaald, afgevoerd en vervangen door nieuwe bomen. In een aantal gevallen hebben omgewaaide bomen trottoirs, straten, pleinen en voet- en fietspaden beschadigd. Die schade is hersteld.

Droogte zomer 2018

PM

De extreme droogteperiode van de zomer in 2018 brengt verspreid over de gehele openbare ruimte meer kosten met zich mee. De omvang is nog niet in te schatten. Deels gaat het om meer kosten voor de korte termijn, zoals het meer water geven aan jonge bomen en beplanting. Ook valt te denken aan wildroosters en betonplaten, die als gevolg van de warmte uitzetten en kapot gedrukt worden, of aan tegels die los komen te liggen in het trottoir. Deels gaat het om meerkosten die verder in de toekomst liggen. Denk aan onduidelijkheid of bomen en planten het wel of niet overleven.

Reclame inkomsten

€ 200.000 N

Per 1 april 2017 is één van de contracten die we als gemeente hebben met een bedrijf dat reclames in de openbare ruimte exploiteert gestopt. Door digitalisering blijkt de openbare ruimte minder interessant te zijn geworden voor adverteerders. Er loopt een project om een andere vorm van reclame-inkomsten te vinden. In tegenstelling tot eerdere berichtgeving wordt die andere vorm van inkomsten voor eind 2018 niet gevonden. Bovendien zorgt de veranderende kijk op reclames in de openbare ruimte door de markt voor beduidend lagere opbrengsten.

Tariefswijziging Werkkracht

€ 37.000 N

Door de tariefswijziging die Werkkracht heeft doorgevoerd zijn de lasten voor de inhuur van MAAtjes (mensen met afstand tot de arbeidsmarkt) voor begraven minder hoog dan dat deze eerder (ten tijde van Permar) waren. Hiertegenover staat dat de inhuur van deze doelgroep voor het groenonderhoud duurder is geworden. De exploitatie van de begraafplaatsen wordt bekostigd uit de legesopbrengsten, dit is een gesloten financiering. De tariefswijziging heeft hierdoor een nadelig effect op de algemene dienst.

Programma 8 - Bestuur en Organisatie

BTW compensatiefonds

€ 400.000 V

Over de afgelopen jaren heeft een afrekening met de Belastingdienst plaatsgevonden over de BTW. Per saldo leidde dit tot een teruggave van € 400.000.

Stelpost onderuitputting

€ 1.250.000 N

In de programmabegroting is een structurele stelpost onderuitputting opgenomen. We gaan er van uit dat niet alle budgetten besteed worden, bijvoorbeeld als gevolg van vertraging. Dit leidt aan het einde van het jaar tot voordelen op de diverse programma's. Hiertegenover staat de vrijval van deze stelpost.

Onvoorzien

€ 100.000 V

Analoog aan de vrijval van de stelpost onderuitputting laten wij de post onvoorzien vrijvallen, een voordeel van € 100.000.

Zelffinanciering

€ 1.500.000 V

Als gemeente spreken we van zelffinanciering wanneer de loon- en overheadkosten gefinancierd worden uit investeringskredieten, grondexploitatieprojecten en producten welke via tarieven kostendekkend zijn. De veelheid aan zelffinancierende activiteiten leidt tot een aanzienlijk voordeel. Voor de nabije toekomst verwachten wij hierin weinig verandering. In het meerjarenbeeld houden wij hier rekening mee.

Financiering**€ 500.000 N**

In de lopende begroting wordt rekening gehouden met een renteomslag van 3%. Het verschil tussen de renteomslag en de daadwerkelijke rente wordt ingezet in de begroting. Dit verschil is echter kleiner dan verwacht. Hierdoor is sprake van een negatief renteresultaat van € 500.000.

Dividend ACV en BNG**€ 245.000 V**

Het resultaat 2017 van zowel de Afvalcombinatie de Vallei (ACV) als de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is hoger dan verwacht. Dit leidt tot een extra dividend van € 245.000. Bij de BNG worden de gevolgen van het economisch herstel goed zichtbaar. In het financieel perspectief leggen wij een voorstel aan u voor over de structurele doorwerking.

Stelpost decentralisaties en bestuursakkoord**€ 500.000 V**

Het resterende bedrag van € 500.000 op deze stelpost is in relatie tot de omvangrijke tekorten niet meer nodig en valt vrij. Voor 2019 is nog € 250.000 beschikbaar. Dit bedrag betrekken we in het financieel meerjarenbeeld.

6. Paragrafen

6.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Ede in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt berekend door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen. Actuele cijfers bevorderen de kwaliteit van de informatie. In tegenstelling tot andere onderdelen van de programmabegroting worden de actuele cijfers van deze paragraaf vergeleken met de cijfers uit het meest recente P&C product, te weten de Programmarekening 2017.

Kaderstelling

- [Het Besluit Begroting & Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Nota Risicomanagement & Weerstandsvermogen \(2017\)](#)

Beleid

De gemeente Ede stuurt voor de ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd) op een waarde van 0,8 of hoger. Hierbij wordt het integrale cijfer, algemene dienst plus negatieve grondexploitaties, als uitgangspunt genomen. De ratio wordt als matig beoordeeld bij een waarde tussen 0,8 en 1, als voldoende bij een waarde tussen 1 en 2, als uitstekend bij een waarde groter dan 2.

Een tweede criterium is de bodem in de algemene reserve, deze dient hoger te zijn dan € 10 miljoen in de laatste jaarschijf van het meerjarenperspectief.

Het derde criterium richt zich op de kengetallen. Het kengetal netto gecorrigeerde schuldquote is maximaal 100% en het kengetal solvabiliteit is minimaal 20%.

Als laatste wordt er gekeken naar de structurele exploitatieruimte, deze dient positief te zijn in de laatste jaarschijf van het meerjarenperspectief.

Ontwikkelingen

Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente in staat is haar risico's af te dekken.

Ratio weerstandsvermogen in 2018				bedragen x € 1.000		
Omschrijving	Integraal	Ratio	Algemene dienst	Ratio	Grondexploitaties	Ratio
Beschikbare weerstandscapaciteit	39.749	= 1,1	37.760	= 1,4	1.989	= 0,1
Benodigde weerstandscapaciteit	37.250		27.810		13.977	
Score waardering	Voldoende		Voldoende		Ruim onvoldoende	

Met 1,1 is de integrale ratio weerstandsvermogen lager dan bij de Programmarekening 2017 (hier was deze 2). De verklaring hiervoor is te vinden in twee hoofdoorzaken. Door onttrekkingen uit de reserves, ter dekking van de Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022, is de beschikbare weerstandscapaciteit met € 16,5 miljoen gedaald. Daarnaast is het risico rondom de zorguitgaven voor Jeugd en Wmo fors gestegen (van € 13,5 miljoen naar € 26,3 miljoen). De reden hiervoor zit in de zichtbare stijging van de kosten en de complexiteit van ombuigingen op dit beleidsterrein.

Voor de ratio weerstandsvermogen van de grondexploitaties wordt enkel gekeken naar de negatieve plannen binnen de grondexploitatie, plannen waarop geen winst wordt behaald. Voor positieve plannen is dekking voor risico's binnen de plannen zelf aanwezig. Voor meer informatie over de risico's rondom de grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Ontwikkeling ratio's

Omschrijving	Programmabegroting 2018-2021	Programmarekening 2017	Programmabegroting 2019-2022
Integraal	2	2	1,1
Algemene dienst	4	2,9	1,4
Grondexploitaties	0	0,2	0,1

Risico's

Het risico over de rijkskorting op nieuwe taken is gestegen en blijft de lijst aanvoeren. Zoals aangegeven heeft dit als oorzaak de zichtbaar stijgende kosten en de complexiteit van de ombuigingen. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grote projecten, onderdeel herstructurering sociaal domein. Ook de nummer twee op de lijst is verhoogd. Het gaat hier om de verstrekking van natuurvergunningen op basis van te hoge stikstofdeposities (Programma Aanpak Stikstof). Dit heeft alles te maken met te verwachte uitspraken van de rechter over de programmatische aanpak van het stikstof die in Nederland wordt gehanteerd.

Na een fiscaal-juridische analyse zijn diverse scenario's omtrent de oplegging van de precariobelasting afgewogen. Dit heeft geresulteerd in een risico-minimaliserende strategie, waardoor het risico naar beneden is bijgesteld en uit de top tien is verdwenen. In plaats hiervan is een risico rondom de Spoorzone de top tien binnen gekomen.

Top 10 risico's

bedragen x € 1.000

	Omschrijving	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Door rijkskorting en volumeontwikkelingen zijn de zorguitgaven voor Jeugd en Wmo ondanks transformatie hoger dan het zorgbudget.	Overschrijding van het budget.	50%	max. 26.250 (s)	23%
2	Problemen bij de verstrekking van een natuurvergunning op basis van te hoge stikstofdepositie (algemeen risico grondportefeuille).	Mogelijk niet of maar gedeeltelijk ontwikkelen van plannen.	61%	max. 6.300	7%
3	Nieuwe uitgangspunten grondexploitatie WFC blijken markttechnisch niet haalbaar.	Geraamde grondopbrengsten worden niet gerealiseerd.	75%	max. 4.640	6%
4	De kostenontwikkeling van de aanleg van infrastructurele voorzieningen stijgt harder dan voorzien.	Een overschrijding van het beschikbaar gestelde krediet.	75%	max. 2.175	3%
5	Verdichting van het programma in de grondexploitatie Maurits Zuid - WFC is niet haalbaar.	Lagere grondopbrengsten.	50%	max. 2.850	3%
6	De kostenontwikkeling van de bouwkosten van de spoorzone (OV-knoop) stijgt harder dan voorzien.	Een overschrijding van het beschikbaar gestelde krediet.	50%	max. 2.625	2%
7	De opbrengststijging voor woningbouwgrond in niet-winstgevende plannen blijft achter op de geplande stijging.	De opbrengststijging is lager dan geraamd.	25%	max. 4.829	2%
8	De opbrengststijging voor woningbouwgrond in winstgevende	De opbrengststijging is lager dan geraamd.	25%	max. 4.254	2%

	plannen blijft achter op de geplande stijging.				
9	De rijksuitkering voor de Participatiewet (inkomen) is ontoereikend.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	40%	max. 2.500 (s)	2%
10	In de periode tussen uitvoeringsbesluit en daadwerkelijke oplevering zijn nieuwe ontwikkelingen die aanpassingen in vastgestelde ontwerp ofwel scopewijzigingen noodzakelijk maken (Spoorzone).	Aanpassingen leiden tot overschrijding van het beschikbaar gestelde budget.	50%	max. 2.000	2%

(s) = structureel, - = negatief risico (kans)

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit

Niet alle geïdentificeerde risico's zullen zich tegelijkertijd en in maximale omvang voordoen. Het gevolg hiervan is dat de benodigde weerstandscapaciteit lager is dan het totaal van alle risico's. Door middel van een statistische toets wordt berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij een, door gemeente Ede gekozen, zekerheidspercentage van 90%.

Risicobedrag en benodigde weerstandscapaciteit

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Integraal	Algemene dienst	Grondexploitatie
Totaal risicobedrag	120.595	72.663	47.933
Benodigde weerstandscapaciteit (90% zekerheid)	37.250	27.810	13.977

Beschikbare weerstandscapaciteit (buffers)

De eenmalig vrij in te zetten middelen, die gebruikt kunnen worden om eventueel optredende risico's af te dekken, noemen we de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit wordt geen rekening gehouden met de actualisatie van de huidige jaarschijf en de financiële vertaling van het bestuursakkoord.

De omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit is weergegeven in de volgende tabel:

Berekening beschikbare weerstandscapaciteit (totaal)

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Programmarekening 2017	Programmabegroting 2019-2022
Onvoorzien	100	100
Algemene reserve	24.476	10.666
Overige algemene reserves	16.277	16.277
Bedrijfsmiddelen (inclusief P) reserve	12.712	10.717
Stille reserves	p.m.	p.m.
Bedrijfsreserve grondzaken*	2.700	1.989
Totale weerstandscapaciteit	56.265	39.749

* Weerstandscapaciteit Grondexploitatie. De weerstandscapaciteit algemene dienst is de totale weerstandscapaciteit minus de weerstandscapaciteit Grondexploitatie.

Kengetallen

Onderstaande kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. In bijlage 4 zijn de definities van de kengetallen opgenomen.

Kengetallen Programmabegroting 2019-2022

Omschrijving	Verloop van de kengetallen					
	PR 2017	PB 2018	PB 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Netto schuldquote	63%	91%	83%	82%	78%	65%
Gecorrigeerde netto schuldquote	42%	68%	62%	63%	58%	48%
Solvabiliteitsratio	27%	25%	21%	21%	25%	26%
Structurele exploitatieruimte	-1%	0%	3%	3%	4%	3%
Grondexploitatie	49%	50%	36%	30%	31%	25%
Belastingcapaciteit	93%	89%	93%	93%	93%	93%

Als gevolg van de eerdere onttrekkingen aan de algemene reserve is de solvabiliteitsratio afgenomen. In de komende jaren nadert deze het opgestelde kader (minimale waarde van 20%).

Het kengetal van de grondexploitatie kent een dalende trend, veroorzaakt door de afname van de boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden. Veel plannen bevinden zich in de realisatiefase waarin de inkomsten hoger zijn dan de uitgaven. Daarnaast zorgt ook het afsluiten van negatieve plannen voor een forse afname van de boekwaarde de komende jaren.

De belastingcapaciteit stijgt van 89% naar 93%. De gemiddelde landelijke lasten zijn licht gedaald. De lasten voor de gemiddelde Edenaar stijgen omdat de tijdelijke OZB-korting in 2019 weggefallen is.

De financiële positie van de gemeente Ede is verslechterd maar past nu nog binnen de gestelde bandbreedtes. Bij ongewijzigd beleid dreigen we de kritische grenzen te naderen. Dit vraagt om een breder doordenken van gepaste maatregelen die we samen met uw raad zullen maken.

6.2 Lokale heffingen

Inleiding

De gemeente Ede legt heffingen op. Deze heffingen zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen, zoals de onroerende zaakbelasting, is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de gemeente tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten bestemd zijn voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Voorbeelden hiervan zijn de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Retributies worden geheven wanneer een specifieke dienst een individueel voordeel oplevert voor individuen. De belangrijkste retributies zijn de leges. Dit zijn vergoedingen voor bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Zowel bestemmingsbelastingen als retributies mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Nota Lokale Heffingen \(2005\)](#)

Beleid

Het beleid is dat de opbrengst van de heffingen gecorrigeerd wordt voor inflatie. Voor 2019 betreft dit een inflatiecorrectie van 2,25%.

Conform het 'Gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2018-2022' wordt de rioolheffing gedurende deze planperiode op een gelijk niveau gehouden. De tarieven voor de rioolheffing worden niet gecorrigeerd voor inflatie.

Gezien de stand van de reserve afval is geen inflatiecorrectie toegepast op de afvalstoffenheffing.

Met betrekking tot de reclamebelasting is de Stichting Binnenstadsmanagement Ede met de ondernemers in gesprek over een wijziging van de heffingsmaatstaf. Ten tijde van het opstellen van de begroting zijn de uitkomsten van dit overleg niet bekend. Bij de behandeling van de belastingverordeningen komen we hierop terug. In afwachting van deze mogelijke beleidswijziging is gekozen om geen inflatiecorrectie toe te passen op de opbrengst.

Met de actualisatie van het exploitatieplan wordt de beleidslijn om de begraafrechten niet te corrigeren voor inflatie vastgehouden, hiermee wordt een relatieve verlaging van de tarieven doorgevoerd.

Ontwikkelingen

Verloop van de opbrengst van de heffingen op hoofdlijnen

Het tarief van de onroerende zaakbelastingen in 2019 is gecorrigeerd voor zowel waardeontwikkelingen in 2017 en 2018 als de inflatiecorrectie 2019. De verhoging van € 750.000 ten opzichte van 2018 betreft het vervallen van de incidentele lastenverlichting op de OZB voor eigenaren van woningen.

De opbrengst anders dan inflatie bij de rioolheffing betreft meer aansluitingen voor een bedrag van € 116.000.

De opbrengst anders dan inflatie bij de afvalstoffenheffing betreft areaaluitbreiding van € 150.000. Voor de afvalstoffenheffing in 2019 was een reductie van 5% van de opbrengst beoogd. Deze verlaging wordt nu niet doorgevoerd. De verhoging van de afvalstoffenbelasting en de lagere opbrengsten van Stichting Afvalfonds voor de inzameling van verpakkingen leiden er toe dat we voorstellen de afvalstoffenheffing gelijk houden. Daarnaast willen we voorkomen dat de reserve afval eind 2020 negatief zou worden. Uw raad wordt binnenkort middels een tussenevaluatie geïnformeerd over het nieuwe afvalinzamelsysteem.

De aantrekkende economie heeft als gevolg dat het aantal bouwvragen stijgt. Dit wordt versterkt doordat de regio Foodvalley steeds meer ontdekt wordt door mensen uit de Randstad. Afgelopen jaar waren er 1600 van deze 'zij-instromers'. Deze ontwikkelingen leiden er toe dat we de opbrengsten van de leges omgevingsvergunningen structureel op € 3.750.000 ramen.

Omdat het Kuiperplein vaker gebruikt gaat worden voor evenementen daalt de opbrengst parkeergelden met € 10.000.

De hogere opbrengst toeristenbelasting wordt veroorzaakt door de inflatiecorrectie en de verwachting dat er in 2019 meer toeristische overnachtingen zijn dan in 2018.

De opbrengsten begraafrechten zijn hoger geraamd dan in 2018. Deze stijging is gebaseerd op het opbrengstenniveau van 2017 en de verwachting dat de inkomsten ongeveer gelijk blijven de komende jaren. Met de actualisatie van het exploitatieplan wordt geborgd dat begraafplaatsen operationeel zijn en blijven. Door goed te ruimen blijft er langer plek op de begraafplaats. Voor het natuurbegraven is voorlopig ook genoeg plaats. Door het gebrek aan ervaring is het moeilijk in te schatten of het volume van vroegtijdige reserveringen zal aanhouden of afnemen.

Een overzicht van de opbrengst van de heffingen op hoofdlijnen

bedragen x € 1.000

Opbrengst omschrijving	Geraamde opbrengst 2018	Mutatie 2019 anders dan inflatie	Opbrengst tariefstijgingen 2,25% inflatie	Geraamde opbrengst 2019
Onroerende zaakbelastingen	22.437	750	521	23.708
Afvalstoffenheffing	10.200	150	0	10.350
Rioolheffing	10.603	116	0	10.719
Precariobelasting	8.120	0	0	8.120
Leges omgevingsvergunningen	3.750	-64	64	3.750
Leges bestemmingsplannen	633	0	15	648
Parkeergelden	907	-10	0	897
Leges Burger- en Bestuurszaken	1.284	-98	0	1.186
Reclamebelasting	223	0	0	223
Hondenbelasting	348	0	8	356
Toeristenbelasting	753	50	18	821
Forensenbelasting	724	0	16	740
Begraafrechten	1.119	169	0	1.288

2018 is het laatste jaar waarin reisdocumenten met een geldigheidstermijn van 5 jaar vervallen. Vanaf 2019 hebben alle reisdocumenten die in omloop zijn een geldigheidstermijn van 10 jaar. Dit heeft aan de ene kant een negatief effect op de inkomsten, aan de andere kant leidt het logischerwijze tot kostenreductie. Hoe dit plaatje er precies uitziet was ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet bekend. De opbrengst in de tabel is exclusief dit effect.

Lokale belastingdruk en kwijtscheldingsbeleid

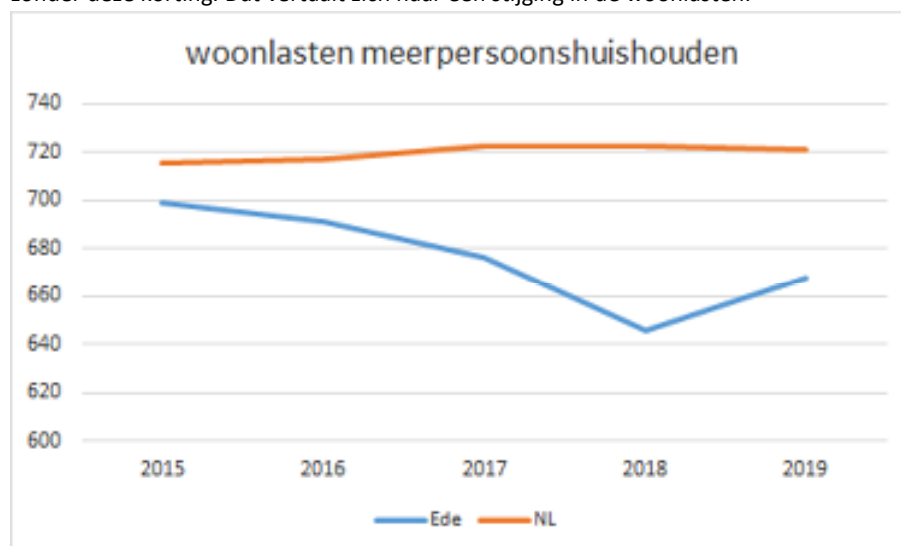
De belangrijkste heffingen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Heffing	Begroting 2019	Begroting 2018
OZB		
Woningen (eigenaren)	0,1101%	0,1113%
OZB bij gemiddelde woningwaarde	289,00	277,00
Niet woningen (eigenaren)	0,2196%	0,2120%
Niet woningen (gebruikers)	0,1754%	0,1694%
Afvalstoffenheffing		
Vastrecht	177,00	177,00
Variabel recht gemiddeld huishouden*	47,80	47,80
Rioolheffing		
Eigenaar pand	103,20	103,20
Gebruiker pand	51,48	51,48

* Gebaseerd op een inschatting van het aanbodgedrag van een gemiddeld huishouden en het raadsbesluit tarievenblad afvalstoffenheffing 2018.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Edese woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De landelijke lijn is stabiel. De woonlasten in Ede kende een dalende trend vanwege dalende lasten voor de riool- en afvalstoffenheffing. Deze dalende trend werd in

2017 en 2018 tijdelijk versterkt door de OZB-korting voor eigenaren van woningen. 2019 is het eerste jaar zonder deze korting. Dat vertaalt zich naar een stijging in de woonlasten.

Inwoners van Ede komen in aanmerking voor kwijtschelding wanneer zij een inkomen en/of vermogen hebben dat niet hoger is dan de (landelijk) vastgestelde norm die de gemeente hiervoor mag hanteren. De hoogte van de inkomensnorm is afhankelijk van de samenstelling van het huishouden en gelijk aan de bijstandsnorm. De vermogensnorm voor de kwijtschelding is anders dan de bedragen in de bijstandswetgeving. Voor een alleenstaande is de vermogensvrijstelling € 1.400 en voor een gezin € 1.900. Naast deze vermogensvrijstelling is nog een separate vrijstelling van kracht wanneer een motorrijtuig aanwezig is in het huishouden. In de begroting houden wordt rekening gehouden met een bedrag van € 536.000 aan kwijtscheldingen.

Kostendekkendheid van de tarieven

De gemeente Ede heeft binnen haar instrumentarium van lokale lasten een aantal heffingen die als gemene deler hebben dat het wettelijk niet is toegestaan dat de opbrengsten hiervan hoger zijn dan de kosten die hiervoor gemaakt worden (artikel 229b, lid 1 gemeentewet). Dit betekent dat de kostendekkendheid van de heffing maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten zijn slechts bedoeld ter dekking van de gemaakte kosten.

Kruissubsidiëring

Wanneer er sprake is van verschillende diensten en producten in een verordening, dan hoeft de maximale kostendekkendheid niet per onderdeel te gelden. Van belang is dat er sprake is van maximaal 100% kostendekkendheid op de gehele verordening. Door kruissubsidiëring is het mogelijk om de 'winst' van het product leges omgevingsvergunningen te gebruiken om het 'verlies' op het product bestemmingsplannen te dekken. Zie tabel hieronder.

Voor de berekening van de overhead is een extra-comptabele berekening gemaakt van een opslagtariet per uur. Dit opslagtariet overhead bedraagt in 2019 € 40,64.

Hieronder treft u aan de kostendekkendheid van de verschillende tarieven en heffingen. In [bijlage 5](#) treft u de berekening van de kostendekkendheid van tarieven aan.

In vergelijking met voorgaande jaren is sprake van een lagere kostendekkendheid. Dit is niet zozeer het gevolg van een wijziging in de kostenstructuur, maar wordt veroorzaakt door een aanpassing in de berekeningswijze. Voorgaande jaren werd slechts de BTW meegenomen die werd toegevoegd aan het BTW-Compensatiefonds. Volgens de richtlijn kan echter over de gehele kostengrondslag van het product afval BTW worden berekend.

Tarief/heffing	Percentage kostendeckendheid
1. Afvalstoffenheffing	87%
2. Rioolheffing	100%
3. Leges omgevingsvergunningen	101%
4. Leges bestemmingsplannen	53%
Kruissubsidiëring 3 en 4.	63%
5. Leges burger- en bestuurszaken	73%
6. Begraafrechten	88%

Op de website www.ede.nl worden eind november 2018 de tarieven van de leges en heffingen gepubliceerd voor 2019.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft miljarden geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, technische installaties, groen en bomen, bos en natuur, speelvoorzieningen, riolering, oppervlaktewater, openbare verlichting, civiele kunstwerken, gemeentelijk wagenpark, begraafplaatsen en vastgoed. Het onderhoud van deze goederen is van groot belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op vele terreinen. In deze paragraaf wordt ingegaan op relevante ontwikkelingen voor de begroting 2019.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Financiële beheersverordening](#)
- [Visie Openbare Ruimte](#) (2016)
- [Nota Onderhoud en vervanging Kapitaalgoederen 2017](#)
- [Vastgoednota](#) (2017)

Beleid

De algemene beleidslijn ten aanzien van onderhoud van kapitaalgoederen, is dat dit van voldoende tot goed niveau moet zijn. In onderliggende beleids- en beheerplannen worden zowel de beleidsintenties (zoals spreiding van voorzieningen), als het onderhoudsniveau nader uitgewerkt.

Ontwikkelingen

Financiering onderhoud en vervanging kapitaalgoederen

In 2014 is de Basis in Beeld opgesteld, hierin is uiteengezet wat de te beheren arealen zijn en wat de benodigde financiën zijn om dit ook op de langere duur op beheer niveau basis te houden. Om een actueel beeld te blijven behouden en ook te weten hoeveel er geïnvesteerd moet worden in de kapitaalgoederen wordt in 2019 de Basis in Beeld geactualiseerd. Hierin zal het vervangingsvraagstuk vanuit wegbeheer (SPW) ook worden opgenomen.

Omgevingswet

De Omgevingswet gaat op termijn veel wet- en regelgeving vervangen. Dit heeft gevolgen voor ons beleid op het gebied van de kapitaalgoederen, denk bijvoorbeeld aan de Wegenwet, de Natuurbeschermingswet en de kapregels voor bomen. Met het inwerking treden van de Omgevingswet wordt het Gemeentelijk RioleringsPlan mogelijk facultatief.

Klimaatverandering

Vanwege klimaatverandering zullen we niet alleen moeten leren omgaan met piekbuien, maar ook met verdroging als gevolg van langdurige droogte. Zeker tegen de rand van de Hoge Veluwe kan ineens veel regen vallen. Met name in sterk verstedelijkte gebieden, zoals het centrum van Ede, speelt ook het optreden van hittestress een toenemende rol van betekenis.

De klimaatsverandering die op ons afkomt is een gezamenlijke opgave voor zowel de gemeente als de bewoner. Door het inzetten van Operatie Steenbreek willen we de bewoner meenemen in de gezamenlijke opgave en bewust laten worden dat we hierin allemaal een rol spelen. Operatie Steenbreek is een communicatiemiddel dat vooral inzet op bewustwording.

Circulaire Economie

De inzet om te komen tot een circulaire economie staat in het collegeconvenant en is ook opgenomen in het Interbestuurlijke Programma. Daar vormt het samen met Klimaatadaptatie en Energietransitie het hoofdstuk "Samen aan de slag voor het Klimaat". Voor alle drie onderwerpen gaan gemeenten (regionaal) aan de slag met een strategie. Als het even kan zoveel mogelijk in synergie met beide andere onderwerpen.

Kunstgrasvelden

In 2019 neemt de Europese Commissie een besluit over de toegestane normen voor het gebruik van rubber infill voor kunstgrasvelden. Dit kan gevolgen hebben voor onze kunstgrasvelden.

Diverse ontwikkelingen binnen het groen

Binnen het cluster groen spelen op diverse vlakken ontwikkelingen waarvoor we beleid aan het opstellen zijn. Op dit moment wordt beleid opgesteld voor de bestrijding van de Japanse duizendknoop en gaan we aan de slag met een groenbeleidsplan waarmee we de koppeling maken naar ecologie en biodiversiteit.

Boomziektes en het versterken van de groenstructuur zijn ontwikkelingen die we nader willen onderzoeken naast de boomvervangingen die worden uitgevoerd. Vanuit de projecten zien we dat veel bomen worden gekapt en dat groene gebieden verdwijnen die maar deels worden gecompenseerd. Om zorgvuldig om te gaan met de bomen en de groene gebieden worden de mogelijkheden bekeken voor het inzetten van een groenfonds. Voordat het groenfonds kan worden ingevoerd moet onderzocht worden hoe hier invulling aan kan worden gegeven.

Regie op de ondergrond

De ondergrond in Ede wordt steeds intensiever gebruikt wat vaak leidt tot knelpunten.

In de toekomst heeft Ede behoorlijk wat ambities die raakvlakken hebben met de ondergrond, denk hierbij aan de gevolgen van de energietransitie -meer elektra minder gas-, verkabeling van hoogspanningsleidingen, gescheiden rioolstelsels, intensieve data netwerken, warmtenet, etc. Er is daarom steeds meer behoefte aan een meer regie op (het gebruik van) de ondergrond. In 2019 wordt een regiedocument opgesteld.

Wat gaan we doen?

Wegen

In 2017 is het strategisch plan wegen opgesteld waarin de onderhoudsstrategie wordt beschreven. Het wegenonderhoud wordt conform het uitvoeringsprogramma (UVP) uitgevoerd. Daarbij worden jaarlijks nieuwe slijtlagen en nieuwe deklagen aangelegd op een aantal asfaltwegen en wordt een aantal trottoirs en klinkerwegen herstraat. Een aantal grotere projecten staat hieronder genoemd.

- In het centrum van Ede wordt, in samenwerking met het warmtenet, de Arnhemseweg vervangen in de periode 2018 en 2019.
- In 2019 wordt groot onderhoud gepleegd aan de Bilitonlaan, Floreslaan, Proosdijweg, Madoeralaan en de Loevestein in de wijk Veldhuizen.

- In de Maandereng te Ede wordt er in combinatie met een aantal boomvervangingen groot onderhoud gepleegd aan de Paulus Potterstraat en wordt een deel van de Reehorsterweg vervangen samen met de Sportlaan en de Diedenweg.
- In samenspraak met bewoners worden in Otterlo de Pothovenlaan, Groeneweg en Harskamperweg vervangen.
- In Harskamp worden in 2019 werkzaamheden aan de Molenstraat en Molenweg opgepakt.
- In Lunteren gaat groot onderhoud aan de Westzoom plaatsvinden.
- Samen met riolering worden in de periode vanaf 2019 en verder werkzaamheden aan de Oranjabuurt opgepakt.
- We zijn aan het onderzoeken of we in 2020 de IJssel de Schepperlaan, Thomaslaan en van Voorthuizenlaan kunnen vervangen.

Technische installaties

Het beheer en onderhoud wordt conform het onderhoudsplan voor de jaarschijf 2019 uitgevoerd. Daarbij worden onderdelen van evenementenkasten in het centrum van Ede vervangen (groot onderhoud). Tevens worden onderdelen van camera's en parkeerautomaten vervangen.

In de aankomende periode 2018 en 2019 gaan we aan de slag met (vervangings)werkzaamheden aan de Kastelenlaan, De N224, Klinkenbergerweg en de Galvanistraat.

Groen en bomen

Er is een bomenbeheerplan opgesteld waarin de onderhoudsstrategie wordt beschreven.

Uitvoeren van het boombeleidsplan conform de projecten is opgenomen in het UVP.

Opstellen van een groen/ecologisch beleidsplan.

Opstellen van richtlijnen hoe om te gaan met ziekte en plagen in groen. De bestrijding van de eikenprocessierups en de Japanse Duizendknoop is een voorbeeld waar binnen de gemeente grote overlast van wordt ondervonden.

Bos en natuur

De structuurvisie buitengebied wordt op termijn vervangen door de omgevingsvisie buitengebied. In 2021 is de Omgevingswet van kracht. Tot die periode werken we vanuit de beleidsdoelstellingen uit de structuurvisie buitengebied. Voor 2022 moet het bosbeheerplan geactualiseerd zijn.

Speelvoorzieningen

Het speelbeleid wordt in 2019 geactualiseerd. Het geactualiseerde speelbeleid zal inspelen op de veranderende speeltrends en de behoeftes rondom spelen voor de jeugd.

Het speelbeleid geeft richting hoe om te gaan met alle wensen en geeft handvatten hoe we uitvoering geven aan het speelbeleid.

Openbare verlichting

In 2018 wordt een beleidsplan openbare verlichting opgesteld. Uitvoeren onderhoud aan de openbare verlichting conform het UVP voor regulier onderhoud en vervanging. In Ede stad wordt een aantal lichtmasten vervangen in het centrum en de buurten De Hoven, De Horsten, De Burgen en de Bloemenbuurt.

In Bennekom worden in de buurten Boekelo en Zuid-Oost Bennekom diverse lichtmasten vervangen.

In het centrum van Lunteren en De Wormshoef worden in diverse straten lichtmasten vervangen.

Gemeentelijk wagenpark

In 2019 is de vervanging van maximaal 11 voertuigen voorzien. Dit als onderdeel van het meerjarig duurzaam vervangingsplan van het wagenpark. De daadwerkelijke vervanging wordt gedurende het jaar bepaald, op basis

van de conditie van het voertuig en het verloop van de onderhoudskosten. Het gaat hier veelal over de negen voertuigen die begin 2018 van Permar zijn overgenomen. Waar mogelijk worden er voertuigen vervangen door een duurzame variant van aandrijving: met Compressed Natural Gas (CNG). Dit is afhankelijk het doel waarvoor de voertuigen gebruikt worden. Voor transport van goederen en massa is elektrische aandrijving nog niet haalbaar (kracht en actieradius) en CNG in beperkte mate. Op basis van de haalbaarheidsstudie voor het al of niet aanleggen van een eigen CNG-vulinstallatie, is in 2018 besloten om CNG te blijven afnemen bij een in Ede gevestigd vulstation.

Riolering

In 2019 worden afkoppel- en rioolvervangingswerkzaamheden uitgevoerd in de Oranjebuurt, Willem Witsenlaan en Arnhemseweg te Ede. In Harskamp wordt een gedeelte van de Dorpsstraat het riool vervangen en afgekoppeld. Daarnaast wordt op verschillende locaties in de kernen Lunteren, Bennekom, Ederveen, Harskamp en Ede het riool gelined, hierbij wordt de riolering van binnenuit gerenoveerd.

In de Bloemenbuurt en de Zeeheldenbuurt (beide Ede) wordt gestart met de planvorming zodat in de opvolgende jaren rioleringswerkzaamheden integraal met overige werkzaamheden in de openbare ruimte opgepakt kunnen worden.

Ook wordt gestart met de uitvoering van de 2e tranche renovatie van de stedelijke gemalen, waarbij van circa 40 gemalen de pompen en de besturing vernieuwd worden.

Civiele kunstwerken

Uitvoeren beheer en onderhoud conform onderhoudsplan jaarschijf 2019.

Begraafplaatsen

In 2019 wordt de uitvoering van het exploitatieplan Begraafplaatsen voortgezet. De in ontwikkeling zijnde masterplannen dienen hierbij als leidraad. Het zwaartepunt ligt op een betere herkenbare structuur, ruimingen en kwaliteitsverbeteringen (paden, toegangen, beplantingen). Een deel van de aangegeven uitgaven betreft dus het vervaardigen van kapitaalgoederen. De kapitaallasten die voortkomen uit deze werkzaamheden zijn verwerkt in de begroting. In de besluitvorming wordt u gevraagd hiervoor kredieten beschikbaar te stellen.

Gemeentelijke vastgoed

Het technisch onderhoud en de verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed worden uitbesteed en in regie weg gezet op basis van prestatiecontracten. Het aanbestedingstraject is in een vergevorderd stadium, de contracten starten vanaf het vierde kwartaal 2018.

Voor het gemeentelijk vastgoed wordt iedere drie jaar een nieuwe meerjarenonderhoudsplanung (MJOP) conform de NEN 2767 methodiek opgemaakt. In 2018 is deze MJOP geactualiseerd en ter indicatie meegegeven in de aanbestedingsprocedure, waarmee de partijen op de hoogte zijn gebracht van de huidige staat van onderhoud en uit te voeren onderhoudswerkzaamheden.

De contractpartij is zelf verantwoordelijk conform prestatiecontract voor de planning van de onderhoudswerkzaamheden. Jaarlijks in november dient de contractpartij zijn planning in voor het aankomend jaar, waarna dit wordt afgestemd met de gemeente.

Wat gaat het kosten?

Voor het onderhoud en beheer van kapitaalgoederen zijn de volgende middelen beschikbaar.

bedragen x € 1.000				
Onderhoud in exploitaties	2019	2020	2021	2022
Wegen	3.742	3.642	3.642	3.642
Dotatie danwel onttrekking reserve groot onderhoud	-225			
Technische installaties	113	113	113	113
Groen en bomen	938	923	888	856
Bos en natuur	298	298	298	298
Speelvoorzieningen	195	195	195	195
Riolering	1.858	2.139	1.928	1.991
Dotatie voorziening Riolering (ten behoeve van vervanging)	5.000	5.000	5.000	5.000
Oppervlaktewater	393	393	393	393
Openbare verlichting	148	148	148	148
Civiele kunstwerken	22	22	22	22
Gemeentelijk wagenpark	66	66	66	66
Begraafplaatsen (alle onderhoud zit in exploitatie)	322	322	322	322
Gemeentelijk vastgoed	940	940	940	940
Jaarlijkse dotatie voorzieningen gem. vastgoed t.b.v. groot onderhoud	1.162	1.162	1.162	1.162
Totaal in de exploitatie voor onderhoud kapitaalgoederen	14.972	15.363	15.117	15.158

De onderstaande reserves en voorzieningen zijn beschikbaar.

						bedragen x € 1.000	
Stand per 31-12		2018	2019	2020	2021	2022	
V147	Voorziening onderhoud gem. vastgoedportefeuille	1.764	2.674	2.110	1.690	1.724	
V162	Voorziening vervangingsinvesteringen riolering	40.268	34.704	32.674	31.321	29.412	
R416	Reserve begraven	569	393	250	46	-147	
R417	Reserve groot onderhoud openbare ruimte	1.183	441	441	441	441	
	Totaal	43.784	38.212	35.475	33.498	31.430	

Toelichting op de reserve en voorziening

Voorziening onderhoud gemeentelijke vastgoedportefeuille

In deze voorziening zijn middelen gereserveerd voor het groot onderhoud aan de gemeentelijke vastgoedportefeuille. In 2018 zijn er nieuwe conditiemetingen uitgevoerd. Dit heeft geleid tot nieuwe meerjarenonderhoudsplannen, deze zijn de basis voor de gemiddelde dotatie aan de voorziening en de geraamde onttrekkingen.

Reserve begraven

De reserve begraven wordt gebruikt om de jaarlijkse voor- en nadelen op het product begraven te verrekenen (egalisatie). Zo worden incidentele onderhoudskosten die voortkomen uit het geactualiseerde exploitatieplan gedekt uit deze reserve.

Bij de actualisatie van het exploitatieplan begraafplaatsen is opnieuw gekeken naar zowel de opbrengsten, begraafrechten, als de lasten die binnen dit product spelen. Dit heeft geresulteerd in een situatie waarbij de lasten hoger zijn dan de opbrengsten. Zo wordt de reserve begraven afgebouwd doordat zij de verschillende (incidentele) onderhoudsmaatregelen bekostigt (ruimen van begraven, snoeien van hagen en dergelijke). Door deze beleidsvariant gaat de reserve in de laatste jaarschijf negatief staan. Dit zal in werkelijkheid niet het geval zijn; bij de actualisatie 2018 is aangegeven dat in het lopende jaar een voordeel van € 210.000 op de exploitatie wordt verwacht waardoor de stand eenzelfde bedrag hoger is dan in de tabel vermeld.

Reserve groot onderhoud openbare ruimte

Deze reserve wordt gebruikt voor het uitvoeren van het groot onderhoud in de openbare ruimte. Voor dit onderhoud zijn structurele budgetten in de exploitatie opgenomen. Als de verwachting is dat er in enig jaar meer of minder wordt uitgegeven, wordt het verschil verrekend met deze reserve. Voor 2019 is de verwachting dat er € 225.000 meer onderhoud uitgevoerd moet worden, dit is dan ook opgenomen als onttrekking aan de reserve.

6.4 Financieringen (Treasuryparagraaf)

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, zorgen voor voldoende liquide middelen, goed beleggen van tijdelijke overschotten en het daarbij afdekken van rente- en kredietrisico's.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Wet Financiering Decentrale Overheden \(FIDO\)](#)
- [Notitie Grondexploitaties 2016 van de Commissie BBV](#)
- [Notitie Rente 2017 van de Commissie BBV](#)
- [Nota treasury, Ede 2017](#)

Beleid

Het Treasurystatuut bevat de vastlegging van de structuur, inrichting en het beleid van het risicobeheer. Ede is verplicht banktegoeden boven € 3,1 miljoen te storten bij het Rijk tegen een rentevergoeding van 0% (peilmoment september 2018).

Ontwikkelingen

Rentevisie

De ontwikkeling van de rentepercentages wordt nauwlettend gevolgd. We zien dat de economie in algemene zin groeit. De huizenmarkt laat een sterke opwaartse curve zien. Waar de Verenigde Staten al langere tijd zijn rentes heeft verhoogd zien we dat Europa geen haast maakt haar rentes te verhogen. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangegeven haar opkoopprogramma eind 2018 te stoppen. Daarnaast heeft de ECB aangekondigd dat de rentes niet zullen stijgen tot de zomer van 2019. De verwachting is dat rentes nadien wel opwaarts zullen gaan. Tevens zal de man die verantwoordelijk is voor dit monetair beleid, de voorzitter Draghi van de ECB, in oktober aftreden. Naar verwachting zullen er dan nog (meer) veranderingen in het beleid plaatsvinden met als mogelijk gevolg een rentestijging.

Omschrijving	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Korte rente (geldmarkt: financiering tot 1 jaar) maands	-0,24 %	-0,34 %	0,25 %	0,50 %
Lange rente (kapitaalmarkt: financiering ≥ 1 jaar)	0,89 %	1,07 %	1,50 %	1,75 %

Financieringsbehoefte

Voor het bepalen van het financieringstekort c.q. –overschot, worden de in de tabel opgenomen onderdelen tegen elkaar afgezet:

Bepalen financieringstekort/-overschotbedragen

bedragen x € 1.000

Financieringstekort/-overschot per 1 januari	2019	2020	2021	2022
Te financieren (rest)boekwaarden investeringen	389.519	393.815	381.095	348.164
Te financieren vlottende activa	215.453	197.013	192.025	192.367
Totaal te financieren	604.972	590.829	573.120	540.531
-/- Reserves en voorzieningen	215.440	215.603	229.271	217.624
-/- Aangetrokken geldleningen	216.162	182.199	174.102	166.410
-/- Door derden belegde gelden + waarborgsommen	1.343	1.343	1.343	1.343
-/- Voorfinanciering Veluwe Poort	40.017	29.904	10.458	0
-/- Overige vlottende passiva	55.915	55.915	55.915	55.915
Financieringstekort	76.095	105.864	102.031	99.239

Als gevolg van de ontwikkelingen van grote projecten zoals kazerneterreinen, Spoorzone en Parklaan zien we een stijgende tendens in 2019 en 2020 voor wat betreft de investeringen. Na 2021 hebben de grootste investeringen plaatsgevonden en zien we een grote daling. Zo wordt er tot en met 2020 tientallen miljoenen geïnvesteerd in deze projecten en loopt na 2020 het volume aan investeringen in de grondexploitaties af. De uit diverse bronnen vooruitontvangen middelen voor het project Veluwe Poort, waar de Spoorzone onderdeel van is, gaan daadwerkelijk uitgegeven worden. We zien wel dat op het project Parklaan de daadwerkelijke bestedingen later plaatsvinden dan oorspronkelijk de bedoeling was. Dit als gevolg van het uitblijven van besluitvorming door de Raad van State ten aanzien van het bestemmingsplan. De dalende investeringen van bovengenoemde projecten hebben ook een parallel in de tabel 'renteschema' in deze paragraaf.

In 2019 zijn er meer middelen benodigd om onze bezittingen te betalen. Het financieringstekort van € 76,1 miljoen aan het begin van 2019 loopt op naar een financieringstekort van € 105,9 miljoen aan het einde van 2019. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door toenemende werkzaamheden met betrekking tot de bovengenoemde projecten.

Voor korte financiering (tot één jaar) geldt als norm de kasgeldlimiet. Er mag maximaal voor 8,5% van de jaarbegroting (lasten exclusief reserves € 374,6 miljoen) kort geleend worden in 2019, namelijk voor een bedrag van € 31,8 miljoen. In bovenstaande tabel is deze financiering nog niet in mindering gebracht op het financieringstekort.

Het financieringstekort van € 76,1 miljoen in 2019 is exclusief een eventueel bedrag van € 40 miljoen voor de woningcorporaties Woonstede en Plicht Getrouw. Deze corporaties hebben op basis van een lopende overeenkomst de mogelijkheid om maximaal een bedrag van € 40 miljoen te lenen bij de gemeente Ede. De verwachting is dat de corporaties geen gebruik maken van de hierboven genoemde financiering, omdat zij elders nog steeds financiering kunnen aantrekken tegen gunstiger voorwaarden.

Renteomslag

Het financieren van investeringen vergt financieringsmiddelen, die rentekosten met zich meebrengen. Deze financieringsmiddelen bestaan uit interne middelen (reserves en voorzieningen) en externe middelen (leningen). Bij externe financieringsmiddelen is sprake van verschillende rentepercentages, omdat de rentestand fluctueert.

Gemeenten passen totaalfinanciering toe, waardoor rentekosten niet direct gelinkt worden aan een individuele investering. Totaalfinanciering houdt in, dat tegenover het totaal van alle investeringen, de totaal beschikbare financieringsmiddelen staan.

Renteomslagpercentage

Om de rente te kunnen toerekenen aan programma's en projecten wordt er gewerkt met het renteomslagpercentage. Het begrote renteomslagpercentage wat we hanteren is 3% en dit percentage zetten we af tegen het werkelijke renteomslagpercentage om tot het renteresultaat te komen. Conform de richtlijnen van de BBV mag het begrote rentepercentage van 3% niet meer dan 0,5% punt afwijken van het werkelijke omslagpercentage. In onderstaande tabel staat het verloop van het werkelijke ten opzichte van het genormeerde renteomslagpercentage.

De ontwikkeling van het renteomslagpercentage geeft het volgende beeld:

Overzicht renteomslagpercentage per 1 januari	2018	2019	2020	2021	2022
Genormeerde renteomslagpercentage	3%	3%	3%	3%	3%
Werkelijk renteomslagpercentage	2,7%	2,4%	2,5%	2%	1,4%
Vershil (mag niet > 0,5%)	0,3%	0,6%	0,5%	1%	1,6%

Op basis van de doorrekeningen houden we rekening met een toekomstige verlaging van het renteomslagpercentage naar 2,5%. Deze verlaging zal resulteren in een aanpassing van de toekomstige renteresultaten. De (nadelige) financiële impact van deze toekomstige wijziging is groot. Zolang we nog aan de norm voldoen, zullen we het huidige renteomslagpercentage (kunnen) handhaven.

In onderstaande tabel is de berekening van het renteresultaat opgenomen. Uit deze berekening blijkt dat wij een positief renteresultaat voor 2018 van € 0,9 miljoen verwachten. In de begroting is echter rekening gehouden met een positief resultaat ad € 1,4 miljoen. Per saldo zullen we, na realisatie, een negatief renteresultaat hebben van € 0,5 miljoen (zie ook de toelichting bij programma 8).

bedragen x € 1.000.000					
Renteschema	2018	2019	2020	2021	2022
a. De externe rentelasten	9,7	9,1	8,8	7,5	6,0
b. De externe rentebaten	2,8	2,6	2,5	2,4	2,3
A. Totaal door te rekenen externe rente	6,9	6,5	6,3	5,1	3,7
c. Rente grondexploitatie (2,77%)	4,8	3,9	3,5	3,3	3,3
c. De rente van de projectfinanciering	0	0	0	0	0
B. Rente Grondzaken en projectfinanciering	4,8	3,9	3,5	3,3	3,3
C. Saldo door te rekenen externe rente (A-B)	2,2	2,6	2,8	1,8	0,4
d1. Rente over het eigen vermogen	2,2	2,1	2,0	2,1	1,7
d2. Rente over de voorzieningen	2,1	1,8	1,7	1,6	1,4
D. rente over eigen financieringsmiddelen	4,2	3,9	3,7	3,7	3,1
De toegerekende rente (3%)	7,4	8,2	7,9	7,9	8,0
Aan de taakvelden toe te rekenen rente (C+D)	6,5	6,5	6,5	5,5	3,5
Renteresultaat taakveld Treasury	0,9	1,7	1,4	2,4	4,5

In de notitie Grondexploitaties 2016 (BBV) is aangegeven dat de rentetoerekening aan projecten die tot de grondexploitatie behoren op een andere wijze berekend wordt. Derhalve wijkt het rentepercentage grondexploitatie (2,77%) af van het toegerekende rentepercentage (= renteomslagpercentage) van 3,0%.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een hulpmiddel bij het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (langer dan één jaar), door de tijdstippen van renteherzieningen te spreiden. De norm is dat er maximaal 20% van de vaste schuld aan het begin van een jaar voor renteherziening in aanmerking mag komen. Het verschil tussen deze 20% van de vaste schuld en het werkelijke bedrag is de 'ruimte' die beschikbaar is.

bedragen x € 1.000.000

Overzicht renterisico's vaste schuld	2019	2020	2021	2022
1 Renteherzieningen	9	3	2	5
2 Aflossingen	34	8	68	8
3 Renterisico (1+2)	43	11	70	13
4 Renterisico (20% begrotingstotaal)	52	56	53	51
5 Ruimte onder de renterisiconorm	9	45	-17	38

De fluctuaties in de aflossingen in 2019 en 2021 worden veroorzaakt door de aflossing van een tweetal leningen respectievelijk van € 25 miljoen en € 60 miljoen. Dit vindt tevens zijn weerslag in de renterisiconorm voor de genoemde jaren.

Leningen UG en OG

Hieronder vindt u de tabel met de uitgezette leningen aan derden:

bedragen x € 1.000.000

Leningen UG	Begroting 2017	Rekening 2017	Begroting 2018	Prognose 2019
Woningcorporaties met garantie WSW	12	14	14	12
Woningcorporaties zonder garantie WSW	45	42	42	40
Overige toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	12	11	11	11
Ambtenarenhypotheken met hypothecaire zekerheid	6	2	2	2
Totaal verstrekte geldleningen	75	69	69	65
Waarvan:				
- reguliere aflossingen	6	5	4	3
- vervroegde aflossingen	0	0	0	0
- bedrag waarover rente wordt herzien	0	0	3	3

Hieronder vindt u de tabel met opgenomen leningen, waarbij geen rekening is gehouden met eventuele nieuwe leningen om te voorzien in de financieringsbehoefte zodra deze de kasgeldlimiet overstijgt.

bedragen x € 1.000.000

Leningen OG	Begroting 2017	Rekening 2017	Prognose 2018	Prognose 2019
Stand per 1 januari	238	238	226	216
Nieuwe leningen	0	0	0	0
Reguliere aflossingen	-12	-12	-10	-34
Vervroegde (extra) aflossingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	226	226	216	182
Bedrag waarover rente wordt herzien	0	0	3	9

6.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering toegelicht.

Kaderstelling

Het wettelijke kader voor deze paragraaf is te vinden in artikel 212 van de Gemeentewet. Op basis hiervan is in Ede de [Financiële Beheersverordening](#) opgesteld. Eind 2016 heeft de gemeenteraad de geactualiseerde Financiële Beheersverordening vastgesteld. Het besluit om de programma's in de programmabegroting anders in te delen moest nog worden verwerkt in deze beheersverordening. Deze actualisatie is in 2017 vastgesteld door de gemeenteraad. De programmabegroting en daarmee deze paragraaf bedrijfsvoering zijn volgens deze actuele verordening opgesteld.

Beleid

Vastgestelde beleidsnota's

- [Nota treasury Ede](#) (2017)
- [Verordening leningen en garanties Ede 2017](#)
- [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (2016)
- [Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet](#) (2017)
- Budgethoudersregeling (2017)
- [Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen](#) (2017)
- [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen](#) (2017)
- [Nota Afschrijvingsbeleid en waardering activa](#) (geactualiseerd 2017)
- [Nota Reserves en voorzieningen](#) (2016)
- [Inkoopbeleid Gemeente Ede](#) (2017)
- [Handreiking Netwerkrelaties gemeente Ede, 2016](#)

Ontwikkelingen

Digitale archivering en duurzame bewaring (E-depot)

Eind 2018 zal voor een groot deel van de informatiehuishouding meer orde op zaken zijn gebracht door de invoering van het nieuwe zaaksysteem/DMS (Liber/Corsa). In 2019 worden nog enkele organisatieonderdelen zoals het Sociaal Domein aangesloten. Hiermee is de basis op orde wat betreft zaakgerichte digitale dossiervorming en wat betreft centraal inzicht in status en voortgang. Met deze basis kan een meer optimale dienstverlening worden gefaciliteerd en gegarandeerd. Statusinformatie voor de burger is beschikbaar, documenten en processen zijn vindbaar en beschikbaar en veel archiveringsaspecten zoals vernietiging zijn aan de voorkant vormgegeven. En uiteraard is hiermee de bestuurlijke ondersteuning meer robuust vormgegeven. Onze processen zijn aangepast en we werken zoveel mogelijk generiek in onze informatieopslag, -beheer en -verstrekking.

Ondanks de overgang naar vrijwel geheel digitaal werken, moet nog een hoeveelheid papieren documenten en dossiers vanuit de organisatie worden overgenomen, beheerd, ontsloten, deels bewaard en deels vernietigd. Inclusief de bestaande achterstand betekent dit nog een behoorlijk aantal mensjaren werk. Dit is noodzakelijk om aan archiefwet- en regelgeving te voldoen en als overheid transparant te blijven.

Aanvullend en volgend op zaaksysteem/DMS en andere informatiesystemen moet ook een duurzame bewaaromgeving worden gerealiseerd. In 2018 heeft een eerste oriëntatie en marktverkenning plaatsgevonden. In 2019 moeten keuzes worden gemaakt die leiden tot een implementatie van deze bewaaromgeving, in het dagelijks leven als E-depot benoemd.

Visie op de organisatieontwikkeling

In 2018 is verder ingezet op de impuls voor de organisatie. Deze is uitwerkt in een aantal sporen. Een aantal sporen loopt door in 2019. De vraagstukken liggen met name op het gebied van werkwijzen, rolneming en sturing. De uitkomsten van het project strategische personeelsplanning worden vertaald naar een actieplan en wordt in 2019 geïmplementeerd. Daarnaast wordt in 2019 uitvoering gegeven aan het kader ten behoeve van het terugdringen van de inhuur. Een aantal pilots heeft plaatsgevonden in het werken met een capaciteitsplanning. Dit om (nog) beter zicht te krijgen op de hoeveelheid werk en de beschikbare capaciteit om zo vervolgens beter afgewogen keuzes te kunnen maken.

Financiën

De gemeente Ede blijft haar dienstverlenings- en bedrijfsvoeringsprocessen slimmer en efficiënter inrichten en verder digitaliseren met als doel om beter aan te sluiten op de eisen en wensen vanuit de maatschappij. Zo is de gemeente Ede al klaar om E-facturen te kunnen ontvangen en verwerken, een wettelijke verplichting die geldt vanaf april 2019. Verder speelt fiscaliteit door voortdurend wijzigende regelgeving binnen gemeenten een steeds grotere rol. Hierbij gaat het om de BTW, BTW-compensatiefonds, loonheffingen en de vennootschapsbelasting. Om te kunnen voldoen aan de toenemende eisen op het gebied van de corporate governance en corporate compliance, waaronder de voorwaarden van het horizontaal toezicht van de Belastingdienst wordt er ingezet op aansturing en controle. Dit leidt er niet alleen toe dat de gemeente Ede haar fiscale risico's beter kan beheersen, het creëert ook meer inzicht in de mogelijkheden om de fiscale kansen te benutten. Het verhogen van de kwaliteit en toegankelijkheid van gegevens, om betere besluitvorming mogelijk te maken is een speerpunt. De verdere ontsluiting van documenten uit de planning & control cyclus is hiervan een uitvloeisel.

Overhead

Omschrijving	bedragen x € 1.000			
	2019	2020	2021	2022
Totaal geraamde overhead	29.583	28.677	28.344	28.305
Doorbelasting aan Grondexploitaties en Investeringswerken	-4.255	-4.255	-4.255	-4.255
Netto Overhead	25.328	24.422	24.089	24.050

Omschrijving	bedragen x € 1.000	
	2019	
Loonkosten	58.212	
Automatiseringskosten	4.002	
Huisvestingskosten	4.612	

Personeel en organisatie

Formatie

In de Programmabegroting 2018-2021 is voor 2018 een verwachte omvang van de formatie weergegeven van 783 fte. De formatie 2019 die ten grondslag ligt aan de loonkosten is 795 fte.

Medewerker in ontwikkeling

Het tempo van de persoonlijke ontwikkeling van een deel van de medewerkers is lager dan gewenst. Werkdruk is een van de redenen dat medewerkers te weinig tijd nemen of krijgen voor persoonlijke ontwikkeling. Bij een deel van de medewerkers is te weinig besef over het belang van jezelf blijven ontwikkelen. Daarnaast is een belangrijke reden dat er te weinig budget is voor leren en ontwikkelen omdat het ILB (Individueel Loopbaanbudget) niet meer beschikbaar is.

De continue ontwikkelingen in de maatschappij, de ambities van bestuur en organisatie en ook de resultaten van de in 2018 opgestelde strategische personeelsplanning (SPP) geven het belang aan dat de organisatie en de medewerkers zich blijven ontwikkelen. Om dit beter te kunnen stimuleren en faciliteren is een visiestuk van Groe! (ontwikkelcentrum) uitgewerkt dat door de directie is omarmd. Groe! wordt het komend jaar vertaald en geïmplementeerd, onder andere in een concern opleidingsplan.

Inclusieve organisatie

Het college van burgemeester en wethouders en de organisatie Ede hebben uitgesproken een inclusieve organisatie te willen zijn.

In het kader van gemeente Ede als inclusieve werkgever zijn in 2018 onder meer 7 medewerkers met een WSW-indicatie (doelgroep Participatiewet) binnen verschillende afdelingen in onze organisatie geplaatst. Ze zijn ingezet op bestaande taken. Dit is zowel voor het management als voor de betrokken medewerkers een periode van leren en ervaren. In de komende maanden worden er meer besluiten genomen over doelgroepen vallend onder de Participatiewet in relatie tot Ede als inclusieve werkgever. Wat deze besluitvorming voor de organisatie betekent wordt in 2019 verder uitgewerkt.

Ziekteverzuim, inzetbaarheid en veiligheid

Jaar	0-8 dagen	8-43 dagen	43-365 dagen	365-730 dagen	Meer dan 730 dagen	Totaal
2018 t/m juli	0,87	0,77	2,13	0,79	0,16	4,73
2017	0,64	0,61	1,48	0,96	0,42	4,12
2016	0,70	0,54	1,49	0,72	0,82	4,32
2015	0,82	0,56	1,93	1,59	1,21	6,11
2017 landelijk ¹	1,00	0,80	2,60	1,00		5,40
landelijk = 100.000+ gemeenten excl. G4						

Na een aantal jaren van daling zien we in de eerste helft van 2018 een lichte stijging in het ziekteverzuim. Deels is dit te verklaren door de langdurige, landelijke griepgolf. Deels lijkt het een indicatie om door te pakken op de eerste initiatieven met betrekking tot het verhogen van de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. In samenspraak met de arbodienst is voor 2019 een plan van aanpak opgesteld. In het najaar van 2018 bespreken we dit met directie en management. Ter bevordering van de vitaliteit van medewerkers is in 2018 samen met Groe! een training *Vitaal in je werk* ontwikkeld. In 2019 wordt deze verder uitgebouwd. In de loop van 2018 is een pilot persoonsalarmering gestart voor alleen-werkers, onder andere in het Sociaal Domein. Het ligt in de lijn persoonsalarmering in 2019 breder in de organisatie ter beschikking te stellen.

Inhuur derden

Het terugdringen van de inhuur blijft weerbarstig. Focus en continue inzet op dit onderwerp blijft daarom noodzakelijk. Voor 2018 lijkt zich na vele jaren van (hoofdzakelijk) stijging een voorzichtige daling af te tekenen. Streven is echter om de inhuur significant te laten afnemen.

De toepassing van een afwegingskader, het project strategische personeelsplanning (SPP), het omzetten van inhuur naar een aanstelling en het vergroten van de interne mobiliteit (interne flexpool) moeten resulteren in het (significant) terugdringen van de inhuur.

Landelijk is in 2018 een stijging van de inhuur bij gemeenten zichtbaar. Bij de gemeente Ede zien we dat door ambitie een toename is van de inzet van (tijdelijke) arbeid. Daarnaast is de schaarste op de arbeidsmarkt goed merkbaar. Vacatures staan langer open of blijken niet in te vullen te zijn, waardoor inhuur noodzakelijk is. Ook vraagt de complexiteit van de vraagstukken (vooral op het vlak van informatisering en automatisering) in sommige situaties om specialistische inzet. Voor deze inzet wordt een beroep gedaan op gespecialiseerde bureaus. De schaarste maakt dat de tarieven die de gemeente Ede moet betalen voor inhuur stijgen. Dat betekent dat bij gelijkblijvende inhuur de kosten toe kunnen nemen.

Digitalisering en informatievoorziening

Digitalisering, informatie (data) en ICT-voorzieningen zijn onmisbaar voor het goed functioneren van de organisatie. Steeds meer processen worden gedigitaliseerd en de gemeente is steeds meer (24/7) digitaal in contact met haar burgers, bedrijven en gerelateerde instanties of organisaties. Data en informatie zijn strategische sturingsmiddelen geworden. Het belang van goed functionerende en veilige informatiesystemen en ICT-infrastructuur is cruciaal voor onze dienstverlening en bedrijfsvoering. Het college van burgemeester en wethouders en de raadsclankbordgroep ICT worden frequent op de hoogte gehouden over de uitvoering, de voortgang en resultaten van projecten en de ontwikkelingen naar de toekomst toe.

Informatiebeveiliging en privacy

De gemeente moet voldoen aan de eisen die worden gesteld in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). Om dit te realiseren zijn investeringen en blijvende aandacht (bewustzijn) nodig. In de afgelopen jaren zijn diverse projecten gerealiseerd die ervoor hebben gezorgd dat wij nu op een bovengemiddeld niveau voldoen aan de wetgeving. Om dit te continueren zorgen we voor periodieke veiligheidsupdates, zijn we alert op nieuwe bedreigingen, nemen we adequate maatregelen en laten we onze medewerkers bewust omgaan met onze systemen en gegevens.

Systeem- en applicatielandschap

Een groot aantal (besturings)systemen, databases en applicaties van de gemeente Ede is al lange tijd in gebruik en werkt niet altijd volgens de laatste versie of conform ons beleid van N=1 (voorlaatste versie). Daarnaast zijn voor bepaalde functies meerdere (soortgelijke) applicaties in gebruik. In 2018 is onder andere gestart met het upgrade van alle systemen naar de meest recente Microsoft Windows Server versie, met upgrade van Oracle databases. De invoering van digitaal zaakgericht werken met een centraal zaakstelsel wordt eind 2018 in productie gebracht met daarin een groot aantal zaaktypen en werkprocessen. Daarnaast zijn de Edese website (ede.nl) en het intranet (Binnenstebuiten) gerealiseerd. De ingezette beweging van 'het huis op orde' is nog niet afgerond en wordt in 2019 doorgezet.

Toenemende complexiteit

Ontwikkelingen die bijdragen aan de vragen vanuit de maatschappij en verbetering van onze dienstverlening zoals de Omgevingswet, samenwerking, ketensturing, Internet of Things, Smart Cities, datagedreven sturing en nieuwe landelijke voorzieningen hebben direct invloed op informatie- en ICT-voorzieningen. Daar waar mogelijk zijn we volgend omwille van beschikbare capaciteit en middelen. We wegen af waar we voordelen kunnen behalen en waar we invloed kunnen hebben op ontwikkelingen. De beschikbare data worden meer en meer gebruikt om te komen tot beter inzicht in de effecten van onze dienstverlening en de besturing van onze organisatie. We maken goede stappen om te komen van rapportages naar dashboards/monitors naar business intelligence en data science. De toenemende verschuiving van systemen in eigen beheer naar systemen in de Cloud maakt het meer complex. Uitbesteding wordt als mogelijkheid afgewogen. Dit vereist gedegen overzicht, inzicht en vooruitzicht op alle veranderingen en hoe deze goed te implementeren en te regisseren. De actualisering van de Enterprise Architectuur is hierdoor een continu proces. De komende jaren ontwikkelen we ons naar een meer regieorganisatie in het beheer van informatiesystemen en ICT-infrastructuur.

Kosten versus baten

ICT kan niet langer worden gezien als een kostenpost. Elke activiteit maakt dankbaar gebruik van ICT-voorzieningen om te komen tot de gewenste dienstverlening, samenwerking, duidelijkheid, snelheid en kwaliteit. Digitalisering is niet meer uit de maatschappij weg te denken. Informatisering zorgt voor inzicht en transparantie en automatisering leidt tot efficiency. Door onder andere meer participatie, inclusie, samenwerking, vastlegging, wet- en regelgeving neemt de omvang van informatiesystemen, infrastructuur, opslag en gebruik daarvan enkel maar toe. Daarmee ook de kosten. Dit is lange tijd niet voldoende onder de

aandacht gebracht. Sturing op de Total Cost of Ownership (TCO) bij verandering of vernieuwing vraagt om structureel extra middelen. Aanscherping van beleid en kaders brengt dit op orde.

Auditing, privacy en security

Auditing

Het verder professionaliseren van het systeem van auditing (toezien op de doelmatigheid, kwaliteit, doeltreffendheid en rechtmatigheid van beleid en bedrijfsvoering) blijft aandacht vragen, mede om in de pas te blijven met de toenemende eisen en behoeftes op dit terrein. Het gaat daarbij om de samenhang op het terrein van administratieve organisatie en interne controle, de bevindingen van de accountant vanuit zijn controle, het (laten) uitvoeren van audits, artikel 213a onderzoeken en risicomanagement met bijbehorend (jaarlijks op te stellen) auditplan. Maar ook de afstemming met onderzoek dat plaatsvindt door de rekenkamercommissie. Het controleplan en auditplan worden voor 2019 geactualiseerd en zoals gebruikelijk met afgestemd met de auditcommissie. In dit auditplan worden de resterende middelen van het door u beschikbaar gestelde onderzoeksbudget meegenomen.

Hierin wordt tevens aandacht besteed aan de resterende middelen van het onderzoeksbudget ad € 200.000 wat uw raad via amendement heeft bestemd om te bestemmen voor het uitvoeren van externe audits naar de bedrijfsvoering van de organisatieonderdelen die knelpunten ervaren en de lange termijn beheersing van de interne organisatie.

Onderdeel van verdere aanscherping is ook het pallet maatregelen dat ervoor moet zorgen dat we eerder voldoende zekerheid kunnen krijgen op de prestatielevring op de bestedingen in het sociaal domein zonder teveel te afhankelijk te zijn van de accountantsverklaringen van de zorgaanbieders. Bij dit alles blijft staan dat dit een groot appèl doet op de kwaliteit van de auditfunctie. De accountant heeft in zijn rapport van bevindingen aangegeven dat deze kwaliteit aanscherping behoeft.

Privacy en security

De datum van inwerkingtreding van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) op 25 mei 2018 ligt inmiddels achter ons. De activiteiten uit het implementatieplan zijn uitgevoerd of het betreffen doorlopende activiteiten, zoals rondom het onderwerp bewustwording. In 2019 geven we het toezicht op de juiste uitvoeren van de AVG een plek in de cyclus van auditing. In het kader van het toezien op het goed uitvoeren van de AVG is een samenwerking tot stand gekomen met de gemeenten Rhenen en Wageningen. Deze samenwerking houdt in dat de gemeente Ede, Rhenen en Wageningen gezamenlijk een Functionaris voor Gegevensbescherming (FG) hebben, wat tevens bijdraagt aan vermindering van kwetsbaarheid in deze functies. Aan de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) wordt doorlopend gewerkt. Voor wat betreft het ENSIA traject (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) hebben wij de eerste ENSIA gehad. ENSIA wordt in het tweede jaar dat deze gehouden wordt aangevuld met AVG en BIG-normen.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Ede is actief in netwerken van beleids- en uitvoeringsorganisaties. Bij een deel van die organisaties is de gemeente ook bestuurlijk en financieel betrokken. In dat geval is er sprake van een 'verbonden partij'. Verbonden partijen kunnen zowel voor de realisatie van het beleid van de deelnemende partijen als voor de financiële gevolgen daarvan van grote betekenis zijn. In deze paragraaf wordt ingegaan op de visie op en de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Wanneer er sprake is van uitsluitend een financieel of bestuurlijk belang, valt dit niet onder de definitie van verbonden partij en zijn eventuele risico's betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.

Kaderstelling

Het kader voor deze paragraaf is vastgelegd in de 'Kadernota Verbonden Partijen', vastgesteld door de gemeenteraad op 17 september 2009 en wordt momenteel geactualiseerd. Hierbij worden de huidige inzichten van de notitie Verbonden partijen (oktober 2016) van de commissie BBV meegenomen.

Actualisering van de kaders van governance en toezicht op externe netwerkpartijen, waaronder verbonden partijen heeft plaats gevonden. Het resultaat is beschreven in de vastgestelde Handreiking netwerkrelaties gemeente Ede 2016. Deze handreiking geeft richting aan de afwegingen die gemaakt worden bij het aangaan van nieuwe en/of evaluatie van bestaande relaties. Ook biedt deze handreiking handvatten hoe om te gaan met toezicht op realisatie van beleidsdoelstellingen, waarbij de combinatie tussen het risicoprofiel van een netwerkrelatie (waaronder verbonden partijen) en hun bijdrage aan de strategische doelen van de gemeente Ede bepalend is voor het toezicht. Momenteel worden deze verbanden in kaart gebracht voor de netwerkrelaties van de gemeente Ede. 2018 staat in het teken van verdere implementatie van de handreiking, waarbij met name aandacht wordt besteed aan bewustwording en scholing.

Beleid

In de nota verbonden partijen worden instrumenten aangereikt voor het aangaan van nieuwe verbonden partijen en sturingsinstrumenten voor bestaande verbonden partijen. Door het hanteren van een tweetal beslisbomen wordt beoogd het besluitvormingsproces te expliciteren.

Ten aanzien van verbonden partijen zijn er afspraken gemaakt over het verloop van de informatiestromen. Dit om ervoor te zorgen dat de gemeenteraad, als bestuurder, een goede invulling kan geven aan de rol van budgethouder en toezichthouder. Door aan te sluiten bij risicomanagement, het verbreden van het verticaal toezicht met horizontaal toezicht en nadere verfijning in de informatie op te nemen willen we werken aan optimalisatie.

Verbonden partijen

Hieronder zijn de verbonden partijen beschreven. De indeling is conform voorschrift BBV gemaakt naar gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen.

Verbonden partijen zijn organisaties waar sprake is van een bestuurlijk en financieel belang voor de gemeente Ede.

Gemeenschappelijke regelingen

Permar WS

De oorspronkelijke taken van Permar WS zijn vanaf 1 januari 2018 ondergebracht in de nieuw opgerichte organisatie Werkracht Ede BV. Formeel zal Permar WS in 2018 en 2019 nog bestaan voor de afwikkeling van de liquidatie.

Permar WS			
Openbaar belang	Geen, alleen nog formeel voor afwikkeling liquidatie		
Financieel belang	Beperkt tot het aandeel van Ede in het liquidatieresultaat		
Bestuurlijk belang	Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, een lid per deelnemende gemeente. Namens de gemeente Ede is Wethouder Meijer lid van het bestuur Het algemeen bestuur bestaat uit tien leden, twee leden per deelnemende gemeente. Wethouders Meijer en Veltman zijn lid van het algemeen bestuur.		
Financiële gegevens		1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	0	0
	Vreemd vermogen	0	0
	Prognose resultaat	nihil	
	Risico's	De financiële gevolgen van de liquidatie zijn ingeschat en voorzien. De feitelijke kosten kunnen afwijken van deze inschatting. Het resultaat wordt naar rato doorgegeven aan deelnemende gemeenten.	

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden

De begroting 2019 is in afwachting van landelijke ontwikkelingen en eventuele impulsen vanuit de collegeakkoorden beleidsarm. De prioriteiten verschillen daarom niet van de begroting 2018:

- Binnen de brandweer ligt de nadruk op ondersteuning van de vakbekwaamheid van de brandweer en de informatievoorziening aan vrijwilligers van de brandweer.
- Bij de GGD ligt de nadruk op het investeren in de vier pijlers van de publieke gezondheid
 - versterken informatiepositie;
 - zicht en sturing op ontwikkelingen rond personen met verward gedrag, vluchtelingen en extramuralisering;
 - een fundamentele transformatie in de aanpak van jeugd- en gezinsproblematiek, zodanig dat de organisatie goed aansluit op het lokale jeugdstelsel om daarmee een optimale bijdrage te leveren aan hulpverlening binnen de jeugdketen;
 - toenemende investeringen in de proactieve taken als preventie, surveillance, monitoring en regionale netwerkvorming op het gebied van infectieziekten.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)			
Openbaar belang	Goede en tijdige brandweerszorg. Uitvoering geven aan de Wet Publieke Gezondheid (inclusief Jeugdgezondheidszorg), dit voor zover het aan de gemeente opgedragen taken bevat.		
Financieel belang	€ 9.263.000		
Bestuurlijk belang	In het algemene bestuur van de VGGM (het regionale College), wordt de gemeente Ede vertegenwoordigd door burgemeester Verhulst en wethouder Meijer (op basis van zijn portefeuille Gezondheidszorg).		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 8.239.000	€ 8.239.000
	Vreemd vermogen	€ 37.035.000	€ 37.035.000

	Prognose resultaat	€ 0 (Begroting 2019)
Risico's	Het totale risicobedrag voor de VGGM is berekend op € 1.453.000. Het weerstandsvermogen is voldoende om dit af te dekken.	

* Cijfers zijn ontleend aan de begroting 2019

Omgevingsdienst de Vallei

De Omgevingsdienst de Vallei (OddV) is een uitvoeringsdienst. Opgericht op 1 april 2013 met vijf partnergemeenten. Gelderland heeft zeven OD's die samenwerken in het Gelders Stelsel. De OddV draagt in hoge mate bij aan de strategische doelen van de gemeente Ede, namelijk het waarborgen van een veilige en leefbare fysieke leefomgeving. Daarvoor voert OddV de taken uit op het gebied van vergunningverlening (bouwen en milieu), toezicht en handhaving (VTH) in de fysieke leefomgeving

Omgevingsdienst de Vallei			
Openbaar belang	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht met als doel een veilige en leefbare fysieke leefomgeving te kunnen waarborgen. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de verschillende omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).		
Financieel belang	€ 5.825.000		
Bestuurlijk belang	Wethouder Hoefsloot vertegenwoordigt de gemeente Ede in het dagelijkse- en algemene bestuur van de OddV.		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 621.000	€ 600.000
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	€ 0	
Risico's	Het risico is relatief beperkt omdat er meerjarige afspraken zijn over de vergoeding voor de dienstverlening.		

* Cijfers zijn ontleend aan de begroting 2019

Regio Foodvalley

De gemeenschappelijke regeling Regio FoodValley is een samenwerkingsverband van acht gemeenten. De regio concentreert zich op economie, werkgelegenheid, voedsel, ruimtelijke ontwikkeling, wonen en mobiliteit. De strategische hoofdpogingen van de regio zijn geformuleerd in de strategische agenda 2015-2019 met de titel "van denken naar doen". De strategische agenda is vertaald naar een uitvoeringsprogramma met vijf werkprogramma's. Overheid, onderwijs en ondernemers werken samen aan de realisatie van de strategische opgaven. Het regiokantoor richt zich op de bestuurlijk en beleidsmatige ondersteuning van de Triple Helix en de intergemeentelijke samenwerking. De uitvoering van projecten gebeurt ten laste van de begrotingen van de aangesloten partners. Uitzondering daarop zijn projecten in het kader van marketing van de regio en de verantwoordelijkheid voor regiotaxi Valleihopper.

Regio FoodValley	
Openbaar belang	De Regio FoodValley spant zich in voor vijf strategische hoofdpogingen, die zich richten op het vestigingsklimaat en de leefomgeving van het FoodValley-gebied dat acht gemeenten beslaat.
Financieel belang	De algemene bijdrage voor 2019 bedraagt € 3,05 per inwoner. Voor Ede komt dit uit op € 350.000. Dit betreft een belang van 33%. Daarnaast stort Ede ca. € 120.000 in een mobiliteitsfonds. De begrote bijdrage aan de Valleihopper bedraagt circa € 3.100.000.

Bestuurlijk belang	Burgemeester Verhulst is voorzitter en Wethouder Meijer is lid van het algemeen bestuur. Diverse wethouders nemen plaats in portefeuillehoudersoverleggen.		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 1.500.000	€ 1.800.000
	Vreemd vermogen	€ 3.750.000	€ 3.750.000
	Prognose resultaat	€ 0	
Risico's	Het weerstandsvermogen van de regio wordt voldoende geacht om de risico's van af te dekken.		

* cijfers prognose op basis van jaarrekening 2017 en tussentijdse meldingen in 2018.

Regio de Vallei

De gemeenschappelijke regeling Regio de Vallei is een samenwerkingsverband van vijf gemeenten. De regeling richt zich op de verwerking van huishoudelijk afval. Regio de Vallei is aandeelhouder van de ARN en heeft met de ARN een aanlevercontract tot 1 april 2025. Binnen de samenwerking is een proces gestart waarin de aandelen van de ARN worden vervreemd.

Regio de Vallei			
Openbaar belang	Samenwerking tussen vijf gemeenten, die zich momenteel vooral nog richt op verwerking van huishoudelijk afval.		
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage van Ede bedraagt circa € 20.000.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Hoefsloot vertegenwoordigt de gemeente Ede in het dagelijks en algemeen bestuur. Burgemeester Verhulst is voorzitter.		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 450.000	€ 437.000
	Vreemd vermogen	€ 265.000	€ 265.000
	Prognose resultaat	€ -13.000	
	Risico's	De hoogte van de reserve wordt voldoende geacht om toekomstige verplichtingen op te vangen.	

* cijfers prognose op basis van jaarrekening 2017 en tussentijdse meldingen in 2018.

Vennootschappen en coöperaties

ACV-groep

ACV is een naamloze vennootschap met verschillende dochterondernemingen. De aandelen zijn in het bezit van de gemeente Ede, Wageningen, Renkum en Veenendaal. ACV Gemeenten voert de opdrachten van de deelnemende gemeenten uit en ACV Bedrijven verzorgt de commerciële activiteiten van de groep. Restore Kringloop met winkels in Ede en Veenendaal maakt onderdeel uit van ACV. In totaal biedt ACV werk aan meer dan 200 medewerkers en vrijwilligers. Naast de focus op de kernactiviteit afvalinzameling, is er grote aandacht voor duurzaamheid (onder andere hergebruik) en maatschappelijk verantwoord ondernemen (Restore, Road2Work en dergelijke). Taakverbreding heeft plaatsgevonden richting beheer openbare ruimte.

ACV-groep			
Openbaar belang	Het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afval in stromen, die op een milieuhygiënisch en economisch verantwoorde wijze kunnen worden hergebruikt, of verwerkt tegen een voor de burgers zo laag mogelijk tarieven.		
Financieel belang	€ 2.671.501		
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer vertegenwoordt Ede bij de vergadering van aandeelhouders.		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 11.113.000	€ 11.113.000

Risico's	Vreemd vermogen	€ 21.933.000	€ 21.933.000
	Prognose resultaat	Nog niet bekend	
	De risico's voor de gemeente zijn: • Het ingebrachte aandelenkapitaal (€ 2.671.501). • De gemeente heeft de verplichting een eventueel negatief bedrijfsresultaat aan te vullen (ACV Gemeente B.V. artikel 4.1). • Verplichting tot garantieverstrekking aan derden in verband met verplichtingen ACV Gemeente B.V. ten opzichte van die derden. Beëindiging contract met ACV kan alleen met toestemming van alle aandeelhouders.		

* Cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2017

Werkkracht Ede BV

Werkkracht Ede BV is per 1 januari 2018 opgericht voor de dienstverlening voor de brede doelgroep van de Participatiewet, inclusief Wsw-werknemers.

Werkkracht Ede BV			
Openbaar belang	Werkkracht is een overheids-BV waarvan de Gemeente Ede de enige aandeelhouder is. Werkkracht spant zich in om iedereen, die behoort tot de brede doelgroep van de Participatiewet, mee te laten doen naar vermogen, bij voorkeur in een reguliere baan.		
Financieel belang	-		
Bestuurlijk belang	De gemeente Ede is enig aandeelhouder.		
Financiële gegevens		1-1-2019	31-12-2019*
	Eigen vermogen	-	-
	Vreemd vermogen	-	-
	Prognose resultaat	-	-
Risico's	De gemeente is 100% aandeelhouder van deze B.V. Wanneer kosten en opbrengsten tegenvallen, vangt Werkkracht deze op met eigen Weerstandsvermogen. Als dit onvoldoende blijkt is de gemeente Ede risicodragend. Het reguliere risico van Werkkracht is gekoppeld aan de ontwikkeling van de arbeidsmarkt en werkgelegenheid. Daarnaast is er de eerste twee jaar een verhoogd risico als gevolg van de opstart van Werkkracht.		

* begroting 2019 nog niet beschikbaar

Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten			
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.		
Financieel belang	€ 271.050		
Bestuurlijk belang	-		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	€ 4.933.000.000	€ 4.933.000.000
	Vreemd vermogen	€ 135.092.000.000	€ 135.092.000.000
	Prognose resultaat	Niet bekend	
	Risico's	minimaal	

* Cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2017.

Ontwikkelmaatschappij vitale vakantieparken

Ontwikkelmaatschappij vitale vakantieparken			
Openbaar belang	Samenwerkingsverband van 10 Veluwe gemeenten en de provincie Gelderland voor het verbeteren van de kwaliteit van de vakantieparken en hiermee bij te dragen aan een sterkere positie van de Veluwe als toeristisch recreatieve bestemming.		
Financieel belang	€ 4.049 Bij oprichting worden 45.000 aandelen geplaatst: elk aandeel is nominaal één euro waard. Dit betekent op basis van de verdeelsleutel een aandeel van 9% die een waarde vertegenwoordigd van € 4.049.		
Bestuurlijk belang	Wethouder De Pater vertegenwoordigt Ede bij de vergadering van aandeelhouders.		
Financiële gegevens		1-1-2019*	31-12-2019*
	Eigen vermogen	4.045.000	
	Vreemd vermogen		
	Prognose resultaat	Niet bekend	
	Risico's	De risico's voor de gemeente zijn: • Tekorten of overschotten bij concrete projecten komen terecht bij de risicodragende partijen. Dat zijn de partijen die mede-investeren. Ze delen dus in winst of verlies. • Als er bij verlies of eventuele opheffing van de ontwikkelmaatschappij sprake is van een tekort op het kapitaal van € 4 miljoen (dat door de provincie ter beschikking wordt gesteld), moeten de aandeelhouders op grond van hun aandeel in de ontwikkelmaatschappij het tekort dekken.	

Stichtingen en verenigingen

Stichting Parkeren Ede Centrum

De Stichting Parkeren Ede Centrum is een samenwerking tussen gemeente Ede en Q-Park om beleidsbeslissingen en uitvoerende beslissingen over de bereikbaarheid van het parkeren in het centrum vroegtijdig af te stemmen. Ook heeft de stichting tot doel om parkeervoorzieningen in stand te houden. De Stichting wordt via de Klankbordgroep Parkeren actief betrokken bij de parkeerontwikkelingen in Ede Centrum.

Stichting Parkeren Ede Centrum			
Openbaar belang	Instandhouding/uitbreiding van parkeervoorzieningen in het centrum van Ede ten behoeve van de bereikbaarheid. Hierover tevens adviseren en communiceren met belanghebbenden.		
Financieel belang	De financiële bijdrage bedraagt € 2.900 per jaar. Dit is een belang van 50%. Het bestuur van de stichting heeft besloten de financiële bijdrage van € 2.900 op te schorten.		
Bestuurlijk belang	Wethouder De Pater vertegenwoordigt de gemeente Ede in het bestuur van Stichting Parkeren Ede Centrum.		
Financiële gegevens		1-1-2019	31-12-2019
	Eigen vermogen	€ 26.000	€ 26.000
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	€ 0	

6.7 Grondbeleid

Inleiding

De gemeente Ede beschikt op basis van een actief aankoopbeleid in het verleden over een ruime hoeveelheid bouwgrond voor bedrijven en woningen. De aandacht is erop gericht deze bouwgrond op de markt te brengen zodanig dat ontwikkelingen daarop bijdragen aan de huidige maar ook aan de toekomstige behoefte van de gebruikers. De gemeente is terughoudend met het verwerven van nieuwe grondposities.

Kaderstelling

- [Nota Grondbeleid](#)
- [Notitie Grondexploitaties BBV](#)

Beleid

Grondbeleid is geen doel op zich, maar faciliteert de behoefte van particulieren en bedrijven om in Ede prettig en aantrekkelijk te wonen, te werken en te recreëren. De in 2015 vastgestelde woonvisie geeft de uitgangspunten voor de kwalitatieve behoefte aan woningen in de grondbedrijfsprojecten. Op basis van onafhankelijke taxaties zijn de waarden van de uit te geven gronden bepaald. Gezien de hoge boekwaarde en de impact op de gemeentelijk financiën, is het van belang te sturen op de resultaten en risico's van het grondbedrijf.

Ontwikkelingen

Marktontwikkeling

De eerste helft van dit jaar wordt gekenmerkt door een blijvend actieve markt voor bouwgrond. Hoewel de start bouw in de eerste helft van het jaar met 213 woningen sterk achterblijft bij de verwachting (verwachting Integraal Portefeuillemanagement Woningbouw circa 900 woningen voor heel 2018), wordt verwacht dat de tweede helft van dit jaar nog een behoorlijke inhaalslag wordt gemaakt.

Voor Ede was voor de start bouw van woningen binnen de gemeentelijke grondexploitaties uitgegaan van de start bouw van 694 woningen in 2018. De voortgang binnen de plannen doet veronderstellen dat er dit jaar binnen de gemeentelijke grondexploitaties circa 450 woningen in aanbouw worden genomen.

Voor de bedrijventerreinen loopt de productie voor op de verwachting. Waarschijnlijk wordt ten opzichte van de geplande 7 hectare dit jaar circa 8,4 hectare bedrijfsgrond geleverd.

Per saldo zal de voortgang van de ontwikkeling van woningbouw en bedrijventerreinen in 2018 geen noemenswaardig effect op de resultaten van de gemeentelijke plannen hebben.

Ontwikkelingen in de plannen

De voortgang van de ontwikkeling van de plannen loopt iets achter ten opzichte van het verwachte tempo. Verwacht wordt dat dit jaar binnen de grondexploitaties € 22 miljoen aan kosten wordt gemaakt (begroot was € 32 miljoen) en dat € 40 miljoen aan opbrengsten wordt gerealiseerd (begroot was € 47 miljoen). Daarmee daalt de boekwaarde van de grondexploitaties naar de huidige inzichten met € 19 miljoen tot ongeveer € 149 miljoen.

De ontwikkeling van de verwachte planresultaten verloopt in hoofdlijnen conform de ramingen uit het MPG 2018. Voor een drietal plannen worden afwijkingen verwacht:

- Reehorsterweg, € 0,2 miljoen nadeel door hogere kosten voor het wegnemen van de asbest verontreiniging dan geraamd.
- Veluwe Poort Kop van de Parkweg, € 0,2 miljoen nadeel door het vervallen van een deel van de ISV3 subsidie vanuit de provincie.

- Smachtenburgerweg Harskamp, € 0,1 miljoen nadeel door het terugtrekken van de beoogde ontwikkelaar waardoor vertraging is opgetreden.

Ontwikkeling portefeuille

In de grondexploitaties is voor 2018 gerekend met een rente over de boekwaarde van 2,5%. Actualisatie van de berekening van de aan de grondexploitaties toe te rekenen rente geeft een verhoging van de rentetoerekening met 0,27%. Daarmee worden de grondexploitaties in 2018 met € 0,5 miljoen extra belast.

Winst projecten 2018

In het MPG 2018 is voor de bepaling van het resultaat over 2018 rekening gehouden met de afsluiting van het positieve plan Veenderweg-Ganzeweide met een resultaat van € 0,1 miljoen.

Daarnaast moet naar aanleiding van de aanpassing van de regels uit het Besluit Begroting en Verantwoording uit 2017 tussentijdse gerealiseerde winst worden genomen en verwerkt in het resultaat. Afhankelijk van de te hanteren rekensystematiek en de verdere ontwikkeling van de projecten in 2018 wordt dit jaar een tussentijdse winstneming verwacht van tussen de € 1,4 en € 2,1 miljoen.

Verwacht resultaat 2018

In het MPG 2018 is een resultaat over 2018 van € 0,7 miljoen negatief geraamd. Op basis van de actuele ontwikkelingen verwachten we nu een positief resultaat van € 0,3 miljoen. Het verwachte positieve resultaat over 2018 kan worden toegevoegd aan de bedrijfsreserve. Na toevoeging van het resultaat bedraagt de hoogte van de bedrijfsreserve € 3,0 miljoen.

		bedragen x € 1.000	
Ontwikkeling bedrijfsreserve 2018		MPG 2018	MPG lite 2018
Stand 1 januari		2.700	2.700
<i>Afsluiting plannen per 31 december</i>			
- Veenderweg-Ganzeweide		141	140
- Veldhuizen A			-1
- Veluwe Poort AZO terrein Wonen			
Toevoeging voorziening Negatieve plannen MPG 2018 lite			-752
Toevoeging tussentijdse winstneming			1.455
Product- en beleidsontwikkeling		-130	-130
Renteresultaat afsluiting Horapark en Harskamp uitbreiding BT		-89	-89
Exploitatiekosten Materiële Vaste Activa		-262	5
Vaste afdrachten		-371	-350
Stand 31 december		1.989	2.978

Het hierboven weergegeven resultaat betreft een voorlopige verwachting. Het uiteindelijke resultaat wordt bepaald bij de Programmarekening 2018 in het MPG 2019, waarbij een actualisatie van de planuitgangspunten en de door de gemeenteraad vast te stellen uitgangspunten MPG 2019 inclusief de grondprijzen voor 2019 worden verwerkt.

Risico's

In het MPG 2018 is een berekening opgenomen van de risico's (en kansen) die gepaard zijn met de ontwikkeling van de projecten. Het saldo tussen de gewogen risico's en kansen was bepaald op € 19 miljoen. Op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van dit jaar zijn de risico analyses geactualiseerd. Op basis van de actuele berekening bedraagt het saldo van gewogen risico's en kansen nu € 21 miljoen.

De verhoging wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het Europese Hof van Justitie gevraagd is een uitspraak te doen over de Programmatische Aanpak Stikstof als onderdeel van de Wet Natuurbescherming. Hiermee worden de risico's voor de ontwikkelingen van de gemeentelijke projecten hoger.

6.8 Grote projecten

Inleiding

Naast de verplichte paragrafen die in de financiële beheersverordening worden voorgeschreven, kan de gemeenteraad besluiten dat in de programmabegroting en -rekening ook niet verplichte paragrafen worden opgenomen. Een voorbeeld van een niet verplichte paragraaf is de paragraaf grote projecten. In deze paragraaf wordt ingegaan op de stand van zaken van de nieuwe en de lopende meerjarige projecten met een financiële omvang van meer dan € 5 miljoen.

Veluwe Poort

De Veluwe Poort is de integrale herontwikkeling van het oostelijke deel van Ede. De herontwikkeling van de Kazerneterreinen, het voormalige ENKA-terrein en de transformatie van Kop van de Parkweg behoren tot de Veluwe Poort. In genoemde gebieden komt nieuwbouw (wonen en kantoren), wordt een aantal bestaande monumentale complexen herbestemd en wordt het World Food Center (WFC) ontwikkeld. Het plan realiseert ongeveer 3.000 woningen en circa 200.000 m² bvo aan commercieel en maatschappelijk vastgoed. De herontwikkeling vindt plaats in samenhang met een aantal grootschalige infrastructurele ingrepen: een nieuwe oostelijke randweg (de Parklaan) tussen de A12 en de N224 en een totale herstructurering in de spoorzone en van de stationsomgeving (nieuwe noord-zuid verbindingen, P&R voorziening, nieuw busstation, gebouwde fietsenstalling).

Project Parklaan

Doel

Realisatie van een nieuwe oostelijke verkeerskundige ontsluiting van Ede.

Stand van zaken

Het bestemmingsplan voor de Parklaan (vastgesteld op 28 januari 2016) is nog niet onherroepelijk. Er zijn bezwaren gemaakt tegen het bestemmingsplan. De beroepsprocedure bij de Raad van State is aangehouden totdat de Raad van State uitspraak heeft gedaan in een aantal pilotzaken over de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Hiervoor is eerst de beantwoording van een aantal prejudiciële vragen door het Europees Hof van Justitie nodig, hopelijk is deze in het najaar van 2018 beschikbaar. Daarna moet uitspraak van de Raad van State volgen in de pilotzaken. De termijn en de uitkomst van de beroepsprocedure voor het bestemmingsplan Parklaan is daarmee onzeker. Er wordt op zijn vroegst pas in het eerste kwartaal 2019 duidelijkheid verwacht.

Vooruitlopend op een onherroepelijk bestemmingsplan heeft de gemeenteraad in december 2016 het krediet voor de aanleg van de Parklaan beschikbaar gesteld en is er een uitvoeringsorganisatie opgezet. Onderzocht is welke alternatieve besluiten mogelijk zijn om de Parklaan te kunnen aanleggen. Inmiddels loopt overleg met appalanten om te kijken of tot overeenstemming kan worden gekomen over een aangepast ontwerp van de Parklaan. Dit overleg verloopt constructief. Verder zijn in 2018 met Rijkswaterstaat en de Provincie nadere afspraken gemaakt over de aanleg van het kruispunt Poortwachter en in juni 2018 ter besluitvorming voorgelegd aan het college van burgemeester en wethouders. Voor de aanleg van de Parklaan zijn twee grondaankopen nodig. Voor beide aankopen is minnelijke overeenstemming bereikt; de koopovereenkomsten worden dit najaar voorgelegd aan het college van burgemeester en wethouders.

Mijlpalen 2019

Uitspraak in de beroepsprocedure op het bestemmingsplan Parklaan wordt in 2019 verwacht. Bij het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan wordt gestart met de aanleg van de ontsluiting van de Mauritskazerne en wordt de uitwerking van de overige delen ter hand genomen.

Businesscase

reële bedragen x € 1 miljoen

Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	12,9	Provincie Gelderland (GSO-4 en MIAM)	6,5
Nog te maken kosten	52,1	Provincie Gelderland (NSL, luchtkwaliteit)	0,6
		Bijdrage algemene dienst gemeente Ede	3,7
		Bijdragen derden ten behoeve van realisatie Poortwachter	2,2
		Bijdragen bovenwijks	52,6
		Rentevergoeding	3,0
		Dotatie naar Spoorzone	-3,6
Totaal	65,0		65,0
Resultaat (reëel)	0,0		

Risico's

- Langere doorlooptijd bestemmingsplan procedure, waardoor vertraging ontstaat in de uitvoering (kostenontwikkeling loopt door, extra plankosten noodzakelijk, tijdelijke maatregelen noodzakelijk, risico op deadline subsidies).
- Hogere kostenontwikkeling dan voorzien in beschikbaar gesteld krediet.
- Reguliere uitvoeringsrisico's.

Project Spoorzone

Doel

Totale herstructurering van het station Ede-Wageningen en de directe omgeving.

Algemeen

Voor het project Spoorzone is een gemeenschappelijke projectorganisatie ingericht met medewerkers van de gemeente Ede, NS en ProRail. De gemeentelijke inbreng verloopt primair via het projectbureau Veluwe Poort.

Stand van zaken

In 2012 heeft de gemeenteraad de Keuzenota Spoorzone vastgesteld. Door de wens om het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) in het project Spoorzone in te passen, is vertraging ontstaan in de planning van het project. Omdat PHS geen invloed had op de te verrichten werkzaamheden in de westelijke spoorzone, is besloten dit deel van het project af te splitsen en in uitvoering te nemen. Hiervoor heeft de gemeenteraad in november 2013 het bestemmingsplan en de kredietaanvraag Westelijke Spoorzone vastgesteld. Tevens is vastgelegd dat de spoorwegovergang Kerkweg uiterlijk 2020 gesloten zal worden (een en ander afhankelijk van PHS) en dat er in 2018 een participatietraject gestart wordt aangaande nut en noodzaak van een (extra) autotunnel Kerkweg. Kosten gerelateerd aan deze (extra) tunnel zijn niet voor rekening Spoorzone.

Om te kunnen starten met de realisatie van de westelijke spoorzone is in 2014 een realisatieovereenkomst met ProRail ondertekend en is het Soma terrein door de gemeente verworven. In het tweede halfjaar 2016 zijn de onderdoorgangen voor het fiets- en autoverkeer in de westelijke spoorzone in gebruik genomen; de SOMA- en Koepeltunnel. In 2017 zijn de restpunten grotendeels afgerond, is de groenopgave in zijn geheel uitgevoerd en zijn de gerealiseerde werken overgedragen aan de beheerders van ProRail en de gemeente. Begin juli 2018 is, met het plaatsen van het kunstwerk Skyline Ede in de SOMA-tunnel, het project Westelijke Spoorzone afgerond.

Vooruitlopend op de grootschalige werkzaamheden in de nabije omgeving van het station Ede-Wageningen is in 2015 een tijdelijke P&R voorziening op de Mauritskazerne gerealiseerd. Daarnaast is de halteplaats van de zogenaamde Valleilijn verplaatst van de zuid- naar de noordzijde van het station. Voor beide werkzaamheden heeft de gemeenteraad in mei 2015 een krediet beschikbaar gesteld.

De samenwerkingsovereenkomst Spoorzone Ede is medio 2015 door de gemeente, ProRail en NS ondertekend. Vervolgens is de samenwerkingsovereenkomst in het Bestuurlijk Overleg Spoorzone Ede vastgesteld. In april 2016 is het Voorlopig Ontwerp met ontwerpnota voor de OV-knoop (inclusief oost en PHS) vastgesteld door de drie samenwerkende partijen. Op basis van inspraakreacties en aandachtspunten uit de ontwerpnota is het ontwerp aangepast. U heeft hiervan in een informatieve bijeenkomst op 1 juli 2017 kennis van genomen.

In november 2016 is een ingenieursbureau gecontracteerd dat het ontwerp verder uitwerkt en dit verwoordt in de benodigde aanbestedingsstukken. Onderdeel van de werkzaamheden zijn het opstellen van de vraagspecificaties, het controleren van raakvlakken en kostenramingen en het doen voorstellen voor optimalisaties.

Uitvoeringsbesluit OV-knoop (inclusief de Oostelijke Spoorzone en PHS)

Het uitvoeringsbesluit voor de realisatie van de OV-knoop is in de eerste helft van 2018 genomen door het Bestuurlijk Overleg Spoorzone Ede. Om het bestuurlijk overleg om een uitvoeringsbesluit te vragen moet tenminste voldaan zijn aan een aantal voorwaarden:

- Een akkoord over de kostenraming en dekking, alsmede de planning. Over de raming van de kosten voor de OV-knoop is overeenstemming. De gemeenteraad is in maart 2018 voorgesteld het krediet beschikbaar te stellen. Daarnaast zijn door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) aan ProRail de benodigde beschikkingen afgegeven.
- Een akkoord over de hoogte van de kosten voor beheer, onderhoud, vernieuwing en exploitatie, alsmede de verdeling van deze kosten over de drie partijen en de wijze van verrekenen. Er is akkoord over deze afspraken, deze zijn opgenomen in de ProjectOvereenkomst. Voor het gemeentelijk deel zijn ze inzichtelijk gemaakt in de kredietaanvraag OV-knoop.
- Er dient een tekengereed exemplaar te zijn van een projectovereenkomst (POK). Deze POK is beschikbaar.

Daarnaast zijn:

- Ruimtelijke- en planologische procedures in 2017 afgerond. De bestemmingsplannen voor de OV-knoop en het viaduct Syssest zijn onherroepelijk en het onttrekkingsbesluit voor de spoorwegovergang Syssest is van kracht.
- In 2017, naar aanleiding van eerder geformuleerde aandachtspunten, een aantal veranderingen in het ontwerp doorgevoerd. Dit betrof onder andere een optimalisatie van de P&R-garage en een nadere uitwerking van de buitenruimte. In het najaar bleek dat de raming van kosten niet binnen budget te passen. In overleg met de belanghebbenden en opdrachtgevers zijn ontwerpaanpassingen aangebracht, zonder dat daarmee de essentie van het ontwerp wordt geraakt. De feitelijke aanpassingen zijn verwoord in het kredietvoorstel.

Mijlpalen 2019

Begin 2018 is de aanbesteding van het eerste bouwcontract (spoor en station/stalling gestart. Begin 2019 vindt de gunning plaats. Van de andere twee bouwcontracten zijn aanbesteding en gunning later in 2019 voorzien.

Businesscase

nominale bedragen x € 1 miljoen

Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	39,6	Ministerie I&W	42,1
Reeds beschikbaar krediet westelijke Spoorzone	5,6	Provincie Gelderland	30,0
Kredietaanvraag OV-knoop	75,2	Gemeente Ede (reserve)	10,0
		<i>Gemeente Ede overige bijdragen:</i>	
		Bijdragen bovenwijks	11,9
		Provincie Gelderland (GSO-4 gelden)	5,0
		Rentevergoeding	9,2
		Bijdrage algemene dienst gemeente Ede	3,4
		Overige bijdragen	5,2
		Storting vanuit Parklaan	3,6
Totaal	120,4		120,4
Resultaat (nominaal)	0,0		

Risico's

- Kleinere loopstroom langs commerciële plint dan verwacht, waardoor de bijdrage van de NS lager uitvalt.
- Hogere kostenontwikkeling dan voorzien in beschikbaar gesteld krediet.
- Gezien de lange looptijd van het project Spoorzone is het onvermijdelijk dat de druk groter wordt om niet voorziene/geraamde wijzigingen alsnog door te voeren. Als voorbeeld: de ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit, elektrische fietsen en/of bussen.
- Fasering- /vertragingsrisico.

Project Kazerneterreinen

Doel

Locatieontwikkeling ten oosten van de bestaande stad Ede op de voormalige kazerneterreinen. Het betreft de kazernes Maurits Noord, Elias Beeckman en Simon Stevin. De kazerne Maurits Zuid betreft het project World Food Center (WFC).

Stand van zaken

Op 1 januari 2011 heeft de gemeente Ede de vier voormalige kazerneterreinen in eigendom en beheer gekregen. Dit op basis van de koopovereenkomst uit 2007 en onderbouwd door het Masterplan Ede Oost uit 2005. Vervolgens is in 2011 door de gemeenteraad het Ontwikkelingsplan Kazerneterreinen vastgesteld. Dit ontwikkelingsplan vormde in 2013 de basis voor het bestemmingsplan en het beeldkwaliteitsplan Kazerneterreinen. Het uitwerkings- en beeldkwaliteitsplan Simon Stevin is in 2016 geactualiseerd.

In 2014 zijn de eerste koopovereenkomsten voor woningbouw op Maurits Noord met projectontwikkelaars ondertekend. In 2015-2018 gevolgd door koopovereenkomsten met projectontwikkelaars en particulieren voor meerdere woningbouwlocaties, vrije kavels en gebouwen op zowel Maurits Noord, Elias Beeckman als Simon Stevin.

Afhankelijk van de snelheid van verkoop van woningbouwlocaties of gebouwen en het opleveren van de woningen, wordt gestart met het bouw- of woonrijp maken van de diverse locaties. Hiermee worden de kosten zoveel mogelijk uitgesteld totdat er zicht is op een opbrengst. Op alle drie de kazernes is intussen de hoofdstructuur aangelegd. Hiermee is een goede ontsluiting te allen tijde beschikbaar. De aanliggende bouwvelden worden pas gereed gemaakt wanneer de grond daadwerkelijk is verkocht. In 2018 is gestart met

de aanleg van het warmtenet en zijn de eerste bestaande gebouwen en nieuwbouwwoningen 'gasloos' opgeleverd.

De verkoop van woningbouwgrond vindt plaats in fases. Inclusief de 4^e fase (98 woningen), welke eind 2017 is gestart en waarvoor dit jaar de koopovereenkomsten worden gesloten, is voor circa 750 van de in totaal 950 nieuwbouwwoningen grond verkocht. Uiteindelijk komen op de drie kazerneterreinen ongeveer 1.250 woningen. In de gebouwen die worden gehandhaafd worden de overige 300 woningen gerealiseerd.

De verkoop van het eerste monumentale pand, de Frisokazerne, heeft in 2014 plaatsgevonden. Vervolgens zijn in de afgelopen vijf jaar voor het gehele Beeckmancomplex (13 gebouwen), op Maurits Noord 13 gebouwen en de twee legeringsgebouwen op Simon Stevin koopovereenkomsten gesloten. Daarmee blijven er nog 4 over. Eind 2018 zullen naar verwachting 19 van de in totaal 32 gebouwen in eigendom zijn overgedragen aan de nieuwe eigenaren.

Qua uitvoering buiten is op meerdere plekken gestart met de restauratie en verbouwing van gebouwen. Zowel op Maurits noord, de Simon Stevin als op de Elias Beeckman zijn in totaal 8 grote voormalige legeringsgebouwen onder handen genomen en een aantal zijn opgeleverd en worden bewoond. Dit geldt ook voor een aantal van de voormalige stallen op Maurits noord. Voor wat betreft de nieuwbouw is het eveneens een productief jaar; op een paar na zijn alle vrije kavels onder optie, verkocht of opgeleverd. Op Maurits noord zijn diverse nieuwbouwprojecten opgeleverd, en op Simon Stevin wordt gewerkt aan 6 nieuwbouwprojecten tegelijk.

Voor de nog resterende gebouwen zijn overeenkomsten aangegaan voor de Bergansius kazerne en Gebouw 8 (de Binnenslaper). De koop-/pachtovereenkomst is getekend voor het initiatief Smaakpark op Maurits Noord. Het hiervoor benodigde bestemmingsplan Smaakpark is medio 2018 onherroepelijk geworden.

Mijlpalen 2019

Gepland is dat in 2019 koopovereenkomsten worden gesloten voor een groot deel van de resterende gebouwen en gronden. Het gaat om het voormalig kantinegebouw op Maurits noord en de witte villa daartegenover. Voor de gronden die nog beschikbaar zijn voor nieuwbouw zal een uitgifteplan 5^e fase de basis zijn voor het aangaan van overeenkomsten voor in totaal circa 160 woningen: circa 110 appartementen op de voormalige atletiekbaan op Elias Beeckman en circa 45 woningen op Simon Stevin.

In dit jaar wordt ook een besluit genomen over de mogelijke realisatie van een nieuwe basisschool op de locatie op Elias Beeckman zoals in het ontwikkelingsplan was opgenomen. Hiervoor is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk.

Op diverse plekken moet detectieonderzoek plaatsvinden op niet gesprongen explosieven om uiteindelijk het gehele gebied als onverdacht te kunnen kwalificeren. Voor wat betreft woonrijp maken is de verwachting dat dit vooral gaat gebeuren in die gebieden waar voldoende woningen en gebouwen zijn opgeleverd, zoals Maurits Noord.

Businesscase

nominale bedragen x € 1 miljoen

Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	80,6	Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	41,3
Nog te maken kosten	39,5	Nog te realiseren opbrengsten	62,4
Totaal	120,1		103,7
Resultaat (Netto Contante Waarde)	-15,5*		

* = opgenomen in voorziening negatieve plannen

Risico's

- Afzettingen kavels en gebouwen.
- Marktomstandigheden.
- Ontsluiting van het gebied gedurende het ontbreken van de Parklaan.

Project World Food Center

Wordt opgenomen in het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

Herstructurering sociaal domein

Met de decentralisatie van taken op gebied van jeugd, participatie en zorg per 1 januari 2015 is een programmaorganisatie neergezet om deze nieuwe taken te implementeren. De effecten van de implementatie en het realiseren van de transformatie vraagt een langere doorlooptijd. In deze paragraaf geven we de voortgang aan.

De opgave en ontwikkelingen

Na een transitieperiode waarin de nieuwe taken zijn geïmplementeerd, zien we de kosten stijgen en vraagt de transformatie nog veel inspanning. In de meerjarenbeleidsvisie hebben we aangegeven dat de financiële situatie in het sociaal domein resulteert in een nadeel van € 8 à 9 miljoen. Zoals verwoord in het memo 'Financiële situatie en proces ombuigingen sociaal domein' dat u op 18 september 2018 heeft ontvangen, is het financiële knelpunt in het sociaal domein opgelopen tot € 9 à 11 miljoen. Dit is over de volledige breedte van het sociaal domein en daarmee breder dan de nieuwe gedecentraliseerde taken.

De stijging ten opzichte van het tekort zoals gepresenteerd in de meerjarenbeleidsvisie wordt vooral veroorzaakt door de stijging van kosten voor jeugdzorg. Dit is financieel niet houdbaar. In het convenant is een duurzaam financieel perspectief als kader mee gegeven. Er is dus een grote noodzaak tot bijsturen.

Omdat we het sociaal domein zien als samenhangend geheel, kijken we voor ombuigingsmogelijkheden naar de volledige begrotingsprogramma's 2 (preventieve ondersteuning) en 3 (individuele ondersteuning).

Interventies

Er is reeds gestart om binnen de huidige beleidskaders de zorg en ondersteuning bij te sturen. Middels data-analyses doen we gerichte aanpassingen en interventies in de wijze waarop zorg wordt ingezet en beleidsdoelstellingen worden gerealiseerd. We brengen trends in beeld, beoordelen of dit gewenste dan wel ongewenste ontwikkelingen zijn en interveniëren waar nodig.

Dat doen wij volgens drie lijnen, te weten: effectievere sturing, efficiency in bedrijfsvoering en sturen op samenwerking in ketens. Binnen deze drie lijnen zijn mogelijke ombuigingsmaatregelen in kaart gebracht.

Effectievere sturing

De ombuigingsmaatregelen binnen de lijn 'effectievere sturing' hebben betrekking op aanscherping op toegang en regie tot maatwerkvoorzieningen Wmo Jeugd, contractmanagement en her-allocatie van middelen. Een concreet voorbeeld hiervan is dat we per direct zijn gestart met actieve dossieropbouw bij cliënten die vanwege hun situatie en ondersteuningsbehoefte mogelijk kunnen doorstromen naar de wet langdurige zorg. Een ander voorbeeld is het terugdringen van het gebruik van BSO+ (gespecialiseerde buitenschoolse opvang) door de bestaande BSO voorzieningen waar nodig te versterken en instroom naar BSO+ te stoppen. Andere maatregelen gaan over kostprijzen, tarieven, beoordeling van subsidieaanvragen en bijvoorbeeld het laten vrijvallen van reserves. Specifiek op gebied van jeugd zijn regionaal scherpe gesprekken gevoerd met zorgaanbieders. Deze hebben geleid tot concrete transformatieprojecten die moeten leiden tot betere zorg voor minder geld. Vanuit de Wmo zijn nieuwe tarieven ingevoerd. Dit leidt tot een substantiële besparing op de kosten voor de Wmo vanaf 2019.

Samenwerking in ketens

Samenwerking in ketens gaat over het vormgeven van de transformatie. De ombuigingsmaatregelen die

hierbinnen vallen zetten in op een inhoudelijke verandering van het zorgaanbod zelf. Het gaat hierbij om het creëren van prikkels om transformatie te realiseren. Zoals een transitiefonds beschermd wonen, waarbij met middelen uit de afbouw tarieven BW een intramuraal fonds wordt gecreëerd voor extramurale oplossingen. Maar ook het verbreden van de inzet van de 'specialistische ondersteuner huisartsen' om instroom naar de GGZ te verminderen of het ontwikkelen van een tussenvorm van gezinshuizen en pleegzorg.

Efficiency in bedrijfsvoering

Onder 'efficiency in bedrijfsvoering' vallen maatregelen die betrekking hebben op onder andere de interne formatie, efficiëntere inzet van de sociaal teams, lichte triage waar mogelijk en het optimaliseren van ondersteunende IT-systemen.

Het zoeken naar, analyseren en realiseren van ombuigingsmogelijkheden is een lopend proces waarin verschillende fasen parallel lopen. Sommige ombuigingen worden nog onderzocht op haalbaarheid, anderen worden al concreet vormgegeven.

Ook het zicht bepalen van gewenste ombuigingen buiten de bestaande beleidskaders wordt de komende periode in beeld gebracht. Begin 2019 wordt de opbrengst van deze inventarisatie gepresenteerd. Deze opbrengst zal betrokken worden bij eventuele aanvullende ombuigingen buiten het bestaande beleidskader.

Op basis van onderbouwde inschattingen, gaan we uit van een ombuiging binnen het bestaande beleidskader van € 2,3 miljoen in 2019 oplopend naar € 4,5 miljoen in 2020 en € 6,5 miljoen in 2021.

Fonds impuls sociaal domein

Middels het besluit 'Versterken Kracht van Ede' is voor de transformatie een impuls sociaal domein ter grootte van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld gedurende de periode 2017-2019. Deze wordt ingezet voor het doorontwikkelen van laagdrempelige ontmoetingsplekken, doorontwikkeling van respijtzorg, sluitende aanpak (van signalering tot crisisopname) voor personen met verward gedrag, pilot wijkgerichte aanpak met als doel een speelveld ontwikkelen waarin de cliënt centraal staat en in staat is om binnen zijn eigen mogelijkheden regie te voeren over zijn eigen ondersteuningstraject en innovatie.

Mijlpalen

1. Realiseren ombuiging binnen bestaand beleidskader.
2. In beeld brengen ombuigingsmogelijkheden buiten bestaand beleidskader.
3. Lobby rijk.
4. Duurzaam financieel perspectief in 2021.

Risico's

Het bijsturen gaat niet met één druk op de knop. Het sociaal domein is complex, de context is complex, we werken op verschillende niveaus (bovenregionaal, regionaal en lokaal), er zijn diverse actoren en spelers en oorzaak en gevolg zijn vaak lastig te bepalen. Belangrijk gegeven is ook dat we de toegang tot zorg niet volledig in eigen hand hebben (een groot deel van de toegang tot jeugdzorg verloopt via huisartsen).

Grote systeemveranderingen doorlopen nooit een geplande route. Dit maakt dat rekening wordt gehouden met een grotere bandbreedte van de risico inschatting. Ook de effecten van vergrijzing, langer thuis wonen, aanzuigende werking door invoering abonnementstarief Wmo en autonome ontwikkelingen jeugdzorg vergroten dit risico.

Top 3 risico's

Risico	Gevolg	Beheersmaatregel
Meer zorguitgaven dan zorgbudget	Wachtlijsten of budgetoverschrijding	• Tussentijds volgen van productie en bijsturen. • Flexibiliteit in contracten. • Sturing aan de poort. • Verstevinging nuldelijn. • Inzetten op urgentie. • Adequate ICT-ondersteuning ten behoeve van rapportage en monitoring. • Beleidsaanpassingen voorstellen en uitvoeren indien gewenst
Lagere inkomsten vanuit Rijk door herijking verdeelmodellen	Minder middelen voor zorg beschikbaar	• Lobby aan de voorkant van het proces om nadelige effecten te beperken. • Sturing aan de poort. • Verstevinging nuldelijn. • Inzetten op urgentie.
Risico-regelreflex als respons op incidenten	Verlamming van innovatiekracht	Gedragslijn is ongeschreven regel, waarmee voorkomen wordt, dat wordt gevraagd om zware regelgeving ten behoeve van bijvoorbeeld preventie.

7. Bijlagen

Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief

Programmabegroting 2019- 2022			bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Beginstand - Meerjarenbeleidsvisie 2019-2022	5.944 N	5.348 V	5.029 V	5.975 V	5.312 V
Financiële vertaling Bestuursakkoord (§ 1.2)					
P1 Maatschappelijke voorzieningen	-	133 V	461 N	375 N	397 N
P2 & P3 Sociaal domein	-	9.760 N	7.038 N	3.983 N	3.973 N
P4 Economie, mobiliteit & arbeidsmarkt	-	58 N	12 N	9 V	152 N
P5 Ruimtelijke ontwikkeling	-	935 N	1.005 N	1.095 N	335 N
P6 Veiligheid	-	100 N	867 N	857 N	857 N
P7 Kwaliteit leefomgeving	-	965 N	936 N	853 N	691 N
P8 Bestuur en organisatie	750 V	3.938 V	2.350 V	2.275 V	1.425 V
P8 Bedrijfsvoering	-	1.700 N	1.850 N	2.000 N	2.000 N
	750 V	9.447 N	9.819 N	6.879 N	6.980 N
Algemene uitkering gemeentefonds (§ 4.2)					
	-	700 V	700 V	500 V	500 V
Doorlichting reserves (§ 4.2)					
	6.826 V	1.315 V	1.170 V	1.170 V	1.170 V
Actualisatie (hoofdstuk 5)					
	1.077 N	-	-	-	-
Totaal Programmabegroting 2019-2022	555 V	2.084 N	2.920 N	766 V	2 V

Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
01 Maatschappelijke voorzieningen				
Lasten	23.119 N	22.654 N	22.748 N	22.158 N
Baten	410 V	410 V	1.044 V	1.044 V
Saldo	22.708 N	22.244 N	21.703 N	21.113 N
Storting reserves	272 N	271 N	271 N	270 N
Onttrekking reserves	1.450 V	551 V	306 V	331 V
Saldo resultaat	21.530 N	21.964 N	21.668 N	21.053 N
02 Preventieve ondersteuning				
Lasten	26.625 N	25.568 N	25.249 N	25.082 N
Baten	3.004 V	3.004 V	2.697 V	2.697 V
Saldo	23.621 N	22.564 N	22.552 N	22.385 N
Storting reserves	211 N	213 N	213 N	213 N
Onttrekking reserves	598 V	129 V	53 V	51 V
Saldo resultaat	23.234 N	22.648 N	22.711 N	22.547 N
03 Individuele ondersteuning				
Lasten	119.802 N	118.652 N	118.160 N	118.340 N
Baten	27.533 V	27.493 V	27.493 V	27.493 V
Saldo	92.269 N	91.160 N	90.667 N	90.848 N
Storting reserves	1.534 N	1.573 N	1.573 N	1.573 N
Onttrekking reserves	1.090 V	717 V	277 V	277 V
Saldo resultaat	92.714 N	92.016 N	91.964 N	92.144 N
04 Economie en Mobiliteit				
Lasten	21.735 N	35.066 N	19.004 N	55.569 N
Baten	18.212 V	31.678 V	16.391 V	55.178 V
Saldo	3.524 N	3.387 N	2.613 N	392 N
Storting reserves	108 N	108 N	899 N	3.195 N
Onttrekking reserves	354 V	354 V	354 V	353 V
Saldo resultaat	3.278 N	3.142 N	3.158 N	3.233 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling				
Lasten	87.608 N	78.200 N	82.631 N	86.475 N
Baten	76.693 V	75.854 V	63.294 V	71.149 V
Saldo	10.914 N	2.346 N	19.337 N	15.326 N
Storting reserves	17.487 N	32.089 N	15.837 N	6.624 N
Onttrekking reserves	20.260 V	26.526 V	27.110 V	14.462 V
Saldo resultaat	8.141 N	7.910 N	8.064 N	7.489 N
06 Veiligheid				
Lasten	11.221 N	9.569 N	9.540 N	9.555 N
Baten	1.226 V	262 V	262 V	262 V

Saldo	9.995 N	9.306 N	9.278 N	9.293 N
Storting reserves	56 N	124 N	124 N	124 N
Onttrekking reserves	13 N	13 N	13 N	13 N
Saldo resultaat	10.064 N	9.444 N	9.416 N	9.431 N
07 Kwaliteit leefomgeving				
Lasten	32.489 N	32.377 N	32.968 N	31.549 N
Baten	13.683 V	13.851 V	13.922 V	14.041 V
Saldo	18.806 N	18.526 N	19.046 N	17.508 N
Storting reserves	1.909 N	2.074 N	1.959 N	2.055 N
Onttrekking reserves	1.132 V	858 V	905 V	878 V
Saldo resultaat	19.583 N	19.742 N	20.100 N	18.684 N
08 Bestuur en Organisatie				
Lasten	51.987 N	57.077 N	60.773 N	63.312 N
Baten	238.066 V	243.717 V	248.287 V	242.859 V
Saldo	186.079 V	186.640 V	187.514 V	179.547 V
Storting reserves	20.260 N	20.225 N	22.253 N	15.899 N
Onttrekking reserves	12.725 V	10.450 V	11.821 V	10.931 V
Saldo resultaat	178.544 V	176.866 V	177.081 V	174.579 V
Totaal				
Lasten	374.586 N	379.163 N	371.073 N	412.041 N
Baten	378.827 V	396.269 V	373.391 V	414.723 V
Saldo	4.241 V	17.106 V	2.318 V	2.682 V
Storting reserves	41.837 N	56.678 N	43.130 N	29.952 N
Onttrekking reserves	37.596 V	39.571 V	40.812 V	27.270 V
Saldo resultaat	0 N	0 N	0 N	0 N

Bijlage 1A				
Lasten (Bestuursakkoord)	9.447 N	9.819 N	6.879 N	6.980 N
Baten (Algemene uitkering)	2.015 V	1.870 V	1.670 V	1.670 V
Saldo	7.432 N	7.949 N	5.209 N	5.310 N
Storting reserves	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserves (Doorlichting)	7.432 V	7.949 V	5.209 V	5.310 V
Saldo resultaat	0 N	0 N	0 N	0 N
Totaal				
Lasten	384.033 N	388.982 N	377.952 N	419.021 N
Baten	380.842 V	398.139 V	375.061 V	416.393 V
Saldo	3.191 N	9.157 V	2.891 N	2.628 N
Storting reserves	41.837 N	56.678 N	43.130 N	29.952 N
Onttrekking reserves	45.028 V	47.521 V	46.021 V	32.580 V
Saldo resultaat	0 N	0 N	0 N	0 N

Bijlage 1C - Historisch overzicht actuele begroting 2018

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2018	Actuele begroting 2018
01 Maatschappelijke voorzieningen		
Lasten	21.385 N	23.105 N
Baten	398 V	397 V
Saldo	20.987 N	22.709 N
Storting reserves	272 N	274 N
Onttrekking reserves	744 V	1.655 V
Saldo resultaat	20.514 N	21.328 N
02 Preventieve ondersteuning		
Lasten	28.506 N	30.098 N
Baten	3.357 V	4.479 V
Saldo	25.149 N	25.619 N
Storting reserves	183 N	297 N
Onttrekking reserves	1.090 V	1.103 V
Saldo resultaat	24.242 N	24.814 N
03 Individuele ondersteuning		
Lasten	112.298 N	131.033 N
Baten	23.654 V	28.508 V
Saldo	88.643 N	102.525 N
Storting reserves	740 N	25 N
Onttrekking reserves	523 V	2.447 V
Saldo resultaat	88.861 N	100.103 N
04 Economie en Mobiliteit		
Lasten	19.193 N	17.131 N
Baten	14.818 V	12.419 V
Saldo	4.375 N	4.712 N
Storting reserves	108 N	108 N
Onttrekking reserves	1.671 V	2.390 V
Saldo resultaat	2.812 N	2.430 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling		
Lasten	75.933 N	69.599 N
Baten	70.577 V	59.162 V
Saldo	5.356 N	10.437 N
Storting reserves	13.398 N	6.882 N
Onttrekking reserves	10.372 V	8.465 V
Saldo resultaat	8.382 N	8.854 N
06 Veiligheid		
Lasten	11.854 N	11.698 N
Baten	1.646 V	1.226 V

Saldo	10.209N	10.473N
Starting reserves	67 N	67 N
Onttrekking reserves	13 N	45 V
Saldo resultaat	10.289N	10.495N
 07 Kwaliteit leefomgeving		
Lasten	30.944N	33.089N
Baten	13.697V	13.429V
Saldo	17.247N	19.660N
Starting reserves	2.664N	1.804N
Onttrekking reserves	882V	2.172V
Saldo resultaat	19.029N	19.292N
 08 Bestuur en Organisatie		
Lasten	53.418N	57.485N
Baten	223.389V	233.835V
Saldo	169.971V	176.350V
Starting reserves	12.546N	15.166N
Onttrekking reserves	16.703V	26.131V
Saldo resultaat	174.128V	187.315V
 Totaal		
Lasten	353.530N	373.239N
Baten	351.536V	353.455V
Saldo	1.994N	19.784N
Starting reserves	29.978N	24.625N
Onttrekking reserves	31.972V	44.408V
Saldo resultaat	0N	0N

Bijlage 1D - Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Conform artikel 8 lid 5 van de BBV dient een overzicht algemene dekkingsmiddelen te worden opgenomen in de begroting en de jaarrekening.

Algemene dekkingsmiddelen		bedragen x € 1.000
Overzicht algemene dekkingsmiddelen 2019		Begroting
Algemene uitkering		112.058
Bespaarde rente		3.884
Onvoorzien		100
Dividend BNG		224
Dividend ACV		260
OZB		23.708
Hondenbelasting		356
Toeristenbelasting		821
Forensenbelasting		740
Totaal		142.151

Overzicht incidentele baten en lasten

Het BBV schrijft voor dat de gemeente zowel bij begroting als bij jaarrekening een overzicht van incidentele baten en lasten presenteert. Achtergrond hiervan is dat het noodzakelijk is bij de bepaling van het structurele evenwicht van de begroting.

Incidentele lasten en baten		bedragen x € 1.000			
Omschrijving	Lasten / baten	2019	2020	2021	2022
Capaciteit Archeologie, Ecologie en Monumentenzorg	L	21 N			
Implementatie Omgevingswet	L	115 N			
Leerlingzaken	L	75 N			
Radicalisering scholen	L	45 N	45 N		
Handhaving permanente bewoning	L	150 N	150 N		
Cultuurfonds	L	90 N			
Precario - opbrengst	B	8.120 V	8.120 V	8.120 V	
Precario - toevoeging investeringsfonds	L	4.800 N	4.800 N	4.800 N	
Precario - leges paspoorten en ID-kaarten	L	1.500 N	1.500 N	1.500 N	
Precario - uitvoeringskosten	L	20 N	20 N	20 N	
Precario - teruggave Vitens	L	1.800 N	1.800 N	1.800 N	
Zware casuïstiek 3d	L	700 N			
Arbeidsmarktbeleid - aanvullende beleidsimpuls	L	230 N			
Stadsvisie, uitvoeringsagenda	L	25 N	25 N		
Sociaal Interventie Team	L	499 N			
Vervangingskrediet openbare ruimte	L	27 N			
Versnelling implementatie BAG-WOZ	L	20 V			
Ontwikkeling organisatie - basis verder op orde brengen	L	1.000 N			
Ontwikkeling organisatie - kwaliteitsimpuls organisatie	L	1.000 N			
Vliegroutes	L	50 N			
Taakmutatie Schulden en armoede	B	111 V	111 V		
Reserveren taakmutatie Schulden en armoede	L	111 N	111 N		
OV Knoop Spoorzone: mandelig eigendom	L				175 N
Scenariokeuze integraal erfgoedbeleid	L	107 N	326 N	65 N	87 N
Culturele invulling Frisokazerne	L	175 V	175 V		
Vrijval ontwikkelreserve cultuur	L	250 V			
Malkander	L	215 N			
Bijstand	L	1.000 N	900 N		
Aanvullend inkomen	L	100 N			
Uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme	L	250 N	250 N	150 N	
Handhaving permanente bewoning	L		100 N	250 N	
Groene woonwijken - Operatie steenbreek	L	80 N	71 N	71 N	71 N
Japanse Duizendknoop	L	210 N	280 N	280 N	200 N
Actualiseren Basis in beeld	L	50 N			
Evenementen	L	312 N	100 N		
Reservering Bestuursakkoord	L		1.500 N	1.425 N	325 N
Leges paspoorten en ID-kaarten	L	1.500 V	1.500 V	1.500 V	
In verbinding	L	300 V			
Totaal		4.106 N	2.072 N	741 N	858 N

Bijlage 1E - Overzicht kosten per taakveld

bedragen x € 1.000

Taakveld - Programma	2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
01 Bestuur	4.013		3.936		3.936		3.936	
08 Bestuur en Organisatie	4.013		3.936		3.936		3.936	
010 Mutaties reserves	41.837	-37.596	56.678	-39.571	43.120	-40.812	29.942	-27.270
01 Maatschappelijke voorzieningen	272	-1.450	271	-551	271	-306	270	-331
02 Preventieve ondersteuning	211	-598	213	-129	213	-53	213	-51
03 Individuele ondersteuning	1.534	-1.090	1.573	-717	1.573	-277	1.573	-277
04 Economie en Mobiliteit	108	-354	108	-354	899	-354	3.195	-353
05 Ruimtelijke ontwikkeling	17.487	-20.260	32.089	-26.526	15.837	-27.110	6.624	-14.462
06 Veiligheid	56	13	124	13	124	13	124	13
07 Kwaliteit leefomgeving	1.909	-1.132	2.074	-858	1.959	-905	2.055	-878
08 Bestuur en Organisatie	20.260	-12.725	20.225	-10.450	22.243	-11.821	15.889	-10.931
02 Burgerzaken	2.144	-2.005	2.101	-2.005	2.091	-2.005	2.091	-2.005
08 Bestuur en Organisatie	2.144	-2.005	2.101	-2.005	2.091	-2.005	2.091	-2.005
03 Beheer overige gebouwen en grond	2.600	-3.111	2.562	-3.099	3.312	-3.099	3.459	-3.099
08 Bestuur en Organisatie	2.600	-3.111	2.562	-3.099	3.312	-3.099	3.459	-3.099
04 Overhead	30.791	-4.016	30.149	-4.016	29.519	-4.016	28.037	-4.016
08 Bestuur en Organisatie	30.791	-4.016	30.149	-4.016	29.519	-4.016	28.037	-4.016
05 Treasury	951	-6.561	1.031	-6.494	-75	-5.454	-1.970	-2.926
08 Bestuur en Organisatie	951	-6.561	1.031	-6.494	-75	-5.454	-1.970	-2.926
061 OZB woningen	1.091	-13.842	1.066	-13.842	1.066	-13.842	1.066	-13.842
08 Bestuur en Organisatie	1.091	-13.842	1.066	-13.842	1.066	-13.842	1.066	-13.842
062 OZB niet- woningen	401	-10.248	382	-10.248	382	-10.248	382	-10.248
08 Bestuur en Organisatie	401	-10.248	382	-10.248	382	-10.248	382	-10.248
063 Parkeerbelasting		-554		-554		-554		-565
04 Economie en Mobiliteit		-554		-554		-554		-565
064 Belastingen overig	582	-9.214	582	-9.214	582	-9.214	562	-1.094
04 Economie en Mobiliteit	481	-248	481	-248	481	-248	481	-248
07 Kwaliteit leefomgeving		-509		-509		-509		-509
08 Bestuur en Organisatie	101	-8.457	101	-8.457	101	-8.457	81	-337
07 Algemene uitkering en ov.uitker.gemeentefonds	3	-185.906	3	-189.769	3	-195.413	3	-200.055
06 Veiligheid		-980		0		0		0
08 Bestuur en Organisatie	3	-184.926	3	-189.769	3	-195.413	3	-200.055
08 Overige baten en lasten	4.110	-11	9.619	-661	15.412	-1.261	21.229	-1.861
08 Bestuur en Organisatie	4.110	-11	9.619	-661	15.412	-1.261	21.229	-1.861
11 Crisisbeheersing en brandweer	6.636	-6	6.623	-6	6.638	-6	6.652	-6
06 Veiligheid	6.636	-6	6.623	-6	6.638	-6	6.652	-6
12 Openbare orde en veiligheid	3.604	-240	2.946	-256	2.903	-256	2.903	-256
06 Veiligheid	3.604	-240	2.946	-256	2.903	-256	2.903	-256
21 Verkeer en vervoer	15.071	-596	14.870	-596	15.369	-596	15.814	-596
04 Economie en Mobiliteit	2.345	-5	2.104	-5	2.185	-5	2.217	-5
07 Kwaliteit leefomgeving	12.726	-591	12.767	-591	13.185	-591	13.597	-591
22 Parkeren	770	-907	839	-907	827	-907	817	-907
04 Economie en Mobiliteit	770	-907	839	-907	827	-907	817	-907
31 Economische ontwikkeling	1.376		1.432		1.378		1.441	
04 Economie en Mobiliteit	960		997		944		1.007	
05 Ruimtelijke ontwikkeling	415		435		434		434	
32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	17.052	-16.476	30.519	-29.942	14.441	-14.655	50.921	-53.431
04 Economie en Mobiliteit	17.052	-16.476	30.519	-29.942	14.441	-14.655	50.921	-53.431
33 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	123	-23	123	-23	123	-23	123	-23
04 Economie en Mobiliteit	123	-23	123	-23	123	-23	123	-23
34 Economische promotie	758	-1.561	658	-1.561	502	-1.561	502	-1.561
08 Bestuur en Organisatie	758	-1.561	658	-1.561	502	-1.561	502	-1.561

42 Onderwijshuisvesting	6.986	-228	6.423	-228	6.531	-228	6.530	-228
01 Maatschappelijke voorzieningen	6.665		6.099		6.204		6.200	
08 Bestuur en Organisatie	322	-228	324	-228	327	-228	330	-228
43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.555	-3.649	7.694	-3.649	7.388	-3.342	7.388	-3.342
01 Maatschappelijke voorzieningen	355		355		355		355	
02 Preventieve ondersteuning	4.534	-2.765	4.673	-2.765	4.366	-2.458	4.366	-2.458
03 Individuele ondersteuning	2.667	-884	2.667	-884	2.667	-884	2.667	-884
51 Sportbeleid en activering	7.564	-258	7.598	-258	7.832	-892	7.222	-892
01 Maatschappelijke voorzieningen	7.564	-258	7.598	-258	7.832	-892	7.222	-892
52 Sportaccommodaties	2.163	-1.717	2.579	-1.962	1.641	-1.327	1.614	-1.305
08 Bestuur en Organisatie	2.163	-1.717	2.579	-1.962	1.641	-1.327	1.614	-1.305
53 Cultuurpresentatie, productie en part	4.769	-758	4.838	-758	4.592	-758	4.566	-758
01 Maatschappelijke voorzieningen	3.760		3.829		3.584		3.558	
08 Bestuur en Organisatie	1.009	-758	1.009	-758	1.009	-758	1.009	-758
54 Musea	1.395	-73	1.404	-73	1.404	-73	1.404	-73
01 Maatschappelijke voorzieningen	1.395	-73	1.404	-73	1.404	-73	1.404	-73
55 Cultureel erfgoed	478	-88	467	-88	467	-88	517	-88
01 Maatschappelijke voorzieningen	469	-80	458	-80	458	-80	508	-80
08 Bestuur en Organisatie	9	-9	9	-9	9	-9	9	-9
56 Media	2.912		2.912		2.912		2.912	
01 Maatschappelijke voorzieningen	2.912		2.912		2.912		2.912	
57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.503	-383	6.501	-383	6.490	-383	6.499	-383
05 Ruimtelijke ontwikkeling	291		313		311		310	
07 Kwaliteit leefomgeving	6.212	-372	6.188	-372	6.179	-372	6.188	-372
08 Bestuur en Organisatie	0	-11	0	-11	0	-11	0	-11
61 Samenkracht en burgerparticipatie	11.075	-683	10.815	-676	10.751	-676	10.700	-676
02 Preventieve ondersteuning	10.606	-217	10.346	-217	10.280	-217	10.230	-217
08 Bestuur en Organisatie	469	-466	470	-459	470	-459	470	-459
62 Wijkteams	6.158	-38	5.282	-38	5.282	-38	5.282	-38
02 Preventieve ondersteuning	6.143	-22	5.266	-22	5.266	-22	5.266	-22
08 Bestuur en Organisatie	15	-16	15	-16	15	-16	15	-16
63 Inkomensregelingen	32.239	-24.690	32.162	-24.690	32.052	-24.690	32.053	-24.690
03 Individuele ondersteuning	31.703	-24.690	31.625	-24.690	31.514	-24.690	31.514	-24.690
05 Ruimtelijke ontwikkeling	435		435		435		435	
07 Kwaliteit leefomgeving	86		87		88		89	
08 Bestuur en Organisatie	15		15		15		15	
64 Begeleide participatie	14.539		13.827		13.651		13.433	
03 Individuele ondersteuning	14.539		13.827		13.651		13.433	
65 Arbeidsparticipatie	799	-66	569	-26	284	-26	672	-26
03 Individuele ondersteuning	799	-66	569	-26	284	-26	672	-26
66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.538		2.538		2.538		2.538	
03 Individuele ondersteuning	2.538		2.538		2.538		2.538	
671 Maatwerkdienstverlening 18+	19.224	-689	19.240	-689	19.311	-689	19.321	-689
03 Individuele ondersteuning	19.224	-689	19.240	-689	19.311	-689	19.321	-689
672 Maatwerkdienstverlening 18-	22.545		22.666		22.804		22.804	
03 Individuele ondersteuning	22.545		22.666		22.804		22.804	
681 Geëscaleerde zorg 18+	25.810	-1.281	25.475	-1.281	25.388	-1.281	25.388	-1.281
02 Preventieve ondersteuning	1.477		1.418		1.471		1.471	
03 Individuele ondersteuning	24.253	-1.204	23.977	-1.204	23.837	-1.204	23.837	-1.204
08 Bestuur en Organisatie	81	-77	81	-77	81	-77	81	-77
682 Geëscaleerde zorg 18-	1.534		1.543		1.554		1.554	
03 Individuele ondersteuning	1.534		1.543		1.554		1.554	
71 Volksgezondheid	3.866		3.866		3.866		3.750	
02 Preventieve ondersteuning	3.866		3.866		3.866		3.750	
72 Riolerig	12.190	-10.923	12.064	-11.091	12.184	-11.162	10.354	-11.281
07 Kwaliteit leefomgeving	12.190	-10.923	12.064	-11.091	12.184	-11.162	10.354	-11.281
73 Afval	11.167	-11.936	11.073	-11.816	11.082	-11.706	11.123	-11.606
05 Ruimtelijke ontwikkeling	11.167	-11.936	11.073	-11.816	11.082	-11.706	11.123	-11.606

74 Milieubeheer	1.332	90	1.230	0	710	0	710	0
05 Ruimtelijke ontwikkeling	1.332	90	1.230	0	710	0	710	0
75 Begraafplaatsen en crematoria	1.266	-1.288	1.262	-1.288	1.321	-1.288	1.310	-1.288
07 Kwaliteit leefomgeving	1.257	-1.288	1.253	-1.288	1.314	-1.288	1.303	-1.288
08 Bestuur en Organisatie	9		9		7		7	
81 Ruimtelijke ordening	20.662	-16.439	27.008	-29.723	28.155	-14.452	15.371	-5.865
05 Ruimtelijke ontwikkeling	20.644	-16.439	26.991	-29.723	28.138	-14.452	15.353	-5.865
07 Kwaliteit leefomgeving	18		18		18		18	
82 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	46.911	-44.454	30.426	-30.330	34.368	-33.152	50.960	-49.711
05 Ruimtelijke ontwikkeling	45.931	-44.454	30.426	-30.330	34.368	-33.152	50.960	-49.711
06 Veiligheid	980		0		0		0	
83 Wonen en bouwen	8.329	-3.999	8.262	-4.029	8.118	-4.029	8.111	-4.011
04 Economie en Mobiliteit	4		4		4		4	
05 Ruimtelijke ontwikkeling	7.392	-3.955	7.297	-3.985	7.153	-3.985	7.150	-3.967
08 Bestuur en Organisatie	934	-45	961	-45	961	-45	958	-45
Eindtotaal	416.423	-416.423	435.840	-435.840	414.203	-414.203	441.993	-441.993

Bijlage 1F - Geprognosticeerde balans 2019-2022

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Prognose 2018 Boekwaarde 01-01-2018	Prognose 2019 Boekwaarde 01-01-2019	Prognose 2020 Boekwaarde 01-01-2020	Prognose 2021 Boekwaarde 01-01-2021	Prognose 2022 Boekwaarde 01-01-2022
Immateriële vaste activa	1.122	1.414	1.403	1.357	1.485
Materiële vaste activa economisch nut	169.237	217.645	244.905	227.517	196.581
Materiële vaste activa economisch nut, met mogelijke heffing ter bestrijding van de kosten	11.966	12.802	11.936	11.068	10.202
Materiële vaste activa maatschappelijk nut	57.740	71.019	78.993	82.136	86.274
Financiële vaste activa	87.272	82.978	80.412	77.767	75.176
Totaal vaste activa	327.337	385.858	417.648	399.846	369.718
Voorraden	101.369	103.441	83.925	79.411	91.812
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	30.964	14.892	14.892	14.892	14.892
Liquide middelen	6.413	3.511	3.511	3.511	3.511
Overlopende activa	39.957	39.795	39.795	39.795	39.795
Totaal vlottende activa	178.703	161.638	142.122	137.608	150.009
Totaal Activa	506.040	547.495	559.771	537.454	519.728
Eigen vermogen	133.105	113.451	117.692	134.798	137.116
Voorzieningen	48.292	48.174	43.020	40.056	38.151
Vaste schulden met een looptijd ≥ 1 jaar	227.143	258.139	281.040	264.727	253.546
Totaal vaste passiva	408.540	419.764	441.752	439.581	428.813
Vlottende schulden met een looptijd < 1 jr.	18.865	42.485	42.885	42.185	45.685
Overlopende passiva	36.969	40.017	29.904	10.458	0
Overige overlopende passiva	41.666	45.230	45.230	45.230	45.230
Totaal vlottende passiva	97.500	127.731	118.018	97.873	90.915
Totaal Passiva	506.040	547.495	559.771	537.454	519.728

Bijlage 2 - Meerjarenoverzicht reserves

Progr.	Cat.	V/S	Nr.	Rente ja/nee	Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2018	Resultaat- bestemming vorig jaar	Boekwaarde 1/1 na resultaat- bestemming	Rente	Bij	Af	Afschrijvings- bijdrage	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde 31-12-2022
1	4	I	R430	nee	Onderwijs - Huisvesting	3.188.868	0	3.188.868	0	0	1.138.968	0	2.049.900	991.126	991.126	991.126	991.126
1	4	S	R620	nee	Tijdelijk Jongerenwerk 2015-2017	126.000	0	126.000	0	0	0	126.000	0	0	0	0	0
1	4	I	R440	nee	Cultuur	493.046	0	493.046	0	56.887	89.750	0	460.183	403.320	316.457	259.594	227.731
1	4	I	R441	ja	Kunst en Cultuur - Ontwikkeifonds	451.558	0	451.558	13.547	3.205	10.000	0	458.309	465.264	472.427	479.804	487.404
1	4	I	R442	nee	Kunstaankopen	491.091	0	491.091	0	51.890	171.440	0	371.542	319.042	136.542	169.042	201.542
1	4	I	R443	nee	Monumenten	222.693	0	222.693	0	120.000	128.600	0	213.893	220.093	226.293	232.493	188.693
1	6	S	R647	ja	Sporthal Ut Sporthuis	890.853	0	890.853	26.726	0	0	47.387	870.192	846.911	826.991	804.414	781.159
1	6	S	R660	ja	Museum Oud Lunteren	34.421	0	34.421	1.033	0	0	1.629	33.825	33.211	32.578	31.926	31.255
1	6	S	R661	ja	Kijk- en Luistermuseum	24.026	0	24.026	721	0	0	2.013	22.734	21.403	20.082	18.620	17.166
2	4	I	R433	nee	Onderwijs - Achterstandsbeleid	1.543.563	0	1.543.563	0	182.529	60.901	0	1.665.191	1.786.819	1.908.447	2.090.976	2.273.505
3	4	I	R439	ja	Specialisatiereserve laagst van Lagen	384.501	0	384.501	11.535	0	11.535	0	384.501	384.501	384.501	384.501	384.501
3	4	I	R453	nee	Inburgering	605.266	174.000	779.266	0	0	495.000	0	284.266	0	0	0	0
3	4	I	R454	nee	Regionaal Werk Bedrijf	648.444	0	648.444	0	0	0	0	648.444	648.444	648.444	648.444	648.444
3	4	I	R455	nee	Reserve Arbeidsmarktregio Food/Valley	1.188.500	90.000	1.278.500	0	0	121.750	0	1.156.750	1.156.750	1.156.750	1.156.750	1.156.750
3	4	I	R460	nee	Maatschappelijke opvang	2.644.428	0	2.644.428	0	0	485.300	0	2.159.128	1.546.828	1.160.528	914.228	667.328
3	4	I	R461	nee	Vrouwensopvang/aanpak ouderen mishandeling	167.533	0	167.533	0	81.000	124.700	0	123.833	123.833	123.833	123.833	123.833
3	4	I	R462	nee	Beschermde Wonen	3.919.730	0	3.919.730	0	0	508.750	0	3.410.980	4.900.980	6.429.980	7.958.980	9.487.981
3	4	I	R463	nee	Fonds impuls sociaal domein	1.160.389	0	1.160.389	0	0	828.389	0	332.000	0	0	0	0
4	4	I	R411	nee	Parkeren	136.897	0	136.897	0	0	136.897	0	0	0	0	0	0
4	4	S	R430	nee	Werkgelegenheid	301.967	0	301.967	0	100.000	145.000	0	206.967	211.967	166.967	121.967	76.967
4	6	S	R601	ja	Kapitaallasten Verkeer	242.500	0	242.500	7.275	0	0	13.432	236.343	230.186	224.030	217.874	211.717
4	6	S	R602	ja	Kapitaallasten Parkeren	137.022	0	137.022	4.111	0	0	7.624	133.509	129.996	126.483	122.970	119.458
5	3	S	R300	nee	Afval	2.308.319	0	2.308.319	0	586.869	0	0	2.895.188	2.422.670	1.924.186	1.306.756	548.360
5	4	I	R470	ja	Veluwe Poort - Spoorzone Ede	13.007.980	0	13.007.980	390.239	4.031.889	3.207.648	0	14.222.460	15.991.861	16.471.617	8.527.052	0
5	4	I	R471	ja	Veluwe Poort - Parklaan	4.402.859	0	4.402.859	132.086	200.000	1.154.135	0	3.580.810	133.152	4.688.509	1.569.389	2.900.200
5	4	I	R475	nee	Landschapsfonds	177.772	0	177.772	0	160.000	228.337	0	109.435	44.435	44.435	44.435	44.435
5	4	I	R477	ja	Starters- en doorstromers	2.499.954	0	2.499.954	74.999	161.000	478.500	0	2.257.453	2.189.177	2.150.852	2.104.078	2.039.900
5	4	I	R480	nee	soodmanering	613.030	-900.000	313.030	0	50.000	180.000	0	183.030	119.030	146.030	171.030	197.030
5	4	I	R680	ja	Structuurvisie Buitengebied	150.828	0	150.828	4.525	107.087	0	4.525	257.914	321.802	306.649	291.496	276.343
5	6	S	R683	ja	R&T route structuren	180.000	0	180.000	5.400	0	0	0	185.400	190.962	177.191	163.457	149.760
5	7	I	R700	nee	Grondbedrijf	0	2.700.000	2.700.000	0	141.000	852.425	0	1.988.575	1.144.150	1.702.725	1.922.300	4.163.875
6	4	I	R400	nee	Overgangsrecht FLO	820.995	0	820.995	0	67.390	0	0	888.385	944.217	1.068.660	1.193.103	1.317.546
7	4	S	R416	nee	Begraven	705.668	0	705.668	0	0	136.318	0	569.350	392.801	250.048	46.004	-146.827
7	4	I	R417	nee	Onderhoud & vervanging openbare ruimte	1.955.595	0	1.955.595	0	0	1.290.000	0	665.595	440.595	440.595	440.595	440.595
7	6	S	R605	ja	Riolering buitengebied	7.761.725	0	7.761.725	232.852	0	0	726.779	7.267.798	6.773.871	6.279.944	5.786.017	5.292.089

Progr.	Cat.	VS	Nr.	Rente ja/nee	Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2018	Resultaat- bestemming vorig jaar	Boekwaarde 1/1 na resultaat- bestemming	Rente	Dij	Ad	Afschrijvings- bijdrage	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde 31-12-2022
8	1	I	R100	nee	Algemene reserve	22.662.993	1.813.040	24.476.032	0	2.590.591	16.400.500	0	10.666.123	14.805.842	20.936.757	27.134.670	32.719.331
8	2	S	R200	ja	Algemene reserve - Begroting	6.620.841	0	6.620.841	198.625	0	198.625	0	6.620.841	6.620.841	6.620.841	6.620.841	6.620.841
8	2	S	R201	ja	Algemene reserve - Rente begroting	9.656.273	0	9.656.273	289.689	0	289.689	0	9.656.273	9.656.273	9.656.273	9.656.273	9.656.273
8	4	I	R472	nee	Woningbouw	331.281	0	331.281	0	0	0	0	331.281	331.281	331.281	331.281	331.281
8	4	S	R490	nee	Lastenverlichting burgers	0	0	0	750.000	0	0	0	750.000	2.250.000	3.750.000	5.250.000	5.250.000
8	4	I	R491	nee	Lokale arbeidsvoorwaarden	280.614	0	280.614	102.000	102.000	0	0	280.614	280.614	280.614	280.614	280.614
8	4	I	R492	nee	BTW - Compensatiefonds	1.319.064	0	1.319.064	2.400.035	0	1.860.000	1.859.089	2.519.114	3.359.139	4.099.164	4.949.189	
8	4	I	R493	ja	Cofinanciering	1.431.934	0	1.431.934	42.958	0	352.692	0	1.122.201	708.467	729.721	751.612	774.161
8	4	I	R495	nee	Overlopende verplichtingen	1.176.069	535.000	1.711.069	0	895.392	0	815.677	455.677	155.677	155.677	155.677	
8	4	I	R496	nee	Kapitaallasten	1.242.145	0	1.242.145	0	1.435.665	177.000	0	2.500.810	3.639.116	4.630.536	5.621.956	6.613.376
8	4	I	R499	nee	Investeringsfonds Impuls Ede	1.084.424	0	1.084.424	0	5.550.000	4.885.000	0	1.749.424	5.673.424	9.797.424	14.597.424	14.597.424
8	5	I	R500	nee	Bedrijfsmiddelen - Personeel	1.591.011	0	1.591.011	0	3.000	1.565.704	0	28.307	15.391	25.475	35.559	45.643
8	5	I	R501	ja	Bedrijfsmiddelen - Kapitaallasten	850.974	0	850.974	25.530	276.009	964.803	0	187.710	66.322	69.602	72.580	76.459
8	5	I	R502	ja	Bedrijfsmiddelen - Algemeen	4.199.314	0	4.199.314	125.979	651.115	267.637	0	4.711.771	4.827.925	4.997.239	4.168.732	3.769.021
8	5	I	R503	ja	Bedrijfsmiddelen - Huisvesting	2.120.894	0	2.120.894	63.627	566.581	268.519	0	2.482.583	2.510.762	2.534.314	2.660.983	2.859.765
8	5	I	R504	nee	Bedrijfsmiddelen - Automatisering	3.613.800	0	3.613.800	0	1.327.859	2.059.543	0	2.882.116	2.051.513	1.057.974	394.564	1.134.807
8	5	I	R505	nee	Bedrijfsmiddelen - Herbazettingsgelden	335.828	0	335.828	0	88.442	0	0	424.270	512.712	601.154	689.596	778.038
8	8	S	R621	ja	Egalisatieres. kapitaallasten gem. vastgoed	11.830.625	0	11.830.625	405.787	1.695.703	0	964.022	12.968.093	12.414.321	11.895.701	11.452.152	11.009.326
8	8	S	R622	ja	Egalisatieres. kapitaallasten OHW	3.886.159	0	3.886.159	65.714	-1.426.706	0	105.166	2.420.001	2.379.030	2.336.830	2.293.263	2.248.593
8	8	S	R623	nee	Exploitatie vastgoed	400.000	0	400.000	0	387.758	0	138.044	649.712	641.897	628.654	619.412	628.050
						128.232.253	5.012.040	133.234.293	2.122.957	22.501.786	40.411.647	3.996.621	113.650.768	117.691.907	134.798.037	137.116.096	139.798.382

* In het meerjarig verloop van de reserve Begraven is de actualisatie 2018 (€ 210.000 V) nog niet verwerkt. Na verwerking heeft deze reserve een positief saldo.

Cat.	Afk.	Omschrijving
1	AR	Algemene reserve
2	OAR	Overige algemene reserve
3	BR	Bestemmingsreserve
4	OBR	Overige bestemmingsreserve
5	PBR	Personeel- en bedrijfsreserve
6	ERK	Egalisatiereserve kapitaallasten
7	BRG	Bestemmingsreserve grondbedrijf

Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen

Dot.	Progr.	Rij	Omschrijving	Rekenwaaide 1-1-2018	Rente	Realisatie Rj	NI	Rekenwaaide 31-12-2018	Rj	NI	Rekenwaaide 31-12-2019	Rj	NI	Rekenwaaide 31-12-2020	Rj	NI	Rekenwaaide 31-12-2021	Rj	NI	Rekenwaaide 31-12-2022
01	3	V000	Voorziening liquidatie Penmar	2.020.382	0	0	1.477.404	1.100.000	0	501.200	000.000	0	000.000	200.212	0	121.910	150.000	0	79.151	79.151
01	5	V001	Werkhouderspens. en uitkeringen	4.981.863	0	0	0	4.981.863	0	0	4.981.863	0	0	4.981.863	0	0	4.981.863	0	0	4.981.863
02	8	V047	Deelhouder Bcm vastgoedparticipatie	2.922.895	0	1.742.320	2.881.296	1.765.717	1.162.320	251.502	2.674.554	1.162.320	1.726.388	2.330.266	1.162.320	1.582.245	1.890.142	1.162.320	1.128.047	1.724.235
04	7	V063	Risicotoeslagen-beheer	27.749.161	660.630	7.187.990	6.330.121	40.267.640	7.746.658	12.210.358	34.704.110	7.407.332	9.427.526	22.673.608	7.746.962	9.100.000	31.220.671	6.940.265	7.749.000	29.411.866
05	3	V024	Dubieuze debiteuren -WIZ	2.700.074	0	0	0	2.700.074	0	0	2.700.074	0	0	2.700.074	0	0	2.700.074	0	0	2.700.074
05	5	V080	Dubieuze debiteuren-Algemeen	1.126.000	0	0	0	1.126.000	0	0	1.126.000	0	0	1.126.000	0	0	1.126.000	0	0	1.126.000
06	4/5	V061	Negatieve plannen (Breedbedrijf)	87.744.000	1.254.880	0	15.184.000	98.814.880	1.076.288	0	94.893.178	1.087.824	1.572.000	94.417.000	1.088.540	15.148.000	42.597.541	847.147	17.099.000	26.306.488
				119.989.972	2.015.480	9.012.312	24.982.911	106.077.664	10.077.276	14.068.188	109.041.756	9.759.266	12.105.488	98.646.614	10.886.274	29.962.164	84.822.894	7.981.652	26.094.190	66.706.247

Categorie 1 - Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Categorie 2 - Voorzieningen ter egalisering van kosten

Categorie 3 - Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.

Categorie 4 - Voorzieningen voor bijdragen aan vervangingsmaatregelen waarvoor een heffing wordt geheven

Categorie 5 - Correctie op de balanspost debiteuren

Categorie 6 - Correctie op de balanspost voorraden

Bijlage 4 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvermogen

Netto schuldquote

Dit kengetal geeft de verhouding tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen weer en geeft daarmee inzicht in het niveau van de schuldenlast.

De VNG heeft richtlijnen aangegeven voor dit kengetal; als de schulden van de gemeenten lager zijn dan het eigen vermogen (schuldquote is minder dan 100%) dan wordt dit als voldoende beschouwd, is de schuldquote hoger dan 130% dan wordt dit als onvoldoende gezien. De netto gecorrigeerde schuldquote houdt rekening met de door de gemeente doorgeleende gelden aan derden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen zien en geeft daarmee aan of de gemeente aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De VNG heeft in 2013 aangegeven dat een solvabiliteitsratio van minder dan 20% als onvoldoende wordt beschouwd, en een percentage van meer dan 30% als voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal structurele exploitatieruimte toont welke structurele ruimte de gemeente heeft om haar eigen lasten te dragen. Het is een maatstaf voor het verschil tussen de structurele baten en structurele lasten van de gemeente. De bepaling gebeurt door het saldo van de structurele baten en lasten te delen door de totale baten en dit uit te drukken in een percentage. Een negatieve waarde van dit kengetal geeft dat er meer structurele lasten dan baten zijn, vice versa voor een positieve waarde.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de boekwaarde van de grond) is ten opzichte van de totale jaarlijkse baten van de gemeente. Hoe lager deze ratio is hoe minder risico de gemeente loopt omtrent negatieve waardeontwikkeling van de grondpositie.

De beoordeling van dit kengetal is lastig. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod. Dit vraagt dan ook om meer uitleg dan naar voren komt uit een kengetal. Zie hiervoor de paragraaf Grondbeleid en het MPG 2017.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk van deze gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Als deze ratio zich onder de 100% bevindt is de belastingdruk lager dan gemiddeld, ligt deze erboven dan is de belastingdruk hoger dan gemiddeld.

Bijlage 5 - Berekening kostendekkendheid tarieven

Tarief afvalstoffenheffing	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente en btw	12.171.674
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	2.058.768
Netto kosten taakveld	10.112.906
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	237.094
BTW	1.560.478
Totale kosten	11.910.477
Opbrengst heffingen	10.350.000
Dekkingspercentage	87%

Tarief rioolheffing	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente en btw	11.039.910
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	915.961
Netto kosten taakveld	10.123.949
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	595.051
Totale kosten	10.719.000
Opbrengst heffingen	10.719.000
Dekkingspercentage	100%

Tarief leges burgerzaken	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	684.907
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	
Netto kosten taakveld	684.907
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	973.258
BTW	74.498
Totale kosten	1.732.664
Opbrengst heffingen	1.272.795
Dekkingspercentage	73%

Tarief leges omgevingsvergunningen

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	2.953.935
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	
Netto kosten taakveld	2.953.953
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	186.091
BTW	568.526
Totale kosten	3.708.551
Opbrengst heffingen	3.750.000
Dekkingspercentage	101%

Tarief leges bestemmingsplannen

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	773.762
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	
Netto kosten taakveld	773.762
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	499.628
BTW	12.861
Totale kosten	1.225.009
Opbrengst heffingen	647.672
Dekkingspercentage	53%

Tarief begraafrechten

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	1.266.371
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	
Netto kosten taakveld	1.266.371
Toe te rekenen kosten	1.257.467
Overhead inclusief (omslag)rente	207.140
BTW	
Totale kosten	1.464.607
Opbrengst heffingen	1.288.058
Dekkingspercentage	88%

Bijlage 6 - Vaste activa

Uitsluiting	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving	Geen afschrijving
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
Gronden en Terreinen incl OZ	32.295.334	32.295.334	311.080	0	32.295.334	1.089.040	0	0	911.072	911.072	38.395.710	36.707.319	920.470	33.767.319	928.178	36.707.319	920.470	33.767.319	928.178
Recht op gebruik	118.888.939	118.888.939	16.277.442	2.738.123	131.226.021	23.101.874	3.818.108	324.889	2.887.884	8.288.952	88.497.928	98.783.178	6.086.192	181.223.067	7.781.827	104.185.828	7.380.739	185.073.178	7.781.827
Overige materiële activa	1.058.918	1.058.918	0	0	1.058.918	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	8.618.607	8.618.607	0	0	8.618.607	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	739.513	739.513	0	0	739.513	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	19.802.407	19.802.407	85.080	251.744	19.802.407	2.707.127	1.502.107	239.832	425.081	2.069.953	14.196.368	12.715.034	1.894.282	11.215.173	1.318.304	8.741.202	1.022.072	3.261.433	1.318.304
Overige materiële activa	4.807.808	4.807.808	0	0	4.807.808	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Materiële vaste activa	368.768.938	368.768.938	32.671.021	11.969.923	362.572.627	59.337.769	11.938.912	3.899.471	6.192.627	13.182.669	219.432.327	204.823.710	20.465.577	273.787.385	19.258.918	219.536.415	19.089.599	279.284.045	19.258.918
Recht op gebruik	2.887.884	2.887.884	0	0	2.887.884	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	58.589	58.589	0	0	58.589	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	72.124.718	72.124.718	0	0	72.124.718	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	19.814.807	19.814.807	0	0	19.814.807	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige materiële activa	14.706.177	14.706.177	20.080	0	14.734.177	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	169.912.304	169.912.304	30.080	0	169.941.284	36.026.076	2.894.106	0	2.789.690	5.363.785	62.877.728	66.411.622	62.860.660	77.767.165	6.196.714	76.576.397	6.171.882	72.081.174	6.196.714
Bidrag aan activa van derden	3.552.533	3.552.533	180.080	967.969	2.744.579	2.138.878	118.258	937.596	85.446	173.775	1.413.963	1.432.332	175.788	1.387.131	175.808	1.434.591	182.193	1.348.014	1.387.131
Immateriële vaste activa	3.552.533	3.552.533	180.080	967.969	2.744.579	2.138.878	118.258	937.596	85.446	173.775	1.413.963	1.432.332	175.788	1.387.131	175.808	1.434.591	182.193	1.348.014	1.387.131
Totaal activa	474.128.578	474.128.578	32.983.021	11.967.483	495.185.840	143.362.581	13.754.907	4.817.834	11.682.785	24.737.279	354.823.710	358.838.874	25.690.425	385.941.541	24.864.238	382.816.937	24.446.690	344.145.035	24.864.238

Bijlage 7 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Waarde
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	639
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	681
WOZ-waarde woningen	1.000 euro	2018	244
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	13,3
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	196
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	4,9
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	2,9
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	3,6
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	3,5
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	4
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inwoners 12-17 jaar	2017	58
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	1,56
Hardekern jongeren	per 10.000 inwoners 12-14jaar	2014	1,6
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	%	2015	9
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	%	2015	9
Demografische druk	%	2018	75,1
% Niet-sporters	%	2016	47,6
Banen	per 1.000 inwoners 15-64jaar	2017	797,1
Vestigingen	per 1.000 inwoners 15-64jaar	2017	141
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	68,4
Functiemenging	%	2017	53,8
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inwoners 18jaar en ouder	tweede halfjaar 2017	28,4
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	tweede halfjaar 2017	42,2
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inwoners	tweede halfjaar 2017	50
% Kinderen in armoede	%	2015	4,43
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	0,83
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2016	1,4
Absoluut verzuim	per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2017	2,38
Relatief verzuim	per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2017	17,54
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	tweede halfjaar 2017	8,3
Jongeren met jeugdreclassering	%	tweede halfjaar 2017	0,3
Jongeren met jeugdbescherming	%	tweede halfjaar 2017	1

www.waarstaatjegemeente.nl

maandag 17 september 2018

Bijlage 8 - Kerngegevens

Omschrijving	01-01-2018	01-01-2019
Aantal inwoners	114.660	115.800
<i>Voorlopig aantal per 1-1-2019</i>		
van 0 -3 jaar	5.360	5.400
<i>Voorlopig aantal per 1-1-2019.</i>		
van 4 -16 jaar	18.840	18.600
<i>Voorlopig aantal per 1-1-2019.</i>		
van 17 - 64 jaar	70.340	71.000
<i>Voorlopig aantal per 1-1-2019.</i>		
van 65 jaar en ouder	20.120	20.800
<i>Voorlopig aantal per 1-1-2019.</i>		
Aantal uitkeringsgerechtigden WWB/IOAW/IOAZ/BBZ	1.903	1.862
Aantal gerealiseerde WSW-plaatsen in arbeidsjaren	314,7	301,93

Omschrijving	01-01-2018	01-01-2019
Oppervlakte gemeente	31.868	31.868
<i>In ha.</i>		
Aantal adressen	56.845	57.569
<i>Gegevens afkomstig uit BAG</i>		
Aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	50.207	50.750
<i>Gegevens afkomstig uit BAG</i>		
Verblijfsobject gevormd	2.165	2.200
<i>Uit een vergunningverlening ontstaat een adres met de status gevormd. Dit zal pas wijzigen als de bouw wordt gestart of is gereedgemeld.</i>		
Verblijfsobject in gebruik	47.254	54.548
<i>Een adres is actief.</i>		
Verblijfsobject in gebruik (niet ingemeten)	788	821
<i>Op een bestaand adres is een verbouwingsvergunning verleend of de gereedmelding van een nieuwbouw is gedaan. Het adres is actief.</i>		
Wegen: asfalt en beton	3.331.487	3.337.363
<i>In m2. Stand 10-08-2018.</i>		
Wegen: elementen	2.675.462	2.758.958
<i>In m2. Stand 10-08-2018.</i>		
Wegen: onverhard	667.723	672.473
<i>In m2. Stand 10-08-2018.</i>		
Bomen	63.212	63.532
<i>Aantal</i>		
Gazon	631.653	612.784
<i>In m2</i>		
Bermen	2.496.640	2.464.346
<i>Binnenstedelijk en buitengebied in m2.</i>		
Bos en natuurgebied	2.461	2.467
<i>In ha</i>		
Aantal speelplekken	209	214
<i>Exclusief trapveldjes</i>		
Aantal speelplekken	236	238

Inclusief trapveldjes

Lengte vrijvervalriolering	637	655
<i>In km.</i>		

Lengte (km) mechanische riolering	366	366
-----------------------------------	-----	-----

Hiervan is 115 km vrij vervalleiding in het buitengebied.

Lichtmasten	19.250	
-------------	--------	--

Aantal.

Verkeersregelinstallaties	30	28
---------------------------	----	----

Aantal.

Bijlage 9 - EMU saldo

Omschrijving	2018	2019	2020
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-13.285	-3.191	9.157
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	13.123	21.004	3.891
3. Mutatie voorzieningen	-13.955	-3.986	-3.346
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-40.363	-28.181	1.920

Bijlage 10 - Begrotingssubsidies

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van subsidies die worden verstrekt op basis van de gemeentelijke begroting. Dit is een van de grondslagen voor het verstrekken van een subsidie op basis van de Algemene wet bestuursrecht. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen, de activiteiten en het (maximale) subsidiebedrag.

Vanaf 2019 zullen de middelen van de sociaal teams voor de werkzaamheden intake en regie en screening en beschikkingen middels een begrotingssubsidie uitgekeerd worden. De Woonadviescommissie gaat een begrotingssubsidie ontvangen voor het geven van adviezen over woningbouwprojecten.

Ontvanger subsidie		bedragen x € 1.000
Woonadviescommissie (WAC)		5
Sociaal teams Intake & Regie		2.000
• Youke • Pactum • Lindenhout • 's Heeren Loo • JBG • MEE • Opella • Stimenz • RIBW • Leger des Heils		

Bijlage 11 - MPG Lite 2018

MPG Lite 2018

16 oktober 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	158
1. Inleiding	160
2. Ontwikkelingen 2018.....	161
2.1 Ontwikkeling van de markt.....	161
2.2 Voortgang programma	162
2.3 Voortgang financieel.....	163
2.4 Ontwikkeling beleid en regelgeving	163
3. Financiële resultaten	165
3.1 Autonome ontwikkelingen	165
3.2 Overige ontwikkelingen	166
4. Risico's	168
5. Voorziening en resultaat grondbedrijf	169
5.1 Voorziening Negatieve Plannen.....	169
5.2 Resultaat 2018.....	169
6. Bijlagen	170
Bijlage 1 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2018.....	170
Bijlage 2 - Actualisatie risico's	171
Bijlage 3 - Voorziening Negatieve Plannen.....	172

Samenvatting

MPG lite is geen actualisatie, maar geeft de verwachting aan van de ontwikkeling van het resultaat ten opzichte van de prognose in het MPG 2018. Volledige actualisatie vindt plaats op basis van actualisatie van uitgangspunten en projecten bij MPG 2019.

Ontwikkelingen

Marktontwikkeling

De eerste helft van dit jaar wordt gekenmerkt door een blijvend actieve markt voor bouwgrond. Hoewel de start bouw in de eerste helft van het jaar met 213 woningen sterk achterblijft bij de verwachting (Integraal Portefeuillemanagement Wonen verwachting circa 900 woningen voor heel 2018), wordt verwacht dat de tweede helft van dit jaar nog een behoorlijke inhaalslag wordt gemaakt.

Voor Ede was voor de start bouw van woningen binnen de gemeentelijke grondexploitaties uitgegaan van 694 woningen in 2018. De voortgang binnen de plannen doet veronderstellen dat dit jaar binnen de gemeentelijke grondexploitaties circa 450 woningen in aanbouw worden genomen.

Voor de bedrijventerreinen loopt de productie voor op de verwachting. Waarschijnlijk wordt ten opzichte van de geplande 7 hectare dit jaar circa 8,4 hectare bedrijfsgrond geleverd. Per saldo zal de voortgang van de ontwikkeling van woningbouw en bedrijventerreinen in 2018 geen noemenswaardig effect op de resultaten van de gemeentelijke plannen hebben.

Ontwikkelingen in de plannen

De voortgang van de ontwikkeling van de plannen loopt iets achter ten opzichte van het verwachte tempo. Verwacht wordt dat dit jaar binnen de grondexploitaties € 22 miljoen aan kosten wordt gemaakt (begroot was € 32 miljoen) en dat € 40 miljoen aan opbrengsten wordt gerealiseerd (begroot was € 47 miljoen). Daarmee zal de boekwaarde van de grondexploitaties naar de huidige inzichten dalen met € 19 miljoen tot ongeveer € 149 miljoen.

De ontwikkeling van de verwachte planresultaten verloopt in hoofdlijnen nog conform de ramingen uit het MPG 2018. Voor een drietal plannen worden afwijkingen verwacht:

- Reehorsterweg, € 0,2 miljoen nadeel door hogere kosten voor het wegnemen van de asbest verontreiniging dan geraamd.
- Veluwe Poort Kop van de Parkweg, € 0,2 miljoen nadeel door het vervallen van een deel van de ISV3 subsidie vanuit de provincie.
- Smachtenburgerweg Harskamp, € 0,1 miljoen nadeel door het terugtrekken van de beoogde ontwikkelaar waardoor vertraging is opgetreden.

Ontwikkeling Portefeuille

In de grondexploitaties is voor 2018 gerekend met een rente over de boekwaarde van 2,5%. Actualisatie van de berekening van de aan de grondexploitaties toe te rekenen rente geeft een verhoging van de rentetoerekening met 0,27%. Daarmee worden de grondexploitaties in 2018 met € 0,5 miljoen extra belast.

Winst projecten 2018

In het MPG 2018 is voor de bepaling van het resultaat over 2018 rekening gehouden met de afsluiting van het positieve plan Veenderweg - Ganzeweide met een resultaat van € 0,1 miljoen.

Daarnaast moet naar aanleiding van de aanpassing in 2017 van de regels uit het Besluit Begroting en Verantwoording tussentijdse gerealiseerde winst worden genomen en verwerkt in het resultaat. Afhankelijk

van de te hanteren rekensystematiek en de verdere ontwikkeling van de projecten in 2018 wordt dit jaar een tussentijdse winstneming verwacht van tussen de € 1,4 en € 2,1 miljoen.

Verwacht resultaat 2018

In het MPG 2018 is een resultaat over 2018 van € 0,7 miljoen negatief geraamd. Op basis van de actuele ontwikkelingen verwachten we nu een positief resultaat van € 0,3 miljoen. Het verwachte positieve resultaat over 2018 kan worden toegevoegd aan de bedrijfsreserve. Na toevoeging van het resultaat wordt verwacht dat de hoogte van de bedrijfsreserve € 3,0 miljoen bedraagt.

Ontwikkeling bedrijfsreserve 2018	bedragen x € 1	
	MPG 2018	MPG lite 2018
Stand 1 januari	2.700.000	2.700.000
<i>Afsluiting plannen per 31 december</i>		
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	141.000	140.000
Diversen NP (G11811/G24400)		-1.000
Toevoeging VNP MPG 2018 lite		-752.000
Toevoeging tussentijdse winstneming		1.455.000
Product- en beleidsontwikkeling	-130.000	-130.000
Rente BW grondexploitaties Afsl. Horapark en Harskamp uitbreiding BT	-89.000	-89.000
Exploitatiekosten MVA	-262.000	5.000
Vaste afdrachten	-371.425	-350.000
Stand 31 december	1.988.575	2.978.000

Het hierboven weergegeven resultaat betreft een voorlopige verwachting. Het uiteindelijke resultaat wordt bepaald bij de Jaarrekening 2018 in het MPG 2019, waarbij een actualisatie van de planuitgangspunten en de door de gemeenteraad vast te stellen uitgangspunten MPG 2019 inclusief de grondprijzen voor 2019 worden verwerkt.

Risico's

In het MPG 2018 is een berekening opgenomen van de risico's (en kansen) die gepaard gaan met de ontwikkeling van de projecten. Het saldo tussen de gewogen risico's en kansen was bepaald op € 19 miljoen. Op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van dit jaar zijn de risico analyses geactualiseerd. Op basis van de actuele berekening bedraagt het saldo van gewogen risico's en kansen nu € 21 miljoen.

De verhoging wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het Europese Hof van Justitie gevraagd is een uitspraak te doen over de Programmatische Aanpak Stikstof als onderdeel van de Wet Natuurbescherming. Hiermee worden de risico's voor de ontwikkelingen van de gemeentelijke projecten hoger.

1. Inleiding

De gemeente heeft een groot aantal projecten lopen. Dit vraagt in deze tijd om effectieve sturing en beheersing, zowel door de (project)organisatie als door het gemeentebestuur. Actueel en betrouwbaar inzicht in de projecten, de financiële consequenties en de risico's is daarvoor een onmisbare basis.

MPG

In juli van dit jaar heeft de gemeenteraad het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2018 vastgesteld. Het MPG geeft een financiële analyse, een inschatting van de risico's en een doorkijk vanuit het verleden naar de toekomst van de bij het grondbedrijf in beheer zijnde projecten.

Grondslag van het MPG 2018 is de volledige actualisatie van alle grondexploitaties en een actuele risicoanalyse. Peildatum voor de berekeningen hiervan is 1 januari 2018, maar belangrijke ontwikkelingen tot redactiedatum (maart) zijn hierin meegenomen.

De volgende volledige actualisatie van de grondexploitaties vindt plaats bij het afsluiten van het huidige boekjaar. De resultaten worden dan weer verwerkt in het MPG 2019 en de bijbehorende risicoanalyse.

MPG-lite

Projecten zijn continu in beweging. Dit geeft aanleiding tot verscherpte waakzaamheid. Daarom is met de gemeenteraad afgesproken om ook tussentijds te rapporteren over significante ontwikkelingen. Zodoende wordt jaarlijks bij de behandeling van de halfjaarrapportage en de programmabegroting het zogenoemde 'MPG lite' aangeboden.

Het MPG lite 2018 heeft een globaal karakter en geeft een beperkte actualisatie van het MPG 2018. De uitkomsten zijn gebaseerd op een quick scan van de lopende projecten en ontwikkelingen en geeft een voorlopig resultaat. Op basis hiervan worden nog geen wijzigingen doorgevoerd in de begroting. Dit gebeurt bij de vaststelling van het MPG 2019.

In het MPG 2019 (bijlage bij de komende Programmarekening 2018) worden de voor de plannen te hanteren uitgangspunten en verwachtingen opnieuw tegen het licht gehouden. Hierdoor ontstaat een nieuw actueel beeld van de te verwachten resultaten.

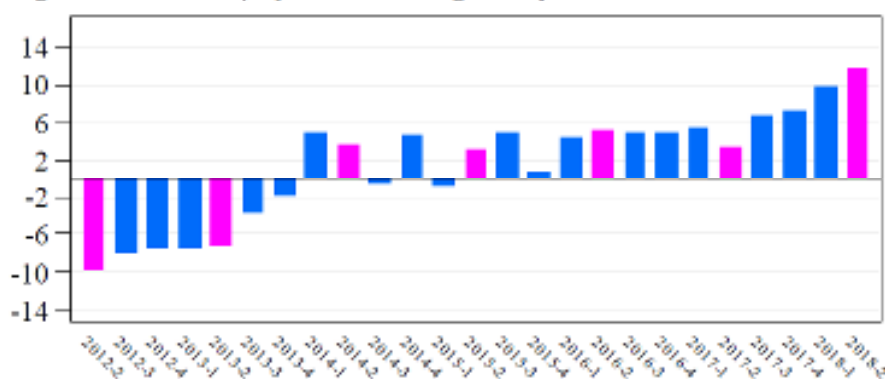
2. Ontwikkelingen 2018

In dit hoofdstuk wordt een beschouwing gegeven van de ontwikkelingen op portefeuilleniveau. Ontwikkelingen op beleidsniveau die van invloed kunnen zijn op de grondexploitaties worden nader toegelicht.

2.1 Ontwikkeling van de markt

In Ede is het aantal transacties in de bestaande markt ten opzichte van een jaar geleden met ruim 10% afgenomen. Hiermee volgt Ede de landelijke trend. De afname wordt veroorzaakt door een afname van het te koop aangeboden aanbod. Met name voor appartementen en grondgebonden tussenwoningen is sprake van krapte. De gemiddelde tijd dat een woning te koop staat is gedaald van 69 naar 42 dagen. Ten opzichte van een jaar geleden is in Ede de gemiddelde verkoopprijs van bestaande woningen met 11,6% gestegen. Dit is vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde van 10,4% (bron: NVM Transactiecijfers 2^e kwartaal 2018). Er zijn relatief meer grotere woningen verkocht dan een jaar geleden. Gecorrigeerd voor de afmeting is de prijsstijging per m² vloeroppervlakte 6,2%.

Figuur: Transactieprijsontwikkeling t.o.v. jaar eerder

(roze balken = medio jaar; blauwe balken = tussenliggende kwartalen)

Voor de ontwikkeling van de bedrijfsterreinen is het algemene economische klimaat van Nederland van belang. De Nederlandse economie blijft zich gunstig ontwikkelen. Dit jaar wordt een groei verwacht van 3,1%, gevolgd door een groeiverwachting van 2,5% in 2019.

In het MPG 2018 was uitgegaan van een voortzetting van de positieve economische ontwikkeling. De marktontwikkeling ligt dus in lijn met onze prognoses in het MPG 2018.

Bij de voorstellen voor de vaststelling van de uitgangspunten voor het MPG 2019 en de grondprijzen voor 2019 worden de effecten van de marktontwikkeling opnieuw bekeken en waar nodig herzien. Deze documenten worden in december ter vaststelling aan u voorgelegd.

Door de toename van de vraag naar woningen en het achterblijven van het aanbod kan de bouwwereld niet aan de vraag voldoen. Tijdens de crisis is de bouwcapaciteit afgenomen. Door de grotere vraag dan het aanbod aan bouwcapaciteit is sprake van een versneld herstel van de bouwpreizen en vindt stagnatie plaats van de bouwactiviteiten en de levering van bouwmaterialen. Hierdoor ontstaat extra druk op de hoogte van de grondprijzen voor bouwgrond en kunnen planningen van projecten niet in alle gevallen worden gehaald. Bij de voorstellen voor de vaststelling van de uitgangspunten voor het MPG 2019 en de grondprijzen voor 2019 zal worden aangegeven welke effecten kunnen worden verwacht.

2.2 Voortgang programma

Bedrijfsterreinen

In het MPG 2018 zijn we ervan uit gegaan dat in 2018 circa 7 hectare bedrijfsterreinen zou worden verkocht. De eerste helft van dit jaar is reeds 3,9 hectare verkocht en geleverd. Voor de tweede helft van dit jaar verwachten we nog circa 4,5 hectare te kunnen leveren, zodat de actuele verwachting voor 2018 op 8,4 hectare uitkomt. De verwachte afzet ligt dus boven de prognoses, wat een gunstig effect heeft op het resultaat en de ontwikkeling van de boekwaarde.

aantallen in ha.

Planning bedrijventerreinen MPG 2018 lite (programma 4 E&M)		2018			
		Begroot	Gerealiseerd	Verwacht	Totaal
G12310	Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	1,9	-	2,4	2,4
G13200	BT A12	3,6	2,9	1,5	4,4
G71000	Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	1,6	1,0	0,6	1,6
Totaal bedrijventerreinen		7,0	3,9	4,5	8,4

Met name de verkopen op het bedrijfsterrein BTA12 en de Vallei verlopen voorspoedig. Alle kavels op het bedrijfsterrein 't Laar zijn inmiddels verkocht of gereserveerd.

Woningbouwlocaties gemeente

De programmering van verkoop van bouwgrond is moeilijk te plannen. Voor afnemers van de grond van de gemeente is het hebben van eindgebruikers voor het te realiseren vastgoed een voorwaarde. Daarmee ligt het risico voor de verkoop van de grond (moment van levering) bij de grondproducent: de gemeente.

Uit de BAG registratie blijkt dat de eerste helft van dit jaar is gestart met de realisatie van circa 213 woningen, waarvan 52 op door gemeente geleverde bouwgrond. Wel zijn er daarnaast nog voor 200 woningen omgevingsvergunningen afgegeven.

De levering van de gronden en daarmee de realisatie van de grondopbrengst valt veelal samen met start bouw. In het navolgende overzicht wordt de actuele verwachting van de programmering woningbouw (start bouw) vergeleken met de uitgangspunten uit het MPG 2018.

aantal in stuks

Planning woningbouw MPG 2018 lite (programma 5 RO)		2018			
		Begroot	Gerealiseerd	Verwacht	Totaal
Stad					
G12900	VP Kazerneterreinen	271	23	149	172
G12900	VP Kazerneterreinen gebouwen	49		37	37
G13010	Valley Center	60		60	60
G15200	VP Soma terrein	55		-	-
G20218	Kernhem vlek B-west	74		60	60
G22900	Reehorsterweg - Noord	53	1	52	53
G24200	Het Nieuwe Landgoed	47		-	-
G24830	VP Kop van de Parkweg	50	26	28	54
G25700	Kernhem Meander	3		-	-
Dorpen					
G50800	Harskamp - Smachtenburgerweg	12		-	-
G50900	Harskamp - Kraatsweg	1		-	-
G61000	Veldjesgraaf II	8		8	8
G70800	Wekerom - West	11	2	3	5
Totaal woningbouw		694	52	397	449

In het MPG 2018 is in de plannen uitgegaan van een ambitie van 694 woningen start bouw.

Op basis van de actuele informatie wordt binnen de gemeentelijke projecten nu een productie van circa 450 woningen verwacht. Dit vraagt wel een behoorlijke inhaalslag in de tweede helft van dit jaar.

Hierbij behoren enkele kanttekeningen:

- De bijgestelde verwachting voor de Kazerneterreinen is gebaseerd op redelijk harde afspraken over afname van gronden en gebouwen. Of daarmee ook werkelijk in 2018 gestart wordt met de bouw is niet zeker.
- De bouw van de woningen in Valley Center is in augustus gestart.
- Voor de levering van grond voor de bouw van circa 60 woningen in Kernhem vlek B eind 2018 zijn met de ontwikkelaars afspraken gemaakt. Ook voor deze woningen is niet geheel zeker dat de bouw nog dit jaar start.
- Voor de verwachte bouwproductie op de Reehorsterweg zijn de gemeentelijke gronden in 2017 al geleverd.

Particuliere bouwprojecten

Naast de start bouw van woningen op gemeentelijke locaties worden ook woningen ontwikkeld op particuliere bouwlocaties. De eerste helft van dit jaar is op particuliere locaties gestart met de bouw van 160 woningen. Naar verwachting loopt de productie dit jaar op particuliere locaties op tot circa 300 woningen.

Totaal voor Ede

Geconcludeerd kan worden op basis van de gerealiseerde en nog te realiseren aantallen van zowel de gemeentelijke als particuliere projecten (samen circa 750) dat de totale woningbouwproductie hoger zal zijn dan op basis van de prognoses van de woningbehoefte zou worden verwacht.

2.3 Voortgang financieel

Besteding kredieten

Bij de vaststelling van het MPG 2018 zijn voor de uitvoering van de plannen in 2018 middelen beschikbaar gesteld. Geconstateerd wordt dat halverwege dit jaar de besteding van de middelen maar ook het verkrijgen van de inkomsten uit de grondverkoop achterblijven bij de verwachting als opgenomen in het MPG 2018. In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de uitgaven en inkomsten in de eerste helft van 2018. Hieruit blijkt dat van de geraamde kosten 26% is gerealiseerd, tegenover de realisatie van 34% van de geraamde opbrengsten. Voor de tweede helft van het jaar wordt verwacht dat de productie hoger zal liggen. Met name voor het bedrijvenpark de Vallei, Kazerneterreinen, Valley Center en Kernhem B worden voor de tweede helft 2018 nog behoorlijke grondleveringen verwacht.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde van de actieve gemeentelijke projecten (woningbouw en bedrijfsterreinen) bedraagt per 1 januari van dit jaar € 168 miljoen. In het MPG 2018 is ervan uit gegaan dat de boekwaarde in 2018 met €15 miljoen af zou nemen tot € 153 miljoen. De eerste helft van 2018 is de boekwaarde met € 8 miljoen afgenomen. Op basis van de geactualiseerde prognose van de kosten en opbrengsten dit jaar verwachten we dat de boekwaarde in 2018 af gaat nemen met circa € 19 miljoen tot € 149 miljoen.

2.4 Ontwikkeling beleid en regelgeving

Vennootschapsbelasting voor overheden (VPB)

In 2017 heeft de gemeente naar de belastingdienst aangegeven geen aangifte Vennootschapsbelasting te zullen doen over 2016. Recent heeft de belastingdienst verzocht alsnog aangifte VPB te doen, aangezien zij zich, gezien de grootte van de gemeente en meer specifiek het grondbedrijf, niet voor kunnen stellen dat de gemeente niet belastingplichtig zou zijn.

Dit betekent dat de belastingdienst, als zij niet instemt met de wijze waarop de gemeente de belastingplichtigheid heeft benaderd, alsnog een aanslag over 2016 en 2017 op kan leggen. Gezien de voorzichtigheid die vanuit de gemeente is betracht bij het bepalen van de winstoogmerktoets achten wij de kans dat we alsnog belastingplichtig blijken te zijn klein.

3. Financiële resultaten

De verwachting van de som van de resultaten van de projecten in het MPG 2018 was € 55,4 miljoen negatief. We zien een gunstig effect op de opbrengsten, maar door de onderstaande ontwikkelingen verwachten we dat het resultaat ten opzichte van het MPG 2018 (onderdeel jaarrekening 2017) voor de portefeuille Grondzaken met € 0,8 miljoen afneemt. Het toekomstige resultaat van de projecten wordt dan € 56,2 miljoen negatief.

3.1 Autonome ontwikkelingen

De resultaten van de ontwikkeling van de ruimtelijke plannen zijn opgenomen in het MPG 2018 en door de gemeenteraad vastgesteld bij de Programmarekening 2017.

Daarnaast zijn binnen de plannen in het eerste half jaar nog ontwikkelingen die de resultaten beïnvloeden. De belangrijkste ontwikkelingen zijn hieronder aangegeven.

Park Reehorst - Noord: afname resultaat € 0,20 miljoen

In oktober wordt de laatste particuliere kavel geleverd, alle andere gronden zijn reeds geleverd aan de ontwikkelaars en zelfbouwers. Momenteel wordt het woonrijp maken voorbereid om na de oplevering van de woningen het gebied definitief in te richten en om de wegen rondom project Park Reehorst op te knappen. Bij het afronden van de laatste saneringen zijn meer kosten gemaakt dan begroot. Dit heeft tot een overschrijding geleid van circa € 2 ton.

Kop van de Parkweg: afname resultaat € 0,17 miljoen

Op het westelijke deel van het plangebied worden dit jaar 42 woningen gebouwd en verwacht wordt dat dit jaar ook nog wordt gestart met de bouw van 28 woningen in het noordelijke plandeel. Overeenstemming is bereikt over de verwerving van de NS-strook voor de aanleg van parkeerplaatsen en een snelfietsroute. Bovendien kan hiermee de ontsluiting van de Spindop worden verbeterd. Door de vertragingen die zijn ontstaan bij de realisatie van de planonderdelen na de toekenning van de subsidie, dient een deel hiervan aan de provincie te worden terugbetaald.

VP Kazerneterreinen

In de eerste helft van 2018 is de ontwikkeling van de kazerneterreinen goed doorgezet. De woningmarkt, maar zeker ook de aantrekkelijkheid van de kazerneterreinen als nieuwe woonomgeving, zorgt voor een grote investeringsbereidheid. Verwacht wordt dat dit jaar een viertal panden zal worden geleverd en gronden voor de bouw van circa 172 woningen, enigszins achterblijvend op de planning. Daarentegen worden wel conform planning de beoogde overeenkomsten gesloten. Intussen worden ook op de kazerneterreinen signalen ontvangen ten aanzien van de stijgende bouwkosten, vertragingen door gebrek aan materieel en personeel en de daarmee gepaard gaande onzekerheid voor de ontwikkelende partijen. Vooralsnog heeft dit alles geen negatieve consequenties voor de grondexploitatie, omdat zowel de opbrengsten als de kosten van de planvorming en de uitvoering in gelijke mate achterblijven op de prognose.

Kernhem - Vlek B

In het eerste half jaar is veel werk verzet. De gemeente heeft het proces dat de curator van Megahome had aangespannen gewonnen. De stedenbouwkundige invulling van het plan is verder uitgewerkt tot een proefverkaveling en een verdeling van het bouwprogramma tussen de marktpartijen. Ook het Beeldkwaliteitsplan is bijgewerkt. Daarnaast zijn in het eerste half jaar de contracten voor de verdere ontwikkeling van de locatie met 4 marktpartijen opgesteld. Eind 2018 wordt begonnen met de bouw van circa 60 woningen. Met het MPG 2018 is de grondexploitatie geheel bijgesteld, de huidige verwachting ligt in lijn van het MPG 2018

Soma terrein

De tender heeft plaats gevonden voor de bouw van de vrije sector woningen inclusief een deel middel dure huurwoningen. De inzendingen hadden een hoog niveau en hebben geleid tot de selectie van de ontwikkelaar. Met deze partij zal op korte termijn een overeenkomst worden gesloten voor de bouw van circa 55 woningen. Voor de 56 sociale huurwoningen wordt met Woonstede een overeenkomst voorbereid.

De tender voor de vrije sector woningen leidt tot een meevaller van de opbrengsten ten opzichte van de begroting. Aan de kostenkant valt de sloop door de vondst van asbest tegen en blijkt het proces meer te kosten dan begroot. Per saldo is de verwachting dat het resultaat verbetert. In het tweede half jaar worden de kostenramingen herijkt en wordt de grondexploitatie bijgesteld. De resultaten worden in het MPG2019 aangegeven.

BT A12

De nadruk van de ontwikkeling van de bedrijventerrein A12 ligt vooral op de verkoop en levering van de bouwkvavels. Van de geplande 3,5 ha. is de eerste helft van dit jaar 3 ha. geleverd. Verwacht wordt dat dit jaar de 4,5 ha. wordt gehaald.

Voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein Food en Businesspark (de Klomp) is de eerste helft van dit jaar het bestemmingplan onherroepelijk geworden. Nu wordt gewerkt aan de voorbereiding van het bouwrijp maken van de bouwkvavels en de aanleg van de hoofdontsluiting. De inspanning is erop gericht volgend jaar de eerste bouwkvavels te kunnen leveren. Op basis van de ontwikkeling in de eerste helft van 2018 wordt uitgegaan van een gelijkblijvend resultaat ten opzichte van de begroting uit het MPG 2018.

Smachtenburg Harskamp: afname resultaat € 0,1 miljoen

Eind 2017 heeft een tender plaatsgevonden voor de ontwikkeling en bouw van 12 woningen in de vlek C1. Duidelijk is geworden is dat de ontwikkelaar zijn verplichtingen niet nakomt. De ontwikkeling loopt vertraging op en de woningproductie voor 2018 zal niet worden gerealiseerd. Een andere partij wordt gezocht voor de bouw van de 12 woningen. De vertraging heeft substantiële invloed op het saldo van de ontwikkeling. Voorlopig wordt uitgegaan van een verslechtering van het saldo van circa € 100.000. Het betreft een positief project waardoor deze verslechtering geen invloed heeft op de Voorziening negatieve plannen.

Conclusie

Ten opzichte van het MPG 2018 wordt op basis van de ontwikkelingen van de projecten een resultaatverslechtering verwacht van € 0,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de bovengenoemde ontwikkelingen. Voor het deel hiervan dat in negatieve plannen valt ter grote van € 0,4 miljoen dient ten laste van het resultaat 2018 de Voorziening Negatieve Plannen te worden verhoogd.

3.2 Overige ontwikkelingen

Toerekening rente 2018, nadeel € 0,45 miljoen

In het MPG 2018 is voor de jaarschijf 2018 rekening gehouden met een belasting van de boekwaarde met 2,5% rente. De BBV schrijft voor dat jaarlijks de te belasten rente aan de grondexploitaties moet worden bepaald op basis van de werkelijk voor dat jaar betaalde rente voor het vreemd vermogen gecorrigeerd met de verhouding tussen vreemd- en eigen vermogen. De verwachting is dat deze middeling in 2018 zal leiden tot een rente van 2,77%. Dit heeft een nadelig effect op de grondexploitaties van € 0,45 miljoen.

Voor een deel heeft het nadeel betrekking op positieve plannen. Het nadeel op de negatieve plannen ad € 0,39 miljoen vraagt een storting in de Voorziening Negatieve Plannen ten laste van het resultaat 2018

Ontwikkeling grondprijzen en kosten uitvoering werken

De voorspoedige economische ontwikkeling met name in de vastgoedbranche leidt ertoe dat veel vraag is naar de bouw van woningen en bedrijfsruimten maar ook voor de uitvoering van werken Grond Weg en Waterbouw. Dit terwijl tijdens de crisis de capaciteit van de bouwbedrijven is afgenomen. Dit heeft tot gevolg

dat de bouwbedrijven, maar ook de toeleveringsbedrijven de vraag niet aankunnen en daardoor vertragingen in de uitvoering ontstaan. Tevens staan door de veranderde verhouding van vraag en aanbod de prijzen onder druk. Dit heeft voor de grondexploitaties gevolgen:

- De bouwkosten voor woningen stijgen, en hebben daarmee gevolgen voor de waarde van bouwgrond.
- De uitvoeringskosten voor het bouw en woonrijp maken van bouwlocaties stijgen.
- Er treedt vertraging op bij de afname van bouwgrond en bij de uitvoering van de werken.

Voor een groot deel is bij de bepaling van de parameters voor de grondprijzen en de uitvoeringskosten van werken al rekening gehouden met voorgaande ontwikkelingen. Ook wordt een deel van de nadelige effecten opgevangen door de ontwikkeling van de waarde van de woningen. Of dit voor heel 2018 voldoende is, is nog niet duidelijk, en wordt met het MPG 2019 in beeld gebracht.

Voor de ontwikkeling van de parameters na 2018 en de grondprijzen voor 2019 doen we u bij de vaststelling van de uitgangspunten voor het MPG 2019 een voorstel.

Materiële Vaste Activa (verspreide gronden), voordeel € 0,26 miljoen

De verspreide gronden zijn ondergebracht onder de Materiële Vaste Activa. Exploitatieresultaten mogen niet aan de boekwaarde worden toegevoegd.

In het MPG 2018 is voor de MVA voor 2018 rekening gehouden met een nadelig resultaat van € 0,26 miljoen. Actueel wordt verwacht dat door het resultaat van incidentele verkopen het resultaat van de exploitatie van de verspreide gronden neutraal zal zijn.

Tussentijds winstneming, voordeel € 1,4 miljoen

Op basis van de aanpassing van de regels voor de gemeentelijke boekhouding in het Besluit Begroting en Verantwoording in 2017 worden gemeenten verplicht om op basis van de voortgang van de plannen verwachte winsten tussentijds te nemen.

Dit heeft in 2017 geleid tot een tussentijdse winstneming van € 4,7 miljoen. Relatief hoog omdat daarmee ook in 2017 tussentijdse winsten die in eerdere jaren waren gerealiseerd zijn verwerkt.

In het MPG 2018 was voor de bepaling van het verwachte resultaat over 2018 nog geen rekening gehouden met een tussentijdse winstrealisatie. In het najaar komen er richtlijnen over de methodiek van de berekening van tussentijdse winst. Op basis van de verwachtingen over de toerekeningssystematiek en de ontwikkeling van de plannen wordt dit jaar een tussentijdse winst verwacht in de bandbreedte tussen € 1,4 en € 2,1 miljoen.

4. Risico's

Portefeuille: risico's € 25,1 miljoen en kansen € 4,4 miljoen

Binnen de plannen worden risicoanalyses opgesteld en afspraken gemaakt hoe op de risico's wordt gestuurd. De in beeld zijnde risico's worden vervolgens vertaald naar financiële gevolgen en kans van optreden. Deze gegevens worden in het risicoprogramma Naris gebruikt bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen. In de programmabegroting wordt integraal over de gemeentelijke risico's (waar grondexploitatie risico's deel van uit maken) gerapporteerd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het totaal van de risico's (kans maal effect) in het MPG 2018 bedraagt € 18,9 miljoen. Dit betreft het saldo tussen de geïdentificeerde risico's (€ 23,3 miljoen) en kansen (€ 4,4 miljoen). In bijlage 2 is een actualisatie gegeven van de risico's per 1 juli 2018. Daaruit blijkt dat de gewogen risico's toenemen met € 1,8 miljoen tot € 25,1 miljoen en de gewogen kansen gelijk blijven op € 4,4 miljoen.

Gemeentebrede benadering risico's:

De gemeentelijke risico's worden onderworpen aan een 'Monte Carlo simulatie'. Deze is in de programmarekening opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Voor de risico's van het Grondbedrijf is bij de jaarrekening 2017 een benodigde dekking berekend van € 12,4 miljoen. Door de toename van de risico's neemt de dekkingsbehoefte toe tot € 14,0 miljoen.

Risico's plannen € 16,9 miljoen

De ontwikkelingen in de plannen geven aanleiding de inschatting van de risico's aan te passen. Het totaal aan risico's neemt af met € 0,5 miljoen en komt daarmee op € 16,9 miljoen. Een specificatie is opgenomen in bijlage 3. De afname is voornamelijk het gevolg van de voortgang van de plannen en de sturing op de risico's. Wel zijn de risico's voor de kosten van het bouwrijp maken van het bedrijventerrein de Klomp toegenomen door onzekerheid over de noodzaak meer op te hogen dan waarmee in de grondexploitatie rekening is gehouden.

Kansen plannen € 4,4 miljoen

De kansen op mogelijke resultaatsverbetering blijven gelijk op € 4,4 miljoen.

Conjuncturele risico's € 8,1 miljoen

In de berekening van de conjuncturele risico's in het MPG 2018 is rekening gehouden met de mogelijkheid dat de opbrengsten in de grondexploitatie harder dan wel minder hard stijgen dan de aangehouden index. Tevens is rekening gehouden met het risico dat de uitvoering van de plannen en daarmee de afzet van bouwgrond sterk achter kan blijven op de aangehouden planning. Ontwikkelingen in het eerste half jaar van 2018 geven geen aanleiding tot aanpassing. Voor de toekomst zijn bovenstaande scenario's echter nog altijd een mogelijkheid ook al worden de effecten kleiner wanneer de omvang van de portefeuille van het grondbedrijf afneemt. Het risico is voortsnog gelijk gehouden en wordt in het kader van het MPG 2019 geactualiseerd.

Voor het MPG 2018 was een quick scan analyse gehouden voor de mogelijk financiële effecten van de toepassing van de regelgeving rondom het Programma Aanpak Stikstof (PAS) als opgenomen in de Wet Natuurbescherming.

De gemeenteraad is door het college van burgemeester en wethouders geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van de regelgeving rond het PAS. Door de Raad van State is advies gevraagd aan het Europese Hof van Justitie over de houdbaarheid van het PAS in relatie tot de Europese Habitatrichtlijn. Het Hof van Justitie gaat hierover waarschijnlijk eind 2018 een uitspraak doen. Naar alle waarschijnlijkheid is de regelgeving PAS niet (geheel) houdbaar. Dat betekent dat een heroverweging nodig is voor de risico's voor de gemeentelijke ontwikkelportefeuille. Uit een analyse blijkt dat de gewogen financiële risico's € 3,9 miljoen bedragen, een toename ten opzichte van het MPG 2018 van € 2,3 miljoen.

5. Voorziening en resultaat grondbedrijf

5.1 Voorziening Negatieve Plannen

De voorziening negatieve plannen dient ter dekking van nadelige exploitatieresultaten. Deze voorziening is rentedragend. Dat betekent dat alle nadelige exploitatieresultaten van projecten in de plan- en realisatiefase hun volledige dekking in deze voorziening moeten vinden.

De actualisatie van plannen op hoofdlijnen heeft veranderingen van de verwachte uitkomsten tot gevolg. Dit betekent dat de behoefte aan de voorziening ook afwijkt van de vastgestelde hoogte bij het MPG 2018.

Voor een gedetailleerd overzicht van de berekening van de benodigde hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen; zie bijlage 3.

Per 1 januari 2018 bedraagt op basis van de jaarrekening de hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen € 67,7 miljoen. Op basis van de actualisatie van de planresultaten stijgt de behoefte aan de Voorziening Negatieve Plannen met € 0,4 miljoen naar € 68,1 miljoen.

De verhoging van de Voorziening Negatieve Plannen vindt plaats bij de Programmarekening 2018 ten laste van het resultaat.

5.2 Resultaat 2018

Per 1 januari bedraagt de bedrijfsreserve Grondzaken € 2,7 miljoen. De reserve dient ter (gedeeltelijke) dekking van de risico's van de ontwikkelportefeuille en anderzijds ter dekking van de resultaten van het Grondbedrijf. Hiermee wordt het effect van sterke fluctuaties van de jaarresultaten gedempt.

bedragen x € 1		
Ontwikkeling bedrijfsreserve 2018	MPG 2018	MPG lite 2018
Stand 1 januari	2.700.000	2.700.000
<i>Afsluiting plannen per 31 december</i>		
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	141.000	140.000
Diversen NP (G11811/G24400)		-1.000
Toevoeging VNP MPG 2018 lite		-752.000
Toevoeging tussentijdse winstneming		1.455.000
Product- en beleidsontwikkeling	-130.000	-130.000
Rente BW grondexploitaties Afsl. Horapark en Harskamp	-89.000	-89.000
Exploitatiekosten MVA	-262.000	5.000
Vaste afdrachten	-371.425	-350.000
Stand 31 december	1.988.575	2.978.000

In het MPG 2018 was voor 2018 uitgegaan van een negatief resultaat van € 0,7 miljoen. Actueel wordt verwacht dat we, op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van het jaar, het jaar met een positief resultaat van € 0,3 miljoen af kunnen sluiten.

6. Bijlagen

Bijlage 1 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2018

bedragen x € 1.000						
	Kosten			Opbrengsten		
	Begroot	Gerealiseerd	%	Begroot	Gerealiseerd	%
Bedrijventerreinen						
G12310 Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	343	92	27%	-3.520	7	0%
G13200 BT A12	6.316	1.782	28%	-5.770	-5.239	91%
G25000 Kievitsmeent - West	151	27	18%	-	-203	
G50700 Harskamp - Uitbr.bedrijventerrein	70	3	4%	2	0	21%
G71000 Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	337	75	22%	-2.614	-1.607	61%
Totaal bedrijventerreinen	7.217	1.979	27%	-11.902	-7.042	59%
Veluwse Poort						
G11811 VP AZO-terrein-woningbouw	608	31	5%	-	-	
G12900 VP Kazerneterreinen	10.362	2.203	21%	-21.292	-7.084	33%
G12950 VP Kazerneterreinen Maurits WFC	3.155	719	23%	-3.479	43	-1%
G15200 VP Soma terrein	1.010	350	35%	-1.253	15	-1%
G24830 VP Kop van de Parkweg	590	147	25%	14	7	49%
Totaal Veluwse Poort	15.725	3.449	24%	-26.010	-7.019	27%
Overig Stedelijk						
G10900 Kraatsweg Ede	141	-9	-6%	2	0	21%
G13010 Valley Center	113	14	13%	-1.000	3	0%
G20216 Kernhem - Vlek B-Oost	2.116	435	21%	3	2	67%
G20218 Kernhem vlek B-west	2.252	389	17%	-3.804	19	-1%
G22900 Reehorsterweg - Noord	920	360	39%	-1.509	-1.306	87%
G24010 Bospoort - Ontw Paasberg en Aralter.	225	26	12%	-	-	
G24200 Het Nieuwe Landgoed	524	350	67%	-230	-6	2%
G24400 Veldhuizen A - Herstructurering	344	201	58%	-41	-	0%
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	215	24	11%	-49	-	0%
G25700 Kernhem Meander	112	29	26%	22	15	68%
Totaal overig stedelijk	6.963	1.819	26%	-6.605	-1.272	19%
Dorpen						
G32700 Bennekom - Kochlaan	176	85	48%	-356	-1	0%
G40320 Lunteren - De Hul (verspreid)	14	-14	-103%	-	-	
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	819	246	30%	-1.098	20	-2%
G50900 Harskamp - Kraatsweg	20	5	27%	-273	0	0%
G70710 Wekerom - Oost deelgebied J	-	66		-	-	
G70800 Wekerom - West	697	425	61%	-980	-622	64%
G80700 Otterlo -Dries,Weversteeg,Onderlangs	574	232	40%	7	3	42%
Totaal dorpen	2.299	1.045	45%	-2.699	-600	22%
Totaal Portefeuille	32.205	8.292	26%	-47.216	-15.934	34%

Bijlage 2 - Actualisatie risico's

bedragen x € 1

Overzicht alle GB-projecten		MPG 2018		MPG lite 2018	
Project risico's		Risico's	Kansen	Risico's	Kansen
G10900	Kraatsweg Ede	-	-		
G11811	VP AZO-terrein-woningbouw	22.500	-	22.500	-
G129xx	VP Kazerneterreinen	2.305.000	750.000	2.180.000	500.000
G13010	Valley Center	96.250	5.000	36.250	2.500
G15200	VP Soma terrein	337.500	25.000	250.000	25.000
G2021x	Kernhem vlek B Oost en West	852.406	550.000	695.000	550.000
G2290x	Reehorsterweg - Noord	137.500	50.000	112.500	50.000
G24010	Bospoort - Ontw Paasberg en Aralter.	-	-		
G242xx	Het Nieuwe Landgoed	123.750	-	62.500	-
G24400	Veldhuizen A - Herstructurering	-	-	-	-
G24830	VP Kop van de Parkweg	653.791	125.000	237.741	75.000
G25500	Veenderweg - Ganzeweide	-	-	-	-
G25700	Kernhem Meander	80.000	41.250	80.000	41.250
G32700	Bennekom - Kochlaan	40.000	-	40.000	-
G40320	Lunteren - De Hul (verspreid)	575.000	-	575.000	
G50800	Harskamp - Smachtenburgerweg	232.500	367.500	132.500	95.000
G50900	Harskamp - Kraatsweg	-	-		
G708xx	Wekerom - West	90.760	67.120	90.760	67.120
G80700	Otterlo -Dries,Weversteeg,Onderlangs	758.405	-	758.405	-
G12310	Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	145.906	73.406	145.906	73.406
G12950	VP Kazerneterreinen Maurits WFC	9.535.000	1.487.500	9.535.000	1.487.500
G132xx	BT A12	988.625	325.000	1.536.125	945.000
G25000	Kievitsmeent - West	62.500	500.000	62.500	500.000
G50700	Harskamp - Uitbr.bedrijventerrein	350.000	-	350.000	-
G71000	Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	46.000	-	46.000	-
Totaal risico's projecten		17.433.393	4.366.776	16.948.687	4.411.776
Conjuncturele risico's		Risico's	Kansen	Risico's	Kansen
Afwijkende opbrengstenstijging		2.797.158		2.797.158	-
Stagneren markt verkopen bouwgrond		1.465.713		1.465.713	-
Project Aanpak Stikstof		1.600.000		3.843.000	-
Totaal conjuncturele risico's		5.862.871	-	8.105.871	-
Totaal risico's		23.296.264	4.366.776	25.054.558	4.411.776

Bijlage 3 - Voorziening Negatieve Plannen

bedragen x € 1

Mutaties voorziening negatieve plannen				
Programma 4 E&M		Noodzakelijk	Gereserveerd	Toevoeging
G12950	VP Kazerneterreinen Maurits WFC	-10.256.000	-10.256.000	0
G132xx	BT A12	-12.537.000	-12.537.000	0
G50700	Harskamp - Uitbreiding bedrijventerrein	-662.000	-662.000	0
Totaal VNP programma 4 E&M		-23.455.000	-23.455.000	-
Programma 5 RO				
G11811	VP AZO-terrein-woningbouw	-30.000	-30.000	0
G129xx	VP Kazerneterreinen	-15.487.000	-15.487.000	0
G15200	VP Soma terrein	-282.000	-282.000	0
G2290x	Reehorsterweg - Noord	-4.729.000	-4.529.000	200.000
G24010	Bospoort - Ontw Paasberg en Aralterrein	-987.000	-987.000	0
G242xx	Het Nieuwe Landgoed	-10.385.000	-10.385.000	0
G24400	Veldhuizen A - Herstructurering	-3.581.000	-3.581.000	0
G24830	VP Kop van de Parkweg	-7.500.000	-7.336.000	164.000
G32700	Bennekom - Kochlaan	-146.000	-146.000	0
G40320	Lunteren - De Hul (verspreid)	-191.000	-191.000	0
G708xx	Wekerom - West	-1.335.000	-1.335.000	0
Totaal VNP programma 5 RO		-44.653.000	-44.289.000	364.000
Totaal VNP programma's 4 E&M en 5 RO		-68.108.000	-67.744.000	364.000